

Møte onsdag den 19. juni 2013 kl. 9

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 101):

1. Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppkjøret 2013 – endringer i statsbudsjettet for 2013 m.m. (Innst. 508 S (2012–2013), jf. Prop. 164 S (2012–2013))
2. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Line Henriette Hjemdal, Øyvind Håbrekke og Geir Jørgen Bekkevold om styrking av jordvernet (Innst. 507 S (2012–2013), jf. Dokument 8:129 S (2012–2013))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet og tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2012–2013) Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet (Innst. 495 S (2012–2013), jf. Meld. St. 36 (2012–2013) og Meld. St. 41 (2012–2013))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per-Willy Amundsen, Siri A. Meling og Svein Flåtten om å etablere en markeds plass for gass i Norge (Innst. 501 S (2012–2013), jf. Dokument 8:119 S (2012–2013))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri A. Meling, Henning Skumsvoll, Kjell Ingolf Ropstad og Borghild Tenden om å gi berørte lokalsamfunn en større andel av verdiskapingen fra vindkraftproduksjon (Innst. 498 S (2012–2013), jf. Dokument 8:115 S (2012–2013))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Framtid med fotfeste – kulturminnepolitikken (Innst. 499 S (2012–2013), jf. Meld. St. 35 (2012–2013))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om helhetlig forvaltning av det marine miljø i Nordsjøen og Skagerak (forvaltningsplan) (Innst. 502 S (2012–2013), jf. Meld. St. 37 (2012–2013))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om klimatilpasning i Norge (Innst. 497 S (2012–2013), jf. Meld. St. 33 (2012–2013))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Nikolai Astrup og Borghild Tenden om tiltak for å redusere nasjonale utslipp av klimagasser (Innst. 503 S (2012–2013), jf. Dokument 8:132 S (2012–2013))
10. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og

Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp (Innst. 504 S (2012–2013), jf. Dokument 8:109 S (2012–2013))

11. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å effektivisere arbeidsinnvandringen til Norge gjennom enklere regler, bedre rutiner og raskere saksbehandling (Innst. 458 S (2012–2013), jf. Dokument 8:41 S (2012–2013))
12. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om tiltak som fremmer reell kjønnslikestilling i Norge (Innst. 496 S (2012–2013), jf. Dokument 8:69 S (2012–2013))
13. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Laila Dávøy og Hans Olav Syversen om handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd (Innst. 449 S (2012–2013), jf. Dokument 8:106 S (2012–2013))
14. Referat

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 debatteres under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [09:00:34]

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppkjøret 2013 – endringer i statsbudsjettet for 2013 m.m. (Innst. 508 S (2012–2013), jf. Prop. 164 S (2012–2013))

Sak nr. 2 [09:00:45]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Line Henriette Hjemdal, Øyvind Håbrekke og Geir Jørgen Bekkevold om styrking av jordvernet (Innst. 507 S (2012–2013), jf. Dokument 8:129 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte tale tid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-

lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arne L. Haugen (A) [09:01:39] (ordfører for sak nr. 1): Det er med glede jeg nå kan legge fram næringskomiteens innstilling om årets jordbruksoppgjør. Det er minst to gode grunner til det: For det første ble det enighet med både Småbrukarlaget og Bondelaget, og for det andre er det et robust og framtidsrettet oppgjør, helt i tråd med landbruksmeldingens målsettinger.

Opposisjonspartiene har en rekke forslag i saken, men det er bare Fremskrittspartiet som fremmer forslag om å avvise avtalen. Alle de andre stiller seg bak den. Jeg tar det for gitt at opposisjonspartiernes representanter selv fremmer sine ulike forslag.

Landbruksmeldingens målsetting om økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten er helt sentral. Avtalen trapper ytterligere opp satsingen på korn, storfekjøtt og grøntsektoren, og det blir økt produksjon på områder der markedsmulighetene er gode.

Så er det viktig med god lønnsomhet, av hensyn til både rekruttering og videreutvikling. Der er vi vel ikke helt ennå, men vi er på god vei. Vi iverksetter tiltak i tråd med landbruksmeldingen og med kanaliseringspolitikken som et sentralt virkemiddel. Sammen med grensevernet er det denne politikken som underbygger våre muligheter til å ha landbruk i hele landet. I samhandling med landbruket vil vi i regjeringspartiene arbeide for å videreutvikle landbruket, hensyntatt alle de muligheter og utfordringer vår varierte natur og vårt klima byr på. Det er derfor satsingen på opplæring og kompetanse også må forsterkes.

Jeg er tilfreds med at bøndene nesten uten unntak definerer årets avtale som en god avtale, ja som et gjennombrudd for å sikre tilfredsstillende lønnsomhetsutvikling i landbruket. Dette står i grell kontrast til høyrepartienes virkelighetsoppfatning og beskrivelse av avtalen.

Jeg er godt kjent med at situasjonen for næringen ikke er rosenrød – det er rikelig med utfordringer. Og selv om mye rettes på nå, med bedre avskrivningsregler, skatteendringer osv., må det også bli enklere å finansiere investeringer for å utvikle og modernisere driften. Der er vi ikke i mål.

Men den største trusselen landbruket står overfor, etter mitt syn, er muligheten for et regjeringsskifte. Slik høyrepartiene formulerer landbrukspolitikken, vil det bli dramatisk. Store kutt i overføringer og prioritering av større enheter der lønnsomheten er best for jordbruket, vil få store strukturelle konsekvenser og føre til nedbygging av distriktslandbruket.

Så vil jeg peke på skogbruket. Hele verdikjeden står i en meget krevende situasjon. Regjeringen følger situasjonen nøye og har kommet med viktige tiltak i både fjorårets og årets reviderte nasjonalbudsjett. Gårdsskogbruket må spille en mer verdiskapende rolle i mange distrikter, bl.a. på Vestlandet og nordover. Både skogbruket og myndighetene må ta ansvar. I kystskogbruket er det mangel på infrastruktur. Det mangler også tradisjon og kultur for samarbeid. Det er derfor viktig å prioritere virkemidler til kystskog-

bruket innenfor en helhetlig ramme – i dialog med skogeierne og slik at styringsgruppen for kystskogsatsingen har en sentral rolle.

Avslutningsvis anbefaler jeg Stortinget å stemme for årets jordbruksoppgjør.

Torgeir Trældal (FrP) [09:06:13]: Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritisk til den landbrukspolitikken som har vært ført i etterkrigstiden, og som fortsatt videreføres av den sittende regjering. Vi kan derfor ikke på noen måte stille oss bak den framforhandlede jordbruksavtalen, for den bærer ikke bud om noen ny retning i landbrukspolitikken – dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging av politikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd.

Også i år var det et stort språk mellom det kravet som ble framlagt av bondeorganisasjonene, og det tilbudet som kom fra staten. Tilbudet fra staten er på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra bondeorganisasjonene.

Fremskrittspartiet er av den formening at det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbrukeren kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet, og produsentene må være markedsorientert i sin produksjon. I en situasjon som i dag, der forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det også oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som vil føre til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for de produsenter som er dyktige og innovative, og som er gode forretningsmenn.

Vi mener at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder, og at det derfor ikke er noen grunn til å unnta landbruket fra disse.

Det er sterkt beklagelig å registrere at siden årets jordbruksoppgjør ble lagt fram så sent i sesjonen, tillot ikke det at man kunne avholde komitéhøring i saken, noe som er vanlig.

Fremskrittspartiet beklager at regjeringens håndtering av jordbruksoppgjøret tidsmessig sett ikke tillot de øvrige organisasjoner i eller tilknyttet jordbruket muligheten til å fremme sine synspunkter om jordbruksoppgjøret i disse høringene. Grunnet innretningen på jordbruksforhandlingene er disse organisasjonene allerede fratatt sin mulighet til å påvirke direkte i forhandlingene og påvirke sluttresultatet direkte.

Årets jordbruksoppgjør synliggjør tydelig sine ekskluderende sider overfor de øvrige næringsorganisasjonene. Vi har mottatt flere henvendelser fra aktører som føler at denne regjeringen ikke likestiller alle aktørene.

Jeg vil referere fra et brev som er sendt til alle partier fra flere av aktørene innenfor egg- og fjørføbransjen:

Også i verdikjeden for egg fungerer de vanlige markedsmekanismene. Når det er for mye eller for lite egg, gjøres automatiske grep i verdikjeden for å forsøke å til-

passer etterspørsel og utbud. Det kan være prisjusteringer med sikte på å øke eller redusere salg. Andre tiltak er f.eks. endring av pakningsformat, design, kvalitetssorteringer, endret plassering i butikk, tilpasningen i produksjonen i eggproduktfabrikkene, import etc. Markedet for egg er ikke statisk, men i stadig utvikling og forandring. Verken for forbrukerne eller for eggsektoren er «et egg et egg» lenger. I dag er det flere kvaliteter som de fleste aksepterer at ikke uten videre kan substituere hverandre i markedet, jf. kvaliteter som økologisk, frittgående, miljøbur, solgul plomme, ferdigkokt uten skall etc. Det er en feilslutning å konkludere med at når Nortura definerer at bedriften har overskudd av egg, så er det for mye egg i markedet. Ikke minst fordi det gjerne er reguleringstiltak som igangsettes på prognoser. De feilmargenene vi ser i dagens markedsprognoser, tilsier at disponeringer som markedsregulator foretar med utgangspunkt i disse, kan påføre de private eggpakteriene store utfordringer. I tillegg er det slik at praktiseringen av regelverket innebærer at private eggpakterier som ønsker å benytte seg av forsyningsplikten, på månedsbasis må avgi sensitiv informasjon om bedriftens markedsposisjon til sin største konkurrent. Samtidig blir de avskåret fra å bruke markedsreguleringen i måneder de kjøper egg fra Nortura. Til sammen fører dette til en voldsom konkurransevridning. Dette forsterkes ved at Nortura kan benytte den fellesfinansierte markedsreguleringen til å balansere sitt eget volum i forhold til mengde og kvaliteter. De private aktørene må alltid tilpasse seg markedet for å sikre seg avsetning. Nortura kan velge å bruke felles finansiert regulering for å tilpasse sin produksjon og kvalitetsportefølje til markedet til ulik risiko. Som «mottakpliktprodusenter» vil de få oppgjør etter det som kan karakteriseres som en basispris på egg. For mange produsenter vil et slikt prisnivå ikke gi grunnlag for å drive økonomisk forsvarlig videre.

Med andre ord: Man kan ikke drive forsvarlig videre med systemet i dag.

Dette viser at markedsreguleringen i landbruket er konkurransevridende og ødelegger sunn konkurranse i markedet, som først rammer de private industribedriftene og til sist forbrukerne.

Jeg vil ta opp de forslagene som Fremskrittspartiet står alene om og har sammen med andre.

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har tatt opp de forslagene han refererte til.

Frank Bakke-Jensen (H) [09:11:37]: For Høyre er det slik at vi følger komiteen i innstillingen, vi stiller oss bak de forhandlingene som har vært, og det oppgjøret som det er blitt enighet om. Samtidig vil vi kommentere en del av innstillingen i denne saken.

Først er det slik at storfraksjonen i komiteen viser til at målprisøkningene i jordbruksoppgjøret i betydelig grad lar seg gjennomføre med bakgrunn i at regjeringen vedtok prosenttoll på noen tollinjer vedrørende ost og kjøtt i forbindelse med statsbudsjettet i 2013. Da er det med forbauselse vi kan lese statsrådets brev til komiteen, der det framkommer at prisøkningen i jordbruksavtalen ikke kan

knyttes direkte til de seks varelinjene som fikk økt tollvern. Landbrukspolitikk er komplisert, og oppgjøret er også forholdsvis komplisert. Her er det så komplisert at man ikke har klart å kommunisere innad i regjeringsfraksjonene hva som kan være grunnlaget for prisøkningen og de tallene som ligger der. Det er merkelig. Når vi i tillegg vet at en del av de tolløkningene som kom, har vært omstridt – ikke veldig omstridt i forhold til jusen, men omstridt i forhold til prosess – og når vi vet at vi i et betydelig marked som EU blir oppfattet som i overkant proteksjonistisk, er det med undring vi registrerer at man her er så vidt uenig internt om hvilke mekanismer som gjelder, hvilke satsers som er vedtatt, og framfor alt hvilken virkning de har. Vi blir oppfattet som proteksjonistisk i denne saken, og det bør derfor etter Høyres mening være på sin plass å forbedre prosessene de gangene vi skal endre tollvernet, slik at de er begrunnet og bedre forankret hos våre handelspartnere.

Vi vil også kommentere at oppgjøret kommer så sent at vi må gå på akkord med de tradisjonelle demokratiske prosessene, som f.eks. høring, i denne typen saker. Det burde kunne ha vært her tidligere, slik at vi i komiteen hadde fått den vanlige prosessen som vi har brukt å ha.

Jeg vil også kjapt kommentere endringen i den lokale selvrådet. Vi har opplevd – underlig nok med Senterpartiet i regjering – at sentralmakten blir sterkere og at arealspørsmål nå i større og større grad blir tatt inn til sentrale styresmakter og avgjort der. Vi svekker altså det lokale selvstyret og lokaldemokratiet, underlig nok, med et så distriktprofilert parti som Senterpartiet i regjering.

Så skal jeg kort nevne litt om prisutjevningsordningen på melk. Der er det sånn at man i det store ikke klarer å se et konkurransebilde. Man innførte prisutjevningsordningen og la inn elementer i den for å øke konkurransen innenfor meierisektoren, slik at man over mange år har prøvd å ha ordninger der vi skal sørge for at det er flere aktører. Vi har Q-meierier og vi har TINE. Det burde være slik at ordningen var så god og konkurransen så god at det dukket opp enda flere aktører, i alle fall er det slik for Høyre at det er bekymringsfullt at vi nå svekker konkurransen med den forskriftsendringen vi får innenfor prisutjevningsordningen for melk.

Avslutningsvis vil jeg ta opp de forslagene vi leverer fra Høyre. Det ene går på å justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret slik at det følger kalenderåret, følger det vanlige budsjettåret. Det andre er at vi fra Høyre foreslår å avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjonen gjennom omsetningsavgiften.

Presidenten: Representanten Frank Bakke-Jensen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Alf Egil Holmelid (SV) [09:16:06]: Jordbruksforhandlingene og hovudavtalen for jordbruket er viktige beryskelbar i norsk landbrukspolitikk, og forhandlingsinstuttet gir organisasjonane makt og ansvar. Årets jordbruksavtale, som blei signert av begge landbruksorganisasjonane og staten, legg grunnlaget for ei positiv utvikling i norsk landbruk.

Stortingsmeldinga om landbruks- og matpolitikken ligg som grunnlag for årets forhandlingar. Sentrale mål i landbruksmeldinga er mattryggleik, landbruk over heile landet, auka verdiskaping og berekraftig landbruk. Meldinga legg opp til auka matproduksjon, samtidig som ho legg stor vekt på bruk av nasjonale ressursar som grovfôr og beite. Landbruket er også viktig leverandør av mange samfunns gode, og det er basis for mange lokalsamfunn kring om i landet.

Inntektsutviklinga har vore eit sentralt element i jordbruksforhandlingane. Partane er samde om at inntektsutviklinga dei siste åra har vore i samsvar med føresetnadene i oppgjera. Avtalen i år gir grunnlag for ein inntektsvekst på 31 000 kr per årsverk. Ein del av inntektsveksten kjem frå auke i målpris. Dei tolljusteringane som blei gjennomførte i samband med statsbudsjettet for 2013, er ein viktig føresetnad for denne inntektsauken.

Ei god inntektsutvikling også i åra som kjem er viktig for å nå målsettingane i landbrukspolitikken. Det er viktig for å sikre rekrutteringa til landbruket, og det er viktig for å oppretthalde dyrka areal og matproduksjon.

I landbruksmeldinga blei det peika på at vi står overfor store utfordringar i delar av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøka på Vestlandet, Nord-Noreg og fjellområda i Sør-Noreg.

Partane i jordbruksoppgjøret har i år blitt samde om å setje ned ei arbeidsgruppe som skal sjå på korleis vi kan målrette verkemiddel mot bruk eller område med spesielle driftsulemper. Det gjeld f.eks. bratt areal, små teigar eller kantsoner. SV ser fram til at dette utvalet kjem opp med konkrete forslag som kan bidra til at areal med spesielle driftsulemper blir haldne oppe og blir vidareførte med drift. Det er viktig for å oppretthalde ein variert bruksstruktur, og det er viktig for eit aktivt landbruk over heile landet.

Landbruksmeldinga la vekt på matproduksjon basert på nasjonale ressursar som grovfôr og beite. Det er viktig for å få god ressursutnytting av nasjonale ressursar, og det er viktig for å gjere oss mindre avhengige av importert fôr. Derfor har regjeringa dei siste åra styrkt den grasbaserte husdyrproduksjonen. I år er partane samde om å auke tilskotet til beite og til utmarksbeite. SV er opptatt av å legge til rette for auka bruk av grovfôr og beite, som er viktige nasjonale ressursar.

Matkjedeutvalet dokumenterte ein sterk maktkonsentrasjon på distribusjonsleddet og detaljleddet. I tillegg har vi ofte sterk vertikal integrasjon. Dette kan true landbruks-samvirket og marknadsreguleringa som er ein viktig del av den norske landbrukspolitikken. Matkjedeutvalet tilrådde bl.a. å etablere ei lov om god handelsskikk. Regjeringa sette ned eit lovutval som samrøystes foreslo å etablere ei slik lov. Det er viktig å følgje opp dette arbeidet for å redusere dei uheldige utslagane av maktkonsentrasjon.

Opposisjonspartia brukar stor plass på å kritisere landbrukspolitikken til regjeringspartia. Men dei burde kanskje sjå litt på kvarandre. Det er interessant, men også urovekkjande, å registrere det veldige spriket mellom regjeringspartia på dette området.

Kristeleg Folkeparti legg seg tett opp til regjeringa i

sin politikk. Men Framstegspartiet held fram med sin raseringspolitikk. Dei kuttar dramatisk i overføringane og vil i tillegg svekkje tollvernet. Med ein slik politikk vil distriktslandbruket forsvinne, og vi vil få eit sentralisert landbruk basert på importert fôr. Dermed vil den reelle sjølvberginga bli sterkt redusert, og vi vil kome i ein situasjon med dårleg mattryggleik. Vi kan vel sjå for oss bønder på Austlandet, på Jæren og kanskje i nokre område til, som stort sett får opp med mais frå Brasil, eller med andre importerte råvarer. Det er ikkje eit landbruk som SV ser fram til. Men ikkje nok med det, når bøndene flyttar frå ei bygd, kan heile bygda bli lagd ned. Det er faktisk slik at Framstegspartiet er i ferd med å endre noregskartet gjennom den rasinga av landbrukspolitikken dei legg opp til.

Høyre er som i alle andre samanhengar i denne valkampen meir utydelege. Det er litt vanskeleg å få tak i om dei legg seg på Framstegspartiet si linje, eller berre legg seg litt imellom utan å vere tydelege. Det som er heilt klart, er at no skal Kristeleg Folkeparti få litt av ein jobb for å trekke både Høyre og Framstegspartiet over til ein fornuftig landbrukspolitikk.

Presidenten: Presidenten ønsker å spørre representanten Bakke-Jensen om det ikke er to forslag i innstillingen som er enestående for Høyre, og om representanten mente å ta dem opp.

Frank Bakke-Jensen (H) [09:21:34] (fra salen): Det var dem jeg tok opp, president.

Presidenten: Da er det registrert.

Irene Lange Nordahl (Sp) [09:21:40]: La meg først få avvise kritikken fra Høyre og Fremskrittspartiet knyttet til høring i komiteen. Det var en samlet komité som besluttet at det ikke var behov for ordinær høring i år, men mulighet for dem som ønsket å sende skriftlige innspill. Det blir derfor helt feil når Høyre og Fremskrittspartiet gjør et poeng av dette i denne debatten.

Så til selve saken: I Senterpartiet er vi svært glad for at vi i år har kommet fram til enighet med landbruket om en jordbruksavtale. Spesielt er det godt at vi har fått en avtale med begge fagorganisasjonene.

Årets avtale er solid og framtidsrettet og legger til rette for økte inntektsmuligheter for dem som produserer mat, og for økt matproduksjon. Jordbruksoppgjøret handler i bunn og grunn om hva slags mat norske familier skal spise. Det handler om norske arbeidsplasser, og det handler om at Norge fortsatt skal være det landet vi kjenner.

Senterpartiet slår ring om de tre bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk, som er tollvernet, jordbruksoppgjøret og samvirkets rolle. Alle disse tre bærebjelkene står på valg til høsten. Forsvinner disse bærebjelkene, betyr det slutten på norsk landbrukspolitikk slik vi kjenner den, og det vil gi et helt annet og mye svakere landbruk.

En inntektsvekst på 31 000 kr per årsverk viser en regjering som har troen på norsk matproduksjon også i framtiden. Avtalen gir en forbedring av inntektsmulighetene, som er et hovedverkemiddel for å nå de landbrukspolitiske

målene. Dette er en viktig start for oss i Senterpartiet, og vi vil selvsagt fortsette dette avgjørende arbeidet.

Vi håper avtalen kan skape en tro på at regjeringen mener alvor med målet om økt matproduksjon på norske ressurser, og vi registrerer at bl.a. Norges Bondelag bekrefter at dette er en bedre avtale enn på mange år.

På grunn av tollendringene Senterpartiet fikk gjennomslag for i fjor høst, har det i årets jordbruksoppgjør vært mulig å øke prisene på en del jordbruksprodukter. Alle matprodusenter nyter godt av økte priser, men de som har stor produksjon, vil tjene mer på det enn de som har liten produksjon. Hovedtyngden av budsjettmidlene i årets jordbruksoppgjør er derfor brukt på distriktsjordbruket og de minste produsentene for å gi alle utøverne i næringen en best mulig inntektsvekst.

Landbruket selv fikk i årets avtale gjennomslag for sine to hovedprioriteringer, som var korn og storfe. Kornbønder som i dag har en gjennomsnittsinntekt per årsverk på om lag 120 000 kr, får nå et løft på drøyt 50 000 kr i året. På storfe, som det produseres for lite av i Norge i dag, har vi fått et nytt kvalitetstilskudd, som vil øke produksjonen og kvaliteten. Dette tilskuddet får bonden utbetalt direkte i forbindelse med slakteoppgjøret.

Etter årets oppgjør må vi sette oss ned og se videre framover. Da blir det viktig å vie enda mer oppmerksomhet på utviklingen til små og mellomstore bruk. Jeg ønsker meg mer prioritering av utsatte distrikter, med vekt på melk og andre grovfôr- og beitebaserte produksjoner framover.

Norsk matproduksjon er viktig. Oppgjøret gir meg tro på en framtid med fortsatt kjent, sikker norsk mat til befolkningen. Dette gir muligheter for unge matprodusenter til å fortsette, og ikke minst øke, produksjonen av trygg, kortreist norsk mat.

Før de rød-grønne tok over i 2005, hadde det vært 25 år uten reallønnsvekst i norsk matproduksjon. De sju første årene hadde vi oppgjør som ga inntektsmuligheter med omtrent samme kronevise veksten som andre grupper.

Årets oppgjør kommer som følge av matmeldingen som vi la fram, og viser den retningen vi skal. Valget til høsten kan være et være eller ikke være for norske matprodusenter og tryggheten for at det vi setter på bordet, er av god og kjent kvalitet. Som leder Nils Bjørke så tydelig sa det på Norges Bondelags årsmøte forrige uke: Det er mye som står på spill.

Senterpartiet er opptatt av å utvikle politikken slik at vi når målsettingene som kan sikre oss en matproduksjon i framtiden, og en trygghet for framtidig matproduksjon i hele landet. Derfor er også jordvern en svært viktig sak for oss.

Målet er nå å begrense omdisponeringen til under 6 000 dekar per år. Dette er etter vår oppfatning et ambisiøst mål – de høye tallene som forelå på 1990-tallet og fram mot 2005 tatt i betraktning. Selv om vi har oppnådd mye på jordvernsiden de siste årene, er jeg enig i at vi fortsatt må jobbe hardt for å holde omdisponeringstallene nede. Det skal derfor ikke være tvil om at jordvern fortsatt vil stå svært høyt på dagsordenen for oss i Senterpartiet.

Regjeringen tar med årets jordbruksavtale viktige steg

i retning av å tette jordbrukets inntektsgap til andre grupper. Dette kommer ikke av seg selv. Senterpartiet har stått på for norsk landbruk, og det har krevd både vilje og styrke. Vi vet hva som skal til, og vi skal fortsette å kjempe for landbruket og for å øke inntekten til den norske bonden.

Steinar Reiten (KrF) [09:26:52]: Kristelig Folkeparti ønsker å bygge opp under den aktive bonden og sikre landbruk i alle deler av landet. Dette er avgjørende for å nå matproduksjonsmålene som ble fastsatt av Stortinget for rundt et år siden, og for å opprettholde bosetting i distriktene og et levende kulturlandskap. En forutsetning for levende landbruk med god rekruttering er at jordbruket gir en inntekt å leve av.

Dessverre ser vi at det er et inntektsgap mellom aktører i landbruket og andre grupper. Dette gapet økte betraktelig etter at fjorårets magre tilbud fra staten ble resultatet da landbrukets organisasjoner brøt forhandlingene om jordbruksoppgjøret. Verst gikk det ut over svine- og eggprodusenter, men en del korn- og melkebønder har også hatt betydelig reduksjon i inntekt det siste året. De fikk altså ikke bare en lavere inntektsvekst enn andre grupper, de sitter også igjen med mindre enn de hadde i fjor.

Årets oppgjør blir betegnet som godt, og flere har stilt seg bak resultatet og gitt det ros. Jeg vil gi honnør til organisasjonene for at de i år har fått regjeringen på nye tanker og har greid å trekke årets oppgjør i riktig retning.

Samtidig registrerer jeg at det forholdsvis generøse sluttresultatet later til å være en snuoperasjon vekk fra regjeringens tidligere inntektspolitikk for landbruket. Det er påfallende at årets oppgjør, som utvilsomt blidgjør velgergrunnlaget til Senterpartiet, fikk et så fordelaktig utfall i et valgår. Jeg forutsetter at taktskiftet i politikken til regjeringen skyldes ny innsikt og økt forståelse for kravet fra organisasjonene, og ikke valgstrategi, for jordbruksoppgjøret er for viktig til å bli brukt som et instrument i valgkampen for et parti og en regjering i motvind.

Kristelig Folkepartis næringsfraksjon har brukt en del tid på å gå dypere inn i tallmaterialet i proposisjonen. Ved å sammenholde tall og sammenligne inntektsutviklingen i landbruket med lønnsutviklingen for alle grupper lønsmottakere har vi kommet fram til en del interessante konklusjoner. Det er spesielt den manglende viljen til å sammenligne inntektsutviklingen i landbruket med andre grupper som gjør at regjeringens påstander om et meget godt oppgjør mildest talt blir misvisende.

Nederst på side 30 i proposisjonen er det nemlig en svært interessant tabell med overskriften Lønnsutviklingen for alle grupper lønsmottakere. Her finner vi tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. De viser at forventet gjennomsnittlig inntektsvekst for vanlige lønsmottakere vil bli på 35 500 kr hvis vi ser 2013 og 2014 under ett.

Ser man tallene for landbruket isolert, virker resultatet av årets landbruksoppgjør imponerende. Sammenholdt med gjennomsnittlig lønnsutvikling for øvrige lønsmottakere viser det seg imidlertid at landbruket igjen kommer tapende ut. Dette kommer bl.a. av at landbruket sett under ett, og spesielt gjennomsnittlige referansebruk for melk/

storfe og korn, har hatt en betydelig svakere inntektsutvikling i perioden 2012–2013 enn prognosene tilsa i fjor. Et landbruksoppkjøret i år som er brukbart, greier altså ikke engang å hindre at inntektsgapet øker ytterligere mellom landbruket sett under ett og øvrige grupper lønsmottakere.

Noen tall fra proposisjonen kan konkretisere dette:

Hvis vi sammenligner prognosen for inntektsutvikling 2012–2014 for landbruket sett under ett og alle grupper lønsmottakere, øker gapet med ca. 500 kr i løpet av toårsperioden.

Hvis vi sammenligner prognosen for inntektsutvikling 2012–2014 for referansebruk melk og storfe, 22 årskyr og alle grupper lønsmottakere, øker gapet med hele 17 600 kr i toårsperioden.

Disse tallene kommer fram hvis en tar utgangspunkt i den svake økonomiske utviklingen for landbruket siste år i forhold til andre grupper, og i tillegg legger inntektsutviklingen i gruppen øvrige lønsmottakere for årene 2013 og 2014 til grunn.

Dermed blir vår konklusjon at oppkjørene i fjor og i år samlet sett viser en utvikling som ikke gir det løftet som trengs for å styrke landbruket. Tvert imot øker gapet for en del viktige referansebruk, og for landbruket sett under ett klarer en med nød og neppe å holde tritt med gjennomsnittlig lønnsutvikling for øvrige lønsmottakere. Landbrukets organisasjoner har gjort sitt ytterste i forhandlingene, men lenger var altså ikke regjeringen villig til å strekke seg.

Likevel finnes det også ting å glede seg over i årets oppkjøret for venner av norsk landbruk: For en del grupper gir oppkjøret utvilsomt en positiv inntektsutvikling. Det gjelder spesielt produsenter av planteprodukter som poteter og korn. Også for de største melkebrukene gir årets oppkjøret et godt økonomisk løft.

Det er behov for økte investeringer i landbruket for å fornye driftsapparatet og dermed bedre lønnsomheten. Gode investeringsordninger har stor betydning for rekrutteringen til landbruket og for å nå målsettingene om økt matproduksjon og et landbruk over hele landet. Da er det nødvendig at næringen får tilgang til virkemidler som reduserer den økonomiske belastningen ved langsiktige investeringer. Kristelig Folkeparti mener derfor at det er viktig å styrke investeringsordningene i jordbruket. En investeringspakke, slik som det ble foreslått fra Jordbrukets forhandlingsutvalg, kunne ha bidratt til det.

Kristelig Folkeparti vil stimulere til økt egenkapital ved investeringer, og ønsker å etablere en fondsavsetningsordning med skattefordel etter mønster fra skogfondet.

På denne bakgrunn tar jeg opp forslagene til Kristelig Folkeparti slik de går fram av Innst. 508 S.

Presidenten: Der er det ett forslag fra Kristelig Folkeparti, men presidenten går ut fra at også de forslagene som ligger i Innst. 507 S, blir tatt opp. Det er seks forslag fra Kristelig Folkeparti i sak nr. 2. Skal vi betrakte dem som tatt opp?

Steinar Reiten (KrF) (fra salen): Nei, forslagene i Innst. 507 S vil bli tatt opp av Geir Jørgen Bekkevold.

Presidenten: Nei vel, da må de tas opp senere.

Da har representanten Steinar Reiten tatt opp det forslaget som han refererte til.

Borghild Tenden (V) [09:32:36]: Når vi nå behandler jordbruksoppkjøret for 2013, er det på sin plass å stoppe opp litt og reflektere over åtte år med rød-grønn landbrukspolitikk.

Hvert bruk som legges ned, er et nederlag for regjeringen, sa Senterpartiets første landbruksminister under de rød-grønne, Terje Riis-Johansen. Det har i sannhet blitt mange nederlag å fordøye. Ca. 6 500 totalt, eller mer enn to bruk per dag, er nedlagt etter åtte år med Senterpartiet i landbruksministerstolen. Allikevel tviholdes det på gårdsdagens løsninger.

Jeg møter stadig flere som sier at det i hvert fall ikke var noe verre å være i landbruket under den forrige regjering. Det jeg ofte får høre, er at under den forrige regjering visste bøndene hva de kunne forvente, den politikken som ble lovet, ble holdt, og det var en tydelig retning og vilje i politikken:

«Vi kunne like det eller ikke, men vi visste i det minste hva vi kunne forholde oss til. Det har vært helt umulig i de siste åtte årene.»

Norsk landbruk og norsk landbrukspolitikk har behov for en nyorientering. Rammebetingelsene for norsk landbruk ble utformet for flere tiår siden, og det har etter Venstres syn vært behov for en kraftig modernisering. Det er ikke egnet til å nå dagens fastsatte mål for bosetting, sysselsetting, matsikkerhet og inntektsnivå, og heller ikke til å nå Venstres mål om dyrevelferd og et mer miljøvennlig landbruk. Antallet bruk i drift og antallet aktive bønder synker raskt, og den samme utvikling vil fortsette også med årets jordbruksavtale.

Venstres landbrukspolitikk tar utgangspunkt i bonden som selvstendig næringsdrivende. Fremtidens landbrukspolitikk må derfor utformes slik at hver enkelt bonde får et større handlingsrom, økt frihet og med en rimelig grad av økonomisk trygghet i bunn. Venstre vil derfor ha en fremtidsrettet landbrukspolitikk som tar utgangspunkt i gode tilskuddsordninger kombinert med forenklinger.

Det er behov for en gjennomgang av hele jordbruksavtaleinstituttet, i den hensikt å endre og forenkle forhandlingene til utelukkende å handle om virkemidler som har direkte innvirkning på bøndenes inntektsmuligheter. De øvrige områdene som i dag omfattes av jordbruksavtalen, bør være ordinære budsjettposter som Stortinget fastsetter. Dette vil være mer demokratisk enn dagens ordning, ta forhandlingene ut av møterommene og gi Stortinget et tydeligere ansvar.

Venstre ønsker en full gjennomgang av landbrukets omfattende regelverk med sikte på en kraftig modernisering, færre skjemaer, enklere retningslinjer og gradvis endring av markedsreguleringene. Unødvendig byråkrati og regelverk som vanskeliggjør bondens hverdag, skal fjernes. Konkret vil Venstre fjerne odelsretten, oppheve delingsforbudet i jordloven og ha en kraftig oppmyking i priskontroll og boplikt knyttet til landbrukseiendom. Også enkeltstående bønder må få mulighet til å organisere drif-

ten som aksjeselskap, og ellers organisere virksomheten som hvilken som helst annen selvstendig næringsdrivende eller småbedrift.

Noen ord om representantforslaget om styrking av jordvernet som vi behandler sammen med jordbruksoppgjøret for 2013. Venstre vil styrke jordvernet. Jordvern er en forutsetning for at våre etterkommere skal få muligheten til å produsere egen mat på egen jord. Klimaforandringene kan endre forutsetningene for matproduksjon over hele kloden, og øker behovet for et styrket jordvern. Venstre vil derfor styrke jordvernet for å sikre vern mot irreversible endringer av spesielt verdifull produktiv landbruksjord. Venstre vil at jord som omdisponeres til utbyggingsformål, i størst mulig grad skal erstattes med nytt oppdyrket areal med samme produksjonsverdi.

Venstre deler derfor forslagsstillernes grunnholdning, men mener at enkelte av forslagene er for detaljerte og for rigide til at vi kan komme til å stemme for dem. Venstre deler også den holdning som de fleste partier gir uttrykk for, at god agronomi, ny teknologi og nye og fremtidsrettede produksjonsformer vil bidra til å øke matproduksjonen. Venstre kommer derfor til å stemme for mindretallsforslagene nr. 1 og 2 i Innst. 507 S.

Venstre kommer videre til å stemme for jordbruksoppgjøret 2013, slik vi har tradisjon for å støtte fremforhandlede avtaler. Samtidig gir vi vår helhjertede støtte til mindretallsforslagene nr. 1–11, 22 og 23 i Innst. 508 S, om jordbruksoppgjøret 2013.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [09:37:30]: I går og i forgårs var jeg i Roma, og det var ett tema som dominerte dagsordenen: Hvordan skal vi klare å sikre verden tilgang til 70 pst. mer mat? Det var hovedtemaet.

Når vi diskuterer norsk landbrukspolitikk, er det det bakteppet vi må ha med oss, for hvorfor er det vi har et landbruk? Vi har et landbruk nettopp for å produsere den viktigste varen av alt, nemlig maten.

Det er en enorm utfordring vi står overfor internasjonalt skal vi klare å øke tilgangen til mat med 70 pst. Og hvorfor må vi øke med så mye? Jo, fordi vi blir flere folk, og fordi det er flere som ønsker å leve som deg og meg, spise kjøtt, spise bedre ernæringsmessig, ta seg en øl, ha en bedre levestandard i Kina og India. Det gjør at verdens etterspørsel etter mat øker voldsomt, samtidig som vi går inn i en periode der klimaet sannsynligvis er i ferd med å bli mer ustabil, slik at det å produsere mat i mange av de områdene som i dag har utfordringer, blir vanskeligere.

Landbruks- og matmeldingen, Velkommen til bords, som vi diskuterte i Stortinget i fjor, begynte med det internasjonale bakteppet. Regjeringen tok først en beslutning om at ett av våre bidrag i diskusjonen om å øke verdens matproduksjon er at vi skal øke vår nasjonale matproduksjon. Den målsettingen fikk også tilslutning i Stortinget: Det er et mål at vi, med vårt lille landbruk, skal gjøre vår del i det globale løftet det er å øke verdens matproduksjon – derfor den målsettingen som begynner å få bred politisk støtte, at vi skal øke matproduksjonen i Norge med 1 pst. hvert år.

Det at vi har et landbruk i Norge, gir enorme ringvirk-

ninger. I mitt fylke, Hedmark, er 10 pst. av alle sysselsatte sysselsatt i jordbruk og næringsmiddelindustri. Det samme tallet kan en finne i Nord-Trøndelag, vi finner nesten det samme tallet i fylker som f.eks. Oppland og Sogn og Fjordane, vi finner det i distriktkommune etter distriktkommune. Det har en enormt stor effekt, skaper masse arbeidsplasser, skaper mye merverdi. Det opplever jeg at egentlig alle partier også er for; de roser det og sier det er flott at man har næringsmiddelbedrifter, f.eks. Tine i Elnesvågen, med alle arbeidsplassene det skaper. Men dette kommer ikke av seg selv, og det er der de politiske forskjellene er så store. Det å drive landbruk i Norge er krevende, og det krever virkemidler. Og det er ingen næring og nesten ikke noe politikkområde der forskjellene er større i denne salen.

Nå vil jeg gå gjennom hva som er bærebjelkene i landbrukspolitikken:

Punkt nr. 1 er toll: Landet vårt er kaldt, vått og bratt, og det er ikke lett å konkurrere med f.eks. dansk eller fransk landbruk uten toll. Man trenger en form for tollbeskyttelse. Etter at regjeringen valgte å gjøre forbedringer på det feltet i fjor høst, har jeg blitt mildt sagt overrasket over hvilket enormt engasjement over tid Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har vist i kampen mot norsk næringsmiddelindustri og norsk landbruk. Venstre kalte det proteksjonisme på sitt verste. Svein Flåtten, fra Høyre, proklamerte at han skulle fjerne tollendringen for han hadde tatt av seg frakken. Fremskrittspartiet satte i Europautvalget norsk landbrukspolitikk opp mot norsk gasssekspport.

Det har vært en enorm kreativitet når det gjelder å gå til angrep på det at vi skulle styrke én av bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk, nemlig tollene.

Tollgrepet vi gjorde i fjor høst, har vært et premiss for årets jordbruksoppgjør, og det er den andre bærebjelken: I Norge utformer vi landbrukspolitikken i en tett dialog mellom myndighetene og næringen. Det er ikke bare én person, landbruksministeren, som definerer landbrukspolitikken. Det gjør han sammen med litt over 40 000 bønder, som er organisert gjennom bondelag og småbrukarlag. Vi diskuterer sammen hvilke løsninger vi skal klare å få til, og hvilken kurs man skal stake ut framover.

Takket være tollgrepet i fjor høst kunne vi i år legge fram et opplegg som ga en reell mulighet for inntektsøkning. Det var et løft som var 12 000 kr høyere enn for andre grupper, fordi det var nødvendig hvis vi skal nå målsettingen om at vi på sikt skal øke matproduksjonen i Norge med 1 pst. hvert eneste år.

I fjor høst så vi at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre angrep tollendringen. I innstillingen nå og før i debatter har Høyre og Fremskrittspartiet angrepet jordbruksavtalesystemet med full kraft; de ønsker ikke å ha den tette samhandlingen med næringen som vi har nå. De ønsker å flytte jordbruksavtalesystemet fra våren, og det skal bli en del av den ordinære budsjettprosessen på høsten. Det vil svekke landbrukets makt og innflytelse over landbrukspolitikken. Den norske modellen, at vi har klart å ha dette tette samarbeidet mellom næring og stat, har vært en suksess. Hva Høyre og Fremskrittspartiet mener om samvirkets rolle, er godt kjent. Forskjellene er veldig klare.

Årets oppgjør var et oppgjør der regjeringen viste vilje

til opptrapping. I de sju foregående årene gikk vi fra en periode der det å få en kronemessig lik utvikling, nesten var en umulig tanke. Men det har vi klart i perioden fram til årets oppgjør. Det har vært en kronemessig lik utvikling mellom jordbruket og andre grupper. I år klarte vi å gi det ekstra løftet, med 12 000 kr mer. Det er et steg i riktig retning, og vi skal fortsette i fire nye år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [09:43:44]: En tidligere statsrådkollega av statsråden har uttalt at hvert nedlagt bruk er et nederlag. I årene fra 2005, mens den rød-grønne regjeringen har sittet med makten, har det faktisk blitt nedlagt flere landbruk rundt omkring i det ganske land, enn noen gang tidligere i norsk historie. Det nedlegges tre bruk om dagen og 21 i uken med denne regjeringen.

Mitt spørsmål til statsråden blir: Er statsråden fornøyd med utviklingen? Ser ikke statsråden at den politikken man har ført, har spilt falitt?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [09:44:20]: For det første er ikke premissene i spørsmålet riktige.

Jeg er litt overrasket over krokodilletårene til representanten fra Fremskrittspartiet når det gjelder antallet nedlagte bruk, når jeg vet hvilken politikk Fremskrittspartiet selv tar til orde for, både når det gjelder toll og når det gjelder fjorårets budsjett, hvor de kutter 5 500 mill. kr i overføringer.

Det går ikke an å måle suksessen i norsk landbruk etter hvor mange timers arbeid som blir nedlagt i norsk landbruk, for det er ingen tvil om at da bestefaren drev gården med hest i starten, brukte han flere timer på å drive gården enn det jeg gjør i dag med en stor traktor.

Det går heller ikke an å se på det som et nederlag at en bonde har tatt i bruk en melkerobot på sin gård, og bruker færre timer i fjøset enn før han hadde melkerobot. Det skjer en teknologisk utvikling, det har skjedd hele tiden, og det kommer også til å skje framover. Men Norge er det landet det er. På et visst tidspunkt kan det bli stordriftsulemper – avstandene blir for store – og derfor må vi ha en målrettet landbrukspolitikk som gjør at det kan være lønnsomt å drive både store og små bruk i landet.

Frank Bakke-Jensen (H) [09:45:34]: Jeg skal ikke bruke mye tid på innlegget til statsråden her, for det er bemerkelsesverdig at man i utgangspunktet vil drive politikk med en retorikk som inneholder så mange feil om andres politikk. Det må være bedre å bruke tiden på å forsvare egen.

Jeg har et konkret spørsmål til statsråden, som er aktuelt når det gjelder prisutjevningsordningen på melk, melkeproduksjon og meierisektoren.

Kan statsråden forklare meg de viktigste innsatsfaktorene når det gjelder å ha en konkurransedyktig melkeproduksjon og meierisektor? Hva mener statsråden er de viktigste innsatsfaktorene for at denne betydelige delen av landbruket skal være en robust og konkurransedyktig sektor?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [09:46:24]: Først vil jeg be representanten Bakke-Jensen dokumentere påstanden om at jeg sa noe feil i mitt innlegg, for det gjorde jeg ikke. Det kan han gjerne dokumentere senere, i sitt neste innlegg.

Så til spørsmålet om prisutjevningsordningen på melk: Det er en ordning som sikrer flere formål. Ett av de formålene ønsker jo Høyre – ifølge innlegget – å ta bort ved å fjerne muligheten til å eksportere Jarlsberg. Resultatet av det, blir at man må legge ned Tines anlegg i Elnesvågen – på direkten.

Et annet formål vi bruker prisutjevningsordningen på melk til, er å sikre konkurransevilkår som gjør at både Q-meieriene og Synnøve Finden skal kunne klare å konkurrere i det norske melkemarkedet, og at de får fram flere produkter. Og når man ser på utviklingen det siste året, har både Synnøve Finden og Q-meieriene utviklet nye produkter. De har blitt en del av mangfoldet i norsk dagligvarehandel, og vi mener at de justeringene vi har gjort i PU-ordningen nå, sikrer fortsatt gode muligheter for å utvikle seg videre for både Q-meieriene og Synnøve Finden.

Steinar Reiten (KrF) [09:47:38]: I den framforhandlede rammen for årets jordbruksoppgjør har vi merket oss at 50 mill. kr er overført fra fjorårets oppgjør. Det er ikke en ubetydelig sum. Det utgjør nærmere 4 pst. av rammen.

Statsråden og undertegnede har ved flere anledninger vært i dialog om grøftetilskuddet, som har blitt veldig forsinket, og der forskriften ikke har kommet på plass for helt i det siste.

I Kristelig Folkeparti har vi en begrunnet mistanke om at disse 50 mill. kr er penger man ikke har greid å bruke opp på tilskudd til grøfting, og som nå er overført. Statsråden har tidligere sagt til meg at han kategorisk avviser at de pengene som ikke er brukt, skulle ha blitt overført til neste år.

Kan statsråden bekrefte at dette ikke er de pengene som vi kanskje tror det er?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [09:48:31]: Jeg kan bekrefte at det forhåpentligvis blir brukt 100 mill. kr på grøfting i høst, og at folk skal grøfte og være aktive når det gjelder det. Jeg kan bekrefte at de midlene som er avsatt til grøfting, skal bli brukt til grøfting. Det er nå satt av nye 100 mill. kr, slik at det kan grøftes mer også neste år.

Med de 100 mill. kr som ble satt av til det i fjor, og de 100 mill. kr som er satt av i år, kan det gi et løft når det gjelder grøfting. Det er et nødvendig og riktig tiltak, som regjeringen har prioritert, og som også komiteen støtter opp under.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [09:49:26]: Bønder er ikke annerledes enn oss andre mennesker. De må også ha penger å leve av. Derfor var det viktig for Kristelig Folkeparti, da vi forhandlet med regjeringen i fjor, å få på plass

en lønnsutvikling som var bra for bøndene. Dette lyktes vi ikke med. Det synes jeg er synd, for Kristelig Folkeparti ønsket å sikre bønder, som de selvstendig næringsdrivende de er, mulighet til vesentlig å redusere inntektsforskjellene som de har til andre yrkesgrupper.

Det oppgjøret vi nå diskuterer, ble, da det ble lagt fram, omtalt som et historisk oppgjør. Jeg merket meg at statsråden avsluttet sitt innlegg med å si at oppgjøret er et steg i riktig retning. Da er vel i alle fall litt av det historiske tatt ned.

En annen avgjørende innsatsfaktor for bøndene er at de har jord. Vi må ta vare på jorda vår på en bedre måte enn det vi har gjort den siste generasjonen. For mye god matjord har blitt bygd ned. Derfor har Kristelig Folkeparti i dag fremmet et forslag om at vi må ha et mål i forhold til hvor mye som skal bli omdisponert. Vi må etablere et jord-erstatningsfond, og når jord skal selges, skal ikke inntektene skattlegges med 50 pst. når man skal investere inn i gården igjen.

Jeg tenker meg det så enkelt når det gjelder landbrukspolitikk: Hvorvidt vi har en landbrukspolitikk som fungerer, oppdager vi når neste generasjon skal overta. Det er da vi opplever om vi har lagt på bordet en attraktiv landbrukspolitikk. Kristelig Folkeparti ønsker å gjøre det attraktivt for nye generasjoner å overta. Vi ønsker bl.a. å frita neste generasjon for arveavgift og se det som en familiebedrift.

I dag går 46 000 mennesker på arbeid i næringsmiddelindustrien – de har enten gått, eller de skal gå. De skal skjære kyllingfileter til oss som vi kan steke i helgen, de skal lage saft som vi kan drikke når det blir varmt ute.

Næringsmiddelindustrien er innovativ. De får FoU over i produksjon. Næringsmiddelindustrien i Norge er helt avhengig av norske råvarer, derfor er det avgjørende for disse 46 000 arbeidsplassene at vi har rammebetingelser som gjør at virksomheten kan opprettholdes i Norge. Selv om vi er et godt land å leve i, må vi huske at Norge er et lite land i verden, og at vi har naboer. Dette må vi også huske når vi diskuterer landbrukspolitikk i forhold til næringsmiddelindustrien.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [09:52:42]: Grunnlaget for matproduksjon er grønne planter, enten disse spises direkte eller videreforedles av våre husdyr. I en urolig verden med sterk befolkningsvekst og store klimaendringer må alle land utnytte sine naturgitte forutsetninger for produksjon av planter. I dag gjør vi ikke det. Til tross for svært lite jord per innbygger og stor folketilvekst reduserer vi jordbruksarealet, og svekker samtidig jordas produksjonsevne. Sjølforsyningsgraden synker.

Det trengs ny kurs, hvor økt matvaresikkerhet er viktigst. Ny kurs må bygge på naturgitte vilkår for matproduksjonen. Da er det ikke grunnlag for stordrift i volum, verken i primærproduksjonen eller i foredlingsindustrien. Dersom myndighetene fortsetter å prioritere stordrift under våre forhold, krever det tilgang på billig import av hvete og soya, overgang fra familiejordbruk til selskapsjordbruk – for norske arbeidsvilkår erstattes av billig øst-europeisk arbeidskraft – og tilskudd fra staten til driftsbygninger som ellers ikke blir bygd.

Økt matvaresikkerhet kan kun skje ved økt planteproduksjon i Norge. Derfor må ny kurs sette fokus på økt planteproduksjon, investeringer i nydyrking og utmarksgjerde, grøfting og kalking for å øke arealene i drift og forbedring av fruktbarheten i jordsmonnet. Dette må prioriteres framfor å bruke statsbevilgninger på etablering og utbygging av fjøs hvor driften er basert på importert korn. Det siste fører til sterk regional konsentrasjon, forurensingspress og tilhørende store jordbruksarealer ute av drift.

Ny kurs må sikte mot å finne fram til en bærekraftig, lønnsom og langsiktig forvaltning av arealene gjennom økt vekt på jord- og plantekultur. Bare grønne planter kan fange karbondioksid gjennom fotosyntesen. Dess mer og grønnere planter, dess større kraft i kampen mot klimakrisen. Vi vil trenge planter som tåler et annet klima, og vi må bruke maskiner som gir mindre jordpakkning. Vi trenger økt vekt på dyrevelferd.

Jordbruksavtalen i år har skritt i riktig retning. Sjøl om tollendringene kom seint, er skrittvis omlegging av tollvernet avgjørende viktig både for jordbruk og for foredlingsindustri. Dagens regjering har innsett at økt tollbeskyttelse er nødvendig. Produsentprisene må opp. De dekker i dag knapt variable kostnader. Tollvernet må brukes sammen med samvirkeorganisasjonenes markedsrett til å sikre et nødvendig innenlands produsentprisnivå.

Jordbruksavtalen i år er en erkjennelse fra regjeringa av at inntektene i jordbruket må heves i forhold til andre grupper. Det er viktig at tallmaterialet framover bygger på faktiske regnskaper.

Framover må jordbruksavtalen forenkles. Jordbrukspolitikk framstilles ofte som vanskelig. Sånn er det imidlertid ikke. Men det er en vanskelig balansegang mellom markedsmuligheter på den ene sida og produksjonsmåten, altså størrelsen på innsatt areal, arbeidskraft og kapital, på den andre sida.

Virkninga av tiltakene kan ta tid, men retninga må være klar. Retninga må snus til å styrke areal og arbeid. Store investeringstilskudd i bygninger i et mettet marked er et virkemiddel som gir markedsprisfall og tvinger flere ut av næringa, i praksis gjennom økt foredling av importert fôr. Det reduserer både kornproduksjonen og bruk av gras i inn- og utmark. Kornprisen er den sterkeste enkeltfaktor for å beskytte verdien av gras og beitemark. Høyere kornpris gir høyere verdi på graset. Kornet er en nøkkelfaktor for matvaresikkerhet.

Ingrid Heggø (A) [09:55:56]: I førre veke var eg på bedriftsbesøk på Nortura i Sogndal. Der vart eg nok ein gong minna på kor viktig det er å føra ein landbrukspolitikk som gjer at vi har levande bygder og produserer mat over heile landet, og at vi har ein god næringsmiddelpolitikk.

Den raud-grøne regjeringa har lagt om kursen i landbrukspolitikken. Frå 2005 og fram til i dag har det vore ein gjennomsnittleg inntektsauke på nesten 126 000 kr. Investeringstilskota er trappa opp, og det er gjort fleire justeringer av skatteregelverket, bl.a. gjennom auka avskrivings-satsar, no sist i revidert statsbudsjett, der vi auka første års avskrivings-sats med 10 pst., til 30 pst.

For første gong har inntektsgapet mellom bønder og

andre vorte minska i årets oppgjær. Likevel ser vi at bønderne slit med lønnsmda. Det er difor viktig at vi fortset med å mobilisera alle gode krefter for å støtta opp om norsk landbruk. Då vert det underleg å høyra representanten Reiten og representanten Hjemdal i dag. Dersom Kristeleg Folkeparti er halvparten så oppteke av jordbruket som det som vert påstått, burde dei faktisk støtta ei raud-grøn regjering, og ikkje ei regjering der Siv Jensen kan verta finansminister.

I landbruksmeldinga som vart behandla i Stortinget, slår vi fast at den norske matmodellen skal bestå. Det inneber bl.a. at det skal vera landbruk i heile landet, med ein variert drifts- og bruksstruktur. Då kan ein ikkje gjera som høgrepertia vil, å ha eit marknadsstyrt landbruk, som spesielt vil ramma busetnaden og sysselsettinga i distrikta. Høgrepertia er tydelege på at dei heller ikkje vil legge til rette for ein variert bruksstruktur.

Vi raud-grøne slår ring om jordbruksavtalen med statlege overføringar og moglegheiter for prisuttak i marknaden. Høgre vil i år kutta overføringane til landbruket med 1,7 mrd. kr, mens Framstegspartiet vil kutta med 5,5 mrd.

Vi raud-grøne meiner at vi skal behalda rolla som marknadsregulator innanfor samvirkemodellen. Høgre meiner marknadsregulatorrolla skal evaluerast, og at ho skal fjernast frå samvirkebedriftene.

Vi raud-grøne meiner at importvernet skal ivareta kast som ein berebjelke for å beskytta matproduksjonen. Høgrepertia vil ikkje utnytta handlingsrommet i importvernet, noko som vil svekka konkurransekrafta til næringa og gje reduserte moglegheiter for å halda oppe volumproduksjonen av norske produkt.

Dei tilsette og leiinga på Nortura hadde heilt rett: Næringsmiddelindustrien vil med høgrepertia verta hardt ramma. Alle som er opptekne av og glad i norsk landbruk, bør stemma raud-grønt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [09:59:03]: Det er bred politisk enighet om at matproduksjonen skal økes. Men hvis vi skal ivareta vårt ansvar for å produsere mat, kan vi ikke fortsette å ødelegge den viktigste forutsetningen for matproduksjon, nemlig matjorda.

I et samfunn i stadig utvikling blir forvalteransvaret en stadig viktigere grunnpilar, og for Kristelig Folkeparti er jordvern en viktig del at dette forvalteransvaret. Forvalteransvaret handler om å sikre framtidige generasjoner de mulighetene og rettighetene som vi har nå. Det handler om verdiskaping, og det handler om matsikkerhet.

Nedbygging av matjord er en irreversibel prosess. De siste 50 årene er det blitt omdisponert over 1 million dekar matjord i Norge, og mesteparten av omdisponeringen har gått ut over den beste matjorda, dvs. dyrket mark. Utviklingen ser ut til å fortsette. De siste 20 årene har det årlig blitt bygget ned om lag 16 000 mål med matjord.

Vi omdisponerer fremdeles i en takt som ligger over målet om en halvering av omdisponeringen innen 2010, fastsatt av Bondevik-regjeringen i 2004. Altså ligger vi allerede flere år på etterskudd. Derfor foreslår vi at vi nå styrker målene og halverer halveringsmålene nok en gang.

På den måten kan vi komme et steg nærmere ønsket om en bærekraftig jordbrukspolitikk.

Vi har sett en utvikling de siste årene, der antallet dekar matjord per innbygger har gått drastisk ned, fra 1,79 i 2008 til 1,63 i 2012. Dersom denne utviklingen fortsetter, vil vi ha et matjordsforhold på 1,35 dekar per innbygger i 2030. Dette er urovekkende lavt i en tid da matressursene seiler opp som de definitivt mest verdifulle ressursene på verdensmarkedet. Det er stadig økt beskyttelse fra land med stor produksjon, som USA, Russland og Kina. Derfor vil det være klokt å fastsette et nasjonalt matjordmål, hvor det fastsettes et minimum antall dekar fulldyrket mark per innbygger.

En av hovedutfordringene i norsk landbruk er å sørge for investeringer som kan styrke driftsgrunnlaget, og Kristelig Folkeparti ser det som helt avgjørende å bedre skatte-reglene på dette punktet. I dag skattlegges gevinst ved salg av landbrukstomter som personinntekt med inntil 50 pst. Vi ønsker en endring, slik at gevinst ved salg av landbrukstomter skal fritas fra beskatning hvis gevinsten reinvesteres i landbruksdriften.

Til slutt vil jeg også understreke at det kan være tilfeller der jordvern må vike for prekære utbyggingshensyn. I slike tilfeller mener Kristelig Folkeparti det må pålegges utbygger å gi erstatning tilsvarende nydyrking av det dobbelte av det omdisponerte arealet, slik at produktiviteten opprettholdes.

På denne bakgrunn fremmer jeg Kristelig Folkepartis forslag, slik det går fram i Innst. 507 S.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp de forslagene han refererte til.

Per Roar Bredvold (FrP) [10:02:17]: Fremskrittspartiet blir ofte beskyldt for å svartmale situasjonen innenfor norsk landbruk. Det tar jeg som en erklæring om at Fremskrittspartiet har rett i sin jord- og skogbrukspolitikk.

De rød-grønne har hatt makten i åtte år, og Senterpartiet har hatt statsråden. Personen som har hatt dette vervet, har blitt skiftet ut når støyen har vært som verst. Det har blitt lovet forbedringer, men disse forbedringene har uteblitt. Situasjonen har i beste fall vært den samme, mens Fremskrittspartiet hevder at den – når man ser på faktatall – har blitt verre.

Faktum er at det har blitt færre bønder, og av disse igjen er det stadig færre som har bondeyrket som eneyrke. Det har blitt mer og mer vanlig at den ene av et par har jobben utenfor gården. Tidligere var det mer normalt at begge hadde jobben på gården.

Det nedlegges stadig like mange gårdsbruk per dag, per uke, per måned, per år, enda antallet gårdsbruk har blitt færre. Slik sett kan man si at prosentvis er avgangen større enn tidligere. Antall dekar dyrket areal er redusert, og nydyrkingen er minimal. Grøftetilskuddet kommer sent, og det har vært visse problemer med det. Antall gårdsbruk der husene ikke blir brukt, er også dessverre økende.

Det å være odelsjente eller odelsgutt har gått av moten, og rekrutteringen for å overta ligger ofte lenger ute i slek-

ten – eller det må selges. Men med en makspris er antallet gårdssalg også svært lavt.

Vi hadde en storm av klager fra bøndene i fjor. Det ble brudd i forhandlingene. Dette var veldig spesielt. I år er man svært fornøyd, men man behøver ikke å være noen god analytiker for å skjønne det presset regjeringen hadde på seg i år for å komme bøndene i møte. Det er jo snart valg.

Når en næring sliter, må man se på alternative løsninger og tenke nytt. Det gjør Fremskrittspartiet. Derfor fremmer vi en rekke forslag, enten alene eller sammen med resten av opposisjonspartiene. Det må til en nytenkning, ellers vil næringen bli totalt utradert på sikt. Det hjelper ikke med stadig mer offentlige overføringer eller f.eks. ostetoll. En bonde er en selvstendig næringsdrivende, og da må vi gi muligheter for å utvikle næringen, slik at den enkelte bonde finner sine muligheter for å lykkes. Først da får vi et landbruk der rekrutteringen ikke er noe problem.

Når det gjelder skognæringen – som statsråden også har ansvaret for – sliter også den. Her viser Fremskrittspartiet bl.a. til sitt forslag, som ble debattert i salen for noen dager siden. Dessverre stemte de rød-grønne – bl.a. Senterpartiet – ned alle våre forslag. Det er ikke rart at næringen sliter.

Avslutningsvis vil jeg takke for lånet av denne talerstolen gjennom 16 år.

Olov Grøtting (Sp) [10:05:27]: Jordbruksoppgjøret skaper hver vår spenning. I Senterpartiet er vi veldig glad for at det ble jordbruksavtale i år, og at Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag skrev under. Den avtalen som partene ble enige om i vår, er første skrittet på veien for å tette igjen lønnsgapet mellom bønder og andre yrkesgrupper.

Det var spennende å følge med i dagene etter at avtalen ble underskrevet, for å se hva slags reaksjoner som kom. Det synes som om næringen er fornøyd med at vi nå har startet denne opptrappingen.

I Senterpartiet er vi kjent for å kjempe for den norske bonden. Men i realiteten er det slett ikke bare bonden det handler om. Vi kjemper også for matsikkerhet og for at det skal være mulig å kjøpe trygg, god og kortreist mat i butikken. Vi i Senterpartiet har stor respekt for norsk matproduksjon, og vi vet at den maten som produseres her, er mye renere enn det meste av den maten vi importerer. For eksempel behandles mat i utlandet med en lang rekke midler som det ikke er lov å bruke her i landet. Hvorfor ser en potet fra Frankrike nyplukket ut i februar, og hvorfor ser et eple fra Sør-Europa glattere og finere ut utpå våren enn det de norske eplene gjør, hvis de har ligget over vinteren? Begge disse produktene har også blitt lagret hele vinteren, men de er behandlet med forskjellige stoffer som ikke norske bønder kan bruke. Jeg vil heller ikke at den norske bonden skal få lov til å bruke disse midlene. Jeg vil at vi skal ha så ren mat som mulig, og jeg vil at vi skal ta vår del av det globale ansvaret ved å produsere så mye mat som mulig her i landet.

Det er ikke lystelig å høre verken Høyre eller Fremskrittspartiet i dag heller. Fremskrittspartiet bekrefter bare

at de ønsker å fase ut store deler av norsk landbruk og matproduksjon. De ser ikke behovet for ostetoll. De mener tydeligvis at den norske bonden skal konkurrere med bønder i land der de tjener langt, langt mindre per time. Det har noe å si for bosettingen når de ønsker å fase ut deler av landbruket. Landbruket er grunnleggende viktig for bosetting i distriktene, og viktig for arbeidsplasser, ikke bare i landbruket, men også i videreføringen. Høyre mener også at vi er proteksjonistiske som ønsker et tollvern som gjør det mulig å produsere mat i Norge. I tillegg til de signalene de tidligere har gitt i sitt alternative statsbudsjett, og holdningene til forhandlingsinstituttet og samvirket, er det all grunn til å rope varsko for landbruket når det gjelder valget til høsten.

Denne debatten understreker at høstens stortingsvalg blir et retningsvalg. Spesielt blir det det for landbruket, for muligheten til å opprettholde et aktivt landbruk i hele landet.

Lillian Hansen (A) [10:08:44]: I snart fire år har jeg sittet på min plass i Stortinget og hørt Fremskrittspartiets landbrukspolitiske talsmann dømme norsk landbrukspolitikk nord og ned. Innlegget til Torgeir Trædal i dag var i så måte i kjent stil og rimelig forutsigbart.

Vi har i fire år hørt dommedagsprofetier rundt emner som smør, fløte, ribbe, pinnekjøtt, egg og kylling. Av og til har man nærmest fått inntrykk av at den norske befolkningen var i ferd med å gå inn i en nasjonal hungersnød. Det toppet seg da landbruksmeldingen kom.

Det er all grunn til å tro at vi også neste år vil se at butikkene går tom for viktige matvarer fordi det ikke åpnes for konkurranse, sa representanten til Nationen i desember i 2011. Han varslet at Fremskrittspartiet ville igangsette arbeidet med å lage en alternativ melding. Den har vi heller ikke sett noe til. Også i fjor på denne tiden uttalte representanten Torgeir Trædal at med dagens landbrukspolitikk ville butikkene – nok en gang – gå tom for mat.

Tollvern og problemer med grenshandel har vært yndlingsstemaet til representanten Trædal i perioden. Økt toll vil ramme forbrukerne, det vil bli økt grenshandel og tap av arbeidsplasser – og nå har vi jordbruksoppgjøret.

Vel, vi kan vel si det sånn at det er vi som forsyner svenskene med norske arbeidsplasser. Ikke har det rammet norsk fiskerinæring heller, som opposisjonen spådde.

Jeg går ganske ofte i butikken og kan med hånden på hjertet si at utvalget ikke er blitt noe dårligere – tvert om. Det er et mangfold av produkter fra norsk landbruk i norske butikker.

Så mener Fremskrittspartiet at norsk landbruk må sammenligne seg med landbruket i New Zealand. Det er meningsløst å sammenligne oss med et land som produserer for eksport. Her i landet produserer vi for det innenlandske markedet. Produkter fra landbruk, skogbruk og fiske utgjorde i 2012 71 pst. av eksporten fra New Zealand. Landbruksprodukter utgjør over halvparten av denne eksporten. I tillegg kan dyr i det landet beite ute hele året, da landet har temperert regnklima med liten forskjell på sommer- og vintertemperatur. Det er helt urealistisk å sammenligne norsk landbruk med dette landet.

Så ynder Fremskrittspartiet å sammenligne oss med Sverige og Danmark. Erfaringer fra dansk landbruk tyder på at frislipp av bonden langt fra er en magisk oppskrift på suksess. Et av Europas mest deregulerte jordbruk taper penger, må ha støtte, men kommer fortsatt ikke i pluss. Det taler for at vi ikke skal ha liknende politikk i Norge.

Nei, om vi i det hele tatt skal ha noe landbruk i dette lille landet med så grisgrendte områder, må staten spille en stor og viktig rolle.

Lars Peder Brekk (Sp) [10:12:08]: Som statsråden understreket i sitt innlegg, er det internasjonale bakteppet fortsatt slik at vi har en voldsom befolkningsvekst, klimaendringer, press på naturressurser og en råvareprisstigning som har gjort matsikkerhet til et fortsatt høyaktuelt og stadig viktig tema nasjonalt og internasjonalt.

Stortingsmeldingen, Velkommen til bords, som vi nylig har behandlet her i Stortinget, legger den norske modellen til grunn. Importvern – eller tollvern, om vi skal kalle det det – budsjettoverføringer, markedsordninger og målpriser er viktige redskaper for å nå målet om økt norsk matproduksjon, og det er en erkjennelse av behovet for å ta i bruk politiske virkemidler for å nå det målet.

På 1980- og 1990-tallet og tidlig på 2000-tallet rådet oppfatningen om at liberalisering av handel skulle redde verden fra sult og nød. Vi har sett resultatet: Det er enda større forskjeller, enda flere som sulter. Skal vi stoppe denne matkrisen, som en jobber med i FAO, må den internasjonale politikken redefineres.

Bill Clinton innrømmet at det var én ting han hadde feilvurdert i sin tid som president, nemlig det å se på matvarer som en ordinær handelsvare. Mat er ikke det samme som spiker. Også Clinton mener at vi må gå tilbake til en politikk basert på et maksimum av selvforsyning, fordi det er fullstendig galt å tro at en kan få utvikling f.eks. i utviklingsland uten å øke deres egen evne til å brødfø seg selv.

Hva er da svaret fra Fremskrittspartiet, og hva er svaret fra Høyre? Jeg synes det er skremmende at vi nå fortsatt har en debatt om norsk landbrukspolitikk som handler om 1980-tallets løsninger. Spesielt Fremskrittspartiet, som kaller det markedsbaserte systemer, tror at frihandel, eller bortfall av tollvernet – det gjør jo også Høyre – og radbrekking av overføringer skal være bra for både verdens befolkning og for Norge. Vi oppfatter at Høyre og Fremskrittspartiet i sin retorikk sier ja til norsk landbruk, men de mener nei.

Jeg er svært glad for at partene inngikk avtale i årets jordbruksoppkjøp – selvsagt er jeg det. Jeg vil karakterisere avtalen som solid og understreke betydningen av at begge faglagene har inngått avtalen. Det er en styrke at en har felles forståelse med næringen, både med hensyn til utfordringer og hvilken vei vi i framtiden skal gå for å løse disse utfordringene. Årets jordbruksavtale understreker det som er så bra med den norske modellen, at en næring som er avhengig av en rekke virkemidler, selv deltar i utformingen og gjennomføringen av politikken.

Så skillelinjene i politikken nå før valget er klare. Stortinget har hatt gjentatte debatter om overgang fra kronetoll til prosenttoll på enkelte landbruksvarer, et av premissene

for at det skulle være mulig å gi økte inntektsmuligheter i årets oppkjøp. Jeg registrerer at Høyre heller har sprunget EUs enn landbrukets ærend, men de straffereaksjonene de har fryktet, er avvist av EU. Vi har utallige sitater (presidenten klubber) på at Høyre ville reversert ...

Presidenten: Representanten har ikke mer taletid.

Ideen er nemlig at når klokka står på null, skal en lande og ikke ta av.

Arne L. Haugen (A) [10:15:34]: Dette er en interessant debatt som jeg synes klargjør skillelinjene i politikken godt.

Så vil jeg si at det er flere ting med Kristelig Folkepartis landbrukspolitikk som jeg har sans for. Det er jo positivt at det ser ut til at de ønsker seg mer av vår rød-grønne landbrukspolitikk. Men så er det skuffende at de vil samarbeide med partier som vil ha en helt annen type landbruk i Norge. Vi må derfor kunne slå fast at Kristelig Folkeparti ser ut til å være villig til å ofre landbruket for å sikre et regjeringsskifte, og løftene deres til norske bønder blir på mange måter lite troverdige.

Så har jeg merket meg at Kristelig Folkepartis merknader har et rart regnestykke om inntektsutviklingen for melkebruk. Jeg mener at her gjør Kristelig Folkeparti en grov feil. Et gjennomsnittlig melkebruk får over 30 000 kr i inntektsøkning. Hvordan representanten får dette til å bli 15 600 kr, er uforståelig for meg. Jeg har aldri gjort krav på å være god til å regne, men jeg forstår at det også er uforståelig for departementet. Nei, Kristelig Folkeparti kan stole på oss når det gjelder lovnadene vi gir til norske melkeprodusenter, når vi sier at vi satser på dem i framtiden.

Så stemmer Fremskrittspartiet mot årets oppkjøp. Høyre har tidligere hatt tradisjon for å stemme mot avtalen, selv i de tilfeller avtalen har fått stor tilslutning ute i landbruket etter å ha vært ute på uravstemning. Den tradisjonen brøt Høyre i fjor, da de for første gang under det rød-grønne regimet stemte for avtalen.

Jeg er glad for at Høyre har snudd, og at de nå heller ikke er så kategoriske på at de vil fjerne jordbruksavtalen som institutt. Men jeg mistenker dem for å drive med tåkelegging også her. Når vi ser på Høyres alternative landbruksmelding, som de kom med i fjor, er det tydelig at de vil ha en annen retning. Der sier de også at de vil ha en evaluering av jordbruksavtalen. Hvilke konsekvenser vil en slik evaluering få?

Så mistenker jeg at Høyre vil gjøre som i fjor. Når vi kommer til budsjettbehandlingen til høsten, ligger det an til store kutt i den allerede inngåtte avtalen. Tallene taler for seg selv: Under Bondevik II-regjeringen ble bevilgningene til Landbruks- og matdepartementet redusert med 630 mill. kr. Under Stoltenberg II-regjeringen er bevilgningene så langt økt med 3 000 mill. kr.

Sverre Myrli (A) [10:18:40]: Det har i debatten vært mye prat om mat. Det er mange som er glad i mat, så jeg tenkte det var på tide at en brukerrepresentant tok ordet i debatten.

Som vanlig når vi diskuterer landbrukspolitikk, blir det en del distriktspolitikk. Det er klart – landbrukspolitikk er også distriktspolitikk. Men landbrukspolitikk er noe mye mer enn det. Det aller viktigste med landbrukspolitikken er at det skal produseres mat, mye mat – og jeg vil legge til: Det er et poeng at det også produseres mat der det bor folk, i folkerike områder av landet vårt.

Landbruket er en svært viktig næring i Akershus. Akershus er et stort landbruksfylke. I min oppvekst sa vi at min hjemkommune, Nes på Romerike, var landets største kornkommune. Så vidt jeg vet, er det ingenting som har endret på det. I Akershus har vi de siste tiårene hatt kraftig vekst i folketallet, og det kommer til å fortsette. Mange flere vil bo i vår del av landet. Da bør vi også produsere mer mat i de områdene – mer mat i nærheten av der folk bor.

Korn er hovedproduksjonen i Akershus og dermed grunnsteinen i vår matproduksjon. Men kornproduksjonen har høyere kostnader på innsatsfaktorer enn fôrproduksjonen har. Det gir noen utfordringer. Derfor er jeg svært glad for signalene som nå kommer i jordbruksoppkjøret, om satsingen på korn.

Men vi må passe oss slik at Akershus ikke bare blir et kornfylke – det skal være det også, og det kommer fortsatt til å være hjørnesteinen. Men jeg vil ha flere husdyr, flere beitedyr, tilbake til Akershus. Mange av arealene i området passer nemlig svært godt til gras og beite.

Mange steder er våronna ennå ikke gjort – på grunn av flommen som var i vår. Vi skriver i dag 19. juni, og vi kan vel slå fast at det nå er sen onn. Jeg har riktig nok vært med og sådd 14. juni, men når vi nærmer oss sankthans, må vi kunne slå fast at det begynner å bli for sent.

Med klimaendringene vil vi få mer regn og mer vann. Derfor må det grøftes mer. Jeg er glad for det landbruksministeren i stad så klart sa om satsingen på grøfting.

Jeg vil helt til slutt si at et annet viktig poeng, som mange gårdbrukere tar opp med oss, er at det er viktig å ha sterke og aktive produsentmiljøer, at det er flere (presidenten klubber) produsenter som sammen kan utvikle næringen. (Presidenten klubber igjen.)

Frank Bakke-Jensen (H) [10:22:04]: Jeg vil kort kommentere en del av innleggene og angrepene på Høyres landbrukspolitikk. Det er ikke sånn at Høyre er imot tollvern – tvert imot. Men vi har poengtert at prosessen rundt endring av tollvern og endring av tollsatser også må ta opp det bildet at vi har noen handelspartnere utenfor landegrensene. Det er den kritikken vi har kommet med når det gjelder endringer fra kronetoll til prosenttoll.

Vi registrerer at det gjerne er behagelig for regjeringsfraksjonen i oppspillet til en valgkamp å presentere det annerledes. Men det er dette som er faktum.

Det er heller ikke sånn at Høyre er imot samvirke. Vi har sagt at hvordan bøndene organiserer sitt salgssapparat, er i utgangspunktet ikke et politisk spørsmål. Men vi har sagt at markedsreguleringen og om hvorvidt objektiviteten i markedsreguleringen er tilstrekkelig, er en sak vi vil se på.

Jeg registrerer at representanten Heggø var oppe og varslet at regjeringen nå kommer med startavskrivninger.

Da må jeg få lov til å korrigere, for dette er et triks som de rød-grønne har gjort i det siste – om at nå leverer de. Man varsler startavskrivninger, men skal komme tilbake til det i budsjettet for 2014. Jeg vil få lov til å opplyse dem som er interessert i startavskrivninger, at Høyre leverer det allerede i revidert budsjett for 2013.

Avslutningsvis til representanten Arne L. Haugen, som mener Høyre er imot jordbruksavtalen: Det stemmer selvfølgelig ikke. Vi har sagt at vi vil endre tidspunktet for behandlingen av den, og vi har varslet en evaluering. Det er litt merkelig at man i det politiske miljøet kan angripe et forslag om å evaluere noe. Det kan av og til være sånn at man kanskje vil tåkelegge noe, at det er noe man ikke vil se på. For Høyre er det bestandig viktig å plukke opp sentrale politiske saker og evaluere dem. Hvordan fungerer de i forhold til den tiden vi lever i? Det er sånn at uansett hvor lenge den rød-grønne regjeringen sitter, vil verden rundt oss endre seg, og samfunnet i Norge vil endre seg. Da kan det av og til være veldig greit å gå inn og se på de virkemidlene vi har: Er de tilstrekkelige, eller er de ikke tilstrekkelige?

Helt til slutt: Statsråden fikk et enkelt spørsmål om hva som er de viktigste innsatsfaktorene i et konkurransebilde for melkeproduksjonen og meierisektoren i Norge, og om han bare kunne nevne én innsatsfaktor. Svaret var faktisk den Høyre i et forslag hadde gått imot: osteeksporten. Det var en viktig innsatsfaktor. Ellers var statsråden ganske så svevende og klarte ikke å være konkret i det hele tatt. Det kan ikke være sånn at de viktigste innsatsfaktorene for å berge norsk landbruk til enhver tid er de feltene der man kan angripe Høyre. Høyre har levert god landbrukspolitikk, den er godt mottatt i næringen, og det vil vi fortsette med.

Torgeir Dahl (H) [10:25:19]: Landbrukspolitikk er komplisert, kanskje er den også komplisert for ministeren.

Vi i Høyre er opptatt av å sørge for en balanse mellom nødvendig styring og kontroll av styringssystemene og det å gi markedet muligheter til å få nok innovasjonsevne, nok evne til å produktutvikle, og nok evne til å se på nye distribusjonsmåter.

Samtidig er Høyre klokkeklar og erkjenner at med de naturgitte forutsetninger vi har for landbruket i dette landet, er det nødvendig med et jordbruksoppkjøp – et jordbruksoppkjøp – over statsbudsjettet. Det erkjenner vi, og så får vi diskutere hvor store de rammene bør være, og hvor store frihetsgrader vi bør gi landbruket totalt sett.

Samtidig er vi tydelige på at vi er kritiske til den rolleblanding vi ser når samvirkebedrifter også får markedsregulatorrollen. Den er krevende, og vi ser at den kan være sterkt konkurransevridende.

Vi er også opptatt av at vi må tilrettelegge for en politikk som gir muligheter for mangfold, innovasjon og kreativitet – til glede for både produsentene, distributørene og ikke minst forbrukerne. Det må være forbrukerne som hele tiden er fokusområdet vårt.

Jeg er nødt til å referere fra et brev datert 18. juni 2013 til Landbruks- og matdepartementet ved politisk ledelse. Jeg er kjent med at landbruksministeren har sett bre-

vet, så det er ikke ukjent. Det er også sendt kopi til en del politiske ledere. Brevet er underskrevet av fire produsentlag innenfor kjøtt- og fjørfebransjen sammen med Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund. Overskriften er ganske urovekkende og tydelig:

«Urimelig og urettferdig markedsregulering i eggsektoren».

Bakgrunnen er en endring i forskrift om Omsetningsrådets myndighet fra 1. mars, hvor Nortura nå får markedsreguleringsrollen når det gjelder egg.

Jeg vil bare veldig kort sitere:

«De private aktørene må alltid tilpasse seg markedet for å sikre seg avsetning. Nortura kan velge å bruke felles finansiert regulering for å tilpasse sin produksjon og kvalitetsportefølje til markedet.»

Helt til slutt utfordrer de Landbruks- og matdepartementet på om man ikke bør ta en gjennomgang for å sikre en «en konkurransenøytral markedsregulering for egg der både privat- og samvirkeleverende bønder har samme nytte av systemet».

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:28:36]: Landbrukspolitikk er, når det kommer til stykket, egentlig ikke vanskelig i det hele tatt. Det handler om man er villig til å prioritere virkemidler til landbruket. Er man villig til å bruke budsjett penger, sånn at man kan ha landbruk over hele landet, eller er man ikke villig til å bruke budsjett penger på det? Er man villig til å stå opp i kampen for tollvernet, eller er man ikke villig til å stå opp i kampen for tollvernet?

Skillene i stortingssalen er tindrende klare. Det er bare å se på alle budsjettforslagene gjennom de åtte årene den rød-grønne regjeringen har styrt, hvordan Fremskrittspartiet og Høyre hvert år har kommet med alternative forslag. De alternative forslagene har alltid vært dårligere, det har vært mindre budsjett penger. En bedre måte å vise at man ikke vil prioritere det, finnes ikke – eller verre, vil jeg si.

I fjor stemte Høyre, som Høyre kommer til å gjøre i år, for den innstillingen som forelå. Men da det kom til budsjettet om høsten, kuttet de 1 550 mill. kr. Det vil bli det samme i år. Kan Høyre garantere at de ikke skal oppføre seg på samme måte i år som de gjorde i fjor, da man stemte for noe om våren og kuttet 1 550 mill. kr om høsten? Kan Høyre garantere at de oppfører seg annerledes i år enn de gjorde i fjor?

Så skal da Lars Peder Brekk ha vært i ferd med å ta av, som presidenten sa, da han skulle komme inn på sitatene når det gjaldt toll. Dette viser hvordan Høyre reelt sett prioriterer i landbrukspolitikken. Jeg skal ta et lite utvalg sitater fra sentrale høyre-, fremskrittsparti- og venstrepolitikere. Først Jan Tore Sanner:

«Forståelig sterke reaksjoner fra Europa mot de nye norske tollmurene. De blir borte med ny regjering».

Da Høyre-leder Erna Solberg var i Storbritannia, sa hun:

«Det er veldig spesielt at det landet som går best i verden, er det som nå girer om til høyere toll, og stenger varer fra andre land mer ute. Det tas som et veldig negativt signal.»

Så et sitat fra Guri Melby i Venstre i Dagbladet 8. oktober:

«Egoisme satt i system.»

Så til Morten Høglund, som sier til Nationen:

«Vi ønsker størst mulig grad av frihandel, også med landbruksvarer. Målet vårt er frihandel med disse varene. Punktum. Vi har ingen forståelse for et sterkt importvern som det Norge har nå og ønsker større grad av liberalisering.»

Jeg kan ta noen flere Høyre-sitater bare for å synliggjøre om man prioriterer landbruk eller ikke. Svein Flåtten sier dette i Bondebladet:

«Mange familier kommer til å merke at maten blir dyrere.»

Videre sier han i Aftenposten 2. november 2012:

«For å være forberedt på dette, bør tollvernet bygges langsomt ned.»

Stortingsrepresentant Nikolai Astrup sier i en artikkel i Klassekampen:

«EU trenger ikke oss for å forstå at norsk ostetoll er en dårlig idé.»

I samme artikkel sier Astrup at det som har vært landbrukets hovedkrav, og som regjeringen og jeg gjennomførte, var en «gigantisk tabbe». Det er denne «gigantiske tabben» som regjeringen gjennomførte i fjor høst, som nå gjør at vi får et jordbruksoppgjør, at det er i ferd med å tette inntektsgapet, og at norske melkeprodusenter tjener bedre i år enn i fjor.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Irene Lange Nordahl (Sp) [10:32:01]: I den offentlige debatten kan vi stadig høre noen som mener at de politiske partiene har blitt for like. Landbrukspolitikken må i så fall være unntaket som bekrefter regelen.

Det går store skillelinjer mellom den rød-grønne landbrukspolitikken og den som Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre førte sist de satt med makten. En sammenligning av budsjettstøtten viser at den under Bondevik II-regjeringen ble redusert med 630 mill. kr, mens den under rød-grønne regjeringen har økt med nesten 3 000 mill. kr.

Det går enda større skillelinjer mellom den rød-grønne landbrukspolitikken og den som Høyre og Fremskrittspartiet vil føre, eventuelt sammen med Venstre og/eller Kristelig Folkeparti, dersom de skulle komme til makten etter høstens valg. For mens de rød-grønne vil sikre de tre bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk, vil Høyre og Fremskrittspartiet bygge ned tollvernet, legge jordbruksoppjøret til høsten sammen med den ordinære budsjettprosessen, og frata jordbrukets egne samvirker viktig ansvar som markedsregulator. I sine alternative budsjett for 2013 kuttet Høyre 1 517 mill. kr i budsjettstøtte til landbruket. Fremskrittspartiet kuttet 5 145 mill. kr.

Midt i disse politiske skillelinjene finner vi Kristelig Folkeparti, som til tross for at de sier de vil beholde et sterkt importvern, beholde forhandlingsinstituttet, styrke jordvernet og øke inntektene til norske bønder, velger å stille som garantist for et regjeringsskifte. Et slikt skifte vil

bety at man nettopp går bort fra disse politiske målene og over til det som landbruket selv omtaler som en rasering av næringen.

I arbeidet med behandlingen av årets statsbudsjett, i arbeidet med partienes ulike politiske programmer og nå i forbindelse med stortingsbehandlingen av jordbruksoppgjøret ser vi at partiene knyttet til en eventuell Høyre-Fremskrittsparti-regjering spriker til alle kanter i sin landbrukspolitikk. Vi ser at man forsøker å skape forvirring, både blant næringsutøvere som ikke vet hva slags landbrukspolitikk en eventuell stemme til f.eks. Kristelig Folkeparti vil bety, og blant partienes egne folk der ute, som sliter med å svare på hva en eventuell regjeringsmakt vil bety i disse viktige spørsmålene.

Senterpartiet er opptatt av at vi skal ha et levedyktig landbruk i hele landet. Fremskrittspartiet og Høyre er tydelige på det motsatte. Det bør være en tankevekker for dem som ved å støtte Venstre eller Kristelig Folkeparti, også ønsker Høyre og Fremskrittspartiets landbrukspolitikk velkommen inn i regjeringslokalene.

Fremskrittspartiet uttaler klart at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken. Det vil slå hardt ut for landbruket i Distrikts-Norge, som er blant de næringene som er mest avhengig av virkemidlene som finnes i den rød-grønne landbrukspolitikken. De klare politiske skillelinjene kan dermed vise seg å bli et skille mellom et være eller ikke være for mange norske bønder.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:35:04]: Mange snakker om økt vekt på matvaresikkerhet uten å definere det skikkelig. Økt matvaresikkerhet i Norge krever økt planteproduksjon på norske arealer. Det er planteproduksjonen som er basisen. Matvaresikkerheten økes ikke dersom en importerer hvete og soya fra utlandet og foredler det gjennom dyr i Norge. Det er svekkelse av matvaresikkerheten.

Representanten Sverre Myrli refererte til forbrukerne, og det er et tema som opptar meg veldig. Det er viktig at forbrukerne sikres trygg, norsk mat av høy kvalitet, ikke minst når det gjelder ukjent innhold av plantevern-, insekt- og soppmidler, hormoner og genmodifiserte planter, som vi vet det ellers finnes mye av. Heldigvis er bevisstheten om innholdet i maten økende – takk og pris. Det er veldig viktig å stimulere til et godt kosthold ved hjelp av bedre merking av innholdet, bl.a. når det gjelder salt og palmeolje. Derfor må Mattilsynet gis langt bedre redskaper til å kontrollere matvarens innhold.

Det snakkes om landbrukspolitikk og jordbrukspolitikk. Igjen trengs det en definisjon av begrepene. Jordbruk er bruk av jord. Det er bruk-av-jord-politikken vi snakker om, og jorda ligger i distriktene. Derfor blir det sjølsagt en nær sammenheng mellom bruk av jord og aktivitet i distriktene.

Jordbruksavtalen virker i dag som en rasjonaliseringsavtale for videreføring av importert fôr. Den gjør bruk av jord i Norge i dag lite lønnsom, mens bruk av importert fôr gjøres lønnsomt. Samtidig er nå gjeldsnivået snart det dobbelte av omsetninga i næringa. Dette er verken økonomisk, økologisk eller sosialt forsvarlig eller bærekraftig. Primærnæringene og distriktene føres utfør stupet om en

fortsetter som nå. Skjer det, vil jordbruket miste den breie politiske støtten, og alternativ matforsyning fra utlandet vil framstå som billigere for norske forbrukere og høyesidas beslutningstakere.

Jeg står helt fast på at dagens utvikling verken er økonomisk, økologisk eller sosialt bærekraftig. Når gjeldsnivået i en næring nå snart er det dobbelte av omsetninga, og lønnsomheten er så svak, burde i hvert fall dette være klart for representanter fra Høyre.

Heidi Greni (Sp) [10:38:22]: Stortinget har ved behandling av landbruks- og matmeldingen vedtatt at matproduksjonen i Norge skal øke med 20 pst. i løpet av de neste 20 årene. Skal vi nå den målsettingen, må vi sørge for at den som skal gjøre jobben – bonden – har en inntekt som gjør det attraktivt å produsere mat.

Årets jordbruksoppgjør legger til rette for en inntektsvekst på 31 000 kr per årsverk i snitt. Det er utrolig viktig at vi i årets oppgjør klarer å tette litt av gapet som har oppstått mellom gårdbrukerne og andre grupper. Hvorfor er det et slikt gap? Før den rød-grønne regjeringen overtok i 2005, gikk det 25 år uten reallønnsvekst i jordbruket. I løpet av de sju første årene med rød-grønn regjering har oppgjøret gitt en inntektsutvikling i landbruket som i kroner har vært omtrent lik andre grupper. I årets oppgjør gis jordbruket en inntektsmulighet på 12 000 kr mer enn andre grupper. Det er starten på en opptrapping som må fortsette til inntektsgapet er tettet.

Alt tyder på at det vil bli knapphet på mat på verdensbasis innen kort tid. Norge er moralsk forpliktet til å opprettholde sjølforsyningsgraden.

Jordbruksoppgjøret handler først og fremst om hva slags mat norske familier skal ha tilgang til i framtida. Det finnes ikke noe mer framtidsrettet enn å produsere mat. Det blir aldri umoderne å spise seg mett.

Organisasjonene fikk gjennomslag for sine hovedprioriteringer: storfe og korn. Med Senterpartiet i regjering har vi fått gjennomslag for tollendringer som har gjort det mulig å ta ut en del på pris. Hovedtyngden av budsjettmidlene er heldigvis brukt på distriktsjordbruket. Norge er avhengig av å drive matproduksjon i hele landet og ikke bare i optimale områder hvis vi skal klare å opprettholde selvforsyningsgraden. Jeg er mest bekymret for fjellandbruket, arktisk landbruk og vestlandslandbruket. Ved framtidige oppgjør blir det viktig å være ekstra oppmerksom på utviklingen for små og mellomstore bruk. Jeg vil oppfordre organisasjonene til å prioritere utsatte distrikt enda tydeligere, med særlig vekt på melk og andre beite- og grovfôrbaserte produksjoner.

En annen situasjon vi må følge nøye framover, er investeringsutfordringene i jordbruket. Todelingen i norsk økonomi gir kostnadsutfordringer for denne næringen, i likhet med skognæringen og andre fastlandsbaserte næringer. Investeringskostnadene i næringen har økt mer enn i samfunnet for øvrig og i en helt annen takt enn inntektene. Økt matproduksjon krever fornyelse av driftsapparatet, og vi må vurdere om det kreves ekstraordinære tiltak utenom oppgjøret for å sikre at det investeres nok til å nå målet om 20 pst. økning.

I tillegg er det avgjørende at også andre rammebetingelser er på plass. Skal beiteressursen i utmark bli utnyttet, er vi avhengig av en forutsigbar og effektiv rovviltforvaltning. Rovviltforliket er et langt skritt i riktig retning, men det mangler dessverre fremdeles mye på at forvaltningen følger opp forliket. Fellingstillatelser blir i mange områder gitt altfor sent og med for snevre rammer når det gjelder både område og tidsperiode.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:41:42]: En framforhandlet avtale med bøndene gir ikke bøndene noen garanti for inntekt. Knappt noen er så avhengig av været i Norge som bonden. De siste årene har vi hatt store utfordringer når det gjelder været, med regntunge somre, flom og harde vintre, og får en ikke kornet i jorda tidsnok, så kan det bli for seint i landet vårt. Vekstsesongen er kort og kulda kommer fort, og får ikke bonden en avling, blir det heller ingen inntekt. Jeg syns representanten Lillian Hansen hadde en knakende god beskrivelse av forholdene her i Norge sammenlignet med i New Zealand.

Våre spesielle produksjonsforhold er en av årsakene til at vår landbrukspolitikk er annerledes enn i andre land, og også det forhold at vi er et høykostland. Vi har et politisk ønske om å produsere så mye mat vi kan på de 2,8 prosentene av landarealet som vi produserer på. Da er det vår politiske plikt å bidra til at det finnes noe som helst lønnsomhet i å produsere melk og kjøtt i hele landet.

Da er en avtale mellom bøndene og staten helt nødvendig, og det er helt nødvendig at vi opprettholder et sterkt tollvern for våre basisprodukter – som vil ha en høyere kostnad enn storproduksjon i land med lengre vekstsesong og lavere kostnadsnivå og lønnsnivå.

Jeg prøver å være forståelsesfull, men jeg klarer altså ikke med min beste vilje å forstå at den landbrukspolitikken som Fremskrittspartiet ser for seg, kan være til gagn for verken bønder, dyr eller landet som helhet. Om jeg skal forsøke å forstå, så må deres tro på det de kaller «fri konkurranse» og «frihet for bonden» bunne i en eller annen tro på at en klarer seg selv – uansett. Selv ikke den beste fotballspiller klarer seg uten et lag. Ja, selv ikke den beste skiløper, Petter Northug, klarer seg alene. Ikke minst gjelder dette for bønder, som ikke akkurat erfarer at de får stille i eliteklassen eller får de beste treningsforholdene. I korthet mener jeg altså at Fremskrittspartiets landbrukspolitikk beskrives godt med ordtaket «drit i Norge – leve Toten».

Jeg mener at årets jordbruksoppkjøret ble godt, og jeg er også av dem som mener at dette er en god start. Kombinert med tollvernet gir dette i alle fall muligheter for bøndene for produksjon også framover. De er ønsket.

Jeg ber alle bønder i Norge om å gå inn på Stortingets nettsider, gå videre inn på arkivopptaket fra i dag og lytte nøye til det som er blitt sagt. Særlig ber jeg bøndene lytte til Fremskrittspartiets innlegg, men jeg mener også at de skal lytte nøye til det som Venstre har sagt her i dag, at jordbruksoppkjørene skal inn som en ordinær del av statsbudsjettet, for det er mest demokratisk, som representanten Tenden sa. Det samme sier Høyre.

Forhandlingsinstituttet er altså med en blå-blå regje-

ring en saga blott, og min spådom er at landbruk over hele landet da også vil være en saga blott.

Steinar Reiten (KrF) [10:44:58]: Panikken er tydeligvis i ferd med å bre seg i regjeringskontorene. I likhet med velgerne er de rød-grønne regjeringskameratene i ferd med å ta inn over seg at det går mot en ikke-sosialistisk valgseier til høsten og dermed et regjeringsskifte.

Dette bærer retorikken til representanten Irene Lange Nordahl og Ingrid Heggø sterkt preg av. Skytset blir rettet mot Kristelig Folkeparti, nettopp fordi det er spesielt farlig for de rød-grønne at vi, med vår høye troverdighet som et landbruksvennlig parti, kan få en nøkkelrolle i Stortinget etter valget. I likhet med Senterpartiet og regjeringen fastholder vi støtten til de tre hovedpilarene i norsk landbrukspolitikk: årlige separate jordbruksoppkjøp, et aktivt importvern og samvirkemodellen når det gjelder markedsregulering. Vi står fast på at de viktigste forutsetningene for at vi fortsatt skal ha et livskraftig landbruk og et kulturlandskap i aktivt bruk, er en inntekt som det går an å leve av og gode velferdsordninger også for norske bønder. Det betyr at gapet i inntekter mellom næringsaktørene i landbruket og øvrige grupper i samfunnet må reduseres.

Regjeringen, og spesielt Senterpartiet, frykter Kristelig Folkeparti fordi vi, med vår troverdighet i landbrukspolitikken, også vil være en pålitelig medspiller for norske bønder og landbrukets organisasjoner – på riktig side av bordet etter en ikke-sosialistisk valgseier. Velgere med interesse for landbruk vil – i en situasjon der alle piler peker mot et regjeringsskifte – se verdien av at Kristelig Folkeparti med størst mulig styrke kan fremme sin landbrukspolitikk. Det er opp til velgerne om de vil gi oss den nødvendige styrken til å sikre en videreføring av hovedlinjene i norsk landbrukspolitikk også i neste stortingsperiode.

Det poenget tror vi at aktuelle velgergrupper innser, og det er tydelig at også Irene Lange Nordahl og Senterpartiet innser det samme – med tåspissene på kanten av sperregrensestupet.

Representanten Arne L. Haugen ba om en nærmere utdyping av Kristelig Folkepartis regnestykker, og det skal han få. På side 29 og 30 i proposisjonen finner vi tall fra Budsjettnemnda for jordbruket som viser inntektsutviklingen i inneværende oppgjørsperiode i landbruket. De viser at landbruket sett under ett bare har hatt 1,3 pst. vekst i inntektene. Dette utgjør ca. 3 800 kr per årsverk. Og når det gjelder referansebruk, melk og storfe, 22 årskyr, har utviklingen nærmest vært katastrofal, med en tilbakegang på 3,8 pst. i inntekt, og det tilsvarer 12 400 kr mindre i år enn de hadde i fjor.

Da tar vi oss den frihet å sette opp følgende regnestykke: Melk og storfe, 22 årskyr, får med årets oppkjøp 30 300 kr. Så trekker vi fra de 12 400 kr for å dekke gapet i inneværende oppgjørsperiode. Vi sitter da igjen med 17 900 kr til disse referansebrukene, som må deles på de to årene, altså på inneværende oppgjørsperiode og neste oppgjørsperiode. Da håper jeg at det skulle være klargjort.

Torgeir Trældal (FrP) [10:47:56] Jeg vil starte med å si at hvis våre forslag faller, kommer vi til å støtte Høyres forslag nr. 22 og 23 subsidiært.

Det har vært en grei debatt med en del innrømmelser. I en replikk stilte jeg statsråd Slagsvold Vedum spørsmål om nedlagte bruk, for det har aldri vært lagt ned så mange bruk som det har vært gjort fra 2005, under den rød-grønne regjeringen. Da konstaterte jo Slagsvold Vedum at dette kommer til å fortsette i samme tempo, for han sier at det er helt naturlig, at man må effektivisere, osv. Så det han bekreftet da, var at med den rød-grønne regjeringen vil dette være i fritt fall, for man gjør ikke andre grep som man er nødt til å gjøre.

Så hadde vi også en oppklaring fra representanten Hansen fra Arbeiderpartiet, som også kom med en del innrømmelser. Hun kom med innrømmelse om at man hadde problem med å levere nok smør og nok kjøtt – det problemet har vi hatt hele veien gjennom den fireårsperioden hun har vært her. Hun kunne bekrefte det, og jeg synes det er bra at man kan gå på talerstolen her og innrømme det.

Så sier hun også noe som er typisk god arbeiderpolitikk. For Arbeiderpartiet har jo aldri brydd seg om norske arbeidsplasser, og det kunne jo Hansen bekrefte, for hun sier at grensehandelen – som bl.a. representanten Trældal har pratet om – bare var tull. Så sier hun: Vi fører Sverige med arbeidsplasser. Ja, det er korrekt å si det. Vi har altså mellom 12 og 14 mrd. kr i grensehandel, som egentlig tilsier 12 000–14 000 arbeidsplasser. Det representanten sier, er at det er hun fornøyd med – hun vil heller gi de arbeidsplassene til Sverige, og det er jo ikke noen god distriktpolitikk, hvis det er det man holder på med. Så sier man noe om at man ikke har sett noen straffetoll på fisken. Nei, men den kommer. Det er varslet at forhandlinger om hvitfisk skjer først til neste år, og da kommer de represaliene vi får her. Da vil det dessverre gå ut over hvitfisken, og det vil kanskje spesielt ramme den regionen som denne representanten bor i.

Man har også snakket veldig mye om regulering og deregulering. Vi ønsker å deregulere, vi ønsker at bonden skal få være fri og få lov til å begynne å tjene litt penger selv. Vi ønsker å ta vekk produksjonstakene. I dag er det kun 6 pst. av norske bønder som lever av inntekten sin. I 2010 var det 14 pst., nå er det altså 6 pst. Og hvis regjeringen skulle få fortsette, er jeg stygt redd for at vi er nede i 1 pst. i løpet av to år. Men jeg kan berolige med at det kommer til å bli regjeringsskifte, så bøndene har en god framtid.

Lillian Hansen (A) [10:51:20]: Først til representanten Torgeir Trældal. Det innlegget han hadde, der han prøvde å besvare mitt innlegg, faller sånn på sin egen urimelighet at det ikke fortjener mer omtale fra min side. Det er det ene.

Til representanten Frank Bakke-Jensen fra Høyre, som påstår at vi har trikset med måten vi formidler politikken vår på, vil jeg si det på den måten at ingen vel har trikset mer med politikken – eller rettere sagt: med retorikken – enn Høyre har gjort de siste årene. Det jeg vil si, er at det er retorikken som har endret seg, ikke politikken.

Til Høyres og Fremskrittspartiets landbrukspolitikk: Små og mellomstore produsenter vil forsvinne. Distriktslandbruket vil blø. Det aller meste av landbruket i Nord-Norge, Vestlandet og fjell- og dalbygdene vil ikke ha noen framtid. På lang sikt vil Norge bli mer likt Sverige, preget av gjengroing og fraflytting, slik en ser i Nord- og Midt-Sverige. I tillegg til bøndene selv vil de store taperne være turister og annet næringsliv som er avhengig av landbruk som kunder i nærmiljøet.

Jeg har registrert mange oppslag med representanten Torgeir Trældal. Det er helt uforståelig at man avslutter på den måten Torgeir Trældal gjorde i sitt siste innlegg. Han har formidlet at med Fremskrittspartiets landbrukspolitikk kan man forvente landbruk over hele landet, mens han i neste intervju sier at man må vente seg en liberalisering og en sentralisering av norsk landbrukspolitikk.

Hovedeffektene av høyrepartienes landbrukspolitikk vil være at de fleste bøndene blir nødt til å legge ned driften, men at noen imidlertid vil satse. Men det blir ikke i de områdene jeg nevnte i sted. Det vil bli satset stort, og man vil utnytte stordriftsfordelene maksimalt. Det vil si at vi skal ha landbruk i områder som Jæren og rundt Oslofjorden og Trondheimsfjorden. Det vil bli konsekvensene med høyrepartienes landbrukspolitikk.

Torgeir Dahl (H) [10:54:21]: Er en suksessfull landbrukspolitikk kun en funksjon av størrelsen på overføringene til landbruket gjennom jordbruksoppgjøret? Landbruksministeren hevder dette i sitt siste innlegg. Jeg finner det ganske oppsiktsvekkende.

Jeg har nok en gang behov for å vise til brevet av 18. juni til Landbruks- og matdepartementet ved politisk ledelse fra fire eggprodusentlag og KLF. De skriver ganske tydelig:

«Dagens lovgivning for markedsregulering av egg er ikke til å leve med for produsenter og bedrifter som ikke er en del av landbrukssamvirke.»

Det er ganske sterke påstander.

Da har jeg lyst til å stille landbruksministeren to helt klare spørsmål, og om jeg har et berettiget eller uberettiget håp om at det skal svares på, får vi se. Men det er da altså slik: Ser ikke landbruksministeren at det er positivt med en sunn konkurranse i matmarkedet – er det positivt at vi har alternative leverandører i matmarkedet?

Spørsmål 2: Ser ikke landbruksministeren noen utfordringer i at sterke enkeltaktører i landbruket også er satt til å ivareta markedsregulatorrollen?

Det var to enkle spørsmål som jeg håper ministeren ønsker å svare på.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:56:13]: Jeg har lagt merke til at Høyre ikke har avkreftet at de kommer til å gjøre tilsvarende i år som de gjorde i fjor: først stemme for opplegget her i salen og så gå og kutte 1 500 mill. kr i budsjettet til høsten. Det var den malen Høyre brukte i fjor, og de kan ikke garantere at de ikke gjør tilsvarende i år.

Til representanten Reiten fra Kristelig Folkeparti: Jeg vil be om lite grunn ydmykhet i tilnærmingen til land-

brukspolitikk, for hvis man ser på hva Kristelig Folkeparti fikk til i Bondevik II-regjeringen, ser vi at de hadde en veldig landbruksvennlig statsminister i Kjell Magne Bondevik. Det er det ingen tvil om. Han måtte gå inn direkte i flere av oppgjørene for å få til en avtale, og hva ble resultatet av det? Budsjettbevilgningene til landbruk gikk ned med 630 mill. kr i løpet av den fireårsperioden.

Selv da Kristelig Folkeparti hadde større makt, selv da Kjell Magne Bondevik som statsminister gikk direkte inn og overstyrte jordbrukspolitikken, ble det et kutt, ikke en økning. Det ble et budsjettkutt på 630 mill. kr. Under Stoltenberg II-regjeringen har vi hatt en økning på nesten 3 mrd. kr, og bare i år 500 mill. kr.

I kommunikasjon med velgere og med bønder må man være åpen og ærlig på hva som var de historiske resultatene da Kristelig Folkeparti styrte og hadde statsministeren, og hvordan styrkeforholdene er nå. Det er for meg helt uforståelig at Kristelig Folkeparti, som har som hovedsaker alkoholpolitikk, bistandspolitikk og en mer liberal innvandringspolitikk, og påstår at de ønsker en mer offensiv satsing på landbrukspolitikken, mener at svaret er å gi Fremskrittspartiet og Høyre mer makt – sette Erna Solberg inn som statsminister, la Siv Jensen bli finansminister, for da blir det satsing på landbruk, da blir det vilje til å ta tollkamper med EU, da blir det vilje til at vi skal bruke mer penger på distriktslandbruk.

Selvfølgelig blir det ikke det. Det vet Reiten særdeles godt ikke kommer til å skje. Men jeg er glad for at Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er de partiene som i veldig mange saker er mest enig. Derfor er det så uforståelig, når man har en del av de samme standpunktene, at man peker på Fremskrittspartiet og Høyre, for de største motpolene til tradisjonell sentrumspolitikk er Fremskrittspartiet og Høyre. Det vet representanten Reiten veldig godt, og det må han være åpen og ærlig på, for han vet at Kristelig Folkeparti kommer til å ha mindre makt i en ny regjering, og at Fremskrittspartiet kommer til å ha større makt.

Men målet er at det ikke skal skje, for det er veldig mange i Norge som ønsker en offensiv landbrukspolitikk, som ønsker en offensiv distriktspolitikk, og dem skal vi mobilisere så vi vinner valget. Og Kristelig Folkeparti burde ha forstått at de får ikke sine løsninger med Fremskrittspartiet og Høyre, de får det sammen med Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV.

Presidenten: Presidenten vil bare minne om hva denne debatten gjelder – jeg tror det går ganske klart fram av dagsordenen at det er innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret for 2013 og endringer i statsbudsjettet for 2013 – og at man holder seg til det som er debattemaet.

Alf Egil Holmelid (SV) [10:59:41]: Eg må seie at eg har blitt overraska over innlegga til representanten Reiten i dag. Det er på bakgrunn av at han går til eit veldig angrep på regjeringspartia i landbrukspolitikken. Men samtidig seier han ikkje eitt kritisk ord om landbrukspolitikken til Framstegspartiet. Då kan ein lure på om det er slik at representanten Reiten er meir einig med Framstegspartiet sin landbrukspolitikk enn med regjeringa sin landbruks-

politikk, sidan det er regjeringa han angrip og ikkje Framstegspartiet. Eg trur faktisk det ikkje er slik. Eg trur det er slik at Reiten og Kristeleg Folkeparti ønskjer landbrukspolitikken til regjeringa og ikkje Framstegspartiet sin. Eg trur heller det er slik at Reiten og Kristeleg Folkeparti begynner å få dårleg samvit fordi dei innser at dei slåst for eit regjeringskifte som gir Framstegspartiet makt. Da veit dei at dei kjem til å få ein dårlegare landbrukspolitikk enn det vi har i dag. Derfor går dei til angrep på regjeringspartia for å trekke oppmerksomheita bort frå sin posisjon, som kan svekke norsk landbrukspolitikk.

Så gjeld det reknestykka om inntektsutvikling. Der trur eg kanskje at Reiten hadde kome til eit betre resultat viss han tok høgde for at dette er eit oppgjør midt i året, og at ein del av inntektene kjem første året og resten kjem andre året.

Så har eg lyst til å avslutte med å gi litt honnør til representanten Lundteigen. Han har eit veldig godt poeng om at vi må vere flinkare til å snakke om det vi kan kalle netto sjølvberging – produksjon minus importert fôr, i staden for berre sjå på kor stor del av maten vi produserer, uavhengig av kor mykje import vi bruker for å få det til.

Terje Aasland (A) [11:01:41]: Aller først til det som ligger inne i jordbruksavtalen og Kristelig Folkepartis forsøk på å leke med tall. Det som er viktig i denne sammenhengen, er at partene gjennom avtalen stadfester tallene, og at organisasjonene slik sett uttaler at det er et meget godt oppgjør som ligger til grunn. Det ligger i presentasjonen i den proposisjonen som vi nå behandler.

Så litt til debatten. Samvirkebedriftene og markedsreguleringen er Høyre så veldig uenig i. De har gått fra å være litt uenig til å være veldig uenig, og nå til å være prinsipielt uenig i at samvirkebedriftene skal ha markedsregulatorordningen. Jeg mener det er en finstemt ordning som fungerer. Det er en finstemt ordning om risiko og ansvar som er balansert ut på andre aktører enn staten. Er det noe Høyre egentlig burde være fornøyd med, er det nettopp at det er andre enn staten som tar risiko og ansvar for markedsreguleringen, som i utgangspunktet er en krevende øvelse slik vi har det. Vi er for markedsregulering i samvirkebedriftene. Jeg er glad for å konstatere – for det er tydelig forskjell – at Høyre er blitt prinsipielt imot det.

Så sier de at de er for et importvern. Nei, de er jo egentlig ikke det. De er ikke for et importvern som fungerer etter hensikten. For er det noe Høyre nitidig har forsøkt å motarbeide, er det den justeringen av tollsatsene for enkelte produkter som ble iverksatt for å beskytte norsk matproduksjon. Ja, det er mulig å sette opp prisen som en følge av det. Men den andre vesentlige faktoren for å ha et godt og velfungerende importvern, er at man beskytter forholdet til matindustri i Norge. En forutsetning for en sterk matindustri i Norge er å sikre volumproduksjon. Det har vi. Vi har en matindustri som er langt mer innovativ enn norsk fiskerinæring, som ikke er underlagt den samme reguleringen som jordbrukssektoren. Så dette fungerer etter min vurdering på en særdeles god måte.

Så til Fremskrittspartiet. De er ikke bare for et marked, men de er for en total avregulering av norsk matproduksjon

og jordbrukssystemet. De er helt imot å ha noen reguleringer på det feltet. Enden på visa med en sånn tankegang er at en ikke har matproduksjon igjen i Norge. Vi vil bli utkonkurrert av sterkere jordbruksland enn det vi klarer å være selv. Så tanken til Fremskrittspartiet er merkelig, og den er veldig tydelig avklart: Det er markedet som skal rå.

Så avslutningsvis til Kristelig Folkeparti, som prøver å oppnå høy troverdighet i jordbrukspolitikken. Det er bra. Jeg er mye enig med Kristelig Folkeparti. Men i en situasjon hvor de heier på en regjering hvor kanskje den neste landbruksministeren er Torgeir Trældal, forsvinner troverdigheten.

Karin Andersen (SV) [11:04:55]: Jeg kommer fra Hedmark, det sterkeste jord- og skogbruksfylket vi har. Det betyr at resten av landet er veldig avhengig av oss og trenger de ressursene vi har, for at vi skal få produsert mat i Norge. Vi trenger å produsere mer fordi mat er det viktigste produktet som fins i hele verden. Det kommer til å trengs mer mat, og vi i Norge kommer til å måtte ta ansvar for å produsere mer mat sjøl. Hvis ikke må vi ut og handle den maten på verdensmarkedet og være med og presse prisene for dem som ikke har like god råd som oss. Arealet og produksjonsvolumet må økes i alle land hvis vi skal klare å fø verden. En del andre fordelingsmekanismer må også til.

Skal dette være mulig, må vi ha stående de tre pilarene som er viktig for landbruket, nemlig budsjettstøtte, samvirke og importvern. Uten de tre pilarene vil det ikke være mulig å drive landbruk i Norge.

Jeg har sett på tallene fra budsjettet og hva Høyre og Fremskrittspartiet gjør for å støtte landbruket. For Hedmark alene vil Fremskrittspartiets kutt bety et kapitaltap på over 370 mill. kr i året – for Høyre noe mindre. Det er ingen tvil om at dette vil ramme landbruket steinhardt i Hedmark. Det som er spesielt i Hedmark, er at vi har en sterk næringsmiddelindustri med flere tusen arbeidsplasser som er basert nettopp på at vi produserer mat i Hedmark. Det er det vi produserer der – mat og treråvarer. Det er klart av hvis landbruksproduksjonen skulle få en slik smell som Fremskrittspartiet og Høyre foreskriver, er det sjølsagt at det vil gå ut over næringsmiddelindustrien i stort omfang. Det er vel ingen som tror at man kommer til å produsere det i Hedmark hvis man ikke produserer mat der. Det er klart at da vil den industrien ligge et helt annet sted enn der maten blir produsert. Det er altså en skikkelig smell til Hedmark fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Det er derfor det er så forunderlig å høre på Kristelig Folkeparti som skal støtte seg på disse partiene som ikke trur på noe av det som Kristelig Folkeparti sjøl sier er kjerneverdien i sin politikk. På alle de områdene som landbruksministeren ramset opp – og jeg kan legge til bistands- og fattigdomspolitik og klimapolitikk – ligger Fremskrittspartiet og Høyre milevidt fra Kristelig Folkeparti. De burde finne seg andre samarbeidspartnere.

Presidenten: Presidenten vil minne om at også fiskerieringen produserer mat.

Representanten Frank Bakke-Jensen, har hatt ordet to

ganger tidligere i debatten, og har derfor en taletid på ett minutt.

Frank Bakke-Jensen (H) [11:08:20]: Jeg vil få legge til at fiskerieringen produserer fantastisk god mat.

I motsetningen til statsråden skal jeg svare på de spørsmålene som blir stilt. Statsråden stilte Høyre et konkret spørsmål om vi i neste budsjettprosess vil opprettholde kuttene. Hvor store kuttene er, skal ikke jeg forskuttere, i og med at vi da snakker om budsjettet for 2014. Men når det gjelder problematikken som statsråden prøver å ta opp, der han hevder at vi ikke kan ha kutt i neste budsjett fordi jordbruksavtalen er ferdigforhandlet nå, og at vi da må gå imot allerede inngåtte avtaler, så er det en del av begrunnelsen vår for å samkjøre jordbruksavtalen i tid med statsbudsjettet. Det vil gjøre det mye ryddigere, og vi vil plukke bort et dårlig retorisk poeng fra Senterpartiet om at vi skal rasere og ødelegge allerede inngåtte avtaler.

Presidenten: Representanten Steinar Reiten har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad.

Steinar Reiten (KrF) [11:09:35]: Kort til statsråd Slagsvold Vedum: Jeg vil minne om at dagens regjering bruker en mindre prosentdel av statsbudsjettet til landbruk enn Bondevik II-regjeringen gjorde.

Jeg vil også minne om at de to siste Stoltenberg-regjeringene har måttet ta et brudd med landbruket. Det skjedde ikke mens Bondevik var statsminister.

Så vil jeg minne både statsråden og velgerne om at det er stortingsflertallet og ikke regjeringen som avgjør hvilken landbrukspolitikk som skal føres. Derfor vil styrken til og størrelsen på Kristelig Folkeparti bli svært viktig etter valget. Får vi en situasjon der Høyre og Fremskrittspartiet får rent flertall i Stortinget, skal jeg være enig med statsråden i at mye står på spill. Med et Kristelig Folkeparti som er sterkt nok til å vippe stortingsflertallet, vil situasjonen stille seg helt annerledes. Et styrket Kristelig Folkeparti vil ha landbrukspolitikk som et prioritert område, enten vi skal forhandle om en regjeringsplattform eller føre vår politikk i Stortinget utenfor regjering.

Presidenten: Representanten Torgeir Dahl har hatt ordet to ganger i debatten, og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Dahl (H): [11:10:45]: Jeg stilte to, etter min mening, relativt tydelige spørsmål til landbruksministeren, og jeg hadde vel faktisk et berettiget håp – et uberettiget håp, viste det seg – om at vi ville få svar på de spørsmålene. Jeg tillater meg å gjenta spørsmålene: Ser ikke ministeren at det er positivt med sunn konkurranse i matmarkedet? Spørsmål to lyder: Ser ikke landbruksministeren noen utfordringer i at enkeltaktører i landbruket også er satt til å ha markedsregulatorrollen? Her ligger det noen problemstillinger. Jeg hadde ønsket at landbruksministeren iallfall ville drøfte dette fra talerstolen, fordi det må da være slik at de aller fleste ser at det her er noen problemstillinger som det er verd å reflektere over.

Lars Peder Brekk (Sp) [11:11:55]: Representanten Frank Bakke-Jensen kom inn på prisutjevningsordningen for melk. La meg si det slik at i mine øyne, er det noe av gullbeholdningen i virkemiddelsystemet vi har i norsk landbrukspolitikk.

Prisutjevningsordningen skal bidra til at alle melkeprodusenter får samme pris for det produktet de leverer, uavhengig av geografisk lokalisering og anvendelse av melken. Det er også en viktig ordning for sikre at prisen på melk kan realiseres – at man greier å ta ut i markedet det som er mulig.

Så er det som sagt en viktig ordning for å sikre like konkurransevilkår. Det er det representanten Frank Bakke-Jensen var opptatt av. Slik jeg har forstått det, innebærer de særordningene som er nedfelt i prisutjevningsordningen, at i årene 2004–2011 har Synnøve Finden og Q-meieriene økt sine markedsandeler med over 8 pst., sammenliknet med tidligere. Dette viser jo at konkurransen virker, og at virkemidlene virker. Det at man har økt tilskuddene til de meieriene fra 60 mill.–70 mill. kr til 115 mill.–120 mill. kr i årene 2007–2011, er også et eksempel på at man bruker midlene for å sikre nødvendig konkurranse. Det påløper kostnader i dette systemet, og de betales av både bønder og forbrukere.

Så vil jeg tilbake til tollsatsene. Vi har mange sitater som statsråden nevnte, om hvordan Høyre stiller seg til dette. Representanten Bakke-Jensen sa at Høyre ikke har noe imot tollvern, tvert imot. Det var prosessen og forholdet til handelspartnerne som var utgangspunktet. Ja, det var forholdet til handelspartnerne. Man velger altså heller å stå med lua i hånda framfor å utfordre EU innen de eksisterende handelssystemene vi har, innenfor WTO-avtalens rammer. Det er overraskende. La meg si det slik: Lederen av utenriks- og forsvarskomiteen har vært klinkende klar på at tollendringene skal reverseres. Representanten Flåtten har også vært klinkende klar i denne salen på at tolløkningene skal reverseres. Jeg må spørre: Er det slik at Høyre vil reversere tollendringene? Er det slik at Høyre vil ødelegge mulighetene for økte inntekter til landbruksnæringen? Er det slik at Høyre vil ivareta EUs interesser framfor norsk næringslivs interesser med sin landbrukspolitikk?

Ingrid Heggø (A) [11:15:03]: Det har i grunnen vore ein tradisjonell debatt her i dag, der vi i Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet har understreka kor viktig bonden er for Noreg for å oppretthalda matproduksjon og busetjing i heile landet, og eit kulturlandskap slik vi kjenner det i dag. Høgre forsøker å tåkeleggja at dei er imot det meste som vi raud-grøne er for. Framstegspartiet held kjend stil – marknaden skal rå, og slepp bonden fri.

Kristeleg Folkeparti har mista alt sitt truverde her i dag, når dei ikkje vil innsjå at gjennomslagskrafta innan jordbrukspolitikk, og bistand for den delen, vil verta vesentleg vanskelegare viss Torgeir Trældal skulle bli landbruksminister og Siv Jensen finansminister. Eg vil òg minna representanten Reiten om at det som er vanleg, er at det er opningstilbodet til regjeringa som blir vedtekte, om ikkje organisasjonane godtek tilbodet og forhandlar.

Til slutt vil eg seia at det hadde tent presidenten til ære

ikkje feilaktig å kommentera mat- og landbruksministeren sine merknader i det siste innlegget, for desse var absolutt innafor dagens tema, som er jordbruksoppkjøret. Eg vil rå presidenten til å teikna seg på talarlista om han ønskjer å kommentera innlegga.

Presidenten: Presidenten vil bare med jevne mellomrom minne om hva som er debattema.

Svein Flåtten (H) [11:17:01] (ordfører for sak nr. 2): Jeg synes også det var en god påminnelse om å diskutere jordbruksoppkjøret, fremfor hvilke personer man kan skremme befolkningen med.

La meg først si litt til komitéleder Aasland, som snakket om markedsreguleringsordningen. Han sa at det er en finstemt ordning som ingen andre kan håndtere enn samvirket. Det tror jeg ikke er riktig, men det er samvirket som har gjort det. Høyre har ingenting imot samvirket. Det vi har sagt, er at vi mener at den som også er markedsaktør, ikke bør være eneste markedsregulator. Det er ingen tvil om at i en fremtidig ordning, som vi først vil ha en utredning av, vil samvirket være en del av dem som deltar i markedsreguleringsordningen. Det skjønner jo egentlig alle. Så til Terje Aaslands sterke kritikk av at vi skal kaste ut samvirket, faller på sin egen urimelighet. Det har vi aldri sagt. Vi har snakket om uavhengighet. Vi har snakket om å være mer nøytrale når det gjelder å se inn i markedet. Vi har sett eksempler på at definisjonen av enten overdekning eller underdekning av enkelte produkter, gis av den dominerende markedsaktøren. Det blir ikke riktig.

Så til dette med importvern. Komitélederen sier at dette er til for å beskytte matvareindustrien. Jeg vil advare mot å skyve matvareindustrien foran seg. Matvareindustrien, ved et økt importvern, får høyere råvarekostnad. Det er også meningen. Jeg har ingenting imot at bønder tjener mer penger, det har Høyre mange gode tiltak for. Men det er slik at matvareindustrien i Norge er avhengig av landbruksindustrien – og omvendt. Når det gjelder importerte produkter, som man ikke kan øke tollsatsene for – ferdig bearbejdede produkter, som vi importerer – kommer de i direkte konkurranse med et som produseres i Norge av norske råvarer. Det er ingen tvil om at da taper de norske produktene, laget av norske råvarer, i den konkurransen. Det er et faktum. Det er ikke bare argumenter som matvareindustrien forsyner Høyre med. Det er et faktum som man langt inn i Bondelaget, kanskje til og med i Senterpartiet, vet er riktig.

I tillegg er det slik at importvernet, som Høyre er for, ikke må bli en sovepute for ikke å utnytte den kapasiteten, den muligheten, som ligger i det norske landbruket til å produsere mer, mer effektivt og ikke minst kvalitet til priser som gjør at man kan få bedre betalt.

Presidenten: Presidenten vil minne om Stortingets forretningsorden, og spesielt § 53.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:20:24]: Presidenten bør også minnes på at en i denne salen diskuterer

politikk, og da hender det at man tenker helhet, og ikke bare del.

Jeg skal avslutte dagens debatt, sannsynligvis – fra min side – med å komme med noen kommentarer.

I det året – 366 dager nå – jeg har vært landbruksminister, har jeg reist rundt i hele landet. Det som er det mest slående med denne næringen, er hvilket omfang den har, fra Finnmark til Agder i sør. Den har et veldig stort omfang: Vi har jordbruksforetak i 420 kommuner. Vi har selskaper som Tine, som har bedrifter spredt rundt omkring i hele landet, som har 5 500 ansatte, og som skaper store regionale ringvirkninger. Vi har Natura, Synnøve Finden og andre store foretak som er helt avgjørende for sitt lokal- og nærmiljø.

Vi begynte debatten i dag med å diskutere mat, og det er maten som er det primære. Det er derfor vi har et landbruk, det er derfor vi har et jordbruk. Men så er tilleggseffekten av norsk landbrukspolitikk at den skaper så stor verdiskaping rundt om i landet vårt, og jeg synes at enkelte representanter tar litt for lett på det. Jeg har fått flere spørsmål fra representanten Torgeir Dahl i dag. Jeg stilte også representanten Dahl et spørsmål tilbake, angående det at han nå vil stemme for f.eks. å fjerne eksportsubsidier på melk med én gang, som det står i forslaget her. Da må han ringe til ansatte på Tine-fabrikken i Elnesvågen og si: Jeg ønsker at din arbeidsplass skal legges ned. Det er konsekvensen av det. Han må – jeg har vært der, jeg tror det er rundt 60 personer som jobber der – møte de 60 ansatte og si: Jeg synes det er riktig, bra og klokt at din arbeidsplass forsvinner. Og når en har hatt den massive motstanden mot tollendringen som flere representanter fra Høyre og Fremskrittspartiet har hatt, må en møte de enkelte menneskene og si: Jo, vi mener at det er rett at en skal legge ned norsk landbruk i Finnmark, i Troms, og kutte ut industrien som er der, og ringvirkningene det gir. Det er et ærlig og åpent standpunkt, og da bør en være ærlig og åpen på det.

Angående markedsordningene: Selvfølgelig ønsker vi konkurranse i norsk matvarehandel. Det er utelukkende av det gode. Så mener vi at det er fornuftig at ikke staten gjør alt i samfunnet, og at samvirkeorganisasjonene har gjort en god jobb på vegne av fellesskapet, og vi ønsker ikke å statliggjøre det. Men selvfølgelig, det er også hele tiden dilemmaer, men sånn er det med alle løsninger. Ingen løsninger er perfekte, men vi mener at den beste løsningen er den vi har, der samvirket tar et ansvar for fellesskapet.

Så vil jeg takke Bondelaget og Småbrukarlaget for at de gjennom årets diskusjon om jordbruksavtale har klart å gjøre vanskelige avveininger sammen, og gjøre gode prioriteringer som både Bondelaget, Småbrukarlaget, og også staten står sammen om. Det er den norske modellen på sitt beste – når vi går sammen, næring og stat, og finner gode løsninger.

Presidenten: Presidenten kan forsikre statsråd Slagsvold Vedum at i denne sal diskuteres det stort sett bare politikk, og det er det som er også meningen etter Stortingets forretningsorden.

Representanten Irene Lange Nordahl har hatt ordet to

ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Irene Lange Nordahl (Sp) [11:23:48]: Kristelig Folkeparti forsøker å gjøre et poeng av at en er enig i den rød-grønne landbrukspolitikken. Men hvordan i all verden skal Kristelig Folkeparti få til en videreføring av den rød-grønne landbrukspolitikken ved å være en garantist for et regjeringsskifte med Høyre og Fremskrittspartiet? Disse partiene vil føre en politikk som vil rasere landbruket – stikk i strid med det de rød-grønne står for. Det denne debatten har vist til fulle, er at Kristelig Folkeparti vil svikte landbruket hvis de bidrar til at Fremskrittspartiet og Høyre inntar regjeringskontorene etter valget. Det nytter ikke å si én ting når man gjør andre valg som vil føre til det helt motsatte – det er det denne debatten har vist til fulle. Jeg er helt sikker på at landbruket og bøndene i hele landet ser dette dobbeltspillet som Kristelig Folkeparti nå gjør seg til talsmann for.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:24:53]: Det er mange rød-grønne politikere som er bekymret for Kristelig Folkeparti. Jeg kan si at vi har det bra, vi er oppegående, det er en fin dag, og solen skinner. Jeg tror at den bekymringen de rød-grønne uttrykker i denne debatten, er et tydelig uttrykk for den troverdigheten Kristelig Folkeparti har i landbrukspolitikken. Derfor er man bekymret.

Det var statsråd Kåre Gjønnes i Bondevik I-regjeringen som la fram en landbruksmelding som viste retningen helt til 2012, før det kom en ny landbruksmelding, som dette huset vedtok.

For bare å bruke ett eksempel, tror jeg Kristelig Folkeparti har stor troverdighet når det gjelder bondeorganisasjonene: Jeg er selv utnevnt til bondevenn, både av Bondelaget i Sogn og Fjordane og Bondelaget i Østfold – gressfylket, kyrfylket, kornfylket og fjørfefylket. Det viser vel at den politikken Kristelig Folkeparti har, og står for, og som vi vil kjempe for, og jobbe for, er troverdig.

Vi har mistet troverdigheten, har det blitt sagt. Jeg tror at det skal velgerne få lov til å avgjøre på valgdagen.

Kristelig Folkeparti økte bistandsbudsjettet i regjeringene Bondevik I og Bondevik II hvert eneste år. Kristelig Folkeparti med regjeringsmakt fikk til avtaler med bondeorganisasjonene hvert eneste år. Vi fikk ikke noe brudd. Vi hadde ingen demonstrasjon med 2 500 bønder utenfor Stortinget – som den rød-grønne regjeringen hadde i fjor – mens de egentlig skulle vært på jordet og gjort det som virkelig var viktig, det å dyrke mat, og ikke demonstrert mot en flertallsregjering. Kristelig Folkeparti i regjeringsposisjon brukte større andel av den totale budsjettkaken på landbruk enn det som har vært gjort under den rød-grønne regjeringen.

Jeg tror at dette viser at vi i Kristelig Folkeparti har brukt vår posisjon i regjering til å styrke landbruket. Vi har brukt vår posisjon i opposisjon til å bygge troverdighet overfor bøndene, og vi har vært med på å presse en rød-grønn regjering til å føre en mer aktiv landbrukspolitikk. Det tror jeg – og det vet jeg – at mange bønder og mange innen næringsmiddelindustrien har merket seg.

Svein Flåtten (H) [11:28:05]: Det er underlig, nærmest litt beklemmende, å høre at landbruks- og matministeren gang etter gang i Stortinget, og særlig nå når han skal oppsummere debatten, egentlig ikke har noe annet å snakke om enn for eller imot den siste økningen av tollvernet, som om det skulle være helt avgjørende for norsk landbruk. Det har han jo selv svart på i et brev til komiteen – at det er det i hvert fall ikke når det gjelder årets jordbruksoppgjør og det å ta ut priser.

Jeg må også si til representanten Brekk – som snakker om at det er viktig å utfordre våre handelspartnere, og at Høyre ikke vil ivareta våre interesser ute – at EU selv greier å følge med. EU har fulgt med på den norske striden om ostetollen og håndterer det deretter. Høyre er for et sterkt importvern. Vi diskuterer en liten del av dette.

Jeg må også si jeg reagerer på utsagnet fra representanten Karin Andersen fra SV, som sier at Hedmark får seg en smell. Det er det mulig de får, men det er ikke på grunn av Høyres landbrukspolitikk, i så fall.

Det samme til representanten Lange Nordahl, som sier at landbruket blir rasert med Høyre: Vi har fått utarbeidet en rapport om hvordan det vil gå med landbruket hvis man legger inn Høyres premisser, Høyres forslag til budsjetter og tallfester det som ligger i programformuleringer. NILF har lagt det inn i sine modeller, og hva kommer ut av det? Jo, andelen produksjon i distriktene blir faktisk høyere, produksjonen holder seg oppe, inntektene holder seg oppe – alt målt i forhold til referansebanen. Riktignok blir brukene noe større, det vil antagelig bety at det også blir noen færre. Men det finnes en nåværende og en tidligere landbruksminister i denne salen, og hvis noen av dem kan si at de har hindret bruksnedgangen i dette landet, vil jeg gjerne høre det. Det vil bli færre bruk, de vil bli noe større, og det er det jeg savner i landbruksministerens oppsummering her. Finnes det ingen andre tiltak, finnes det ikke noe annet han kan tenke seg å snakke om når det gjelder å utvikle landbruket, når det gjelder å få bedre lønnsomhet, når det gjelder å få økt produksjon, enn akkurat ost og tollinjer i det siste budsjettvedtaket?

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Trældal (FrP) [11:31:20]: Representanten Aasland var oppe og forklarte Fremskrittspartiets politikk, at vi skal deregulere og hvor galt det skal bli. Det han ikke tar med seg, er at deregulering er noe man gjør i hele resten av verden også, og det fungerer. I Europa fungerer det faktisk veldig godt. Hvem var det som måtte hjelpe Norge da vi ikke hadde nok smør, da vi ikke hadde nok ribbe, da vi ikke hadde nok biff, da vi ikke hadde nok lammekjøtt? Jo, det er akkurat de markedene som det ble vist til fra Arbeiderpartiet – de kommer Norge til hjelp, og de gjør at vi får det vi skal ha.

Økningen i målprisene i det budsjettet som ligger inne nå, vil si at en familie på fire får en økning på 750 kr – det er det samme som å si at grensehandelen vil bli større. Det er jo helt i tråd med Arbeiderpartiets politikk, for repre-

sentanten Lillian Hansen sier vi skal føre Sverige med arbeidsplasser. Det viser virkelig Arbeiderpartiets sanne jeg, hvordan partiet er.

Man kan skremme med at Fremskrittspartiet skal få landbruksministeren, men det kan aldri bli verre enn det er nå.

Presidenten: Representanten Lillian Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lillian Hansen (A) [11:32:39]: Representanten Flåtten glemte visst å si en viktig ting, og det er at den rapporten han viste til, er blitt knust og trampet på opptil flere ganger etter at den kom. Den begynner vel også å få litt mugg på seg, ettersom den er noen år.

Jeg er ikke overrasket over at Høyre prøver å skjule sin politikk. Jeg har lyst til å minne om at Høyre vektlegger at bonden er selvstendig næringsdrivende, de har understreket det. De vil legge til rette for best mulig lønnsomhet for aktive bønder. Høyre omtaler aktive bønder som bønder som driver intensivt. Høyre er altså opptatt av at stordriftsfordeler skal utnyttes for at produksjonen skal bli så effektiv som mulig. En sann politikk gagnar i hvert fall ikke det området jeg og representanten Frank Bakke-Jensen er fra.

Presidenten: Representanten Alf Egil Holmelid har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Alf Egil Holmelid (SV) [11:33:47]: Eg sa i mitt første innlegg at eg var litt overraska over at Kristeleg Folkeparti konsekvent var opptatt av å kritisere regjeringa sin landbrukspolitikk, men at dei i denne debatten ikkje har kome med eitt kritisk ord om Framstegspartiet sin landbrukspolitikk. Eg fekk ikkje noko svar på kvifor dei hadde valt den linja, så eg vil gjenta spørsmålet: Kvifor er Kristeleg Folkeparti i ein så viktig debatt i det heile ikkje opptatt av å distansere seg frå Framstegspartiet sin landbrukspolitikk?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:34:31]: Både representantene Hjemdal og Flåtten gjorde at jeg måtte ta ordet igjen. Det er fascinerende å høre på Kristelig Folkeparti i dag, for en kan bare gå inn i tallene fra Bondevik II-perioden og se på årsaken – hva var det som skjedde da? Jo, det beste man fikk til var prosentvis lik utvikling, mens vi – fram til i år – i denne regjeringsperioden har fått til kronemessig lik utvikling. Det er helt andre oppgjør enn det man klarte under Bondevik II – hver gang har vi hatt bedre oppgjør.

En av grunnene til at det ble oppgjør da, var selvfølgelig WTO-spøkelset som hang over norsk landbruk. Man visste at man var helt avhengig av å ha en liten inngang til regjeringen, så man ikke kunne spille bort for mange kort i en eventuell WTO-løsning. Derfor følte Bondelaget seg mer eller mindre tvunget til å være med på en avtale, for de visste at alternativet var at man kunne få tunge WTO-prosesser. Det beste var – bare å se på tallene – prosentvis lik utvikling.

For å ta budsjettallene: Det var minus 135 mill. kr i 2002, minus 275 mill. kr i 2003, minus 410 mill. kr i 2004 og pluss 190 mill. kr i 2005 i budsjettbevilgninger – kutt i så å si alle år, men en liten økning ett år. Det er faktum. Det var da Kristelig Folkeparti hadde statsministeren. Statsministeren gikk selv inn og ble forhandlingsleder i slutfasen og la til noen kroner så det ble litt mindre kutt. Det må Kristelig Folkeparti være ærlige på og bare si: Sånn var det, det var det maksimale vi klarte å få til da vi hadde statsministeren og større styrke. Nå skal de gå i regjering med Fremskrittspartiet og Høyre. Hva blir resultatet av det? De står jo mye, mye svakere nå enn med de svake resultatene fra Bondevik II. Opplegget til Lars Peder Brekk i fjor var et mye bedre opplegg enn noen av de oppleggene man la fram under Bondevik II, uansett hva man sier – det er bare å se på tallene. Det var en annen politisk situasjon, og det er et faktum, uansett om en rister på hodet – man må bare sette seg inn i saken.

Så til Høyre, som sier at det eneste jeg snakker om er toll. Selvfølgelig snakker jeg om det som er viktig i landbrukspolitikken, selv om det kan være litt slitsomt for representanten Flåtten at man snakker om det som er viktig. I politikk handler det noen ganger om å gjøre noen prioriteringer og tørre å stå for dem selv om det blir bråk. Den prioriteringen har vi tort å gjøre, og vi har stått for den. Vi har vært mer opptatt av å forsvare norske bønder enn danske bønder. Vi har merket oss hvordan Høyre hver eneste gang har prøvd å skåre billige politiske poeng på det, og prøvd å sette norsk landbruk opp mot utenlandsk landbruk.

Vi er opptatt av at det skal være lønnsomt i å drive i norsk landbruk. Når det er lønnsomt, er det en fordel at de som produserer, får bedre betalt for produktene sine. Spesielt de store tjener på det grepet vi tok angående toll, derfor må vi ha større budsjettbevilgninger så også de små kan bli løftet. Årets jordbruksoppgjør har lagt til rette for at både store og små produsenter kan få bedre betalt.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:37:46]: Jeg skjønner det er debatten for de store ord. Jeg har notert «dobbeltspill» fra en av debattantene på den rød-grønne siden, det andre var «desperat», og det tredje var vel at man var avkledd enhver troverdighet – og det før vi over hodet sitter i noen regjering. Det er interessant at man har så sterkt behov for å dreie debatten bort fra en selv og over på andre før noen eventuelt har overtatt. Jeg må si at jeg faktisk synes det er et lavmål å eksemplifisere hvem som skulle sittet i landbruksministerstolen og så tegne opp et skremmebilde. Man får ta partier, man bør holde seg for god til sånne ganske nedrige personangrep. Det hadde jeg faktisk et behov for å si, p.g.a. de innleggene jeg har hørt i denne debatten.

Vi kan gjerne diskutere på den måten de rød-grønne holder på. Vi får høre i denne salen hver dag: Aldri har det vært bevilget mer penger til kommunene, aldri har det vært bevilget mer penger til Helse-Norge. Ja, vi kan ta den. Aldri har det vært færre bønder i dette landet, aldri har det vært så få gårdsbruk i dette landet – hvis vi skal følge den rød-grønne retorikken. Jeg skal holde meg for god til det, for vi vet veldig godt alle sammen i denne salen at vi har

strukturutfordringer, uavhengig av om det er en rød-grønn regjering eller en annen regjering som sitter ved bordet.

Vi står opp for vår landbrukspolitikk. Nå skal jeg svare Holmelid: Vi er uenig med Fremskrittspartiet i mange av disse spørsmålene, det vet velgerne. Mitt og Kristelig Folkepartis budskap er helt klart: Dersom de ønsker et regjeringsskifte og en aktiv landbrukspolitikk, har de et meget godt valg i Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Generelt vil presidenten si at talerne bør holde seg strengt til den saken som er under debatt, slik det framgår av Stortingets forretningsorden § 53 – en generell oppfordring til debattantene.

Terje Aasland (A) [11:40:01]: Jeg skal bare avklare noen ting: Jeg har ikke sagt at samvirkebedriftene og markedsreguleringen i tilknytning til denne er hellig. Jeg har sagt at det har fungert veldig bra. Det er ingen tvil om at den ordningen som gjelder, er en veldig fin risikoavlastning for staten når det gjelder markedsreguleringen, og sånn sett mener jeg at den fungerer veldig bra.

Jeg hører at Høyre gjentatte ganger sier at de er for et importvern – og merker meg for så vidt det – selv om det ikke er mange Høyre-utsagn det siste året som vitner om akkurat det. Man har faktisk gjennomført endringer som gjør at importvernet skal fungere. Jeg må jo ta til etterretning at de er for et importvern, selv om det da tilsynelatende vil være sånn at det faktisk ikke vil fungere.

Til Kristelig Folkeparti: De rød-grønne partiene er i utgangspunktet helt enig med Kristelig Folkeparti i jordbrukspolitikken. Jeg synes med respekt å melde, også for ord som blir sagt fra denne talerstolen, at det er høyst relevant hvilken regjering og hvilken retning samfunnet har etter stortingsvalget når det gjelder jordbrukspolitikken. Det må være relevant å ta opp i denne sal hvilket parti som kan ha ansvar for en framtidig jordbrukspolitikk i en regjering som Kristelig Folkeparti eventuelt er med og innsetter. Man burde egentlig forvente at hvis det ikke var relevant, at de hadde avklart hvilken landbrukspolitikk som skulle gjelde de neste fire årene. Jeg stoler på Kristelig Folkeparti, men jeg stoler ikke på Høyre og Fremskrittspartiet. Det er det som er et vesentlig poeng i denne debatten.

Til slutt til representanten Torgeir Trældal, som gjentatte ganger har tatt opp grenshandelen, også i denne debatten. Det som virkelig bekymrer meg når det gjelder grenshandelen, er hvis det er Fremskrittspartiets tanke – når det gjelder restriksjoner rundt landegrensene våre – som skal gjelde. Da har vi virkelig grunn til å frykte grenshandelen. Det sto å lese i VG, 19. april 2012: «Jensen ønsker i utgangspunktet å fjerne alle restriksjoner på import av alkohol- og matvarer over grensen.» Da er det lagt et godt grunnlag for at grenshandelen skal få en betydelig vekst i årene framover, med den type inngang til forholdet.

Oskar J. Grimstad (FrP) [11:43:10]: Eg må seie at det er ein underleg debatt, der representantar frå den sittande regjeringa tydelegvis legg opp til at angrep er det beste forsvar. Og har ein dårlege argument, hever ein røysa. Og for han som evnar og sjå seg litt rundt om i landet,

så kan ein ikkje akkurat påstå at det skin så veldig av landbruksnæringa i dag. Under denne regjeringa si regjeringstid har ein faktisk rekord i nedlegging av gardsbruk, og vi les dagleg om det i media – den same regjeringa som rosar seg av å ha nye rekordar i overføringar til den same næringa, ei regjering som har regjert i åtte år, og late beitenæringa stå med lua i handa når rovdyr tar buskapen deira, fordi Miljøverdepartementet blir styrt av Sosialistisk Venstreparti som ikkje respekterer rovdyrforliket, ei regjering som har byråkratisert landbruket til ein parodi, men som er flink til å snakke vel om bøndene og arbeidet deira og kor avhengige vi er av dei. Men bøndene lever ikkje av godord og reguleringsoverflod.

Poenget mitt igjen er: Det skin ikkje akkurat av denne næringa. Og det har næringa sjølv sett. Det er ikkje akkurat ei hallelujastemming der ute for framleis å ha ei raud-grøn regjering heller. Det viser òg meiningsmålingane.

Presidenten: Representanten Svein Flåtten har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt, såfremt ikke innlegget dreier seg om sak nr. 2, der Svein Flåtten er ordfører for saken. Svein Flåtten må selv avklare om det er til den generelle debatten eller til sak nr. 2.

Svein Flåtten (H) [11:45:18]: Dette er 1 minutt til jordbruksoppgjøret, i denne omgang.

Først til komitélederen, som sier at markedsreguleringen er en fin risikoavlastning for staten. Jeg må bare minne ham om at markedsreguleringen er en risikoavlastning for bøndene og for produsentene, og så er det om å gjøre å finne den måten dette skal innrettes på.

Jeg har lyst til å si til representanten Lillian Hansen, som sier at vår rapport «ble knust». Nei, det var fiendebildet av Høyre som ble knust. Ennå har ingen imøtegått noen av premissene som er lagt inn. Man har ikke likt dem, nei – politisk – men det er noe helt annet. Jeg oppfordrer Hansen og Arbeiderpartiet til å fortelle meg hva det er i rapporten som ikke er riktig. Foreløpig har jeg hørt at Bondelaget ikke liker den. Det var ikke så overraskende, men jeg vil gjerne høre hva som ligger i den av fakta.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:46:36]: Jeg må si at det var en oppsiktsvekkende nedskrivning landbruksministeren gjorde av bondeorganisasjonene i sin framstilling da de inngikk avtale med Bondevik I- og Bondevik II-regjeringene. Bondelagene var tvunget til å inngå en avtale, sa statsråden fra denne talerstolen. Det var en nedskrivning av bondeorganisasjonene som jeg hadde håpet at den fremste talsmannen på dette området, ikke hadde gjort.

Det er en høyst relevant Kristelig Folkeparti-politikk på dette området. Velgere som ønsker en ny regjering etter valget, og som ønsker en landbrukspolitikk som tar hele landet i bruk, fører en politikk som tar igjen gapet som er mellom bønder og andre sammenlignbare yrker, og

som ønsker et styrket jordvern – de bør stemme Kristelig Folkeparti ved det neste valget.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:47:46]: Det har blitt noen runder på talerstolen.

Man må vurdere de handlingene man gjør i sin samtid, og de vurderingene som Bondelagets ledelse gjorde på den tiden, har jeg full respekt for. Faktum er også at det ikke ble presentvis likt for de beste avtalene, og faktum er at det var et WTO-spøkelse som hang over norsk landbruk i den perioden som gjorde at det var veldig krevende. Bonddevik selv la sin personlige prestisje i å få til et opplegg der han ikke kuttet fullt så mye som ellers hadde vært alternativet. Det er et faktum. Det må Kristelig Folkeparti være ærlige på, og bare se på de avtalene som var under Bondevik II-perioden, og ikke late som om det var noe mer enn det det er. Det var det man mente var riktig da, og det ble gjort. Så har vi gjort noen løft etterpå, som har vært helt nødvendige.

Det er interessant å lese innstillingen. Regjeringen har bl.a. blitt beskyldt for at vi ikke ønsker å tenke nytt. Men da kan jeg komme med en liten beskyldning tilbake. For det er ganske underlig det som står i forslag nr. 3 fra Høyre og Fremskrittspartiet – jeg skal ta ett eksempel:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.»

Vi hadde en debatt om fjerning av den i forrige uke, der vi behandlet jordloven § 12 og fjernet delingsforbudet. Så kommer det et nytt forslag uken etter. Det er et eksempel som viser hvor liten respekt Høyre og Fremskrittspartiet viser for landbrukspolitikken. Dere kommer med opplagte forslag som ble behandlet i forrige uke, der vi endret delingsforbudet. Jeg kan ikke forstå hvorfor dere gjør det. Men dere gjør det fordi dere tror at dere kan skåre et billig politisk poeng på det. Ellers er det de som har skrevet denne innstillingen, som ikke har fått med seg at vi behandlet jordloven i forrige uke. Jeg tror dessverre at det kan være det siste. Og det er jo mildt sagt underlig.

Jeg har merket meg at partiet Venstre ikke har deltatt i debatten. De hadde et innlegg, og så gikk de. Det er av de partiene som har hatt størst endring i sin politikk fra 2005 til nå – fra da Lars Sponheim var landbruksminister til Borghild Tendens innlegg i dag. For de var jo på helt samme linje som representanten Svein Flåtten, da vi gjorde den tollendringen. De kalte det egoisme satt i system og proteksjonisme på sitt verste at vi sto opp for norsk landbruk, for norske distrikter og for norske industriarbeidsplasser.

Så er det ikke riktig som representanten Svein Flåtten har sagt, at vi ikke er opptatt av norsk næringsmiddelindustri. Da vi gjorde denne endringen, var det etter sterke innspill fra NHO Mat og Landbruk, fra Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund – LO og fra Bondelaget og Småbrukarlaget. Det var bredde her – industri, fagorganisasjon, bondelag og småbrukarlag sto sammen. Derfor responderte regjeringen på det, nettopp for å kunne gi økte inntektsmuligheter, gi forutsigbarhet og sikre arbeidsplassene, og ikke gjøre som representanten fra Møre

og Romsdal som ønsker å legge ned meieriet i sitt eget distrikt.

Svein Flåtten (H) [11:50:59]: Da skal jeg holde meg til den andre saken og ikke besvare landbruksministerens utvalgte påstander om hvilke næringsmiddelbedrifter som sto bak det vi snakket om i forrige sak.

Jeg har tenkt å snakke litt om Kristelig Folkeparti, og jeg har tenkt å snakke litt om deres forslag til jordvern, som vi har til behandling. Det er en ganske interessant sak, særlig med bakgrunn i den ganske voldsomme debatten var mellom de rød-grønne partiene og Kristelig Folkeparti i den foregående saken – kanskje helst angrepene fra de rød-grønne.

Jeg må si at intensjonen i forslagene fra Kristelig Folkeparti om jordvern er meget gode. De respekterer jeg, som jeg respekterer Kristelig Folkepartis landbrukspolitikk på andre måter. Jeg trekker overhodet ikke motivene i tvil. Jeg synes de er aktverdige. Av og til har vi forskjellige synspunkter.

Men en del av forslagene synes vi går litt langt. Kanskje er det også for tidlig. Vi mener – og det oppfatter jeg også at Kristelig Folkeparti mener, for de slutter seg til det i andre saker – at det er mye annet man også kan se på for å ta vare på jorden. Man kan drive den på en bedre måte, bli kvitt leiejordsproblematikken, sørge for nødvendige tilskudd til grøfting, osv. Men først og fremst bør man se på dereguleringer på eiendomssiden, som kan gjøre at denne 40-prosenten med leiejord går ned, slik at det blir eieren som også driver. Det betyr selvsagt at man kommer til å ta vare på jorden på en annen måte. Jordvern blir overhodet ikke overflødig; det er ikke det jeg sier. Men vi får mer ut av jorden.

Det er en pussighet i dette, for Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti står sammen om to alternative forslag – opprinnelig fremmet av Høyre – om å se på beskatningen av tomter når man selger ut for å reinvestere i jord. Det er meget gode forslag, og Kristelig Folkeparti er også med på dem. Det som er oppsiktsvekkende i denne saken med hensyn til de rød-grønnes forhold til Kristelig Folkeparti, er at man – når det gjelder et forslag med så gode intensjoner – ikke engang kan gå inn for å vedlegge forslaget protokollen, men bare helt strikt avvise det hele som, jeg vil si, uinteressant.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:54:16]: Debatten har vist at Venstre mer og mer blir et verdiradikalt parti. Det siste nå er at Venstre ønsker at jord og skau skal erverves av aksjeselskaper uten plikter. Det er et historisk brudd med Venstres tidligere linje. Landbruksarealer trenger personlig, langsiktig eierskap med rettigheter og plikter. Det er ut fra biologiske fakta.

Høyres hovedtalsmann, Frank Bakke-Jensen, kommer med en skjønn bukett av ord: ikke mot tollvernet, for samvirke og for jordbruksavtale. Sitater og fakta om

det motsatte fra Høyres sentrale talspersoner betyr ikke noe.

Dette er ikke troverdig. Jeg vil anbefale partiet Høyre å si det som det er, og snart kalle en spade for en spade: Svakere lønnsomhet i produksjon av mat – ikke minst på store bruk, som de ønsker – vil bli en sosial katastrofe for de menneskene som bor på gård i dag.

Presidenten: Representanten Lars Peder Brekk har også hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lars Peder Brekk (Sp) [11:55:39]: Debatten har vist at det er veldig klare skillelinjer mellom det blå-blå alternativet og det rød-grønne, og i den sammenhengen tror jeg vi alle må tåle å bli utfordret på vår egen politikk. Det betyr også at Kristelig Folkeparti må tåle å bli utfordret på sine veivalg når de sier at de ønsker et regjeringssamarbeid med Høyre og Fremskrittspartiet.

Så har jeg til slutt lyst til å komme med en liten kommentar til representanten Trældal, som avsluttet sitt innlegg med å si at det aldri kan bli verre enn nå, tror jeg var ordbruken. Det som er klart, er at årets jordbruksoppgjør koster hver forbruker 125 kr i året. I innstillingen påstår Fremskrittspartiet at årets lønnsvekst for folk flest i stor grad er spist opp av økte målpriser for mat. Lønnsveksten for 2014 er 19 000 kr. Etter 30 pst. skatt vil det gå 100 år før ett års lønnsvekst er spist opp. Det har nok vært verre før!

Hans Olav Syversen (KrF) [11:56:54]: Jeg skal være veldig kort. Ja, vi tåler å bli utfordret i Kristelig Folkeparti. Til representanten Aasland vil jeg si at vi ikke har noe problem med å diskutere partiets politiske ståsted i landbrukspolitikken. Det jeg pekte på, som jeg faktisk mener, er at det kan vi godt gjøre uten at man trenger å personifisere – og det på en svært negativ måte – hvem som eventuelt skulle sitte i en statsråd Stol. Det tror jeg faktisk debatten tjener på.

Jeg registrerer at de rød-grønne nå er veldig enige. Det er bra, for det er ikke alltid vi har fått det inntrykket. Ingen nevnt og ingen glemte, men la oss si det sånn: De som har hatt ordet i denne debatten, har jo nettopp påpekt den store avstanden mellom enkelte av partiene i regjering, og hvor forferdelig vanskelig det har vært å regjere med det største partiet – for å sette ord på det.

Så vi hører det som blir sagt, at det er en rørende enighet. Den har ikke vært åpenbar for oss som har fulgt debattene tidligere.

Så står jeg fast på det jeg sa i mitt tidligere innlegg. Vi går til valg på vår politikk, og vi vet at det er mange som ønsker et regjeringsskifte. For dem som ønsker en aktiv landbrukspolitikk, ikke minst hvordan vi skal sikre at det blir mange bønder i dette landet som er villige til å foreta ganske betydelige investeringer for å få det til, gjentar jeg: De har et meget godt alternativ i Kristelig Folkeparti.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:58:46]: Det er noen bærebjelker i norsk landbrukspolitikk, og de er Ar-

beiderpartiet, Senterpartiet og SV helt enige om. Det har vi vært over tid, selv om det kan være krevende for representanten Hans Olav Syversen å se det. Vi har vært enige om jordbruksavtalens form, tollvernet og samvirkets rolle. Så har det vært ulik vilje til dosering av virkemidlene, men vi har vært enige om retningen og hovedbærebjelkene.

Kristelig Folkeparti er derimot uenig med Høyre og Fremskrittspartiet i alle hovedbærebjelkene – tollvern, jordbruksavtale og samvirkets rolle – og fullstendig på kollisjonskurs når det gjelder jordvern.

På alle de områdene som har vært bærebjelkene i norsk landbrukspolitikk, er dagens regjeringspartier enige om hovedretningen – om bærebjelkene. Men i det som er Kristelig Folkepartis alternativ, er alle partiene utenom Kristelig Folkeparti fullstendig mot dagens bærebjelker i norsk landbrukspolitikk. Det gir en helt, helt annen virkelighet. Det som må være nesten umulig for Kristelig Folkeparti å kunne si med troverdighet, er at de selv tror at de skal kunne klare å levere bedre jordbruksoppgjør nå enn de gjorde under Bondevik II, hvis det er Fremskrittspartiet og Høyre de skal regjere sammen med.

Min siste oppfordring til Kristelig Folkeparti er at de må begynne å se på sin egen politikk – begynne å ta sin egen politikk på alvor, og se hvor det er de får gjennomslag for den. Det er ikke god sentrumspolitikk å gå til Fremskrittspartiet og Høyre i våre tradisjonelle sentrumssaker. De får vi gjennomslag for sammen med Arbeiderpartiet og SV.

Men jeg skjønner at de har tatt et taktisk valg. Jeg mener det er grunnleggende feil og svært skummelt for norsk landbruk at de skal være dørråpneren for Fremskrittspartiet og Høyre inn i landbrukskontorene.

Det skal vi forhindre gjennom å vinne valget i september.

Øyvind Håbrekke (KrF) [12:00:59]: Vi har gjentatte ganger hørt hva landbruksministeren sier – hans betraktninger og særdeles selektive historieskriving om Kristelig Folkepartis historie når vi har hatt medansvar for norsk landbrukspolitikk.

Det skal også sies at Kristelig Folkeparti går til valg på det samme regjeringalternativet som det vi hadde under Bondevik II-regjeringen, men at vi som kjent også har sagt at vi selvsagt er villige til å snakke med alle opposisjonspartiene dersom vi får et nytt flertall. Det heter å ta ansvar, fordi vi da har en situasjon der velgerne har sagt at de ønsker en ny regjering. Nå er det veldig mye som tyder på at mange velgere ønsker en ny regjering. Det tror jeg kanskje landbruksministeren bør merke seg, og også at det faktisk er mange innenfor landbruket som ønsker en ny regjering.

Så kan jo landbruksministeren gjerne reflektere – siden den analytiske evnen er veldig stor i dag – rundt både Bondevik II-regjeringen og bondeorganisasjonenes egne motiver for å inngå oppgjør med den forrige regjeringen. Siden hans analytiske evner i dag er veldig kreative, burde han kanskje ha noen refleksjoner omkring hvorfor mange bønder faktisk også ønsker en ny regjering.

Ut fra landbruksministerens siste innlegg kan man få inntrykk av at den rød-grønne regjeringen står med en åpen

invitasjon til et landbrukspolitisk samarbeid med Kristelig Folkeparti. Er det sånn at det foreligger en invitasjon fra den sittende regjering til et landbrukspolitisk samarbeid med Kristelig Folkeparti i neste periode? Landbruksministerens innlegg kan tyde på det, men alle andre signaler over flere år fra den sittende regjering, er: Dette klarer vi godt selv – vi ønsker å gjøre denne jobben alene, vi ønsker å gå til valg alene, som et eget alternativ, vi trenger ingen andre. Men nå har plutselig Kristelig Folkeparti blitt et veldig viktig parti for framtidens landbrukspolitikk, og da med negativt fortegn, ifølge vår landbruksminister.

Jeg tror at her sender man signalene litt ettersom det passer, og når man har oppdaget at Kristelig Folkeparti faktisk har en så god landbrukspolitikk at man oppfatter den som en trussel, finner man det for godt å rette skytset en annen vei – og snakker om politikken til andre partier som også sitter i opposisjon. Strategien er ganske enkel å avsløre, men den gir ikke Senterpartiet og den rød-grønne regjeringen større troverdighet når vi nærmer oss et valg.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [12:04:14]: En statsråd har jo store fordeler i såne debatter – han kan bare fortsette å tale. Våre landbrukspolitiske talsmenn har ikke mer taletid igjen, så jeg får bare ta over litt.

Jeg synes at statsråden fortsetter å snakke mot sitt eget skremmebilde. Det er jo, som representanten Flåtten sa, bare skremmebildet av Høyres politikk som forsvant med NILF-rapporten. Høyres troverdighet i landbrukspolitikken økte jo kraftig med den rapporten.

Kristelig Folkeparti har valgt en utmerket samarbeidspartner hvis man ønsker å utvikle norsk landbruk inn mot de reelle problemstillinger som man har, som Syversen var inne på, som ingen egentlig tar på alvor, og som i hvert fall regjeringspartiene har vist at man ikke tar på alvor.

Høyre vil ha importvern – men det er heller ingen tvil om at man kan gjøre justeringer på importvernet som langt fra er dramatisk for norsk landbruk og jordbruk, og som kanskje rett og slett vil føre til at man blir mer rasjonell i sin tilpasning. Høyre vil ha jordbruksforhandlinger, men vi vil samkjøre dem med budsjettframleggelsen. Det ligger jo ikke noen dramatik i det. Så her er Kristelig Folkeparti på veldig trygg grunn. Man vil ikke ha noen dramatisk omlegging. Som jeg har sagt fra denne talerstolen mange ganger, er norsk jordbruk stort sett formet gjennom politikk, og det er politikk som også må bringe næringen tilbake til en sunnere framtid.

Det er også forunderlig å sitte og høre på en debatt rundt jordbruksforhandlingene hvor representanter beskriver det som katastrofe med Høyres politikk. Hvis vi går inn og ser på hva Høyres forslag går ut på, har vi skatteforslag som vil gi tilbake minst halvparten av våre kutt i jordbruksforhandlingene. Vi tar på alvor at det er en næring som består av selvstendig næringsdrivende, og vi tror at hvis de får større frihetsgrad til å tilpasse seg selv, og får beholde mer av sine egne penger, vil det i bunn og grunn bli en mye mer solid og framtidsrettet næring.

Det viste vel også erfaringene med jordbruket under Bondevik II-regjeringen. Da var det veldig mye statistikk som – hvis man går tilbake og ser på statistikken – viser at optimismen var litt på tur tilbake i landbruket under den perioden. Det som har skjedd under den rød-grønne regjeringen, er jo at mye av produksjonen og statistikken viser at man går i ganske så feil retning. Jeg synes man skal forholde seg til resultatene av egen politikk, og da har ikke den rød-grønne regjeringen mye å skryte av.

Igjen: Kristelig Folkeparti har en utmerket samarbeidspartner i Høyre. Vi skal utvikle et landbruk som er sunt, og som får tilbake en optimisme for framtiden.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:07:26]: Det er mye statistikk som har vært påstått referert riktig i løpet av debatten. Det er bare å anbefale folk å gå inn i statistikken og se på bl.a. produksjonsutviklingen under Stoltenberg-regjeringen – den rød-grønne regjeringen – og under Bondevik II. Da ser en selv at de påstandene som er kommet, ikke er riktige – heller ikke når det gjelder bruksnedleggelse, at det har vært tidenes høyeste til nå. Det er bare å gå og se på statistikken så ser man at heller ikke den påstanden er riktig.

Så til representanten Gundersen, som så tilforlatelig sier at de skal flytte jordbruksforhandlingene fra våren til den ordinære budsjettbehandlingen i Stortinget, og at det ikke er noen dramatik i det. Men hvorfor ønsker man det? Det er selvfølgelig for å svekke makten til Bondelaget og Småbrukerlaget i den situasjonen. Man skal altså samkjøre det med de andre budsjettprosessene, sånn at det ikke blir en egen prosess – en prosess som har fungert godt for norsk landbruk fra 1950-tallet til i dag. Man sier da tilforlatelig at nå skal vi bare legge det inn i den ordinære budsjettprosessen på Stortinget – det blir noenlunde det samme.

Det er jo en måte å svekke Bondelagets og Småbrukerlagets forhandlingsrett på, og deres mulighet til å være med og utforme politikken sammen med staten. Noe av suksessen i den norske modellen er nettopp at vi har utformet politikken sammen. Vi mener at de mange titusener som jobber i næringen, ser vel så godt som oss hva som er næringens utfordringer. Derfor gjør vi det sammen. Derfor gjør vi det i en egen prosess på våren, der vi diskuterer hvordan vi skal bruke budsjettmidlene, hvordan vi kan prioritere også prisvirkemidler, og der vi har en tett gjennomgang. Det å legge det til den ordinære budsjettbehandlingen gjør at jordbrukets rolle blir svekket – jordbrukets makt blir svakere, og statens makt blir sterkere. Vi i den rød-grønne regjeringen ønsker ikke at statens makt skal bli sterkere. Det ønsker dessverre Høyre, og jeg synes det er trist.

Når det gjelder Kristelig Folkeparti, har jeg skjønt at de blir veldig, veldig provosert over at vi bare snakker om de budsjettbevilgningene fra Bondevik II. Men de må jo ikke la seg provosere over at vi løfter fram de budsjettbevilgningene som var under Bondevik II – det er jo bare faktum at det var sånn det var. Det var kutt i budsjett i nesten alle år under Bondevik II. Det var den prioriteringen man fikk til i det politiske flertallet da. Takket være Kristelig Folkepar-

ti og den innsatsen ikke minst Kjell Magne Bondevik gjorde, ble det ikke så store kutt som det hadde blitt uten Kristelig Folkeparti. Det er faktumet. Men etter valget – hvis Kristelig Folkeparti mot formodning går i regjering sammen med Høyre og Fremskrittspartiet – vil det ikke sitte en Kjell Magne Bondevik på Statsministerens kontor og gå inn i siste forhandlingsrunde. Kristelig Folkeparti vil ikke ha den samme styrken til å stoppe de fundamentale kuttene og de enorme endringene som Fremskrittspartiet og Høyre ønsker i landbrukspolitikken. Det må Kristelig Folkeparti være åpen og ærlig på og ikke late som om det kommer til å bli en satsing – nye tollgrep, store budsjettøkninger, som vil gi ny optimisme – hvis man slipper Fremskrittspartiet og Høyre inn i regjeringskontorene, for det blir det motsatte. Men sammen med Arbeiderpartiet og SV skal vi vinne valget.

Gunnar Gundersen (H) [12:10:41]: Nok en liten kommentar til dette med statistikken.

Det er et faktum at selvforsyningsgraden, som mange liker å snakke om, gikk opp under Bondevik II-regjeringen, den har gått ned under den rød-grønne regjeringen. Kornproduksjonen har hatt et dramatisk fall under den rød-grønne regjeringen. Jeg vil formode at kanskje noe av det man ønsker å gjøre noe med i årets jordbruksforhandlinger, er kornproduksjonen, for der er man skikkelig på etterskudd. Men man må i hvert fall forholde seg til det som er realitetene og resultatene av egen politikk.

Til bruksnedleggelsene: Det er klart at tallet på bruk som blir nedlagt når to tredjedeler nå snart er borte, nødvendigvis vil gå ned, men regnet i prosent av andelen bruk, tror jeg nedleggelsene har skjedd minst like raskt nå, under den rød-grønne regjeringen, som det har vært helt siden 1950-tallet. Der er jeg veldig enig med representanten Syversen. Det er en utvikling som man neppe får gjort noe med, men det er et spørsmål om å legge til rette for at de som ønsker en god framtid i næringen, får det. Der tør jeg påstå at Høyre har en utmerket politikk. Som sagt: Det er veldig fornuftig av Kristelig Folkeparti å bli med oss for å utvikle et framtidrettet landbruk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

Sak nr. 3 [12:12:06]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet og tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2012–2013) Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet (Innst. 495 S (2012–2013), jf. Meld. St. 36 (2012–2013) og Meld. St. 41 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte tale-tid.

Det blir videre foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte tale-tid, får en tale-tid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirin Sund (A) [12:13:32] (ordfører for saken): Nå har vi nettopp debattert en næring der man – hadde jeg nær sagt – dyrker store deler av næringen i bakken, og nå skal vi til en sak der vi skal enda dypere ned: til en næring som har vært og er utrolig viktig for verdiskapingen i Norge.

Forrige gang Stortinget åpnet et nytt område for olje- og gassvirksomhet, var i 1994. For Norge som olje- og gassnasjon er dagen i dag derfor viktig. Vi vet hvor mye det kan bety for arbeidsplasser og vekstmuligheter når det åpnes for olje- og gassvirksomhet på sokkelen.

15. september 2010 var virkelig en historisk dag. Da ble Norge og Russland enige om avgrensning og samarbeid i Barentshavet. Forhandlingene om avtalen tok over 40 år. Avtalen som ble inngått, løste de viktigste uavklarte spørsmålene mellom Norge og Russland i etterkrigstiden. Det er denne avtalen som nå gir oss muligheten til å åpne dette området.

Jeg er veldig glad for at det er stort flertall i komiteen for å gå videre med denne saken. Vi fortsetter tradisjonen med bred politisk enighet i petroleumpolitikken.

Til tross for at selskapene på norsk sokkel har gjort noen store funn de siste årene, vil produksjonen fra norsk sokkel avta fra 2020. I perioden fram mot 2020 vil investeringene på norsk sokkel etter hvert i større grad være knyttet til framtidige utbygginger, som Sverdrup og Castberg. Produksjonen fra eksisterende felt og felt som er i sen planleggingsfase i dag, vil reduseres utover på 2020-tallet. Resurser fra felt vi ikke ennå har oppdaget, vil spille en stadig viktigere rolle og etter hvert bli dominerende på norsk sokkel.

Det tar lang tid fra et område åpnes til felt kan settes i produksjon. Ett eksempel er Snøhvit-feltet. Feltet ble satt i produksjon i 2007, mens Tromsøflaket, der feltet ligger, ble åpnet allerede i 1979. Feltet ble påvist i 1981.

Det er derfor viktig at vi ikke diskuterer åpning av dette området med utgangspunkt i investeringsnivået i dag på norsk sokkel. I dag er det et høyt investeringsnivå, så høyt at en viktig diskusjon er todelingen av norsk økonomi. Dette bildet vil endre seg over tid, og situasjonen på det tidspunktet Stortinget skal ta stilling til eventuelle felt i Barentshavet sørøst, vil se helt annerledes ut enn i dag.

For all olje- og gassvirksomhet er det en miljørisiko. Konsekvensutredningene viser at et større akuttutslipp av olje kan ha alvorlige miljøkonsekvenser. På grunnlag av erfaringer fra petroleumsvirksomhet i andre områder på norsk sokkel vurderes sannsynligheten for et slikt utslipp som lav.

Det er viktig å fortsette arbeidet med å styrke oljevernberedskapen. Jeg er glad for at regjeringen i meldingen varsler at sikkerhetsmyndighetene vil starte et arbeid

for å identifisere og utrede operasjonelle usikkerhets- og risikofaktorer ved petroleumsvirksomhet i Barentshavet sørøst.

Åpningsområdet reguleres av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. For olje- og gassvirksomheten i området kan derfor selskapene ikke nominere områder i et belte på 35 km fra grunnlinjen. I et område mellom 35 og 65 km fra grunnlinjen vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden fra 1. mars til 31. august.

I områder nærmere enn 50 km fra den observerte iskannten vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden fra 1. mars til 31. august.

Regjeringen varsler også at den vil sette i gang et arbeid med sikte på å identifisere og utrede operasjonelle usikkerhets- og risikofaktorer ved petroleumsvirksomhet i Barentshavet sørøst.

Konsekvensutredningen som Olje- og energidepartementet har gjennomført, viser at drivverdige funn i Barentshavet sørøst vil kunne gi betydelige samfunnsmessige ringvirkninger, både lokalt i Nord-Norge og i resten av landet.

Aktivitet i Barentshavet sørøst vil kunne gi økt kompetansebehov i regionen. Det er forventet at den største etter-spørselen vil komme for folk med utdanning innenfor elektro-fag, mekaniske fag, maskinfag og bygg- og anleggsgfag fra videregående skole eller fra fagskole.

Jeg synes det er gledelig at en samlet komité understreker viktigheten av at selskapene som etter hvert skal drive olje- og gassvirksomhet i området, tar inn lokale lærlinger. Dette er første gang siden 1994 at Stortinget åpner et nytt område for olje- og gassvirksomhet. At det etter over 40 års forhandlinger nå blir åpnet for olje- og gassvirksomhet i Barentshavet sørøst, gjør dette til en dag med historisk sus.

Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid og anbefaler med dette innstillingen fra komiteen.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:18:42]: Framstegspartiet er tilfreds med at regjeringa etter konsekvensutgreiinga foreslår å opne Barentshavet søraust for petroleumsverk-semd.

Vi er kjende med at til tross for store funn dei siste åra har oljeproduksjonen gått ned, og spesielt ser vi at han vil gå ned frå 2020. Derfor er det viktig at ein fram-leis legg til grunn ei føreseielegheit med omsyn til opning av nye område. Dette med leiteområde for norsk olje- og gassaktivitet for å sikre norsk sokkel operasjonelle produksjonsvolum framover, ser Framstegspartiet på som svært viktig.

Så er det utfordringar i nordområda. Det er utfordringar med omsyn til is, tøft vêr osv. I denne saka føler eg at føre-setnadene for å setje i gang ligg der, med reguleringar som varetek det omsynet ein må ta.

Vi ser at også næringane ønskjer denne typen utfordringar. Det gir utfordringar for ingeniørmiljøa, både teknologisk og miljømessig, og i mange samanhengar vidareutviklar ein teknologi som også kan brukast i verdssamanheng.

Når det gjeld næringsutvikling i den nørdeste delen av landet vårt, har det lenge vore eit ønske om at dei skulle få

bidra og vere med på ein større del av den verdiskapinga som er knytt til petroleumsverksemda. Som saksordføraren var inne på, er dette eit viktig bidrag for å oppretthalde både busetting og næringsaktivitet i dette området, og det sluttar Framstegspartiet seg til.

Siri A. Meling (H) [12:20:55]: En viktig forutsetning for at Norge skal opprettholde et høyt produksjonsvolum for olje og gass fremover, er at det åpnes nye områder for leteaktivitet. Et samlet storting stilte seg bak de føringene som ble lagt i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 28 for 2010–2011, En næring for framtida – om petroleumsvirksomheten, gjennom Innst.143 S for 2011–2012, og Stortinget la en ambisiøs forventning til grunn for fremtidig produksjonsvolum.

Det er nesten 20 år siden sist det ble åpnet nytt område på norsk sokkel for olje- og gassvirksomhet, og det er gledelig at dette skjer nå. Høyre var tydelig på at vi ønsket aktivitet i Barentshavet sørøst så snart som overenskomsten med Russland om dette tidligere omstridte området i Barentshavet kom på plass og ble ratifisert av begge land. For Høyre handler dette dels om muligheten for å hevde suverenitet gjennom aktivitet, dels om betydningen av å åpne nye områder for olje- og gassaktivitet for å opprettholde produksjonsvolum fra norsk sokkel, og sist, men ikke minst, er det viktig å kunne sette standarder for helse, miljø og sikkerhetskrav til aktivitet i disse nordlige områdene. Russiske myndigheter har tildelt areal på russisk side av avgrensingslinjen i det tidligere omstridte området, og da er det viktig at Norge også er aktiv i disse havområdene.

Vi registrerer at det ikke er fremkommet store negative innvendinger i konsekvensutredningen når det gjelder spørsmål om åpning av dette området, og at åpningen dermed føyer seg inn i den skrittvisе og kunnskapsbaserte utviklingen som vi ønsker skal prege aktivitetsbildet på norsk sokkel.

Det er noen kommentarer jeg har lyst til å knytte opp til behandlingen av denne saken. Stortingsmeldingen syntes kanskje noe umoden da den ble presentert for Stortinget, og vi har vel på mange måter vært vitne til noe som kan beskrives som et seminar underveis i prosessen videre – hvor regjeringen på den ene siden måtte levere en tilleggs melding, nemlig Meld. St. 41 for 2012–2013. Videre stiller vi oss noe undrende til måten Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet åpenlyst driver en dobbeltkommunikasjon, hvor de på den ene siden skriver at det i områdene ved iskanten og polarfronten ikke skal igangsettes petroleumsaktivitet nå, mens de i samme avsnitt skriver at dette «er ikke til hinder for at det kan drives petroleumsvirksomhet i hele Barentshavet sørøst». Disse merknadene er noe forvirrende, men jeg håper at debatten i dag kanskje kan kaste et klarhetens lys over hva regjeringen egentlig mener.

Høyre legger til grunn de samme begrensningene for petroleumsvirksomheten i Barentshavet sørøst som for det øvrige området som er omfattet av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. For Høyre er det viktig å adressere at områdene ved polarfronten og iskanten er viktige biologiske områder som vi må ta hen-

syn til. Vi ønsker ikke olje- og gassaktivitet i disse områdene nå, men vi etterlyser en faglig diskusjon om og definisjon av hva som skal oppfattes som polarfronten og iskanten, slik at vi får en enhetlig og kunnskapsbasert tilnærming til hvordan vi skal sette disse grenselinjene fremover. For øvrig er det viktig for Høyre at det iverksettes en betydelig styrking av oljevernberedskapen i åpningsområdet.

Det siste momentet jeg vil nevne, er behovet for forutsigbarhet og stabile rammebetingelser – både for selskaperne i de ulike lisensene og for investorer i infrastruktur på norsk sokkel. Det har dessverre oppstått en situasjon som følge av olje- og energiministerens forslag til endring av tariffen for nye gasstransportavtaler i Gassled, og Høyre legger til grunn at statsråden og departementet foretar en klok tilnærming til disse spørsmålene. Myndighetene og de ulike selskaper og investorer har en gjensidig interesse av tillit, forutsigbarhet og et godt samarbeidsklima fremover, slik at vi sammen klarer å ta vare på det vekstpotensialet norsk sokkel representerer generelt, og kanskje i disse nordlige områdene spesielt.

Lars Egeland (SV) [12:25:37]: I flere debatter her i Stortinget har jeg pekt på Det internasjonale energibyrået, som har sagt at skal vi ha noen mulighet til å nå FN's mål om maksimal temperaturøkning på 2 grader, må to tredjedeler av de kjente fossile ressursene forbli under havbunnen eller i bakken. Det gjelder mest kull, deretter olje, men også gass. Det gjelder ikke bare i andre land, det gjelder også i Norge. SV tar IEAs beskjed på alvor, og vi er opptatt av å redusere oljeutvinninga. I Barentshavet kan det være olje og gass som utgjør 800 millioner tonn CO₂, eller seksten ganger Norges totale klimautslipp.

Denne saken kunne også ha vært en sak om åpning av havområdene rundt Jan Mayen. Slik ble det ikke, det var det miljøvernministeren kalte 1–1 i regjeringa. SV's syn var at vi gikk imot åpning både av Jan Mayen og Barentshavet sørøst. Både Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning frarådet på det sterkeste å åpne områdene ved Jan Mayen, og vi er tilfreds med at et slikt forslag ikke kom nå.

Miljøfaglige myndigheter og miljøorganisasjoner advarer også mot åpning av Barentshavet sørøst. Klif og Norsk Polarinstitutt henviser til at det er svært kort tid siden avklaringene av delelinjen, og mye miljøkartlegging gjenstår. Havforskningsinstituttet er svært kritisk. Det er derfor for tidlig å ta stilling til åpning ut fra en helhetlig økosystem- og kunnskapsbasert forvaltning. Det påpekes også at denne delen av Barentshavet er svært produktiv og et viktig gyte-, beite- og leveområde for store fiskebestander, i tillegg viktig for sjøfuglbestander og sjøpattedyr som er i tilbakegang. Konsekvensene ved oljeutslipp vil være store, og mulighetene for en effektiv oljeberedskap er minimale. Tenk dere et utslipp langt nord for Finnmarkskysten, med sprengkulde, mørke og uvær. Selv om et utslipp vurderes som lite sannsynlig, kan vi ikke ta noen sjanser. Førerevarprinsippet burde vært fulgt.

Det har vært særlig stor bekymring for oljeboring i områdene nær iskanten og nær kysten av Finnmark. Da for-

valtningsplanen ble laget, var det ikke så aktuelt å bore ved iskanten. Det betød at forvaltningsplanen har mangler når det gjelder å se på hvilke regler som skal gjelde ved iskanten og polarfronten. Derfor peker regjeringspartiene på regjeringas formuleringer om at det ikke skal igangsettes petroleumsvirksomhet ved iskanten og polarfronten nå, men at spørsmålet skal vurderes på nytt i forbindelse med neste oppdatering av forvaltningsplanen. Det vil være det miljøfaglige arbeidet som Høyre også etterspør. Samtidig skal områder nærmere kysten enn 35 km fra grunnlinja ikke inngå i nominering til 23. konsesjonsrunde, og det skal være boretidsbegrensninger i området 35 til 65 km fra grunnlinja og 50 km fra den observerte iskanten.

Forvaltningsplanen opererer med en definisjon som er illustrert på et kart over iskanten, og det er basert på gjennomsnitt for is de siste 30 år. Andre opererer med isutbredelse de siste ti år. Kristelig Folkeparti legger til grunn unntaksåret 2003, om maksimal isutbredelse da. Ulempen med den definisjonen er at den baserer seg på et unntaksår, men det er en sympatisk definisjon i den forstand at det betyr at halve området ikke blir åpnet. Men en slik definisjon er ikke en del av enigheten i regjeringa, og det er heller ingen oppslutning blant de andre opposisjonspartiene for det. Vi kan altså konstatere at det er et massivt flertall i Stortinget for å øke olje- og gassutvinningen. Det svekker vår klimapolitikk, og det er åpenbart et spørsmål som bør stå sentralt i den kommende valgkampen.

La meg understreke at vedtaket i dag betyr at det ikke nå blir noen åpning av Jan Mayen, som opprinnelig var tenkt åpnet i denne perioden. Barentshavet sørøst åpnes, men vedtaket innebærer også at det ikke kan bores i isen eller nær iskanten.

Erling Sande (Sp) [12:30:10] (leiar i komiteen): I 2011 resulterte den 40 år lange tautrekkinga mellom Russland og Noreg endeleg i ei delelinjeavtale. Det er fyrst og fremst ei avtale som er viktig for å få avklart ei vanskeleg sak mellom Noreg og vårt største naboland. Samtidig gjorde avtala det òg mogleg å vurdere Barentshavet søraust for opning for petroleumsverksemd, samtidig med at det er tiltakande aktivitet òg på den andre sida av grensa.

Vi har tradisjon for å vise aktsemd og gå forsiktig fram i petroleumspolitikken. Den gjennomførte konsekvensutgreiinga avdekte relativt små potensielle miljøkonsekvensar av petroleumsverksemd i opningsområdet, men at dei konsekvensane som er, er størst i den nordlege delen av opningsområdet. Likevel, auka petroleumsaktivitet i nord krev både ny teknologi og nye løysingar for oljevernberedskap.

Samtidig veit vi at akuttutslepp av olje kan ha alvorlege konsekvensar for miljøet. Det må vi ta på alvor, og eg er derfor glad for at regjeringa vil legge avgrensingar på leiteboring i oljeførande lag i periodar av året. Det er ikkje tvil om at tilhøva så langt nord er krevjande. Vi kan vente oss låge temperaturar og ising om vinteren, mørke og sterk vind. Derfor trengst det klare rammer for aktiviteten, og i samarbeid med partane i arbeidslivet har bransjen utvikla eit omfattande HMS-regelverk som stiller strenge krav til tryggleik og styring.

Krava til forsvarlegheit blir ikkje mindre av at verksemda føregår under så krevjande tilhøve. Derfor skal det gjennomførast eit arbeid for å identifisere og utgreie operasjonelle utryggleiks- og risikofaktorar ved petroleumsverksemd i området før leiteboring og utbygging kan skje.

Den konkrete oppfølginga av petroleumsaktiviteten i det området vi no opnar, skjer gjennom utlysing og tildeling av blokkar, og det ligg eit stort ansvar på regjeringa òg i desse prosessane for å vise omsyn til dei utfordringane som klimaet i området utgjær. Det vil vere klokt å ta omsyn til tilhøva, særleg i den nordlegaste delen av dette området, når utlysing og tildeling skal skje.

Om det er drivverdige funn i Barentshavet søraust, skal det skape ringverknader, både lokalt i Nord-Noreg og i landet elles. Senterpartiet har klare forventningar til dei aktørane som opererer på sokkelen, om at lokalt og regionalt næringsliv får høve til å konkurrere om å vere tilbydarar av varer og tenester. Vidare har vi forventningar til at ein har god kontakt med lokale og regionale styresmakter, og at ein legg aktivt til rette for at verdiskapinga som skjer i samband med petroleumsverksemd, kjem nærområda til gode gjennom sysselsetting og gjennom aktivitet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:33:09]: Dette er en spesiell sak – jeg kan ikke si noe annet. Det ble nevnt at det er «historisk sus». Ja, det er historisk, fordi Stortinget for første gang åpner opp for at det kan være petroleumsvirksomhet i ishavet. I tillegg er det en oppfølging av en historisk avtale med Russland, og det er en sak som har sterke føringar fra forvaltningsplanen fra 2011 for Lofoten og Barentshavet. Den gjelder også for dette området. Det er en spesiell sak fordi vi fikk en forvaltningsplan for Barentshavet sørøst ganske så sent, i tillegg til at en fikk en tilleggs melding for bare 14 dager siden. Det har gitt komiteen lite tid. Vi har hatt mange saker i vår, og en så stor og så viktig sak burde vært behandlet bedre.

I tillegg har det utviklet seg en brevveksling mellom statsråden og komiteen – jeg følte jeg hadde en brevvenn igjen – og gjennom den brevvekslingen har vi fått definert iskanten og polarfronten, hva som legges i det.

Denne forvaltningsplanen for Barentshavet sørøst bygger på forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten. Da ble det definert som særleg sårbare områder. Den forvaltningsplanen har en grundig beskrivelse av de sårbare områdene, og også i tilknytning til konsekvensutredningen i denne saken har det kommet mange viktige innspill knyttet til miljø. Jeg registrerer, når jeg leser vedleggene, at mange av innvendingene fra miljø- og fagetatene bare har blitt tatt til orientering, og en har egentlig ikke svart godt på hvorfor en går vekk fra dem. Men jeg har registrert at det har vært en flytting i disse sakene, der miljøet har tapt. I 2011, ved forrige forvaltningsplan, fjernet regjeringen kravet om nullutslipp i disse områdene. Samtidig fjernet en kravet om at det skulle være en 50-kilometersgrense fra grunnlinjen. Den er nå blitt 35 kilometer. Nå åpner en altså for aktivitet i tilknytning til polarfronten og iskanten – på tross av at jeg og alle miljøorganisasjoner og miljøetater mener at forvaltningsplanen for Barentshavet faktisk egentlig hindrer det.

Det minner meg om debatten om Nordpolen, som gikk i august 2012. Da var olje- og energiministeren tydelig på at han hadde visjoner om å nå Nordpolen, og hans statsrådkollega, Bård Vegar Solhjell, miljøvernministeren, sa til E24 i august 2012:

«Det blir ingen boring. SV vil ikke være en del av en regjering som borer etter olje i områdene mot Nordpolen.»

Jeg vil også sitere fra forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten, der en klart og tydelig skriver:

«Polarfronten strekker seg også inn i tidligere omstridt område. Forhøyet produksjon ved polarfronten gjør dette til et viktig beiteområde, samtidig som polarfronten er en naturlig og dynamisk biogeografisk grense og har derfor relativt høy biodiversitet. Den er imidlertid bredere og mindre markert i øst enn lenger vest. Sjøis dekker deler av området i perioder av året.»

Kart og alt som ligger til grunn for forvaltningsplanen, tilsier egentlig at en er tydelig på at polarfronten og iskanten går inn i dette området som en nå åpner. Dette nekter Kristelig Folkeparti å være med på. Derfor tar jeg opp de forslagene som vi har i saken. Vi legger oss ikke på en egen definisjon, vi legger oss på definisjonen til Direktoratet for naturforvaltning, Polarinstituttet, miljøbevegelsen, altså 50 km fra maksimal isutbredelse – ikke den definisjonen som vi fikk gjennom brevvekslingen: «den til enhver tid observerte iskant».

Når vi nå så hvem som fikk utdelt tillatelse i 22. konsesjonsrunde, så en at det var noen av de nordligste områdene som ble åpnet. Derfor frykter jeg at det er det samme som vil skje i 23. konsesjonsrunde – nå ser jeg statsråden nikke. Det er klart at når du skal nærme deg Nordpolen, er det det som må ligge til grunn. Men i tillegg må det jo være en åpning med sikte på at det skal bli funn som gjør at det kan produseres hele året. Selv om en har boretidsgrensninger nå, vil utfordringen være der i produksjonsfasen.

Kristelig Folkeparti sier samtidig at vi ønsker forutsigbare kår for oljebransjen, og derfor var vi tydelige i forbindelse med oljemeldingen på at vi ønsket å åpne området. Men så sier vi også tydelig at det er noen områder som må bli liggende igjen – jeg kan referere til innlegget til Ege-land – at en faktisk vet at det er noen av ressursene som må ligge i bakken, men da kan vi i hvert fall spare de aller mest sårbare. Til innlegget til Ege-land må jeg si at jeg undrer stort: Jan Mayen skal ikke åpnes nå, sier han. Da kan jeg sitere fra innstillingen på side 1:

«Derfor gjennomfører regjeringen åpningsprosessen i Barentshavet sørøst og for norske havområder ved Jan Mayen.»

Hvis SV ser det som en seier, vil jeg gjerne ha olje- og energiministeren til å bekrefte at det er det. Så kommer jeg heller tilbake senere.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Borghild Tenden (V) [12:38:37]: Jeg skal i dag bare kort ta ordet for å si at Venstre slutter seg til kommentarene og innlegget til representanten fra Kristelig Folkepar-

ti og varsler at vi vil stemme for mindretallsforslagene fra Kristelig Folkeparti.

Venstre har også fått med seg statsråd Ola Borten Moes utspill i fjor om at han vil bore til Nordpolen, og også statsråd Solhjells tilsvarende om at dette ikke var rød-grønn politikk. Vel, nå skjer det.

På mandag slo Dagsavisen stort opp at det har vært 40 oljeutslipp fra norsk sokkel det siste året. Avsløringene om store oljeutslipp hver eneste dag burde føre til at regjeringen stanser åpningen for petroleumsvirksomhet ved iskanten og polarfronten i Barentshavet sørøst. I en sak der usikkerheten knyttet til sårbarhet og beredskap allerede er stor, bør stortingsflertallet benytte anledningen i dag til å snu og ta en tenkepause, i stedet for å gå for full åpning av Barentshavet sørøst.

Alle faglige miljøetater identifiserer iskanten og polarfronten som særlig sårbare områder, og forvaltningsplanen påpeker også, som det ble sagt før, at det er vesentlige kunnskapshull knyttet til disse områdene.

Statens egne miljøfaglige etater har alvorlige innsigelser mot risikovurderingene, beredskapssituasjonen og utfordringer knyttet til håndtering av oljesøl i isfylte farvann, og en samlet miljøbevegelse, som det også har blitt nevnt, har bedt Stortinget om å si nei til petroleumsvirksomhet i isfylte farvann.

Gang på gang har denne regjeringen valgt å overse miljøfaglige råd. Venstre ber om at de nå legger føre-vare-prinsippet til grunn og sier nei til petroleumsaktivitet i de mest sårbare områdene.

Til slutt vil jeg knytte en kommentar til klimaperspektivet i denne saken. Denne uken la Statistisk sentralbyrå fram en analyse som viser at en reduksjon av norsk olje- og gassproduksjon vil være et kostnadseffektivt klimatil-tak, både i Norge og globalt. Venstre ber stortingspartiene merke seg denne rapporten når eventuelle prosjekter fra dette området og andre områder kommer til behandling i Stortinget.

Statsråd Ola Borten Moe [12:41:17]: La meg starte med å sitere en kjent sang, nemlig «Det er lov å være blid». For nå har det vært så mye problemer her at jeg føler på meg at vi kanskje egentlig har glemt hva det er som faktisk skjer, nemlig et svært stort og viktig vedtak for Norge. Det er også med betydelig forbauselse jeg hører en del av de innleggene som holdes. Det høres ut som om man er veldig imot, men faktum er at alle kommer til å stemme for, iallfall så vidt jeg kan forstå. Da er man altså for, men bare litt, og så er man litt for miljøfaglige råd i tillegg – en interessant tilnærming.

En gang var Barentshavet kjent under navnet Murmanskoje morje, Nordmannshavet. Sitt nåværende navn fikk området på 1590-tallet av Willem Barents, da han oppdaget dette og seilte halvveis gjennom Nordøstpassasjen. De påfølgende århundrene bega mang en oppdagelsesreisende seg til Barentshavet og Arktis for å finne nytt land og nye sjøveier til Amerika og Asia. Nansen lot seg fryse inne med «Fram» på 1890-tallet, i håp om å drive til Nordpolen. Og i 1901 seilte russerne med sin første isbryter til Spitsbergen. Med rutfly til Longyearbyen og bil-

ekspedisjoner til Nordpolen er ikke Arktis like eksotisk i dag.

I dag setter vi punktum for en prosess som startet under Borten-regjeringen i 1967, nemlig initiativet knyttet til delelinjeforhandlingene med russerne. Den 19. juni 2013 vil bli stående som en merkedag i norsk olje- og gasshistorie. Det har gått nesten 20 år siden forrige gang vi åpnet nytt areal. I dag kan vi åpne Barentshavet sørøst. Det hadde vært en umulighet om vi i 2010 ikke hadde konkludert etter 43 år med forhandlinger med russerne.

Samtidig som vi skriver historie, repeteres et viktig trekk ved norsk olje- og gasspolitikk. Det er tverrpolitisk enighet om de store linjene. Det var et samlet storting som satte i gang åpningsprosessene for Barentshavet sørøst. Det var et samlet storting som bevilget midlene til kartlegging av olje- og gassressursene. Og så langt jeg kan se, er det et samlet storting som kommer til å gå inn for åpning.

Hovedmålene i olje- og gasspolitikken er å legge til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv. Skal vi lykkes med dette, må det åpnes nye områder. Det er ett av hovedbudskapene i den siste oljemeldingen, som også fikk enstemmig tilslutning fra denne sal.

Stortinget har også besluttet å igangsette en åpningsprosess for norske områder ved Jan Mayen. Her er det fortsatt stor usikkerhet knyttet til potensialet for olje og gass. For å legge til rette for det best mulige beslutningsgrunnlaget for Stortinget har jeg gitt Oljedirektoratet mer tid til å slutføre ressurskartleggingen.

Med åpningen av Barentshavet sørøst og nylig funn i de allerede åpnete områdene av Barentshavet er det skapt entusiasme, tro og nye muligheter i Finnmark og Nord-Norge spesielt og i hele landet generelt. Det er vekst i Hammerfest, det er vekst i Harstad, på Veidnes skal det investeres stort. Jeg håper og tror at dette bare er starten.

Åpningen av Barentshavet sørøst handler også om å legge til rette for aktivitet i takt med utviklingen på russisk side. Russiske myndigheter tildelte i 2011 tillatelser til å drive petroleumsaktivitet i størstedelen av russisk del av det tidligere omstridte området, altså også langt lenger nord enn det vi her snakker om.

For å sikre forsvarlig olje- og gassvirksomhet spesielt i nordlige deler av Barentshavet sørøst vil regjeringen gjennomføre et arbeid for å identifisere og utrede operasjonelle usikkerhets- og risikofaktorer ved virksomhet i området.

Forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten setter rammer for olje- og gassvirksomheten som også gjelder Barentshavet sørøst. Regjeringens forslag er i tråd med disse rammene. Vi foreslår å åpne hele Barentshavet sørøst, men det vil ta noe tid før det blir igangsatt olje- og gassvirksomhet. Det vil således ikke bli aktivitet i innværende periode.

Ved neste oppdatering av forvaltningsplanen vil rammene for petroleumsvirksomhet på helt vanlig vis bli vurdert på nytt. Dette omfatter selvsagt også spørsmålet om petroleumsvirksomhet i iskanten og polarfronten.

Ved akuttutslipp er skadepotensialet betydelig. For å styre miljørisikoen foreslår regjeringen begrensninger i leteboringen i oljeførende lag i perioder av året.

Så er det verdt å merke seg at det pågår helårlig petroleumsvirksomhet og -produksjon i islagte farvann i land som USA, Canada og Russland og i Det kaspiske hav. Det innebærer at disse landene har lang erfaring med håndtering av isproblematikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:46:38]: No var statsråden for så vidt litt inne på det, men under åpninga av Barentshavet søraust blir det ein del utfordringar i form av is, tøft vêr og vindforhold som er spesielle, og ikkje minst når det gjeld oljevernutstyr og å kunne ha ein type utstyr som er hensiktsmessig i polare strøk. Nettopp i den samanhangen har det, som det blei nemnt tidlegare også, vore ei form for dobbeltkommunikasjon når ein seier på den eine sida at grensa skal gå ved polarfronten og iskanten, mens det andre plassar blir sagt at ein skal opne heile Barentshavet søraust. Også med det bakteppet at det er gitt eit inntrykk av at statsråden ønskjer oljeboring heilt opp til Nordpolen – legg ein media sin presentasjon til grunn, er dette ein aktualitet – hadde det vore greitt om statsråden nytta anledninga no til klart å definere kva ein legg i desse to, «polarfronten og iskanten» og «heile Barentshavet søraust».

Statsråd Ola Borten Moe [12:47:41]: Man skal av og til på generelt grunnlag være litt forsiktig med å gå god for alle de faktaopplysningene man tror man får i media. Det er ingen tvil om hvilket område regjeringen her foreslår å åpne, og det er for så vidt heller ingen tvil om hva det er som er norsk kontinentalsokkel, og hva det er som ikke er det.

Vi åpner nå hele Barentshavet sørøst for leteaktivitet. Det vil være grunnlaget for 23. konsesjonsrunde. Jeg håper og tror at vi i den 23. konsesjonsrunden vil oppleve interesse for tildelinger i disse områdene. Det er i og for seg også en del av poenget. De rammene som legges ved dette stortingsvedtaket, vil gjelde for den 23. konsesjonsrunden.

Ved neste oppdatering av forvaltningsplanen vil man ta stilling til rammene for helårlig drift på vanlig vis, sånn som man har gjort det andre steder og ellers på norsk sokkel.

Siri A. Meling (H) [12:48:56]: Jeg håper at det gikk klart frem av mitt innlegg at Høyre er glad for at vi nå får denne åpningen av disse områdene, selv om jeg registrerer at noen av statsrådets kolleger i den rød-grønne koalisjonen stiller seg litt lenger bak i køen når nå en samlet komité stemmer for denne åpningen.

Mitt spørsmål til statsråden dreier seg om å definere iskanten. Vi adresserer betydningen iskanten har i forhold til biologien, og at en må opptre varsomt i iskanten. Da er det viktig å vite hvor denne går. Temperatur og vind varierer, iskanten vil variere. Vil statsråden følge opp vår henstilling om å arbeide for at vi kan få en faglig konsensus rundt hvordan iskanten er å oppfatte?

Statsråd Ola Borten Moe [12:49:52]: Ja, det er ingen tvil om at områdene ved og i iskanten er sårbare for even-

tuelle akuttutslipp. Det er derfor forvaltningsplanen fastslår at man i denne perioden ikke skal ha aktivitet i disse områdene, og det er også derfor vi nå foreslår boretidsgrensninger i det dokumentet som nå ligger på bordet.

Jeg skal ikke forskuttere om det er mulig å oppnå en faglig enighet knyttet til hva som er iskanten, men jeg mener at det regjeringen foreslår i dag, er ganske bombesikkert, fordi man tar utgangspunkt i den faktiske/observerte iskanten, altså hvor iskanten er til enhver tid, og så skal man være noen kilometer unna den, som en sikkerhetssone, i tillegg.

La det ikke herske noen tvil: Med vedtaket som her fattes, vil det ikke foregå boring i oljeførende lag i eller i umiddelbar nærhet av iskanten.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:51:03]: Dette er jo definisjonen som statsråden sendte til komiteen, og det er den definisjonen Stortinget må legge til grunn. Derfor er mitt spørsmål: Når en definerer iskanten og polarfronten som bevegelig, og «den til enhver tid observerte», er det slik å forstå at statsråden tenker å lyse ut områder for åpning? Dersom det gjøres funn – er det ikke egentlig slik at det ikke kan startes produksjon der? Det må eventuelt vurderes i neste forvaltningsplan, fordi iskanten og polarfronten kan bevege seg så langt ned at det ikke kan være helårsproduksjon. Er det riktig oppfattet?

Statsråd Ola Borten Moe [12:51:43]: Dette er rammene som gjelder for neste konsesjonsrunde. La det ikke herske noen tvil om det. Jeg håper og tror at vi skal få stor interesse i hele dette området. Det er flere steder i dette området som er svært prospektive, og hvor jeg tror det er store muligheter.

Det er det forestående arbeidet med ny forvaltningsplan som vil avklare rammene rundt helårlig produksjon. Men la meg eksemplifisere: Det er ikke gitt at et funn langt nord, innenfor det man kan si er den flytende definisjonen av iskanten, altså der man kan ha is enkelte deler av året, er nødt å resultere i en oljeplattform som står på sjøbunnen, eller som er fast. Det kan jo også tenkes at man får undervannsinstallasjoner. Får man det siste, kan det – så vidt jeg kan forstå – være så mye is det bare vil. Det spiller i grunnen ingen rolle.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:52:52]: Takk for svaret.

Det jeg egentlig har etterlyst i hele saksbehandlingen, er en mer ærlig debatt om hva det egentlig dreier seg om, for når man hører på statsråden, er det ikke tvil om at det kan være aktivitet der isen er. Han anerkjenner risikoen, men er ikke redd for å gå inn i områdene. Hvis man hører på representanten Egeland, er det en diskusjon man skyver langt foran seg, og som ikke skal bli tatt. Derfor synes jeg også at det vesentlige spørsmålet er: Når man åpner området med sikte på funn og produksjon, burde Stortinget, når det gjelder den såkalte definisjonen, som skal avgjøres i neste forvaltningsplan, men som statsråden allerede har avklart, sende klare og tydelige signaler om at slik er det. I vårt forslag definerer vi iskanten på samme måte

som de miljøfaglige etatene: den maksimale isutbredelsen fra 2001–2011 pluss 50 km. Det er den definisjonen man burde lagt til grunn.

Slik jeg oppfatter statsråden, betyr det at man åpner området, som igjen vil gi produksjon på sikt.

Statsråd Ola Borten Moe [12:54:01]: For å understreke det som skjer her nå og for å være pinlig nøyaktig på det: Det vi nå vedtar, er rammene for neste konsesjonsrunde, for utlysning og rammene rundt eventuell leteboring. Rammene for helårlig aktivitet senere vil bli lagt i neste behandling av forvaltningsplanen. Jeg kan ikke forskuttere hvilke rammer regjeringen og Stortinget i fellesskap vil legge rundt den virksomheten. Men iskanten kan være et problem. Det er et rikt biologisk område, men la meg bare minne om at et felt som Johan Castberg vil måtte bygges og dimensjoneres slik at man enkelte år kan håndtere isproblematikk, rett og slett fordi man statistisk kan få is også i den delen av Barentshavet. Jeg har ikke registrert at det er slik at hvis det er is der, betyr det at man ikke under noen omstendighet kan ha noen form for aktivitet. Det er imidlertid en problemstilling vi skal gå nærmere inn i, med sikte på, på vanlig vis, å ivareta alle de miljøfaglige utfordringene, som vi vet at vi vil møte.

Siri A. Meling (H) [12:55:23]: Representanten Egeland gikk langt i sitt innlegg i å antyde at man ikke fikk en åpning av områdene rundt Jan Mayen i bytte mot at Sosialistisk Venstreparti skulle bli med på en åpning av Barentshavet sørøst, mens statsråden i sitt innlegg begrunnet utsettelsen med at Oljedirektoratet trenger mer tid.

Mitt spørsmål til statsråden er: Benekter statsråden at grunnen til man ikke får en åpning av områdene rundt Jan Mayen, var at det ble forhandlet bort med Sosialistisk Venstreparti for å få en samlet regjering som stiller seg bak åpning av Barentshavet sørøst?

Statsråd Ola Borten Moe [12:56:10]: Jan Mayen ligger hos Oljedirektoratet. De har fått mer tid til å vurdere ressursanslagene, for vi mener vi vil ha et mer komplett beslutningsgrunnlag å legge fram for Stortinget ved en eventuell sak om åpning. Regjeringen har selv sagt ikke, som en konsekvens av dette, besluttet å fremme en sak om åpning av områdene rundt Jan Mayen. Da hadde det vært en proposisjon som lå her i Stortinget i dag. Det gjør det ikke, men det er heller ikke fattet noen beslutning om ikke å fremme en proposisjon for Stortinget.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Lange Nordahl (Sp) [12:57:18]: Når Stortinget i dag vedtar å åpne Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet, er det en gledelig dag for alle oss som er opptatt av nye muligheter i nord. Med et potensial på opptil ti nye Goliat-felt, kommer oljeeventyret nå for alvor til Øst-Finnmark. Området står foran fantastisk spennende muligheter, som gir grunnlag for optimisme og befolkningsvekst.

Åpningen av Barentshavet sørøst er en historisk dag for Norge. Det er første gang siden 1994 at nye områder åpnes for oljeaktivitet her til lands.

Senterpartiet har et sterkt engasjement for å skape nye muligheter i nord, som følge av økt oljeaktivitet. Åpningen av nytt areal gir landsdelen mulighet til å ta et kvantesprang inn i den nye oljealderen i Nord-Norge. Med denne utvidelsen kan oljeaktiviteten i nord få en størrelse som gir grunnlag for økt vekst, utvikling for leverandørindustrien og flere lokale ringvirkninger.

Utsiktene til store muligheter for næringslivet gir optimisme i regionen, og økt oljeaktivitet er god distriktspolitikk. En mulig befolkningsvekst i nord gir helt nye framtidssikter for flere lokalsamfunn, og det er derfor all grunn til å heise flagget nordpå i dag.

Oljeaktivitet i disse områdene vil også få mye å si for rekruttering av ungdom og deres utdanningsvalg framover, under forutsetning av drivverdige funn. Vi ser at mange nordnorske ungdommer, som i dag jobber f.eks. i Stavanger, nå søker seg nordover. Det er positivt.

Vi vet også at søkertallene til petroleumsrelevante studier er doblet blant unge nordpå de siste årene. Ungdommen ser muligheter i at oljeindustrien flytter nordover. Det er derfor viktig at ungdommen nå kvalifiserer seg til disse mulighetene ved å gjøre framtidrettede utdanningsvalg.

I går besøkte olje- og energiministeren og jeg brønnteknikk-klassen ved Stangnes videregående skole i Harstad. Dette er nordnorske ungdommer som kvalifiserer seg til en framtid i oljeindustrien i nord, og som hilser denne utviklingen velkommen. Ekstra gledelig er det at samtlige av disse dyktige elevene har fått lærlingeplass fra høsten av. Det er veldig bra.

En av disse elevene er Kristin fra Tana. Hennes mål er fortsatt å bo i Tana, og å kunne jobbe offshore utenfor kysten av Nord-Norge – aller helst i Finnmark. Med dagens historiske vedtak gir vi Kristin og andre ungdommer i nord denne muligheten, slik at de kan skape sin framtid i vår fantastiske landsdel.

Det er dette denne saken egentlig handler om.
Gratulerer med dagen.

Dag Terje Andersen gjeninntok her presidentplassen.

Per Rune Henriksen (A) [13:00:14]: Det var en befrielse å høre foregående taler, som er en av få som uttrykker begeistring over det store vi faktisk gjør nå. Tenk på den situasjonen som mange av våre naboland befinner seg i, hvor man leter med lys og lykte etter industrier som kan gi sysselsetting, skape verdier og holde samfunnet i gang. Nå åpner vi et havområde for første gang på nærmere 20 år og gjør det mulig å ta ut enda større verdier, skape enda flere arbeidsplasser, utvikle enda mer av landet vårt med kunnskapsbasert industri, som har framtiden foran seg.

Jeg har registrert at lederen av Venstre, Trine Skei Grande, mener det er en katastrofe å utdanne folk til å jobbe i denne industrien. Det er jeg dypt uenig i. Jeg mener at det nettopp er den kunnskapsutviklingen vi har fått til gjennom oljevirkomheten på norsk sokkel, som har gjort

at vi har klart å utvikle en petroleumsindustri og en leverandørindustri som står helt i første rekke i verden når det gjelder å ta vare på miljøet og å drive petroleumsvirksomhet under miljømessig forsvarlige forhold. Det har sammenheng med at vi har stilt harde krav til denne bransjen opp gjennom tidene. Resultatene i dag er at virksomheten på norsk sokkel har svært lave utslipp. Det blir vist til såkalte avsløringer om 40 utslipp på norsk sokkel som om det var en katastrofe i seg selv. Realiteten er jo at utslippsmengden og oljeinnholdet i vannet er langt under tillatte grenseverdier fra våre gode miljøfaglige etater – nærmere 40 pst. under den totale tillatte mengden, hvis jeg ikke husker helt feil. Dette er et resultat av målrettet arbeid med å skape en mer miljøvennlig produksjon på norsk sokkel, noe som gir ikke bare våre oljeselskaper, men også vår leverandørindustri, store konkurransefortrinn ute i verden, hvor de gjør en god jobb. De er attraktive partnere og attraktive leverandører, nettopp fordi de har erfaring fra vår sokkel.

Nå åpner vi ytterligere områder i arktiske farvann. Vi vet at Arktis er rikt på olje- og gassressurser og vil bli et område hvor det blir mye drift i framtiden. Vår industri og norske selskaper på sokkelen, samt vår forvaltning, skal vise vei når det gjelder hvordan disse ressursene kan utvinnes på en forsvarlig måte.

Lars Egeland (SV) [13:03:28]: Jeg tegnet meg for å komme med noen kommentarer til representanten Ropstad – ikke fordi jeg har noe stort behov for å polemisere mot ham, for jeg opplever vel at han langt på vei mener det samme som det som er SVs primære standpunkt, men det er viktig å oppklare at Polarinstituttet legger seg på en definisjon som er gjennomsnittlig isutbredelse i tiårsperioden. De peker i sin høringsuttalelse nettopp på behovet for nærmere utredning omkring spørsmålene om iskanten, og det er det som ligger inne i dagens beslutning.

Ropstads referanse til Jan Mayen i sammendraget i saken viser nettopp hva som kunne ha vært innstillinga, hva som kunne ha vært tilfellet: Saken kunne ha startet som en åpning av Barentshavet og Jan Mayen, men innstillinga nå begrenser seg til Barentshavet sørøst. Regjeringa har ikke fattet beslutning om Jan Mayen; det er realiteten.

Spørsmålet om nominering til 23. konsesjonsrunde vil komme til høsten og vil sannsynligvis være et tema til diskusjon uansett hvilken regjering som da sitter.

Miljøbevegelsen har vært opptatt av dette, og det er bra. Jeg har fått meldinger som sier at klimaproblemet er så alvorlig at det ikke lar seg kompromisere med. Mitt svar er at klimaproblemet er så alvorlig at man ikke kan la være å bruke muligheten til et kompromiss – når det er en så massiv majoritet, med de tre partiene som kom på sisteplass i Klimavalg 2013s rangering av partiene. Det er faktisk sånn at spørsmålet om boring der det eventuelt gjøres funn, vil være avhengig av nettopp de miljøfaglige konklusjonene i neste forvaltningsplan.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:05:28]: Jeg skulle gjerne delt begeistringen med Per Rune Henriksen og andre, som har tatt til orde for det. Det er fordi vi i utgangs-

punktet ønsker en forutsigbarhet for bransjen, vi ønsker at det gis nye tillatelser og åpnes nye områder. Men vi har lagt vekt på mest mulig eksisterende, allerede åpnete områder, for å få mest mulig ut av hver brønn som er åpnet. Så har vi sagt at Norge må ta et ansvar og la noen av ressursene ligge i bakken, og da har vi sagt at vi ønsker å la de mest sårbare områdene ligge – det være seg Jan Mayen, det være seg Lofoten, Vesterålen og Senja eller Barentshavet sørøst, i nordlig område, nettopp på grunn av den debatten vi har i dag. Derfor bruker jeg tid i mine innlegg på å snakke om det, i stedet for å snakke om det området vi åpner.

Til statsråden: Dette er ikke en proposisjon som Stortinget stemmer for eller imot, det er en melding som vi tar til orientering. Derfor ligger det også et forslag fra Kristelig Folkeparti her, der vi presiserer at vi er for en åpning av de områdene som vi mener det er forsvarlig å gå inn i – den skrittvis åpningen som vi er godt kjent for i Norge – mens vi stiller krav om at de mest sårbare områdene ikke kan åpnes, og da definerer vi, som sagt, disse som 50 km fra maksimal isutbredelse.

Når det gjelder SVs kompromiss, er det interessant å høre på representanten Egeland. Uansett hva som er riktig eller ikke, er det liten tvil om at Jan Mayen har gått så langt at det skal veldig mye til å stoppe det. Jeg registrerer også det statsråden sier om den saken. Så hvis det er kompromisset, at man ikke åpner i denne stortingsperioden, er det bare snakk om måneder før det eventuelt gjøres i neste.

Når jeg hører på representanten Henriksen og statsråd Borten Moe, tenker jeg at hovedutfordringen der er at det ikke er noen begrensninger i det hele tatt, der er en ikke bekymret for åpning, der er en tydelig på at en åpner hele området. Men når en hører på representanten Egeland, er det tydelige begrensninger, en tar hensyn til miljøfaglige vurderinger, en skal ta definisjonen i neste forvaltningsplan, osv.

Som jeg var inne på i min replikkveksling: Jeg skulle ønske vi hadde en mye tydeligere eller ærligere debatt, at vi diskuterte om det er forsvarlig å gå inn i disse områdene, om vi kan kombinere petroleumsvirksomhet med iskanten og polarfronten, og at en så sier ja eller nei. Jeg opplever at det i beste fall har vært litt skjult. Uavhengig av definisjonen som vi legger til grunn om hvor iskanten og polarfronten er, legger uansett forvaltningsplanen for Lofoten og Vesterålen føringer, den er gjeldende for dette området, og i den forvaltningsplanen står det at polarfronten og iskanten går inn i disse områdene. Derfor mener jeg at det ikke burde være noen tvil, den sier det klart, og da burde vi også fattet et vedtak ut fra det i dag.

Trine Skei Grande (V) [13:08:46]: Nå holdt representanten Ropstad et så godt innlegg at jeg nesten kunne ha trukket meg, for kveldsroens skyld, men jeg har lyst til å kommentere noe som gjelder det store bildet, også fordi feilsiteringa av meg blir gjentatt på talerstolen.

Den store utfordringa for Norge i dag handler om at vi har en ekstremt todelt økonomi, der vi har en oljebransje som trekker til seg all kompetanse, investeringsvilje og innovasjon. Denne todelinga av norsk økonomi har noen skremmende perspektiver ved seg. En studie fra BI f.eks.

viser oss at om oljeprisen raskt faller til det nivået den var på for bare kort tid siden, kan vi oppleve et fall på Oslo Børs på 30–40 pst. Da har vi en finanskriser. Da har vi et stort problem. Det betyr at vi må ha et litt videre blikk på oljebransjen vår enn bare å juble over felt etter felt. Det betyr at vi må ha et blikk på hvordan dette påvirker norsk økonomi. Den manglende satsinga på forskning, innovasjon og nyskaping som denne regjeringa har stått for, og den stadige utbygginga av oljesektoren er i ferd med å sette sikkerheten i norsk økonomi i fare. Det har ført til at vi i hvert fall må kunne drøfte om det er riktig å åpne felt etter felt.

Jeg må bare merke meg at Venstre og Kristelig Folkeparti i den forrige regjeringa, i samarbeid med Høyre, oppnådde en mye større ettertenksomhet med hensyn til hvor det er lurt å åpne, og hvor det er lurt ikke å åpne.

Jeg merker meg også at i går fikk vi en rapport som fortalte om antall utslipp fra norsk sokkel. I dag får vi en rapport som forteller at den måten vi driver oljevirkosomhet på, i noen henseender er mer skitten enn oljesanddriften. Men det virker ikke som om det gjør noe inntrykk på regjeringspartiene at vi beveger oss nærmere og nærmere iskanten, som er det området der vi har vanskelig for å takle utslipp.

Venstre liker å ha et litt større perspektiv på debattene man har. Det betyr ikke at man er imot oljeindustrien. Det betyr bare at man må ha et litt lengre perspektiv for de grepene som blir gjort. Kanskje det som nå blir framstilt som den store distriktspolitiske frelsen, kan bli et kjempestort problem for den regionen dersom det som vi nå har forutsett, skjer. Det syns jeg i hvert fall man skal koste på seg å kunne tenke.

Derfor kommer vi til å stemme sammen med Kristelig Folkeparti i dagens sak.

Presidenten: Nå har vi fått ytterligere talere på talerlisteten.

Neste taler er representanten Ola Borten Moe – statsråd Ola Borten Moe.

Statsråd Ola Borten Moe [13:11:49]: Takk, stortingspresident Andersen.

Jeg tok ordet for å kommentere foregående innlegg.

Vel kan man si at Venstre har et «litt større perspektiv», men jeg ville vel kanskje mest av alt kalt det et noe mer omtrentlig perspektiv, der man setter store spørsmålstejn ved store deler av det som det har vært bred semje om og tilnærming til i norsk olje- og gasspolitikk.

Så trekker man lønnsomhetsbetraktningen i tvil. Man trekker avvenningen i tvil i det hele tatt, men så ender man likevel opp med å stemme for. Bare for å få sagt det: Jeg er glad for at Venstre i dag kommer til å stemme for åpning av Barentshavet sørøst.

Forrige gang vi diskuterte en utbyggingssak – Aasta Hansteen – stemte Venstre imot fordi man plutselig hadde helt andre forutsetninger, som man hadde funnet på selv, enn dem som lå til grunn fra selskapene, fra Oljedirektoratet og fra departementet. Grunnen til at jeg påpeker dette, er at jeg synes Venstre fortjener å bli minnet på at hvis man nå har helt andre forutsetninger som ligger til grunn

for politikktutviklingen, skylder de å fortelle oss i hvert fall hvilke forutsetninger man ønsker å legge til grunn.

Jeg vil gjerne på generelt grunnlag si at jeg synes man ofte betrakter det som er vår styrke, som et stort problem. Vi lever i et land som har lav arbeidsledighet, høy verdiskaping, og som opplever vekst innenfor mange sektorer. Det er ingen tvil om at mye av dette er drevet framover av den optimismen og de framskrittene vi gjør innenfor norsk olje- og gassnæring. Men det er jo ikke et problem. Det er det som gjør oss noe annerledes enn mange av de landene som nå sliter med høy arbeidsledighet, til dels fallende verdiskaping og store strukturelle utfordringer. Jeg tror vi også framover kommer til å se en utvikling i Norge, bygd på rike naturressurser, men også et forvaltningssystem, et næringsliv, folk og kompetanse, som er i stand til å høste disse ressursene og bringe samfunnet videre opp og fram. Dette er ikke verditapping. Dette er høyst kompetente arbeidsplasser, som er i stand til å konkurrere på et internasjonalt marked.

For å avslutte med virkelighetsforståelsen: Dette er en av våre største komparative fortrinn. Jeg håper og tror at dette skal vi i fellesskap klare å utvikle videre. Da synes jeg også at Venstre skylder oss å svare på hva det er man mener er riv ruskende galt, og hvilke forutsetninger man eventuelt legger til grunn.

Henning Skumsvoll (FrP) [13:15:00]: Egentlig hadde jeg ikke trengt å ta ordet, for det synet statsråden la fram fra talerstolen nå, deler jeg fullt og helt.

Det er utrolig å høre at det som har brakt velstand til vårt land de siste 40 årene, skulle føre til at vi liksom står og gruer oss for å gå opp mot Nordpolen. Det er klart vi skal det. Men da vi begynte på Ekofisk, skulle man ikke gå nord for 62. breddegrad, for det var så farlig. Dette er en del av utviklingen.

Hva er det som gjør at norsk leverandørindustri er så god og er med på alle verdensmarkeder? Det skyldes at olje- og gassutvinningen har generert så stor profitt at man kan bruke mye penger til å utvikle utstyr. Uten det hadde ikke Norge hatt den leverandørindustrien vi har i dag. Derfor er det en gledens dag at Barentshavet sørøst blir åpnet for petroleumsvirksomhet.

Når man kommer med noe så dumt som å si at å utdanne oljearbeidere bør man ikke gjøre, skjønner man egentlig ikke hva det hele dreier seg om. De som har kunnskap om olje, realister, kan selvfølgelig også benyttes til å plassere vindmøller på havdyp. Det er det som er utviklingen. Vi er ikke låst fordi om folk blir utdannet til oljesektoren. Når vi kjenner perspektivet – at den kanskje skal vare i 50 år til – er det klart at de som utdanner seg i dag, vil ha jobb resten av livet.

Til slutt vil jeg si at man snakker om å la oljen på Nordkalotten ligge. Er det noen som har regnet på hva det betyr for økonomien? Verdenssamfunnet har ikke råd til å la den oljen og gassen ligge der i det hele tatt. Man vil aldri klare å få så mye fornybar kraft i form av vind, vann og sol på kort tid, som det vil gi å få ut olje og gass – petroleumsmengdene – fra Nordkalotten. Derfor må vi stå på. Utviklingen må gå fremover, men det må satses mye.

Til det Skei Grande sa: Det er nettopp fordi vi har så god økonomi at vi kan bruke så mye penger på forskning. Vi bør selvfølgelig bruke enda mer i fremtiden, det har vi råd til, og det kommer vi til å gjøre.

Dette blir en gledens dag, og det vil bli noen gledens tiår for Nord-Norge.

Presidenten: Presidenten vil få bemerke at det å bruke begrepet «dumt» om andres synspunkter framstår for presidenten som lite klokt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:18:11]: Jeg har behov for å markere en liten avstand til foregående taler.

Nå forutsetter jeg at innlegget ikke var rettet mot Kristelig Folkeparti, men mot Venstres innlegg i stad. Men når representanten Skumsvoll sier at vi selvfølgelig skal til Nordpolen, vil ikke jeg si at det er noen selvfølge. Når Skumsvoll snakker om de enorme verdiene, ser jeg de enorme verdiene som ligger i petroleumsressursene, men jeg ser også de alvorlige konsekvensene av eventuelle klimaendringer, eller klimaendringer som vi vet vil komme. IEA sier klart og tydelig at skal vi klare å nå togradersmålet med 50 pst. sannsynlighet, må to tredjedeler av petroleumsressursene – kull – ligge i bakken.

I dag har vi hatt en diskusjon om miljø, om lokale utslipp og utfordringer med iskantene, polarfronten. Men den store klimadebatten er også relevant. Det er sett i et sånt perspektiv at kanskje de enorme ressursene der – ikke bare kanskje, men mange av de ressursene – må ligge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:19:22]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per-Willy Amundsen, Siri A. Meling og Svein Flåtten om å etablere en markeds plass for gass i Norge (Innst. 501 S (2012–2013), jf. Dokument 8:119 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tor-Arne Strøm (A) [13:20:30] (ordfører for saken): Norge har et godt utgangspunkt for utvikling av gassbasert industrivirksomhet med våre store olje- og gassressurser på norsk sokkel.

Videre mener komiteen at økt industriell verdiskaping

med utgangspunkt i naturgass, forutsatt at slik bruk foregår innenfor våre nasjonale og internasjonale klimapolitiske forpliktelser, kan gi et verdifullt tilskudd til norsk næringsliv. Mesteparten av gassen som eksporteres, er innom land for prosessering før den eksporteres. Komiteen noterer seg derfor at vi har store mengder tilgjengelig gass for petrokjemisk virksomhet i Norge. I dag er det også veletablert petrokjemisk industri i Norge, bl.a. på Tjeldbergodden.

I regjeringens petroleumsmelding, En næring for fremtida, Meld.St. 28 for 2011–2012, er det gitt en gjennomgang av vilkår og potensial for gassbasert industri i Norge. Videre har man merket seg at regjeringen skriver i meldingen at den vil legge til rette for økt industriell bruk av gass i Norge.

Flertallet, Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, deler ikke representantenes syn på at en markeds plass av den typen som her foreslås, er den riktige måten å angripe denne problemstillingen på. En finner det lite sannsynlig at opprettelsen av en markeds plass vil kompensere for de markeds svikter vi i dag ser i det norske gassmarkedet.

Samtidig sier et flertall at det derfor er lite formålstjenlig å be regjeringen fremme et forslag til Stortinget om opprettelse av en slik markeds plass for gass i Norge.

Flertallet er også av den oppfatning at spørsmål om markedet for innenlands bruk av gass i Norge hører naturlig hjemme i diskusjonen om hvordan Norge skal implementere EUs tredje gassmarkedsdirektiv, og hvordan Norge skal forholde seg til at Norges unntak fra sentrale bestemmelser i EUs andre gassmarkedsdirektiv for nedstrøms gassvirksomhet går ut i 2014.

Jeg anbefaler komiteens flertallsinnstilling.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:23:07]: Norsk gass er viktig for energiforsyninga i Europa og blir eksportert til alle dei store konsumlanda i Vest-Europa. Noreg eksporterte i 2010 meir enn 100 milliardar Sm³ naturgass. Den største delen av norsk gasseksport går i røyr til Tyskland, Storbritannia, Belgia og Frankrike, der norsk gass utgjør mellom 20 og 30 pst. av det samla forbruket.

Norsk gasseksport totalt tilsvarer elektrisitet til 149 millionar europeiske hushald. Dette illustrerer energipotensialet i vår naturressurs naturgassen.

Etter kvart som gassmarknadene har vakse og utvikla seg – ikkje minst gjennom reguleringar i EUs indre marknad – har denne rolla som garantist for avtak av produserte volum blitt noko mindre viktig. Storbritannia er f.eks. i dag verdas nest største liberaliserte gassmarknad etter USA, med betydeleg kortsiktig likviditet.

Utviklinga dei seinare åra har pressa gassprisane nedover. Skifergassrevolusjonen i Nord-Amerika har gjort USA sjølvforsynt med gass, og gassprisane i Nord-Amerika har falle sterkt. Denne betydelege endringa i gassmarknaden burde leggje til rette for større bruk av gass innanlands, spesielt i industriell samanheng.

Det har lenge vore ei brei politisk målsetjing å auke bruken av gass innanlands i Noreg. Blant anna fremma regjeringa Bondevik II to stortingsmeldingar om bruk av gass i Noreg. Ved behandlinga av begge meldingane var det brei

einighet i Stortinget om å leggje til rette for auka bruk av gass i Noreg, basert på eit godt utgangspunkt for utvikling av gassbasert industriverksemd med våre store olje- og gassressursar på norsk sokkel.

Auka industriell verdiskaping med utgangspunkt i naturgass kan gi eit verdifullt tilskot til norsk næringsliv, slik som vi ser etablert innanfor petrokjemisk verksemd, hovudsakleg på Rafnes og på Herøya i Telemark og på Tjeldbergodden.

Sargas sitt kjøp av Industrikraft Møre er endå eit eksempel på moglegheiter innanfor innanlands bruk av naturgass, eit spennande prosjekt med CO₂-fangst. Ironman-prosjektet vurdert på Tjeldbergodden er også ein annan klar kandidat til naturgassbasert industriell verksemd.

Som ein del av Gassmaks-programmet gav Noregs forskingsråd den tidlegare Statoil-direktøren Terje Martin Halmø i oppdrag å utgreie ein marknadsbasert omsetningsplass for gass i Noreg. Konklusjonen derfrå er at dette er godt mogleg, det handlar om vilje til å etablere ein gass-«hub».

Eg tar med dette opp Framstegspartiet sitt forslag i saka.

Presidenten: Representanten Oskar J. Grimstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Siri A. Meling (H) [13:26:00]: For et lite land med betydelige naturressurser kan det være fristende å innta rollen som råvareleverandør. Det kreves langt mer av oss å ha ambisjoner om å bygge industri, trygge arbeidsplasser, utnytte et mulighetsbilde og gripe et vekstpotensial for økt verdiskaping. Gassressursen vår er en slik råvare, og Norge er en betydelig gassprodusent.

I dag kunne vi lese i Dagens Næringsliv at Norge for første gang har passert Russland som den største leverandøren av naturgass til det europeiske markedet, ifølge BPs årlige energistatistikk. Dette viser hvilken gassnasjon Norge har utviklet seg til å bli i løpet av relativt få år.

Da Stortinget behandlet siste petroleumsmelding, ba Høyre sammen med Fremskrittspartiet regjeringen vurdere å fremme en egen gassmelding som skulle omhandle Norges rolle som gassnasjon både nasjonalt og internasjonalt. Dessverre ble ikke denne anmodningen fulgt opp av regjeringen, og når vi sammenstiller dette med responsen på dette representantforslaget, er det vanskelig å se at regjeringen har en aktiv holdning til industripolitikk med basis i gassressursene våre – utover det som måtte fremkomme i festtalene.

Jeg registrerer at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet i sine partiprogrammer for neste stortingsperiode skriver at de ønsker å legge til rette for at gass fra norsk sokkel i større grad blir tatt i bruk for industriell verdiskaping. Med all respekt er det vanskelig å spore noe av denne ambisjonen i innstillingen til representantforslaget vi nå har til behandling.

Innstillingen vitner om en passiv tilnærming til industripolitikk med basis i gassressursene våre. Spørsmålet burde heller være hvordan vi som en betydelig gassnasjon kan identifisere noen komparative fortrinn og bygge vi-

dere på disse i et industrielt perspektiv. Hvis en nasjonal omsetningsplass for gass ble etablert, ville ikke da norsk industri kunne kjøpe gassen noe rimeligere enn på kontinentet, som følge av lavere fraktkostnader? Det ville i alle fall være å utnytte det komparative fortrinnet, nemlig nærhetsprinsippet.

Vi bruker lite gass nasjonalt i forhold til hva som eksporteres, men i svaret til energi- og miljøkomiteen benyttes overraskende nok noe som kan fremstå som feil fakta. Statsråden skriver at forbruket i Norge i henhold til SSB var kun 514 millioner Sm³, og at størsteparten av dette er knyttet til metanolfabrikken på Tjeldbergodden.

Dette er noe overraskende, da det fremgår i OD sitt nye faktahefte, Fakta 2013, at det innenlandske gassforbruket er mer enn det dobbelte, nemlig 1,4 milliarder Sm³ i 2012. Dette tilsvarer om lag 15,5 TWh i energimengde eller om lag 15 pst. av den samlede norske kraftproduksjonen, og det er ikke akkurat en ubetydelig andel.

Dette viser at forbruket av gass i Norge er omtrent på nivå med forbruket i Danmark. I Danmark etablerte man en «hub», Nord Pool Gas, som omsetter ca. 20 pst. av gassen der nede, med god erfaring i å senke prisen på gass i Danmark.

Statsråd Ola Borten Moe [13:29:19]: Førrige taler beskyldte regjeringen for å ha en passiv tilnærming til industriell bruk av gass i Norge. Det er jeg ikke enig i. Forutsetningen for det må jo være at det må måles på for å ønske industriell bruk av gass. I så fall må det være at man skal gå inn for dette forslaget og for denne markeds plassen.

Omsetning av gass i Norge er et kommersielt ansvar. Det norske gasstransportsystemet Gassled er et oppstrøms system som omfatter landanlegg og et nettverk av rørledninger fra funn til land, mellom funn og til markedene. Dette systemet drives av ressursforvaltningsmessige hensyn, og det er essensielt for å sikre størst mulig verdiskaping på norsk sokkel og dermed for det norske samfunnet.

Det vil alltid være sånn at alternativverdien av salg av gass på norsk sokkel vil være den prisen man vil kunne oppnå i Europa.

For at en eventuell markeds plass skal kunne fungere må den være pålitelig, det vil si at prisdannelser på markeds plassen oppfattes som korrekt for alle parter. Det som kjennetegner det norske markedet for industriell bruk av gass, er at det er forholdsvis lite, at det – i den grad det skjer – er langsiktige industrielle kontrakter, altså store volum, som selges, og at det er lite hyppige transaksjoner. Det vil trolig ikke bidra til å korrigere for en eventuell markedssvikt i systemet, og gjør dermed også en omsetningsplass langt mindre effektiv.

Siden alternativverdien for gass solgt på norsk sokkel fremdeles vil være den prisen man kan oppnå i Europa, er det lite sannsynlig at etablering av en markeds plass vil føre til noen endring i prisen man vil få kjøpt gassen for.

Oppsummert er det sånn at skal man få til industriell utvikling på gass i Norge – det håper jeg man får til, det er også en del interessante industrielle prosjekter – må disse prosjektene og disse bedriftene finne seg i å betale for gassen det den er verdt, og som gjør at man kan konkurrere

med alternative avsetningsmetoder. Det betyr at det, etter min vurdering, ikke er behov for en sånn markeds plass, og at det heller ikke er hensiktsmessig å bruke ressurser på å utrede dette videre.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt president plassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:32:29]: Den 7. juni 2007 kunne ein lese i Aftenposten at arbeidet med ei gassmelding var i full gang under statsråd Enoksen.

Ei veke seinare, torsdag 14. juni 2007, var saka om utbygginga av Gjøa og Vega oppe til behandling i Stortinget, og ordførar for saka var stortingsrepresentant Ola Borten Moe. Han avslutta innlegget sitt med:

«Jeg har lyst til å benytte anledningen til å spørre statsråden om når han ser for seg at en slik melding kan legges fram.»

Statsråd Enoksens svar var:

«Arbeidet med en slik helhetlig gjennomgang pågår nå og vil bli forelagt Stortinget i løpet av neste år, altså 2008.»

Denne meldinga blei altså sett i gang i juni 2007 og ligg an til å setje noegsrekord, rett nok ein svært tvilsam noegsrekord. Arbeidet blei ikkje ferdig under Odd Roger Enoksen, ikkje under Åslaug Haga og ikkje under Terje Riis-Johansen.

Har sitjande statsråd, som etterlyste meldinga i 2007, tenkt å bryte mønsteret og sørge for at meldinga blir lagd fram for Stortinget?

Statsråd Ola Borten Moe [13:33:33]: Jeg har et sterkt minne om at vi har diskutert dette ved flere anledninger før. Faktum er at vi ikke kommer til å legge fram noen særskilt gassmelding. Det er også varslet fra denne talerstol tidligere. Årsaken til det er at hovedlinjene både i norsk oljepolitikk og i norsk gasspolitikk ikke bare ligger fast, men er også behørig behandlet i oljemeldingen, eller Meld.St. 28 for 2010–2011, En næring for framtida – om petroleumsvirksomheten, som ble behandlet i denne sal i fjor, og da med enstemmig tilslutning inkludert representanten ved min side.

Siri A. Meling (H) [13:34:28]: Jeg forstår at statsråden ikke er tilhenger av denne markeds plassen, men ministeren vedgår samtidig at Norges unntak fra nedstrømsdelen av EUs gassdirektiv går ut i 2014. Da kunne det være interessant å vite hvordan statsråden har tenkt seg at direktivets krav om pristransparens skal kunne etterleves, hvis man ikke etablerer en markeds plass, som Høyre sammen med Fremskrittspartiet har foreslått.

Statsråd Ola Borten Moe [13:34:59]: Det må jeg i detalj få komme tilbake til. Noe av dette kan og vil være et forhandlings spørsmål. Utgangspunktet vil selvsagt være å ivareta norske interesser og norsk verdiskaping på best mulig vis. Der opptrer alltid Olje- og energidepartementet ansvarlig og langsiktig.

La meg få tilføye at vi ønsker industriell bruk av gass i Norge. Det ville vært svært gledelig hvis vi kunne ha utviklet flere arbeidsplasser og større verdiskaping med bruk av gass i industrielle prosesser i Norge. Det forutsetter at disse bedriftene og disse prosjektene er i stand til å forsvare den gassprisen som man alternativt vil klare å oppnå i Europa.

Siri A. Meling (H) [13:36:02]: Da vil jeg tilbake til det jeg var inne på i mitt innlegg når det gjelder det med markedsplass for gass i Danmark, som håndterer et mindre volum enn det som faktisk benyttes innenlands i Norge. Allikevel har danskene god erfaring med denne markedsplassen og mener den har vært prisdempende når det gjelder gassprisen til danske kunder.

Mitt spørsmål til statsråden er: Kjenner statsråden til hvordan denne markedsplassen i Danmark fungerer, og er det noen grunn til å tro at vi ikke skulle få oppleve samme type positive erfaringer i Norge når det gjelder muligheten til å ta ut gass til en konkurransedyktig pris for innenlands industribrukere?

Statsråd Ola Borten Moe [13:36:52]: Jeg synes alltid vi skal se på landene og verden rundt oss for hele tiden å gjøre systemene våre bedre. I den grad vi kan lære noe, synes jeg vi skal gjøre det. I den grad man har ideer og praksis andre steder som kan være med på å skape en effekt man ønsker, synes jeg det alltid er interessant.

Nå kjenner jeg ikke det danske gassmarkedet i detalj. På generelt grunnlag er det sånn at en del land i Europa har en infrastruktur og et forbruksmønster på gass som er annerledes enn vårt eget – nå snakker jeg ikke om Danmark – der man har en infrastruktur som strekker seg inn i den enkelte husholdningen, og man bruker også dette som råstoff i småindustrien og næringsutvikling på en helt annen måte enn vi gjør i Norge. Det skaper selvsagt et helt annet marked, en helt annen etterspørsel og en helt annen dynamikk – med veldig få og store avtak – enn det man kan se i Norge. Det er litt på samme viset som vi har det på strøm, der vi har en markedsplass.

Presidenten: Replikskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:38:01]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri A. Meling, Henning Skumsvoll, Kjell Ingolf Ropstad og Borghild Tenden om å gi berørte lokalsamfunn en større andel av verdiskapingen fra vindkraftproduksjon (Innst. 498 S (2012–2013), jf. Dokument 8:115 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til re-

plikskordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegget fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lars Egeland (SV) [13:39:08] (ordfører for saken): Dette er ikke en debatt for eller mot vindkraft, eller for eller mot at lokalsamfunn skal ha fordel av at det etableres vindkraft.

Forslagsstillerne ønsker at regjeringa skal sette ned et utvalg for å utrede de skatte- og konsesjonsmessige rammebetingelsene for vindkraftproduksjonen med sikte på at berørte lokalsamfunn skal få en andel av grunnrenten og bli kompensert for miljøulempen.

Det er enighet i komiteen om at det er viktig at investeringer i vindkraftanlegg har lokale ringvirkninger både i form av oppdrag til leverandørindustri under utbygging og senere vedlikeholdsarbeid. Det er nettopp en forutsetning for etablering av vindkraft at lokalsamfunnene stiller seg positive til denne typen energiproduksjon. For lokalsamfunnene er framtidige inntekter til kommunene et viktig element i en totalvurdering av hvordan kommunens arealer skal benyttes.

Regjeringspartiene peker på at kommunene kan få inntekter av å skrive ut eiendomsskatt. Det kan også inngås frivillige avtaler om bidrag fra utbygger. Stortinget har tidligere vedtatt at selskapsskatten verken helt eller delvis skulle tilfalle den enkelte kommune, fordi den er lite forutsigbar. Det vil ramme mindre kommuner spesielt og gi kommunene ustabile inntekter. Da selskapsskatten ble fjernet fra kommunene, ble de jo også kompensert med økt andel av inntektene fra personlige skatteyttere.

Fram mot 2020 skal vi innenfor rammen av elsertifikatene bygge ut mye fornybar energi. Flertallet i komiteen mener at en nedsetting av et utvalg ville signalisere omfattende endringer av rammebetingelsene og lønnsomheten for vindkraft. Det vil skape en usikkerhet i bransjen som vil gjøre det enda mer krevende å få realisert vindkraft i Norge. Vi ser allerede at mange prosjekter som har fått konsesjon, ikke blir realisert fordi de ikke er lønnsomme.

Jeg går ut fra at forslagsstillerne selv vil redegjøre for sitt forslag.

Henning Skumsvoll (FrP) [13:41:43]: Motstanden mot å gi konsesjon for bygging av vindmøller virker som den øker over hele landet. Fotavtrykkene fra denne produksjonen er i mange tilfeller til dels svært store.

I min hjemkommune Farsund ble det for få år siden gitt konsesjon for bygging av 32 vindmøller. For å komme fram til vindmøllene som skulle plasseres oppe på noen av Listas høyeste fjell, måtte det bygges 25 km vei med en planeringsbredde – inklusive skuldrer – på ti meter. Hvis man sammenligner med den nye E39 fra Lyngdal til Flekkefjord, ble den anlagt med 7,3 meters bredde.

Møllene rager 120 meter over bakken og består av

mølletårn på 80 meter og rotor på 40 meter. Sammenlignet med de såkalte monsternestene i Hardanger, er dette virkelig dominerende i terrenget. I tillegg har det vist seg at det er en ikke ubetydelig larm fra møllene når de går. Fremskrittspartiet var de eneste som stemte imot reguleringsplanen og dermed bygging av møller i Farsund.

Mange grunneiere som fikk møller på sin eiendom, var i førstningen fornøyd med engangserstatningen og det årlige leiebeløpet. Dette ser nå ut til å bli stadig mindre. Kommunepolitikere i Farsund og andre kommuner er ute etter å skaffe inntekter til kommunen sin. Med dagens ordning tilfaller det bare formuesskatt fra mølleparken.

Alle de fire borgerlige partiene står bak representantforslaget Dokument 8: 115 S for 2012–2013, «(...) om å gi berørte lokalsamfunn en større andel av verdiskapingen fra vindkraftproduksjon». Vindkraftkommunene ønsker å få en del av fortjenesten når produksjonen av fornybar kraft fra vindmøller genererer overskudd. En slik ordning kan best gjennomføres ved at det nedsettes et kompetent utvalg. Utvalget skal utrede hvordan de skatte- og konsesjonsmessige rammebetingelser for vindkraftproduksjon kan utformes slik at berørte lokalsamfunn sikres en andel av grunnrenten fra vindkraftproduksjon og kompensasjon for lokale miljøulemper.

Fremskrittspartiet er enig i at det er viktig å få en utredning av et regelverk for vertskommunene til vindkraftproduksjonen. Denne utredningen skal handle om fordeling av skattene, ikke om økte skatter.

Til slutt tar jeg opp mindretallsforslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Henning Skumsvoll har tatt opp forslaget han viste til.

Siri A. Meling (H) [13:44:30]: Gjennom tilslutningen til EUs fornybardirektiv og etableringen av elsertifikatmarkedet med Sverige, som skal stimulere frem 26,4 TWh ny fornybar energiproduksjon i disse landene frem mot 2020, er det viktig at vi legger forholdene til rette for produksjon av vindkraft i Norge.

Som kjent kommer nesten all vår elektrisitetsproduksjon fra vannkraft, og dette gjør landet sårbart i et forsyningsikkerhetsperspektiv i perioder med lite nedbør i kombinasjon med sterk kulde. Utbygging av vindkraft gjør at vi får differensiert i alle fall noe av vår elektrisitetsproduksjon til å bli noe mer uavhengig av nedbør.

Etablering av vindparker krever i realiteten at lokalsamfunnene er interessert i å stille sin natur til disposisjon for denne typen investeringer. Vindparker vil gi lokale og regionale oppdrag i en anleggsfase, også med tanke på senere drift og vedlikehold, men i tillegg er det viktig at verdier legges igjen i lokalsamfunnet.

I dag har flere kommuner innført eiendomsskatt som gir inntekter til kommunene bl.a. annet fra vindkraftanlegg, men ikke alle kommuner ønsker å innføre denne typen lokal skatt. Videre er det flere aktører som har inngått avtaler om kompensasjon med sine vertskommuner på frivillig basis. Dette blir nok oppfattet å være noe uforutsigbart av flere av vertskommunene, også fra utbygger-

nes side. Vi har hatt flere møter med aktuelle vertskommuner som etterlyser en større forutsigbarhet på inntekter, og en større lønnsomhet, med hensyn til det å stille sine naturressurser til disposisjon.

For å oppmuntre kommunene til å stille seg positive til utbygging av vindkraft, fremmer vi i Høyre dette representantforslaget sammen med våre gode kolleger fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. I forslaget ber vi regjeringen nedsette et utvalg som skal utrede hvordan de skatte- og konsesjonsmessige rammebetingelsene for vindkraftproduksjon kan utformes, slik at de berørte lokalsamfunn sikres en andel av grunnrenten fra vindkraftproduksjon og kompensasjon for lokale miljøulemper. Det er viktig å understreke, som vi gjør i merknadene, at det ikke er vår hensikt å øke skattetrykket for utbyggerne, men at vi ønsker en bedre fordeling av skattene.

I dag er det krevende å få lønnsomhet i en del vindkraftprosjekter. Muligheten for å komme innunder elsertifikatordningen er sannsynligvis ganske avgjørende. Det er imidlertid verdt å merke seg, som vi også kommer inn på i merknadene våre, at det skjer en stadig teknologitvilling i retning økt effekt til en noe lavere investeringskostnad. Dette betyr at lønnsomheten kan bli bedre fremover, og dette bør også komme de aktuelle vertskommunene til gode.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ikke ønsker å foreta denne type vurderinger, og jeg synes dette er uheldig for den fremtidige vindkraftsatsingen i Norge. Senterpartiet har nylig avholdt sitt landsmøte. I programmet for neste stortingsperiode har de vedtatt at de ønsker ordninger som sikrer at kommunene blir kompensert ved utbygging av vindkraft. I lys av dette er det ekstra underlig at de velger å stemme mot vårt forslag. Da kan det være fristende å utfordre Senterpartiet på hvordan de ser for seg denne kompensasjonen.

Erling Sande (Sp) [13:47:43]: Ja, i Senterpartiet svarer vi på dei spørsmåla som blir stilte så raskt som mogleg, så eg takkar presidenten for sjansen til det no.

Satsinga på fornybar energi har gjennom mange år vore ei hovudsak for Senterpartiet. Her i landet er vi rike på naturressursar, og vi må sette naturen i arbeid for å skape rein energi, arbeidsplassar og aktivitet. Produksjon av fornybar energi er – som vi har sagt mange gonger før i denne salen – blant dei viktigaste bidraga vi kan gje til arbeidet med å redusere utslepp av klimagassar.

Det har alltid vore eit viktig prinsipp for Senterpartiet at bruken av naturressursar skal gje ringverknader lokalt. Det er lokalbefolkninga som må hanskast med dei endringane som skjer i naturen som fylgje av energiproduksjon eller annan aktivitet, og difor er det rett og rimeleg at òg lokalbefolkninga får ta del i den verdiskapinga som skjer. Eit eksempel på eit regime som er etablert kring dette, er vasskraftproduksjonen vår, der vertskommunane får ein vesentleg del av verdiskapinga. Dette er ein type regime eller system som ein òg bør vurdere på mange andre område.

Senterpartiet har i sitt nye stortingsvalprogram sagt noko om dette. Når vi ikkje gjev støtte verken til endringar i selskapskatt eller framlegg om grunnrente, slik som op-

posisjonen har vore inne på i representantforslaget, er det fordi det bryt med andre prinsipp. Når det gjeld selskaps-skatten, har Senterpartiet teke tydeleg stilling til den tidlegare i denne perioden. Når det gjeld grunnrente, er det jo sånn at vindkraft i dag ikkje ber noko grunnrente som ein kan få avkastning av, utan å rive vekk heile grunnlaget for vindkraftsatsinga. Så det har det ikkje vore aktuelt for oss å gå inn på.

Det same gjeld det som går på utvalsarbeidet. Vi trur det er feil på dette tidspunktet å starte et utvalsarbeid – med påfølgjande omfattande politisk behandling – for å sjå på dei samla rammevilkåra til ein bransje som no har stort fokus på å nå dei måla som vi i Stortinget har sett gjennom den grøne sertifikatmarknaden. Vi trur at aktørane ville sett seg på gjerdet viss vi no varsla ei omlegging av rammevilkåra, og dermed ville ein tapt viktig og avgjerande tid i høve fristen – innan 2020 – som er sett for å få produksjonen innanfor ordninga med grøne sertifikat.

Det betyr jo ikkje at ein ikkje kan sjå føre seg justeringar som gjev kommunane ringverknader for vindkraftproduksjon. Kommunane har allereie ein reiskap i eige-domsskatten. Eit anna interessant forslag som har vore på bordet, er å sjå på ei ordning med naturressurskatt for lokal vindkraft, slik landssamanslutninga for vindkraftkommunar har foreslått. For det er viktig å realisere meir av det store potensialet vi har, og då må kommunar og lokalsamfunn få si del av verdiskapinga, som kan bidra til ytterlegare aktivitet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:51:00]: Vi er alle for økt vindkraftutbygging, og vi har ønske om at vi skal ta en større andel av de utbyggingene som vil komme de neste årene, og da må vi utløse flere prosjekter, slik at det blir realisert i Norge.

Jeg mener det er to gode grunner til at det at mer av ressursene og inntektene tilfaller kommunene, også vil utløse flere prosjekter. Det viktige poenget er at en lokal beskatning vil utløse de beste prosjektene. For vi vet fra debatten rundt utbygging av vindkraft, at noen områder er gode, og at andre områder ikke er så gode. Og vi vet at det er betydelig motstand i noen områder mot utbygging, og det å sikre at kommunene sitter igjen med mer ressurser, vil også gjøre det lettere å realisere de beste prosjektene.

Det andre er det prinsipielle, som jeg for så vidt skulle ønske representanten Sande også ville inn på, og selv om grunnrenten ikke er der i dag, så kan man se på det prinsipielt: Kristelig Folkeparti mener det er viktig, og riktig, at en får kompensasjon for belastningen med forringelse av natur, og at ressurser og inntekter tilfaller lokalsamfunnet, slik det er med vannkraft.

Statsråden har jo kalt opp et eget felt etter Castberg, og de castbergske konsesjonslovene er jo vel kjent. Dette var jo også utgangspunktet i den debatten som vel Stortinget hadde for 100 år siden, der en slo fast heimfallsretten og der en også fikk inn at kommunene og lokalsamfunnene skulle ha betydelige deler av inntektene.

Så vi synes det er spennende å ha en utredning, det å kunne se på mulighetene og presisere at dette ikke vil øke det samlede skattenivået. Det vil ikke øke belastningen for

utbyggerne, og dermed vil det heller ikke være en trussel mot eventuelle prosjekter, noe vi understreker klart i merknadene. Men du vil få en omfordeling fra stat til kommune, og du kan f.eks. utforme det slik at denne naturressurskatten går til fradrag i den statlige beskatningen. Sånn sett betyr det ikke mer økt skatt totalt, men at mer av ressursene tilfaller lokalsamfunnene, noe som igjen vil utløse de beste prosjektene, og en oppfyller prinsippet om at en ønsker at mer skatt tilfaller kommunene.

Borghild Tenden (V) [13:53:38]: I dag er det tverrpolitisk enighet om at det er behov for utbygging av vindkraft i Norge. Venstre er utålmodig etter å ta i bruk disse verdifulle, evigvarende naturressursene. Det vil være et viktig bidrag til å redusere klimagassutslippene. Dessuten mener vi det er viktig at vårt næringsliv og våre forskningsinstitusjoner kan få sin rettmessige plass i det nye grønne lavutslippssamfunnet som den industrialiserte verden nå må endre seg til. Da haster det med å etablere et hjemmemarked for vindkraftproduksjon.

For å få til dette mener Venstre at vertskommunene for vindkraft må få en rettmessig andel av fortjenesten når de stiller sin naturkapital til disposisjon for kraftutbygging. I tillegg til gode støtteordninger må vindkraftproduksjonen sikres støtte og legitimitet i de berørte lokalsamfunn. I dag er vindkraftkommunene ikke sikret en andel av den verdiskapingen som deres vindressurser danner grunnlag for. Norge har et 100 år langt regime for vannkraft, med ulike ordninger som ivaretar berørte lokalsamfunns interesser.

Som representanten Sande mener også Venstre at vindkraftutbygging har mange paralleller til vannkraftutbygging. Man utnytter de evigvarende energiressursene i form av vann som renner og vind som blåser. Ressursene må utnyttes der de befinner seg. I motsetning til fossil brensel er vindkraftens og vannkraftens miljøproblemer av lokal karakter. Det er ingen utslipp til atmosfæren, men de fornybare energikildene innebærer nedbygde arealer og landskapsinngrep og kan forstyrre dyre- og fuglelivet.

Naturressurskatt for vannkraftanlegg ble utformet i 1996, og det sto et bredt politisk flertall bak ordningen. Venstre mener den prinsipielle argumentasjonen Stortinget la til grunn for innføring av naturressurskatt på vannkraft for 12 år siden, i aller høyeste grad er overførbar til vindkraft. Det er urimelig at lokal naturkapital stilles til kraftprodusentenes disposisjon uten godtgjørelse til berørte lokalsamfunn.

Samtidig mener Venstre at det også er viktig at skatteordningene ikke gjør vindkraft ulønnsom. En økt skattebelastning i dagens situasjon vil være et nytt hinder for utbygging av vindkraft, og Venstre mener derfor at naturressurskattens utforming i vannkraften er ideell.

Venstre mener at en tilsvarende ordning for vindkraftsektoren må utformes med nødvendige tilpasninger. Så lenge skatten utformes slik at den ikke medfører økte utgifter på utbygger, bør ikke en slik ordning være til hinder for mer vindkraft. Tvert imot vil utbygger bli møtt av mer velvillige lokalmiljø og dermed redusere et vesentlig hinder mot vindkraftutbygging i dag. Kommunene vil få en langsiktig og stabil inntekt – som

en lovfestet rettighet og ikke gjenstand for forhandlinger.

Statsråd Ola Borten Moe [13:56:42]: Dette er et svært originalt forslag. En samlet opposisjon går nå til angrep på regjeringen for å få på plass mer vindkraft i Norge, og virkemidlet for å få det på plass er altså å øke skatten.

Dette er for det første interessant. For det andre er det snakk om grunnrenteskatt. Definisjonen på grunnrenteskatt er jo skatt på en ekstraavkastning. Vindkraft er jo noe som vi, som kjent, er nødt til å subsidiere hvis vi skal få det på plass, og det er ganske omfattende subsidier. Vi sliter nå med å få på plass tilstrekkelig utbygging av vindkraft i Norge på grunn av lav lønnsomhet. Dermed er det selsagt heller ikke noen grunnrente til stede, og da blir det kanskje enda merkeligere at man snakker om å skattlegge denne eventuelle grunnrenten.

For det tredje er det ikke noe nytt fenomen at man ikke skattlegger naturressurser med grunnrente i Norge; det er jo heller regelen enn unntaket. Vi har grunnrente på to ting i Norge, og det er på vannkraft og på olje- og gassaktivitet – da for å skattlegge det som er en betydelig meravkastning og sørge for at verdiene kommer det norske samfunnet til del.

Til virkelighetsforståelser knyttet til at dette er nødvendig for å få flere kommuner til å si ja: Vel, jeg opplever ikke at kommuner rundt omkring i Norge er proppen i systemet når det gjelder å få på plass en økt vindkraftutbygging i Norge. Det foreligger mange rettskraftige konsesjoner. I fjor ga vi konsesjon til Bjerkreim, store konsesjoner sør i Rogaland, og disse er ikke realisert. Det er jo ikke fordi kommunene har sagt nei, men rett og slett fordi at de som sitter med konsesjonene per dato, ikke har vært i stand til å fatte investeringsbeslutning.

Jeg håper og tror at før stortingsvalget vil jeg være i stand til å gi nye store konsesjoner til norsk vindkraftutbygging og således gi muligheter for realisering av en utbygging som vi alle ønsker, men utfordringen er altså ikke mangel på skatt; utfordringen er mangel på lønnsomhet.

Så snakker man om omfordeling. Prinsipielt er det jo slik at skal man få til en omfordeling fra stat til kommune, er man nødt til å foreta en kortslutning av selskappsskattesystemet, og jeg har ikke opplevd at det er noen stor tilslutning til det i denne sal. Det har snarere vært understreket betydningen av å holde fast på skattereformen, med brede skattegrunnlag og like satser.

Så det er nærliggende å tenke at dette er populisme av beste sort i god tid før et stortingsvalg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:00:06]: En leser i Dagens Næringsliv at det er svært store skjevheter mellom vedtatt svensk og norsk vindkraftproduksjon etter at de grønne sertifikatene med Sverige ble gjennomført fra 1. januar 2012. Det nevnte også statsråden.

Mitt spørsmål er: Er det mulig for statsråden å gjøre tiltak sånn at vi får opp en betydelig større vindkraftproduksjon på norsk side for å jevne ut den skjevheten? Det viser

seg fra artikkelen i Dagens Næringsliv at det kunne være milliardbeløp som vi måtte subsidiere svenske utbyggere med. Kan vi gjøre tiltak?

Statsråd Ola Borten Moe [14:00:52]: Sånn som bildet nå ser ut, foregår det, som representanten var inne på, en noe større utbygging av vindkraft i Sverige, men en desto større utbygging av vannkraft i Norge. Systemet, traktaten, avtalen er utformet sånn at det per definisjon ikke skal spille noen stor rolle om utbyggingene kommer i Norge eller i Sverige. De skal komme der de er billigst, der det lønner seg mest, og der vårt felles elmarked får størst mulig nytte av de investeringene som gjøres, slik at også prisene totalt sett holdes så langt nede som mulig. Det mener jeg er fornuftig.

Det er helt uaktuelt for meg og regjeringen å starte noen form for subsidiekonkurranse med Sverige for ytterligere å støtte vindkraft for å få det hit. Vi skal ha gode, stødige rammevilkår i Norge. De er klarlagt gjennom de grønne sertifikatene. Det viktigste vi nå kan gjøre, er å gi gode konsesjoner der det blåser mye vind, og der infrastrukturkostnadene er lave.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:02:02]: Statsråden sa om grunnrente at man selvfølgelig først måtte få fortjeneste på vindkraftproduksjonen før man kan dele ut noe. Det forslagsstillerne ønsker å gjøre, er å lage reglene slik at om det skulle bli et overskudd, fordeler man det til vertskommunen osv. Det er vel rimelig å tro at regjeringen og statsråden tenker at en eller annen gang skal disse vindmøllene generere overskudd – eller er det sånn at når subsidiene er slutt, er også produksjonen slutt? Slik kan det ikke være, man må jo tro på at det til slutt genererer fortjeneste.

Statsråd Ola Borten Moe [14:02:51]: Det foreligger ingen planer om å forlenge det norske støttesystemet utover 2020, som vi alle i denne sal har vært enige om.

Det er også sånn at dette forhåpentligvis vil lønne seg i framtiden. Men for å rydde opp i begrepsbruken er det sånn at grunnrente per definisjon er en statlig skatt. Det er ingen grunnrente som i noe tilfelle tilfaller kommuner. Når norske vannkraftverk og norske oljeselskap betaler grunnrenteskatt, er mottakeren litt lenger oppe i Akersgata. Jeg har ikke registrert noe intenst ønske, verken fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti eller Venstre om å sørge for at denne adressaten skal endres fra Finansdepartementet til 430 norske kommuner.

Jeg vil tilføye at jeg tror det viktigste vi nå kan gjøre for å utløse vindkraft, er å slå ring om stabiliteten og forutsigbarheten. Jeg tror at forslag som dette, selv om man sier at intensjonen er god, vil virke stikk motsatt. Truslene om økt skattlegging vil gi mindre utbygging.

Siri A. Meling (H) [14:04:11]: Jeg har forståelse for at statsråden har behov for å karakterisere forslaget som populistisk, for det å gå imot noe som vil øke lokalsamfunnenes mulighet for inntekt basert på sine naturressurser, er neppe god senterpartipolitikk.

Utfordringen er – som statsråden sier – lønnsomhet,

fordi det er gitt mange konsesjoner som ennå ikke er realisert. Men det er også en utfordring at flere kommuner stiller seg negative til konsesjonssøknader. Virkemiddelet er ikke økt skatt, virkemiddelet er å se på en omfordeling av skatter. Her er det ikke bare snakk om grunnrente, det er snakk om helhetsbildet.

Mitt spørsmål og min utfordring til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for å gjøre det mer attraktivt for norske lokalsamfunn å stille sin natur til disposisjon for vindkraft?

Statsråd Ola Borten Moe [14:05:03]: La meg begynne med å si at jeg ikke oppfatter problemstillingen som noe stort problem. Norske kommuner er dyktige til å stille sine arealer til disposisjon, fordi man opplever at dette betyr investeringer, kraftproduksjon, som man trenger, og aktivitet. Det er heller ikke sånn at denne verdiskapningen ikke kommer lokalsamfunnet til gode. Man har eiendomsskatt, og der vil det være sånn at hvis verdien på vindkraftverkene går opp, vil også eiendomsskatten gå opp. Så det følges ad.

I visse høve har man også utbyggingsavtaler mellom utbygger og kommune som ivaretar at lokalsamfunnene skal få en rimelig del av verdiskapingen på dette feltet, som på alle andre felt.

Jeg mener at det viktigste jeg kan gjøre, er å sørge for at det nå blir flere konsesjoner som kan klareres ut i et større marked, og at flere utbyggere vil se på Norge som et attraktivt og godt samfunn å bygge ut. Jeg har veldig, veldig vanskelig for å se for meg at svaret for å få mer inn ligger i usikkerhet rundt rammebetingelser og mer skatt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:06:16]: Jeg er uenig med statsråden i at lokal beskatning eller at mer skal tilfalle kommunene, for så vidt ikke vil bidra til at flere av de beste områdene vil bli stilt til disposisjon. Der det i dag er stor diskusjon og motstand lokalt, tror jeg at det ville gjort det lettere å få prosjekter igjennom.

Men statsråden sier at proppen er lønnsomhet. Det er en utfordring. Som jeg ser det, har Norge gode forutsetninger med tanke på at det blåser vel så mye i Norge som i Sverige. Men det er vel utfordringer både knyttet til selskapskatt og til avskrivningsregler – det er to utfordringer der vi kanskje ligger litt høyere i Norge enn i Sverige.

Mitt spørsmål er egentlig bare – siden statsråden stemmer mot vårt forslag om å se på noen mulighet for lokal beskatning – om han har andre forslag for å bedre lønnsomheten, eller satser han på at det nå skal gå greit med den planen som foreligger?

Statsråd Ola Borten Moe [14:07:13]: Med respekt å melde følger jeg at det er en slags sirkelargumentasjon her. Utgangspunktet for debatten er at man vil innføre nye skatter for vindkraftnæringen, og det vil gi redusert utbygging av vindkraft i Norge og mer uforutsigbarhet i rammevilkårene.

Jeg mener at norske kommuner gjør en skikkelig jobb knyttet til vurderingene innen vindkraft. Det stilles store arealer til disposisjon. Det er ikke problemet. Så skal man heller ikke underslå at det noen ganger faktisk finnes gode

grunner til å si nei. Det finnes gode grunner til å si nei til vindkraftutbygging, og hvis det representanten Ropstad foreslår, er at vi bare skal gi dem enda mer penger så de slutter å si nei, vil det være en tilnærming til politikk som jeg vil stille meg skeptisk til.

Norske kommuner vil ta del i verdiskapingen knyttet til vind i takt med en eventuell verdiøkning på vindkraften, i form av de beskatningsmulighetene man allerede har, hovedsakelig eiendomsskatt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:08:19]: Som jeg sa i mitt innlegg og i min replikk, tror jeg tvert imot at en lokal beskatning faktisk vil føre til at de beste arealene blir stilt til disposisjon. Jeg deler absolutt statsrådets syn på det, at det faktisk ikke er alle plasser der det bør bygges. Derfor er jeg interessert i å få flest mulig prosjekter å velge mellom, og å kunne velge de beste prosjektene.

Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på spørsmålet mitt. Det betyr vel egentlig bare at han satser på at det blir realisert nok prosjekter, selv om han selv sier at lønnsomheten – og for så vidt som jeg ser utsiktene framover, tror jeg ikke lønnsomheten blir mye bedre – er for dårlig. Er det riktig oppfattet, og vil han bare sitte og se på det?

Statsråd Ola Borten Moe [14:09:06]: Det var Ropstads ord at lønnsomheten kommer til å forbli dårlig i lang tid framover, og at svaret derfor er grunnrenteskatt. Mitt svar har vært stabile rammevilkår, forutsigbarhet, ingen endringer i skattesystemet og en forutsigbar konsesjonsbehandling som sikrer at et tilstrekkelig antall konsesjoner er tilgjengelig i god nok tid til at vi skal klare å få på plass ønsket utbygging i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Helge André Njåstad (FrP) [14:09:43]: Når ein snakkar om kommunesektoren og inntekter fekk eg behov for å teikna meg, for det er noko som interesser meg mykje. Eg kan òg opplysa statsråden om det ikkje lenger er 430 kommunar i Noreg, men eit par færre sidan han sat i kommunalkomiteen.

Det er òg feil som statsråden sa at hensikta her er at ein skal auka skattelegginga. Det er snakk om ei omfordeling mellom kommune og stat, der det blir mindre til stat og meir til kommune. Det er noko heilt anna enn skatteauke.

Så trur eg heller ikkje det er riktig å omtala dette som populisme av beste sort. Kommunepolitikarar som er opptekne av dette, har stort sett bestemt seg for kva for parti dei skal stemma på til hausten. Eg trur ikkje dette er noko som vil prega resultatet av stortingsvalet i alle fall.

Det som er viktig her, er at ein har eit nokolunde likt prinsipp mellom ulike naturressursar i Noreg. Det opplever kommunesektoren at det er det ikkje. Me har to typar kommunar som har klart meir inntekter enn andre kommunar. Det er dei som har store ilandføringsanlegg knytt til olje og gass, og som har eigedomsskattinntekter på dei, og det er vasskraftkommunane, som har vore nemnt. Så har me andre typar naturressursar for nokre kommunar som har vindkraft og oppdrettsanlegg som dei har stilt areal til.

Dei har betydeleg mindre inntekter. Det er det skeive forholdet som eg oppfattar at forslagsstillarane ønskjer at ein skal setja seg ned og sjå på, slik at ein kan få eit liknande prinsipp.

Eg skal ikkje snakka for mi sjuke mor her, for Austevoll kommune valde for nokre år sidan å seia nei til vindkraft utifrå ei totalvurdering der ein la større vekt på miljø og landskap enn inntekter til kommunekassa. Nabokommunen i sør, Fitjar, gjorde eit anna val. Viss ein ser på Fitjar, har dei fått 44 vindmøller det siste året og har inntekter frå dei på 8,5 mill. kr i året i form av eigedomsskatt. Det er temmeleg lite samanlikna med dei naturinngrepa som er gjorde i Fitjarfjella. Dei har stilt store areal til rådvelde for at ein skal produsera miljøvennleg energi, og dei får 8,5 mill. kr i året i kompensasjon eller i eigedomsskattinntekter.

Går ein nokre mil lenger inn i fylket til Modalen som har ein annan type naturressurs, nemleg vasskraft, kan ein lesa i årsmeldinga til Modalen kommune at dei hentar 47,6 pst. av inntektene sine i rekneskapa for 2012 frå konsesjonsavgift, naturressursskatt og eigedomsskatt. Det er meir i inntekt frå dei tre enn frå rammetilskotet frå staten. Det er det som gjer at kommunar som er rike på andre ressursar, som Fitjar på vind og areal til vindkraft, føler at dei burde fått ein større del av verdiskapinga når ein ser på kor mykje meir vasskraftkommunane får. Eg ønskjer ikkje ta frå vasskraftkommunane noko, men eg ønskjer å sjå på eit regime som kan vera meir likt.

Erling Sande (Sp) [14:12:55]: Eg synest for så vidt at debatten og replikkordvekslinga har vist at dette i beste fall er eit veldig dårleg gjennomarbeidd forslag fordi dei ulike forslagsstillarane har ganske ulik inngangsport til korleis dette skal lesast.

Når representanten Ropstad igjen trekkjer fram grunnrenta og prinsippet om grunnrenta som det store prinsipielle i dette, er det heilt rett som statsråden seier, at skulle ein påleggje dette ein grunnrenteskatt, ville det gå til staten og ikkje til dei berørte lokalsamfunna. Det er ikkje Senterpartiet sin intensjon. Då måtte ein vere langt meir målretta og snakke om ein naturressursskatt eller liknande. Det vil i alle fall eg vera villig til å diskutere, men nokon sterkare samla skattlegging av denne bransjen trur eg er uklokt, og det er uklokt å starte ein diskusjon om grunnrenteskattlegging.

Så er det heller ikkje riktig som Framstegspartiet og representanten Skumsvoll seier at no er opposisjonen samla einig om å sikre kommunane eit betre utkome, og eit system for det. Det er ikkje det som ligg i det forslaget her. Det einaste ein er einig om, er å be regjeringa setje ned eit utval for å sjå på problemstillinga. Det er noko ganske anna. Det vil få dei konsekvensane at aktørane vil setje seg på gjerdet, som eg sa i innleiingsinnlegget mitt.

Eit siste tankekors er at desse fire opposisjonspartia også har ulik inngang til den skattlegginga som i dag blir brukt for å sikre kommunane inntekter. Når representanten Njåstad viser til Fitjar og dei millionane som trass alt Fitjar får inn på grunn av vindkraft, er det ein eigedomsskatt som Framstegspartiet ikkje er for. Det må vere eit tanke-

kors fordi eit samla system vil gje reduserte inntekter til både Fitjar og andre vindkraftkommunar og vasskraftkommunar som i dag bruker eigedomsskatten aktivt på verk og bruk for å få inntekter.

Nikolai Astrup (H) [14:15:20]: Det hadde vært en fordel om statsråden faktisk leste innstillingen før han inntok talerstolen med den – hva skal man si – frimodige holdning overfor forslagsstillernes forslag. Der står det:

«Disse medlemmer vil understreke betydningen av at dette regelverket ikke medfører en økt økonomisk belastning for utbyggerne av vindkraft.»

Hvordan statsråden da kan stå på denne talerstolen og hevde at intensjonen med forslaget er å øke beskatningen på vindkraft, er for meg uforståelig.

Så er det helt riktig som statsråden påpeker – det skal jeg gi ham – at det er ingen grunnrente på vindkraft i dag, så det burde stått et annet ord der, naturressursskatt eller annet. Men hensikten med dette forslaget er å se på om man kan ha noen insentiver for kommunene til å legge til rette for lokal verdiskaping. I Høyre mener vi at man bør ha det uansett ved at en større del av selskapskatten kan tilfalle kommunene, slik den gjorde før. Da vil også behovet for eiendomsskatt ikke bli så sterkt. Det må lønne seg å stille arealer til disposisjon for å skape arbeidsplasser lokalt. Når det gjelder vindkraft bør det også gjøre det. Det eneste vi har bedt om, er at det nedsettes et utvalg for å se på denne problemstillingen. Er det noe vi kan gjøre for å gjøre det mer attraktivt? Så har statsråden helt rett i at dette vil jo ikke bidra til at det blir bygget masse vindkraft i Norge, for utfordringen ligger ikke i hvordan skatteinntektene skal fordeles. Utfordringen ligger i at det ikke er noen skatteinntekter å fordele veldig mange steder, fordi det ikke er lønnsomt å bygge ut så veldig mye vindkraft i Norge med så lav kraftpris som vi har nå, dessverre. Det er der utfordringen ligger. Da må vi heller se på hvordan vi skal anvende den kraften vi nå får gjennom de grønne sertifikatene, f.eks. ved å øke utvekslingskapasiteten med utlandet, f.eks. ved å fase ut fossil energi og erstatte med fornybar energi der det er hensiktsmessig, og f.eks. ved å legge til rette for miljøvennlig energiproduksjon slik at det blir lønnsomt å produsere ny fornybar energi, slik at vi får brukt denne ressursen og tatt landet i bruk, slik representanten Sande også var inne på.

Da er det mange ting som må gjøres. Det handler ikke bare om pris. Det handler også om å få fortgang i utbygging av nett både innenlands og mellomlandsforbindelser til andre land. Der ser vi at ambisjonsnivået under denne statsråden er over halvert sammenliknet med ambisjonsnivået under den forrige statsråden, som var fra samme parti. Så her det mye å ta tak i. Et godt sted å begynne er i hvert fall å lese innstillingen.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:18:10]: Å ta ordet etter representanten Astrup i dette tilfellet er nesten som å hoppe etter Wirkola, for det han sa, er jeg veldig enig i.

Det er klart at når representanten Sande sier at det er et dårlig gjennomarbeidet forslag, skulle jeg likt å vite hva han mener med det. Forslaget er at man skal sette ned et

ekspertutvalg. Ekspertene er folk som har greie på dette. De skal sitte sammen én gang eller fem ganger eller ti ganger og forsøke å komme fram til en ordning som gjør at vertskommunene skal få litt av kaka. Jeg er klar over at i dag må vindmølleproduksjonen subsidieres. Men – som jeg sa da jeg hadde replikk – etter at subsidiene er slutt, må man jo tro at man én gang kan komme så langt at man kan tjene penger. Da må det være en ordning. Det er sikkert feil å kalle det grunnrente, men det må være et tilskudd som gjør at det er mer rimelig å tro at kommunene vil akseptere vindmølleparker.

I min del av verden, i Vest-Agder, er det tre kommuner som har oppe spørsmål om vindmøller. Alle tre kommer til å gå imot det. Det er ikke riktig som statsråden sier, at mange kommuner står og tar imot dette med glede – i hvert fall ikke over heile landet.

Formueskatt liker vi ikke i Fremskrittspartiet, men vi liker å ha penger i kommunekassen, så av og til må en faktisk gå på akkord og innføre det også i de kommunene som styres av Fremskrittspartiet.

Statsråd Ola Borten Moe [14:20:12]: Jeg tenkte rett og slett at jeg skulle komme med fasit, for fakta har makta, og lese høyt fra innstillingen:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg som skal utrede hvordan de skatte- og konsesjonsmessige rammebetingelser for vindkraftproduksjon kan utformes slik at berørte lokalsamfunn sikres en andel av grunnrenten fra vindkraftproduksjon og kompensasjon for lokale miljølempere.»

Så sier Astrup to ting som forvirrer meg. Det ene er at det ikke burde stått «grunnrenten». Så han innrømmer da at innstillingen kanskje ikke er fullt så presis og god som den burde ha vært. Er det slik at vi skal stryke «grunnrenten» og late som at det ikke står der, eller er det slik at det er det som står der, og at det er det man foreslår? Det framstår som litt uklart etter representanten Astrups innlegg.

Så sa han noe annet interessant, og det var at intensjonen ikke var å legge mer til rette for utbygging av vindkraft rundt omkring i Norge, fordi han var enig i min analyse om at det er manglende lønnsomhet som er proppen i systemet og hovedutfordringen. Det er jo bra. Da er vi iallfall enige om det. Men når man hører debatten og følger det som blir sagt fra denne talerstolen, sier den ene av forslagsstillerne etter den andre at dette er viktig å få på plass for å gi økte incitamenter til kommunene til å godkjenne dette, slik at man skal få på plass mer utbygging av vindkraft. Da er det i beste fall et resonnement som ikke deles av Høyre, og at man ikke er enig i selve forutsetningen for hvorfor man fremmer dette forslaget. Det man står igjen med, ifølge Astrup, er egentlig et forslag som handler om fordeling av skatteinntekter mellom kommune og stat, og at det egentlig er det vi diskuterer. Vel, hvis det er det vi skal diskutere, er mitt klare råd at det finnes klart mer presise formuleringer for å få fram den problemstillingen enn det som er fremmet i dette forslaget. Dette er det umulig å lese i dette forslaget. Dette handler om grunnrente og kompensasjon for lokale miljølempere, ikke om fordeling mellom stat og kommune.

Nikolai Astrup (H) [14:22:48]: I motsetning til statsråden innrømmer jeg det gjerne når jeg tar feil. Det er slik at dette forslaget kunne vært formulert mer presist. Det er helt åpenbart. Det kunne f.eks. stått «en andel av verdiskapingen» i stedet for «en andel av grunnrenten». Men det endrer ikke det faktum at vi ønsker at det skal lønne seg for kommunene å legge til rette for verdiskaping, også vindkraftproduksjon.

Så sier statsråden at jeg er enig i hans analyse av at det er lønnsomheten som er utfordringen. Ja, lønnsomheten er utfordringen. Men som representanten Skumsvoll var inne på, er ambisjonen at vi skal ha en teknologitvilling på dette området som gjør at vindkraftindustrien står seg uten subsidier, og at det vil være en verdiskaping som kommer til fordeling på sikt. Når den verdiskapingen kommer til fordeling, bør det lønne seg for kommunene å legge til rette for det. Derfor mener Høyre på generelt grunnlag, at kommunene bør beholde en større andel av selskapsskatten enn det de gjør i dag, fordi det i dag ikke lønner seg å legge til rette for den verdiskapingen.

Jeg tror ikke statsråden og jeg er så uenige om akkurat det aspektet. Det som er positivt med de grønne sertifikatene, er at det nettopp er en teknologinøytral støtteordning, som gjør at vi får frem ny fornybar energi, men politikerne plukker ikke vinnerne. Likevel er det et faktum at Norge har blant de beste vindressursene i Europa. Jeg tror vi har en felles ambisjon i denne salen om å bruke våre naturressurser på en slik måte at det skaper verdier for det norske samfunn, og som gjør at vi tar vare på miljøet. Så det er et potensial som jeg håper vi klarer å utnytte på sikt, men det vil kreve teknologisk utvikling. De grønne sertifikatene er på mange måter en hjertestarter – eller en pacemaker, som noen kanskje ville si – som forhåpentligvis vil gjøre at denne næringen på sikt vil kunne stå på egne ben og at det vil være en verdiskaping å fordele. Hvem vet – kanskje vil det også på lang nok sikt være en grunnrente som vil komme til fordeling. Har vi da hatt et ekspertutvalg som har sett på hvordan verdiskapingen kan fordeles på en slik måte at det lønner seg å legge til rette for vindkraftproduksjon, mener jeg vil være en fordel. Det er synd at ikke også regjeringspartiene ser verdien i det.

Siri A. Meling (H) [14:25:53]: Jeg ba om ordet for jeg synes faktisk at dette er noe patetisk – særlig det at representantene for Senterpartiet, statsråden og representanten Sande, nærmest ønsker å misforstå intensjonene i dette forslaget. Jeg har forståelse for at det ville vært en bitter pille å svelge om man skulle stemt med oss for dette forslaget. Det er fordi å stimulere lokalsamfunnet til å stille sine naturressurser til rådighet, og at de skal kompenseres for det, mener vi er god politikk. Det vil jeg gå ut fra at Senterpartiet også mener er god politikk. Men ikke å kunne stemme for forslaget bør ikke være ensbetydende med at man nærmest med vilje misforstår hva som er intensjonen i dette forslaget, nemlig i større grad å likestille, som representanten fra Austevoll tidligere var inne på, vannkraftkommuner og vindkraftkommuner, som begge utnytter en naturressurs. Begge skal ha tilbake en andel av den verdiskapingen. Forslaget er ment som et åpent forslag om

å sette ned et ekspertutvalg for å se på hvordan dette kan gjøres. Jeg hadde håpet at bl.a. Senterpartiet kunne støttet intensjonen i dette forslaget, nettopp fordi det i Senterpartiets stortingsprogram for neste periode er uttrykt et så tydelig ønske om at lokalsamfunnene skal kunne ha en større andel av verdiskapingen knyttet til vindkraftproduksjon.

Presidenten: Så fortsetter debatten for fullt. Neste taler er statsråd Ola Borten Moe.

Statsråd Ola Borten Moe [14:27:34]: Jeg kunne valgt å fortsette der jeg slapp, og si at forskjellen mellom vindkraft og vannkraft er at det ene lønner seg og at det andre lønner seg ikke – derfor er det mulig å skattlegge det ene og ikke det andre. Den slags teoretiske betraktninger om hva det går å skattlegge eller ikke, skal jeg imidlertid ikke bruke tid på nå på talerstolen.

Men jeg tenkte å si at hvis man legger godviljen til, tror jeg det er bred enighet om intensjonene i hva man ønsker framover for Norge. Jeg tror vi har alle et bredt ønske knyttet til å få plass mer vindkraft, og at det skal bygges flere vindmøller i Norge i tiden fram til 2020.

Jeg tror det beste svaret vi kan gi aktørene i dette markedet er stabile og forutsigbare rammevilkår, og en tilgang til tillatelse og konsesjoner på de beste stedene i god tid før sertifikatmarkedet utløper i 2020, slik at denne typen realisering er mulig gjort og lar seg gjøre å få på plass. Som sagt håper jeg og regjeringen å kunne gi nye store konsesjoner før valget.

Så tror jeg vi har et felles ønske om at kommunene skal ha en rimelig andel av verdiskapingen. Det er et viktig prinsipp for Senterpartiet, og det er et prinsipp som mange partier deler. Jeg opplever rundt omkring i norske kommuner et veldig ønske om aktivitet, utvikling, investeringer og verdiskaping. Jeg er også av den oppfatning at vi har en incitamentstruktur som fungerer. I dette tilfellet er det eiendomsskatt eller utbyggingsavtaler som gjelder.

Hvis det skulle bli slik at lønnsomheten går betydelig opp, noe jeg håper at den gjør, vil jo også det gjenspeiles i verdien på anleggene. Følgelig vil man få et bredere og større skattegrunnlag og en større verdiskaping, som vil komme norske kommunekasser til gode. Det er veldig bra.

Så sa Astrup noe veldig interessant. Han stilte spørsmål om de grønne sertifikatene var en hjertestarter eller en pacemaker. Det tror jeg er en debatt som ennå ikke er avsluttet, men intuitivt håper jeg at dette blir en hjertestarter, og noe som kan bidra til at disse energibærerne blir lønnsomme i kraft av seg selv på noe sikt.

Jeg vil gjerne avslutte med å si – også til representanten Astrup – at skulle det være sånn at det går riktig så bra, og at vindkraftproduksjonen i Norge faktisk bærer en grunnrente, har jeg såpass tiltro til skattepolitisk avdeling i Finansdepartementet at jeg tror at den type forslag da vil dukke opp umiddelbart.

Lars Egeland (SV) [14:30:51]: Som saksordfører hadde jeg et innlegg, og så har jeg holdt kjeft. Diskusjonen har gått langt ut over det denne saken egentlig fortjener, og jeg har bare lyst til avslutningsvis å oppsummere.

Det er enighet om at det skal lønne seg for kommunene å få vindkraft. Det er ikke der skoen trykker i dag. Det lønner seg for kommunene, problemet er at det ikke lønner seg for vindkraftprodusentene.

Regjeringa kan knytte til seg ekspertise når den vil. Den trenger ikke, som representanten Skumsvoll antydte, noe stortingsvedtak for å få til det.

Hvis dette er et bilde som endrer seg vesentlig i tiden framover, er jeg helt enig med statsråden i at skatteopplegg hører inn under Finansdepartementet og i statsbudsjettet, og da vil en helt sikkert vurdere noen endringer.

Problemet er at opposisjonen har fremmet et forslag der man ikke egentlig vet sjøl hva man ønsker, og nærmest invitert til et seminar om hva som kan gjøres for å få skatt til kommunene. Tiden er rett og slett ikke inne for å ha noe seminar om dette. Nå bør det være stabile vilkår som gjør at det kan lønne seg for flest mulig å etablere vindkraft.

Presidenten: Representanten Erling Sande har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad på inntil 1 minutt.

Erling Sande (Sp) [14:32:22]: Det er behov for ei stemmeforklaring etter Siri Melings noko krasse innlegg. Når Senterpartiet stemmer imot forslaget til opposisjonen her i dag, er det ikkje fordi vi ikkje unnar vertskommunar og lokalsamfunn ringverknader av både vindkraft og annan aktivitet. Det er rett og slett fordi ein, som det òg har blitt påpeika av fleire, blandar inn grunnrente og grunnrenteskatt. Det er fordi ein i intensjonen bak forslaget – viss ein les heile dokumentet frå opposisjonen – blandar inn selskapsskatten, som ein veit at det er vesentleg politisk usemje kring, og premisser som ein ikkje kan gå inn på frå vår side. Det er ikkje minst fordi dette ikkje er tida for å setje ned eit utval og starte eit stort politisk arbeid kring rammevilkåra for ein bransje som no har eit kort tidsvindaug fram mot ei grøn sertifikatordning, der vi i fellesskap har sett ein dato, 2020, som dei må ta omsyn til.

Presidenten: Representanten Henning Skumsvoll har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad på inntil 1 minutt.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:33:37]: Representanten Egeland sier at det lønner seg for kommunene. Nei, jeg vil absolutt si at det ikke lønner seg for kommunene når man ser inngrepene.

Representanten Sande sier at forslagsstillerne ikke vet hva de mener. Jo, vi vet utrolig godt hva vi mener. Det er at vi skal få et utvalg av disse såkalte ekspertene, som skal se på hele systemet rundt vindkraftproduksjonen, og se om man kan sammenligne det med vannkraftproduksjonen, for det er to sider av samme sak: Det som kommer i luften, og det som kommer i bakken – vind og vann.

For kommunene er det rimelig å anta at man her kan gjøre noe – det er det hele. Det er ikke snakk om at vi skal endre Grunnloven, men vi skal kanskje komme med et forslag som kan være noe å diskutere videre.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad på inntil 1 minutt.

Nikolai Astrup (H) [14:34:52]: Jeg beklager å ta ordet så ofte, men jeg ble så inspirert da jeg hørte landbruksdebatten tidligere i dag, der var det så mange som var taletrenge.

Representanten Sande sa at dette ikke er tiden for å sette ned et slikt utvalg. Jeg mener at dette nettopp er tiden for å sette ned et slikt utvalg. Nå har bransjen syv år på å lukke vinduet for grønne sertifikater, og så får de støtte i 15 år etter det. Da er det viktig å begynne nå å tenke på hvordan vi skal tilrettelegge for at kommunene kan sitte igjen med en andel av verdiskapingen i tiden etter 2020, nettopp for å skape incentiver for kommunene til å tilrettelegge for den type virksomhet, også når de grønne sertifikatene ikke lenger er en drahjelp for produsentene. Det er en kjensgjerning i dag at det er stor lokal motstand mot mange vindkraftprosjekter, og jeg tror nok økonomiske incentiver vil være et bidrag til at kommunene vil være mer positive i mange tilfeller.

Lars Egeland (SV) [14:36:06]: Representanten Henning Skumsvolls merknad var interessant, for han sier at det ikke lønner seg for kommunene når man ser på inngrepene. Nå er det sånn at det foreligger prosjekter og planer for utbygging av vindkraft som kanskje er så mye som ti ganger så store som det som kommer til å bli realisert. Mange av disse prosjektene kommer til å bli avvist fordi de har for store virkninger på naturmangfoldet. Da skal de avvises med det som begrunnelse, og det skal ikke oppveies ved at kommunene eventuelt får mer skatteinntekter. Det er viktig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:36:48]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Framtid med fotfeste – kulturminnepolitikken (Innst. 499 S (2012–2013), jf. Meld. St. 35 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Nikolai Astrup (H) [14:37:42] (ordfører for saken): Det er en samlet komité som understreker viktigheten av å ivareta kulturminnene i Norge, til beste for fellesskapet og

fremtidige generasjoner. Kulturminner er viktige kilder til kunnskap og opplevelse og et bindeledd mellom tidsepoker som har stor verdi for samfunnet, og stor betydning for vår identitet, trivsel og selvforståelse. Samtidig er kulturminnene under press fra flere hold. Befolkningsvekst, sentralisering og urbanisering, klimaendringer og samfunnets behov for ny infrastruktur bidrar til dette. Det gjør det ekstra viktig med en gjennomtenkt og helhetlig strategi for å ta vare på og ruste opp viktige kulturminner.

Det er liten tvil om at det er private eiere og frivillige organisasjoner som gjør en betydelig del av jobben med å ivareta kulturminnene. Svært mange kulturminner er i privat eie, og svært mange kulturminner som ikke er i privat eie, har stor glede av frivillig innsats og engasjement i lokalsamfunnet. Et godt samarbeid mellom offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og private eiere er derfor den viktigste garantien for at kulturarven blir ivaretatt også i fremtiden. Det offentlige har et særlig ansvar for å legge til rette for dette samarbeidet, gjennom tett dialog og langsiktige, gode og motiverende rammebetingelser, og med respekt for frivillighetens uavhengighet og egenart.

Komiteen mener at det offentlige må legge til rette for nye bruks- og aktivitetsområder for kulturminner. Bruk er ofte det beste vern. Samtidig kan nye bruksformer legge til rette for verdiskaping og arbeidsplasser og bidra til å holde gamle håndverkstradisjoner i hevd. De små verneverdige håndverksfagene må styrkes, og slik kan vi sikre den nødvendige kompetanse til å ivareta vår felles kulturarv. Også i kommunene er det viktig at det finnes god nok kompetanse på kulturminnevern, slik at viktige kulturminner kan ivaretas og videreutvikles, til glede for lokalsamfunn og tilreisende.

Mange kulturminner representerer store verdier som vi skal ta vare på for kommende generasjoner. Verneverdien er imidlertid ikke like stor for alle kulturminner, og omfanget av vern må veies mot både verneverdien og økonomiske hensyn. I St.meld. nr. 16 for 2004–2005, Leve med kulturminner, ble det nedfelt tre nasjonale mål for kulturminnepolitikken. De omhandlet bl.a. mål om å sikre fredede og verneverdige kulturminner og ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020, og om at tap av kulturminner ikke skulle overstige 0,5 pst. årlig innen 2020. For å følge opp disse målene vedtok Stortinget to år senere at det skulle etableres ti bevaringsprogrammer. Noen av bevaringsprogrammene har hatt gode resultater, bl.a. har 21 av våre 28 stavkirker blitt satt i stand. Samtidig er det mye som gjenstår før 2020-målene er nådd. Utfordringen for de ti programmene er ulike, men gjennomgående er det mangel på håndverkskompetanse og økonomiske ressurser til å ferdigstille programmene. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon i 2008–2009 konkluderte med at sentrale forutsetninger for å nå 2020-målene ikke er på plass.

Høyre mener denne stortingsmeldingen ikke innebærer noen vesentlige nye virkemidler som vil bidra til å nå målene Stortinget har satt seg. Det er særlig for private eiere av kulturminner at det er nødvendig med nye målrettede tiltak som kan bidra til å heve motivasjonen og den økonomiske evnen til å ivareta viktige kulturverdier på vegne av fellesskapet. Høyre foreslår derfor at det innføres skattefradrag

for vedlikeholdskostnader for fredede bygg, og at fredede bygg fritas for kommunal eiendomsskatt. Dette er enkle og ubyråkratiske virkemidler som vil avhjelpe situasjonen betydelig for private eiere.

Det er også avgjørende at selve fredningsprosessen forbedres. Det må innføres frister for fredningstiltak og bestemmelser som sikrer eierne tidlig og reell medvirkning og innflytelse i fredningsprosesser. Høyre mener også at det bør innføres krav om utredning av administrative og økonomiske konsekvenser av fredningsforslag og tilbud om oppfølging overfor eierne. Hvis bruksverdien reduseres som en følge av fredning, bør eierne kompenseres for dette. Høyre mener også det bør utredes en modell for prioritering og finansiering av arkeologiske utgravinger som forbedrer fordelingen og den økonomiske belastningen ved denne typen utgravinger.

Da Norsk kulturminnefond ble etablert i 2002, var det for å sikre forutsigbarhet og langsiktighet i finansieringen på kulturminnefeltet og for å finne gode måter å koble offentlig og privat kapital. Så langt har fondet vært en suksess fordi offentlige tilskudd har bidratt til å utløse betydelig finansiering fra private eiere og næringslivet. Dessverre ble Kulturminnefondet avvirket som fond i 2012. For å sikre forutsigbar kapitaltilgang foreslår derfor Høyre at fondet gjenopprettes, og at avkastningen settes til 4 pst., lik avkastningen fra Statens pensjonsfond utland. Hvis vi skal nå kulturminnemålene i 2020, må fondskapitalen styrkes i årene som kommer.

Jeg tar med dette opp forslagene nr. 1 og 2 fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, og forslag nr. 3 fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har tatt opp de forslagene han refererte til.

Torstein Rudihagen (A) [14:42:45]: Kulturminna er ein del av kulturarven og historia vår, ein arv og ei historie som styrkjer vår identitet, som gir oss ein referanse og ein basis i møte med nåtida, framtida og andre folk og kulturarar. Vi møter andre med større respekt og forståing om vi er trygge på vår eigen identitet og kultur.

Kulturminna gir oss opplevingar og kan vere svært gode attraksjonar og dermed bidra til verdiskaping. Derfor skal vi ta vare på eit representativt utval av ulike kulturminne, som stavkyrkjer og andre bygningar, ruinar, arkeologiske kulturminne, kulturmiljø og tekniske og industrielle kulturminne, for å nemne nokon. I kulturminnemeldinga frå 2005, *Leve med kulturminner*, blei det trekt opp eit program for ti ulike kulturminneområde med klare mål fram mot 2020. Meldinga vi behandlar nå, viser at svært mykje er gjort, men det er òg klare utfordringar på nokre område. Det trengst meir kompetanse, ikkje minst handverksfagleg kunnskap og kapasitet og sjølvstøtt økonomiske ressursar.

Våre gode verktøy er riksantikvaren og fylkeskommunane, men kommunane som har arealplanansvaret, treng råd og hjelp. Riksrevisjonen har påpeikt at mange kommunar har mangelfull kompetanse til å skjotte oppgåvene når det gjeld kulturminneforvaltninga. Derfor er det svært bra at Miljøverndepartementet og riksantikvaren har etab-

lert prosjektet Kunnskapsløft for kulturminneforvaltninga og andre tiltak for å auke kompetansen.

Statlege løyvingar til kulturminnearbeidet har auka med over 12 pst. det siste året. Alt i alt bruker vi nå over 570 mill. kr på kulturminne- og kulturmiljøområdet. Likevel treng t.d. private eigarar av kulturminne betre økonomisk stimulans i utfordringane dei har med å ta vare på verna og freda bygningar.

Opposisjonen foreslår her skattefrådrag og fritak frå eiendomsskatten. Eg meiner det er langt betre med tilskot. Skattefrådrag betyr mest for dei som tener mykje, men mindre for dei som tener lite, og er derfor usosialt. Vi er ikkje tente med å bruke skattefrådrag for alle gode formål, men heller å ha eit breitt skattegrunnlag og bruke pengane der vi meiner er rett til kvar tid. Vil vi bruke meir på kulturminnevern, må vi prioritere det og løyve pengane over statsbudsjettet, opent og realt.

Det har kome fram under høyringane om meldinga at tilskotsordninga er byråkratisk, tungvinn og lite effektiv. Er det slik, må det gjerast enklare og effektivt. Derfor treng ein ein gjennomgang av ordninga.

Ein god kulturminnepolitikk må ha som mål at kulturminne skal kunne brukast så mykje som mogleg. Bruk er ofte beste vern, og det motiverer òg til vern på ein god måte. Nye bruksformer kan leggje til rette for verdiskaping og arbeidsplassar. Istandsetjing og vedlikehald av kulturminne kan òg bidra til lokal verdiskaping.

Her er det eit stort potensiale. Som eksempel: I min eigen heimkommune har vi ein gard, i Hundorp, Dale-Gudbrands gard, som har fått ein svært så sentral plassering i kristningssagaen, dramatisert av Snorre Sturlason, samstundes som det her er unike fornminne. Denne kombinasjonen kunne gjort plassen til eit svært attraktivt reisemål og ein opplevings- og opplæringsstad om ein kunne fått noko meir statlege tilskotsmidlar for å leggje til rette for nettopp det, midlar som da ville medverka til sårt trengande verdiskaping i bygda.

Om vi vil ta vare på kulturminna våre aldri så mykje, må vi likevel heile tida vurdere omfanget av vernet. Det må vere samsvar mellom kva vi vil bruke av ressursar på å vareta kulturminna og omfanget av freding og vern. Konflikten oppstår særlig når det ikkje harmonerer. Det er òg viktig at vi vernar eit representativt utval og ikkje alt. Vi kan registrere, fotografere og arkivere mange ting, men vi har òg behov for å byggje bustader, næringsbygg og ikkje minst infrastruktur i landet. Derfor vil enkelte gonger nokre kulturminne måtte vike.

Til slutt: Eg meiner at kulturmeldinga syner at det blir gjort ein stor innsats for å ta vare på kulturminna og samtidig på det som vil vere tiltak framover for å nå måla våre. Ikkje minst minner ho oss om kor viktig kulturminneforvaltninga er i eit samfunn i endring, og korleis dei kulturhistoriske verdiane kan og bør vere ressursar og fellesgode i ei langsiktig, berekraftig utvikling.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:47:45]: I dag behandler Stortinget et svært viktig dokument, nemlig Meld. St. 35 for 2012–2013, *Framtid med fotfeste*, Kulturminnepolitikken.

Vi politikere bruker nok en del mindre tid på kulturminnepolitikken enn vi gjør på andre oppgaver i energi- og miljøkomiteen. I en artikkel i Aftenposten 13. november 2012 i anledning 100-årsjubileet for riksantikvarinstitusjonen, blir riksantikvar Jørn Holme sitert på følgende:

«Dessverre ser mange lokalpolitikere og ordførere fortsatt på kulturminnevern som plunder og heft».

Jeg tror nok at riksantikvaren kunne ha tillagt mange av oss stortingspolitikere å ha samme vurdering av kulturminnevern – dessverre.

Kulturminner er en viktig kilde til kunnskap og opplevelser og er et bindeledd mellom tidsepoker, noe som har stor verdi for samfunnet. Kulturminner har en egenverdi, men representerer også miljømessige, kulturelle, sosiale og økonomiske verdier som har betydning for menneskenes identitet og selvforståelse.

Fremskrittspartiet synes det er viktig at det offentlige Norge fører en politikk som ivaretar kulturminnene i landet, til beste for fellesskapet og fremtidige generasjoner. Kulturminner forteller om utviklingen i samfunnet fram til i dag. Historiske bygninger, bymiljøer, arkeologiske spor og landskaper er kulturminner. Kulturminner er forbindelse til fortiden og plasserer mennesker i en større sammenheng. Kulturminner fra andre kulturer gjør det også lettere å forstå den multikulturen som i dag blir stadig mer utbredt i Norge.

Fremskrittspartiet mener den norske kulturarven representerer store verdier både på land og på vann. Fremskrittspartiet mener at sjansen for å ta vare på et bredt spekter av kulturminner, er større dersom disse er i aktiv bruk og fyller en funksjon.

Fremskrittspartiet er positive til å verne om vår felles historie, men det er nødvendig å være selektiv, slik at de kulturminnene som skal vernes, også kan vernes innenfor de økonomiske rammene som foreligger.

De nasjonale målene for kulturminnepolitikken, som ble avklart i behandlingen av St.meld. nr. 16 for 2004–2005, har man ikke klart å gjennomføre. Dette konkluderte også Riksrevisjonen med etter en forvaltningsgjennomgang av St.meld. nr. 16, «Leve med kulturminner».

Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti peker på at de økonomiske incentivene for å ta vare på fredede bygninger må forbedres. De samme partier foreslår at eierne av fredede bygninger må få skattefradrag for restaureringskostnader og fritak for kommunal eiendomsskatt. Først da kan man forsikre seg om at de fredede byggene blir vedlikeholdt.

I Fremskrittspartiets alternative budsjett for 2013 foreslo vi å utvide fradrag for gaver til frivillige organisasjoner til også å gjelde kultur og forskning samt øke taket til 100 000 kr.

Et annet område som avstedkommer store konflikter, er hvem som skal ta det økonomiske ansvaret for arkeologiske utgravinger når dette påkreves på privat eiendom. Fremskrittspartiet har et eget forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å legge fram en sak om at staten tar det økonomiske ansvaret for arkeolo-

giske utgravinger når dette er påkrevet på privat eiendom.»

Jeg tar opp forslaget fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten har tatt opp det forslaget han refererte til.

Lars Egeland (SV) [14:52:01]: Vi tar ikke vare på kulturminner fordi det er så hyggelig med noe gammelt. Kulturminnevern er viktig for å fortelle historien om oss, en historie som er nødvendig for å forstå både nåtid og framtid. Det er historien om oss, enten vi kommer fra bygd eller by, har bakgrunn i landbruk, fiske eller industri, enten vi har tilhørt overklassen med deres praktbygg eller arbeiderklassen på husmannsplasser og i små stuer. Vi trenger å ta vare på et representativt utvalg av kulturminner, ikke minst også kulturminner knyttet til vårt samiske urfolk, våre nasjonale minoriteter og våre nye minoriteter – altså innvandrerne.

I 2005 kom meldingen Å leve med kulturminner, som satte mål fram mot 2020. Riksrevisjonen har gått igjennom disse og påpekt at framdriften ikke har vært god nok. Den viktigste satsingen for å nå 2020-målene har vært å etablere ti bevaringsprogrammer. Siden oppstarten i 2007 er det utformet verneplaner, og et stort antall fredede kulturminner og kulturmiljøer er blitt satt i stand. Likevel er det mye som gjenstår for å nå 2020-målene. Det er åpenbart behov for økt økonomisk innsats, og det er komiteen enig i i en merknad.

Frivillige organisasjoner gjør en stor innsats på kulturminnefeltet. De står ikke bare for det helt nødvendige engasjementet, men de står også for mye faglig kunnskap på mange områder hvor det ikke ellers er så mye kunnskap. På høringen ble det påpekt en pussig ting, syns vi, at det ikke gis midler til rullende kulturminner – de eldste bilene – som mange har et stort engasjement for. Vi får den litt underlige situasjonen at det som er satt opp for å verne bilen – garasjen – blir verneverdig og kan få tilskudd, men ikke bilen. Det er en urimelighet som Miljøverndepartementet og riksantikvaren bør se nærmere på når det ellers nå er blitt oppmykninger i hva det kan bevilges penger til fra Kulturminnefondet.

Når det gjelder verdensarv, står det i meldingen at regjeringa ikke planlegger nye nominasjoner. Samtidig etterlyses samisk verdensarv i den nye verdensarvpolitikken. Fra Sametinget er det påpekt at det på Mortensnes, som er det største gravstedet som har vært lengst i bruk i hele Europa, kan inngå i et samisk verdensarvområde, som også dekker villreinjakt. Komiteen peker på at nomineringen av Mortensnes ikke må stoppes ut fra at man ellers ikke har planlagt nominasjoner.

Opposisjonen fremmer fire forslag som jeg gjerne vil kommentere.

Det første er at de foreslår skattefradrag. Det er vi jo vant til. Fremskrittspartiet fremmer jo nå skattefradrag for alle formål unntatt fagforeningskontingent. Generelt sett er vi tilhengere av et bredt skattegrunnlag med få skattehull og en lav skatteprosent. Når det gjelder vedlikehold av fredede bygg, tror vi i tillegg at dette vil føre til et stort by-

råkrati, siden fradraget jo ikke skal gå til standardheving, men kun til vedlikehold. I tillegg er skattefradrag en fordel som kommer dem til gode som har gode inntekter og høy skatt. Mange eiere av fredede bygg vil ikke ha noen som helst fordel av et skattefradrag. Det er derfor riktige å satse på tilskudd for å dekke merkostnadene ved å ta hånd om et fredet bygg.

Opposisjonen fremmer også et forslag om gjenoppretting av Kulturminnefondet, et fond som ble avvirket i 2013 og erstattet med en bevilgning. Det førte til, ifølge Kulturminnefondets direktør, at man fikk 6 mill. kr mer til Kulturminnefondets formål.

Fremskrittspartiet foreslår at staten skal ta ansvaret for arkeologiske utgravninger, og Høyre og Kristelig Folkeparti foreslår i en litt kryptisk formulering at regjeringa skal utrede en modell som gir bedre balanse mellom beslutningen om utgraving og kostnader og finansiering av denne. Det er nettopp det som er problemet. Det kan være mange forhold knyttet til utnyttningen av en tomt, ett av dem kan være behovet for arkeologiske utgravninger. Staten har neppe ubegrenset økonomi til å foreta utgravninger alle mulige steder der det kan være fornminner. Det vil da være behov for en prioritering. Jeg tror nok at mange utbyggere heller vil tenke seg å ta kostnadene knyttet til tomta sjøl enn å stå i en statlig kø. Jeg kan vanskelig tenke meg at en E18-utbygging eller bygging av et varehus for IKEA blir utsatt i ti år fordi de skal stå i en kø for prioritering av en statlig arkeologisk utgraving.

For mindre private foretak fins det allerede i dag støtteordninger.

Erling Sande (Sp) [14:57:03] (leiar i komiteen): Kulturminna fortel historia om Noreg. Dei lærer oss om kva som var, kunnskap om notida og gjev oss rotfeste inn i framtida. Så gjev det oss kunnskap om ein nasjonal identitet i møte med andre.

Vi har eit ansvar for å bevare kulturminna nettopp for å fortelje historia om Noreg vidare til nye generasjonar. Difor er kulturminnepolitikken viktig. Gjennom løyvingar, tilrådingar og krav prøver vi heile tida å finne den rette balansen som gjer at vi til kvar tid tek vare på dei viktigaste og mest verdifulle av kulturminna våre. Vi vil aldri klare å ta vare på alt. Det skal vi heller ikkje, men vi må ta vare på nok til at dei som kjem etter oss, får eit innsyn i korleis vi og dei generasjonane som var før oss, levde – rett og slett få lære historia om Noreg.

Senterpartiet si politiske linje om at berekraftig bruk ofte er det beste vern, passar godt inn – ikkje minst i kulturminnepolitikken. Gjennom bruk av kulturminna sikrar vi verdiskaping og vedlikehald. Aktiv bruk av kulturminna gjev oss høve til å ta vare på ei mykje større breidd av kulturminne for ettertida enn dersom passivt vern ligg til grunn for kulturminnepolitikken. Dette har vi mange gode eksempel på rundt om i landet vårt.

Ikkje minst gjer det store innslaget av privat eige av kulturminne at kreativiteten og innsatsen kring berekraftig bruk er stor.

Det er all grunn til å ta av seg hatten for den store innsatsen som frivillige organisasjonar og private eigarar legg

ned i kulturminnebevaring. Vi må slå fast utan nokon førehald at vi aldri hadde hatt dei verdiane vi har, den mengda vi har, og den breidda vi har av kulturminne, om det ikkje hadde vore for den frivillige innsatsen frå organisasjonane og eigarane. Vi skuldar difor desse ei stor takk – også for å ha ein kulturminnepolitikk som legg til rette for at dei aktivt bidreg til at dei kan halde fram dette arbeidet.

Det handlar frå Senterpartiet si side om at vi må styrke dei økonomiske incentiva for å ta vare på kulturminne – slik meldinga legg opp til, og sikre at midlane blir brukte effektivt og utan unødig byråkrati, og at midlane er lett tilgjengelege for dei som vil ta vare på kulturarven vår.

Det handlar om at reglar og tilrådingar blir utforma i lag med dei som eig kulturminna – og ikkje blir trykte nedover hovuda deira.

Det handlar om at prosessar som fredingsgjennomgang eller andre liknande registreringar respekterer at ein er inne på folk sin private eigedom – ja endåtil inni husa der folk lever liva sine – og at dette sjølvsagt må skje med den nødvendige respekt for privatliv og eigedomsrett.

Frå Senterpartiet si side er vi glade for dei signala meldinga gjev om ein tettare og betre dialog med dei private eigarane. Det er også understreka frå komiteen si side, og det er svært viktig at departementet følgjer opp dette.

Organisasjonar som er vener av kulturminnearbeidet, legg kvart år ned ein stor innsats for å ta vare på historia om Noreg. Det er viktig at desse også får rammer for organisasjonsarbeidet som legg til rette for vidare innsats. Her ynskjer eg òg å vise til det arbeidet regjeringa på generell basis har lagt ned for frivillig sektor gjennom fleire år. Det set fokus på frivillig innsats.

Så til slutt og for eigen del: Kulturminnepolitikken er ikkje det denne komiteen har brukt mest tid på i inneverande periode. Nokre av oss har litt dårleg samvit for det. Mange tunge saker innan energi- og miljøfeltet fører til at kulturminnepolitikken av og til ramlar litt ned mellom alle stolar. Eg meiner vi må vere opne for ein diskusjon om kvar kulturminnepolitikken skal vere plassert i storting og regjering. Koblinga til historie, formidling og tilrettelegging gjer at ei plassering hjå kulturdepartement og kulturkomité kunne ha løfta dette området endå høgare på den politiske dagsordenen. Det hadde i alle fall dette feltet fortent. Sjølv synest eg vi skal helse ein debatt om det velkomen.

Akhtar Chaudhry hadde her overtatt presidentplassen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:01:43]: Når det gjelder komitefordeling, er jeg for så vidt langt på vei enig i det representanten Sande nettopp sa. Det er i hvert fall en debatt som er viktig å ta.

Jeg vil takke saksordføreren for en grundig jobb i saken, for gode merknader og arbeid.

Den forrige kulturminnemeldingen, St.meld. nr. 16 for 2004–2005 Leve med kulturminner ble framlagt av Bondevik II-regjeringen med daværende miljøvernminister Knut Arild Hareide. Ved behandling av meldingen satt Stortinget som nasjonalt resultatmål nr. 1 at det årlige tapet av

verneverdige kulturminner og kulturmiljøer skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 pst. årlig. Ifølge Fortidsminneforeningen er beregnet tap i dag minimum 1,5 pst.

I dag behandler Stortinget en ny kulturminnemelding kalt Framtid med fotfeste. Meldingen skal tydeliggjøre hvilke utfordringer som gjenstår for at vi innen 2020 skal nå målene som ble vedtatt i Stortinget i 2005.

Jeg tror ikke jeg tar munnen for full hvis jeg sier at denne meldingen føles litt som tilløp uten hopp. Det er en melding som er god på beskrivelse og dårlig på tiltak. Det er kanskje derfor den ble fremmet så mye på overtid – samtidig med mer enn 100 andre overtids saker.

Siden forrige melding har regjeringen fjernet et av de viktigste virkemidlene i kulturminnepolitikken: Kulturminnefondet. Det vil si: Kulturminnefondet er der fortsatt i navnet, men selve fondet som skulle sørge for finansiering, er fjernet. En sikker og stabil fondsløsning er erstattet med årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

Regjeringens forklaring er at utbyttet ble lavt på grunn av synkende rentenivå. Løsningen på det er jo å sette avkastningen lik avkastningen fra Statens pensjonsfond utland på 4 pst. – ikke å fjerne selve fondet. Da ville bevilgningene til kulturminnevernet blitt doblet. I stedet fjerner en altså det fondet som vi fikk opprettet under Bondevik II-regjeringen.

Riksantikvaren har fastslått at overføringene til kulturminnevernet må øke betraktelig dersom målet fra 2005 skal nås. Det er Kristelig Folkeparti enig i. Det mest gledelige med denne meldingen er derfor ikke alle beskrivelsene fra regjeringen, men forslagene som vi i opposisjonen har samlet oss om i innstillingen. De viser hvilken politikk alle som er opptatt av kulturminnevern, kan vente seg etter valget hvis det blir et nytt flertall. Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer i dag forslag om innføring av fradrag i skattepliktig inntekt for kostnader til vedlikehold av fredede bygg utenfor virksomhet. Vi vil innføre moms- og fradragkompensasjon for pliktig vedlikehold av fredede bygg i privat eie. Vi foreslår også å avvikle kommunenes adgang til å ilegge eiendomsskatt på fredede bygg i privat eie – akkurat som Riksantikvaren har bedt om. Dette er svært målrettede tiltak som vil frigjøre store beløp til vedlikehold av fredede kulturminner og bringe oss nærmere målet om å redusere tapet av verneverdige kulturminner. Jeg antar at også Venstre støtter mange av forslagene.

Disse tre partiene foreslår også å gjenopprette Kulturminnefondet som fond i statsbudsjettet for 2014. Av våre merknader kommer det fram at vi ønsker en forutsigbar avkastning av fondet og dermed forutsigbar kapitaltilgang for kulturminneprosjektene. Dette kan ivaretas gjennom å sette avkastningen av fondet lik avkastningen av SPU på 4 pst. Dette grepet vil alene doble tilgjengelige midler til vedlikehold av kulturminner.

Ifølge Riksantikvarens Utviklingsnett har to av tre kommuner i Norge ikke vedtatt plan med fokus på kulturminner og kulturmiljøer. Mange av de vedtatte planene er av eldre dato. Samtidig vet vi at mange kommuner ønsker seg kulturminneplaner for bedre å kunne forvalte kulturminnene i kommunen. Med en kulturminneplan vil kul-

tur- og skoleetatene kunne bruke kulturminnene til å skape gode opplevelser. Næringslivet kan utvikle gode tilbud basert på kulturarven, og eierne og andre berørte får større forutsigbarhet og mulighet for hjelp og støtte til bruk og vedlikehold. Kristelig Folkeparti mener at kommunene må gis sterkere insentiver til å utarbeide kulturminneplaner. Derfor bør det opprettes en ny tilskuddsordning for utarbeidelse av kommunedelplaner for kulturminner og kulturmiljø i norske kommuner.

Den beste måten å sørge for en bedre og mer offensiv politikk på for bevaring av kulturminner er å stemme inn et nytt flertall ved stortingsvalget til høsten.

Trine Skei Grande (V) [15:06:59]: Nå har mange her gjentatt hvor viktig det er å ta vare på kulturminner, både som del av vår historie og som grunnlag for verdiskaping og vekst i små lokalmiljøer og for oss som nasjon.

Riksrevisjonen har kommet med klare beskjeder til oss i Stortinget om at vi må ha flere virkemidler for å komme i mål med de ambisiøse målene som tidligere miljøvernminister Knut Arild Hareide satte, i Bondevik II-regjeringa på dette feltet. Det var en meget ambisiøs melding som ble lagt fram den gangen.

Jeg oppfatter nok den nye meldinga litt mer som en årsmelding, der man sier noe om situasjonen på feltet uten å komme med nye tiltak eller grep for å nå målsettingene. Vi må huske på at vi er ganske heldige i Norge i forhold til de utfordringene mange andre land har. Det er jo ikke mange kulturminner å ta vare på i Norge sammenliknet med veldig mange andre land. Hvis man f.eks. drar til St. Petersburg, ser man hvor stor del av bygningsmassen i den byen som skal tas vare på og holdes i hevd. Vi klager over å ha ett slott og et par andre små bygninger i sentrum av Oslo, men det er jo ingen ting mot det mange andre nasjoner står overfor. Eller hvis man drar til Hellas, der man for hver egen T-banestasjon i sentrum har laget et nytt museum. Og jeg tenker: Hvordan hadde det gått i disse landene hvis man hadde hatt en så stor del av privatisering av utgiftene til kulturminnevern som vi har i Norge? Derfor kommer Venstre til å stemme for forslag nr. 3 når det gjelder arkeologiske utgravninger. Jeg skjønnte ikke helt SVs innlegg, for problemet for mange utbyggere i dag er at det for private utbyggere blir veldig dyrt, og at man kvier seg for å gjøre det og for å fortelle om ting. Alle har vi hørt historier om store gårder der vikingsverdene ligger godt skjult i kjelleren fordi man ikke vil fortelle at man fant det da man pløyde på åkeren. Men den store utfordringa på den andre sida er alle de store utbyggerne som må vente så lenge. Tid er den kritiske fasen i et stort byggeprosjekt når man møter arkeologiske utfordringer. Når man da ser hvor lave bøter man får for å bryte loven – som f.eks. at NSB får en bot på litt over 100 000 kr når de kaster et middelalderskip på dynga, når de lager parkeringshus – da ser man at det ikke er balanse i dette. Jeg tror man må tenke kreativt i bruken av arkeologer. Nå er det bare offisielle arkeologer på offisielle oppdrag som får lov til å gjøre slike jobber. Jeg mener at man burde hatt en sertifisering av hvilke arkeologer som kan ta sånne jobber, sånn at det er mulig for entreprenører å kunne betale for å få en raskere utgraving av et område.

Så må vi huske på at det heller ikke er balanse i det som var store inntektskilder før, som gjør at man sitter på store kulturminner i dag. Det er problemet for veldig mange som bor på det som på mitt språk kalles storgårder, der inntektsgrunnlaget ikke henger sammen med bygningsmassen i dag, fordi inntektsgrunnlaget i landbruket har blitt veldig annerledes, og er bygd på andre faktorer.

Det er andre ting som er dyrt. Alle vi som har prøvd å rekonstruere noe som er 150 år gammelt, har merket at det som var dyrt da, nemlig materialer, er billig i dag, mens det som var billig da, nemlig arbeidskraft, er dyrt i dag. Det betyr at vi får andre utfordringer for å ta vare på kulturminnene.

I dag har vi fremmet fem forslag til saken. Jeg vil ta dem opp, og jeg varsler også at vi vil stemme for forslagene nr. 1, 2 og 3 i saken. Det første forslaget gjelder den utfordringa man har som bypolitiker når man skal ta vare på kulturminner, og man stadig vekk opplever mer av spekulativt bygningsforfall – at de som sitter og forvalter kulturminner, spekulerer i forfallet for å sørge for at man skal slippe å ta ansvaret. Det har vi fremmet forslag om i forbindelse med plan- og bygningsloven, og vi fremmer også forslaget her.

Vi er også opptatt av fartøyvern, og det å kunne styrke de små og verneverdige fagene og konserveringshåndverk i norsk utdanningssystem. Det har vi tatt opp forslag om tidligere, men vi fremmer det også her i dag.

Så til slutt til forslag nr. 9, som vi fremmer. Jeg tror at en av de viktigste tingene vi kan gjøre for å få mer økonomisk bærekraftige løsninger, og klare å få opp engasjementet blant folk på kulturminnevern, er å styrke de ideelle organisasjonene som jobber innenfor området. De gjør en veldig stor jobb, og gjennom å styrke dem kan man få mye ut av pengene.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:12:31]: Sidan slutten av siste istid og fram til i dag har mennesket budd og levd i det som i dag er Noreg. For å dekkje egne og fellesskapet sine behov har vi tilpassa oss barske naturtilhøve, utnytta ressursane og sett spor etter oss i landskapet.

Mange av dei spora er i dag viktige kulturminne. Dei utgjør ein viktig del av vår nasjonalformue, og dei representerer verdiar og moglegheiter som framtidens samfunn skal byggje på. Å ta vare på kulturminne er derfor eit framtidsprosjekt.

Sjølv om vi ikkje veit korleis framtida vert, veit vi nokre viktige utviklingstrekk som vil prege samfunnet vårt framover. Dette er utviklingstrekk som òg vil påverke viktige kulturminneverdiar. Med det som bakteppe peiker meldinga på nokre viktige strategiske vegval.

Det er nå åtte år sidan førre gong Stortinget drøfta ei stortingsmelding om kulturminnepolitikken. Det var ei melding som la vekt på kunnskap, oppleving og bruk, der moglegheiter vart framheva framfor avgrensingar. Meldinga hadde eit høgt ambisjonsnivå og klare mål fram mot 2020. I framtida må fotfestet vise regjeringa kva som så

langt er gjort på feltet, korleis vi skal målrette innsatsen dei komande åra, kva som må styrkast, og korleis vi skal forvalte kulturminneverdiane i lys av dei utfordringane vi vil stå overfor i framtida.

Ambisjonane og måla frå den førre kulturminnemeldinga skal framleis gjelde, men eg vil understreke at 2020-måla er ambisiøse. Nettopp derfor har det i denne meldinga vore viktig å halde oppe dei ambisjonane og vise korleis vi kan nå dei.

I dei to neste tiåra vil befolkningsvekst og urbanisering vere blant dei sterkaste trendane. Tre fjerdedelar av befolkningsveksten vil kome i fire storbyregionar. Dette vil setje press på natur, klimagassutslepp og ikkje minst kulturminne. Bygningar, kvartal og historiske strukturar i byane representerer store kulturhistoriske verdiar. Dei er med på å gi byane særpreg. Dei gir eit stort potensial for verdiskaping og er viktige i eit berekraftperspektiv. For å få til vellykka byutvikling må ein ha både kunnskap om og vilje til å ta vare på og vidareutvikle kvalitetane. Eit anna eksempel er klimaendringane – endringar som på kort sikt vil kunne gjere stor skade på viktige kulturminne.

Ei aukande internasjonalisering vil òg prege samfunnet vårt framover. Kulturminne og kunnskap om fortida kan bidra til forståing, identitet og stabilitet i eit samfunn i endring. Rundt om i verda vert kulturminne trua av utbygging, naturkatastrofar og konflikttar. Internasjonalt samarbeid er derfor viktig, og UNESCOs verdsarvkonvensjon er eit sentralt verkemiddel.

Når det gjeld forvaltninga av våre egne verdsarvområde, er det behov for å jobbe vidare med å konkretisere politikken og sikre ei betre koordinering av dei statlege verkemidla. Kunnskap og kompetanse er viktig for å sikre like vilkår for sakshandsaming og ikkje minst for å sikre kulturminneforvaltninga gode styringsdata.

Det er avgjerande at kommunar har tilstrekkeleg kompetanse og kunnskap om og engasjement for dei kulturminneverdiane dei forvaltar. Handverkskompetanse er òg avgjerande for å kunne vedlikehalde bygningar og fartøy, og vi foreslår derfor grep i denne meldinga for å styrke arbeidet med kompetanse – ikkje minst handverkskompetanse.

Når historia skal forteljast, må heile bildet med. Det er derfor viktig å prioritere heilskaplege kulturmiljø, kulturminne frå krigen og ulike minoritetsgrupper sine kulturminne. Det same gjeld kulturminne som har betydd mykje for mange, som f.eks. skular, samlingshus og arbeidarkulturen sine kulturminne. Det betyr ikkje at alt skal freddast, men eit heilskapleg bilde må ligge til grunn for dei prioriteringane kulturminneforvaltninga gjer.

Eigarar og frivillige aktørar tar eit stort ansvar og gjer ein uvurderleg innsats for å ta vare på fredningsverdige kulturminne. Dei spelar ei nøkkelrolle i vernearbeidet. Det er derfor viktig å vidareutvikle og styrke samarbeidet med eigarar og frivillige organisasjonar, og vidareutvikle rutinar for gode, føreseielege og effektive fredingsprosessar.

Gjennom smartare måtar å jobbe på og ein meir målretta ressursbruk skal vi verte betre i stand til å forvalte kulturminna som ein viktig ressurs for framtida – ei framtid med fotfeste. I tillegg vil det krevjast at vi fortset den

aukinga av løyvingane som den raud-grøne regjeringa har lagt opp til.

Så vil eg få kome med eit par kommentarar. Den første er til bildet av at vi har veldig få kulturminne i Noreg. Vi har få slott, men vi har ufatteleg rikdom av kulturminne. For kulturminne er forteljninga om heile vår historie – alle spora vi set etter oss frå vår eigen kultur. Det er nettopp det breie bildet som vi må teikne. Det viser òg kor store utfordringar vi har.

Til slutt: Eg kan vere einig i at det er stor merksemd om kulturminne lokalt, og kanskje for lite i denne salen. Derfor vil eg seie takk for sist til komiteen. Eg hadde gleda av å invitere dei til Son, hadde ein gjennomgang av kulturminna der, og tok dei med ut og viste dei ein av dei flotte staden i Noreg der kulturminne dominerer korleis vi lever i dag.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Henning Skumsvoll (FrP) [15:17:59]: Kulturminnevern er viktig, og skal man nå målsettingen som Stortinget vedtok i 2004 om at det innen 2020 ikke skal tapes mer enn 0,5 pst. årlig, må det etter Fremskrittspartiets mening bli gitt mer økonomisk støtte og faglig hjelp fra staten til dem som eier kulturminnene enn i dag.

På samme måte som de tre fartøyvernsentrene vi har i dag, mener Fremskrittspartiet at vi i adskillig større omfang bør opprette bygningsvernsentre i hele landet for å bevare de gamle håndverkstradisjonene, som ofte er nødvendig for å bevare kulturminnene. Uten at dette blir satt skikkelig i system, er vi redd for at de skal gå tapt.

Er statsråden enig i dette, og vil han starte en utredning for å se på dette med bygningsvernsentre?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:18:58]: Eg synest det er ein interessant tanke, så eg skal ikkje avvise at vi skal sjå på det.

Eg trur dette er eit område der vi må erkjenne at det ikkje er ei enkel oppgåve å sikre den nødvendige kompetansen og handverket. Det er ikkje noko ein kan gje løyve for å kome seg ut av, for det krev mykje. Det kan vere eitt svar.

I denne meldinga varslar vi nokre andre, bl.a. ei styrking når det gjeld vidare- og etterutdanning gjennom samarbeid med næringane og Vox. Det trur eg kan vere eit viktig bidrag for folk som er handverkarar, og som vil spesialisere seg og ta noko ekstra. Vi varslar arbeid med ei bachelorutdanning, altså på eit enda høgare nivå.

Men det er ingen tvil om at vi må finne grep som sikrar at vi kan behalde og av og til finne tilbake igjen den kunnskapen som ein hadde i fortida, og som er viktig for å ta vare på kulturminna.

Eg trur eg vil seie det sånn at eg tar med meg alle innspel og synspunkt med interesse.

Nikolai Astrup (H) [15:20:17]: Riksrevisjonen hadde i 2008–2009 en forvaltningsrevisjon av oppfølgingen av de kulturminnemålene vi i denne salen har satt oss. Riksrevisjonen konkluderte veldig bestemt med at sent-

ralt forutsetninger for å nå 2020-målene ikke var på plass.

Nå har vi fått en ny kulturminnemelding, Framtid med fotfeste, og den inneholder forbausende få nye virkemidler. Vi har altså Riksrevisjonen, som har konkludert med at vi mangler virkemidler, og så kommer denne meldingen uten noen særlig nye virkemidler. Det er mye som skal vurderes, utredes og videreføres, men det er veldig lite nytt. Er dette, etter statsrådets mening, nok for å nå de målene denne salen har satt seg?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:21:17]: Dette legg eit godt grunnlag for å nå måla i 2020, men vi vil vere heilt avhengige av ei årleg oppfølging.

Lat meg først nyansere biletet av situasjonen. Det er riktig at det er formidable utfordringar for å nå måla, men det er òg gjort betydelege framskritt. Dersom ein går gjennom tala, ser ein f.eks. at delen av private bygningar der det er eit stort behov for å gjere noko, har gått ganske kraftig ned dei seinare åra.

Eg meiner å hugse at representanten Astrup sjølv var innom stavkyrkjene i sitt innlegg – der har det vorte gjort ei betydeleg forbetring. Det er òg framsteg på andre område, sjølv om det ikkje er like stort.

Kva må til for å nå måla? For det første må vi klare å få til ein systematisk auke i løyvingane. I budsjettet for i år auka vi feltet med 40 mill. kr til bevaringsprogrammet. Eg meiner å hugse at det var rundt 12,5 pst., altså betydeleg over det dei fleste områda fekk. Men i tillegg til løyvingar vil kompetanse, kunnskap, vere viktig. Vi lanserer nettopp no nye grep som kan få meir dreis på det feltet.

Trine Skei Grande (V) [15:22:39]: Det er et spørsmål jeg har lyst til å stille statsråden.

For å ta vare på nettopp de tingene som statsråden påpekte i sitt innlegg, opplever jeg som bypolitiker ofte at det kan være eiere som spekulerer i forfall, som spekulerer i at husene nærmest skal rase ned før man tar vare på eller utvikler disse områdene.

Vi har ønsket at kommunene, både i plan- og bygningsloven og i de andre lovene, skal ha et større ris bak speilet for å kunne gripe inn overfor spekulativt forfall.

Mitt spørsmål er: Hvorfor er det så vanskelig for regjeringa å gi kommunene makt til å stoppe nettopp disse grunneierne?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:23:29]: Eg veit ikkje om representanten Skei Grande er klar over det, men frå 1. januar 2013 tok ein ny heimel til å gjelde – det er riktignok kommunal- og regionalministeren sitt område – for kommunane, med høve til å gi pålegg og be om utbetring av bevaringsverdige bygningar. Noko av bakgrunnen for det er å gi kommunane eit tøffare maktmiddel i dei tilfella det kan dokumenterast.

Så vil eg seie at det er eit nyansert bilete, men mitt inntrykk er at hovudbiletet er at private eigarar – og andre som har ansvar for kulturminne – har stort engasjement og interesse for det, og at det er mogleg å finne ut av det med dialog. Det var likevel riktig, etter vår oppfatning, å gi

kommunane den moglegheita til å påleggje utbetring som dei no har fått.

Trine Skei Grande (V) [15:24:33]: Jeg er godt kjent med det, men vi ville nok hatt sterkere virkemidler, for vi ser at kommunene opplever de eierne som er det store grosset som statsråden snakker om – de som virkelig bryr seg – mens noen virkelig boikotter og trenerer.

Det vi også ser, f.eks. i mitt nabolag i Gamlebyen i Oslo, er at NSB går inn og skal bygge et parkeringshus, oppdager et middelalderskip og kaster det i søpla, fordi det er mye mer lønnsomt å kaste det i søpla, for da får du 100 000 i bot – i motsetning til å sette seg ned og vente på at arkeologene skal komme og ta det opp.

Er ikke statsråden bekymret for det som skjer, spesielt i byene? Dette skjer spesielt i forbindelse med byenes kulturminner, fordi det er så mye penger som står på spill, og det er så mye penger å tjene på både spekulativt forfall og det å kaste arkeologi på dynge – bokstavelig talt.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:25:21]: Eg vil berre få seie at det var jo den bekymringa som var bakgrunnen for den heimelen til kommunane som vi tidlegare ikkje hadde. Mi oppfatning er at det er eit maktmiddel som dei vil kunne ta i bruk. Eg vil oppfordre kommunane til å gjere det i dei tilfella der ein ser at det faktisk er aktørar som ikkje følgjer opp lovverket, og som fjernar kulturminne.

Eg trur at det vil vere eit verkemiddel som kan fungere, og som kan gjere noko med dette problemet.

Så vil eg likevel leggje til at eg trur ikkje det er hovudbiletet. Eg trur hovudbiletet er eit anna, og at det er mangel på tilgjengeleg kompetanse og ein ressursituasjon, som vi gradvis forsøker å betre, som er det viktigaste verkemiddelet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Bjørn Lødemel (H) [15:26:31]: Kulturminne er ein viktig del av kulturarven, identiteten og historia vår. Derfor skal vi ta vare på viktige kulturminne for framtida, slik at komande generasjonar kan lære av fortida.

For å oppnå dette må vi ta vare på ein representativ del av kulturminna i ulike delar av landet. Den beste måten å gjere dette på, er å synleggjere kulturminna og sørge for at dei er i aktiv bruk.

For å skape respekt for kulturminne og forståing for at det er viktig å ta vare på dei, må det vere samsvar mellom målsettinga om å ta vare på kulturminne og kostnader og ulemper som følgjer av dette. Dette gjeld ikkje minst for arkeologiske utgravingar.

I dag er det dessverre slik at mange opplever at arkeologiske utgravingar er svært kostnadskrevjande og byråkratiske, og at det tek lang tid å få frigjort areal.

I slutten av januar besøkte eg Hole Traktor & Maskin på Byrkjelo i Gløppen kommune. Der ønskte eigaren å utvide verkstaden sin, men møtte store vanskar på grunn av at det blei gjort funn under arkeologiske føregranskingar, og det var sett krav om arkeologiske utgravingar før området blei frigjeve.

Det måtte gravast ut to felt på dyrka mark ved sida av verkstaden, som skulle utvidast. Kostnaden for utgraving av lokalitet nr. 1 var 473 756 kr, og kostnaden for lokalitet nr. 2 var 497 709 kr. Totalt ville dette koste nærmare 1 mill. kr, og bedrifta måtte ta alle desse kostnadene.

For eigaren av Hole Traktor & Maskin er dette svært urimeleg. Dersom ein må betale 1 mill. kr før ein i det heile kan starte med utbygging, seier det seg sjølv at dette blir vanskeleg.

Det må vere lov til å stille spørsmål om korleis det kan vere mogleg at det skal koste så mykje for å grave ut eit så lite område, og om ikkje utgravinga kunne organiserast på ein langt enklare måte.

Eit anna spørsmål er om det er rett at den same etaten som skal føreta utgraving, også er den som set vilkåra for kva som skal gravast ut, og korleis det skal gjerast. Her kan det lett bli bukken og havresekken.

Høgre meiner det er viktig at ein kan lette på vernet for kulturminne det er mange av, f.eks. dyregraver og kolgroper. Høgre meiner også at meir ansvar skal overførast til lokal forvaltning av kulturminne. Høgre meiner i tillegg at staten må ta eit større finansielt ansvar for kostnadene som er knytte til arkeologiske utgravingar.

Høgre føreslår at det bør utgreiast ein modell for prioritering og finansiering av arkeologiske utgravingar som gjev betre balanse mellom avgjerd om utgraving og kostnader og finansiering av utgravinga.

Det er merkeleg at regjeringspartia ikkje er med på dette framlegget.

Representanten Egeland forstår ikkje kva som ligg i dette, men eg hadde trudd at kanskje Senterpartiet forsto betre kva som ligg i eit slikt forslag, og at dei også ville støtte det forslaget som kjem frå Høgre og Kristeleg Folkeparti.

Alf Egil Holmelid (SV) [15:29:49]: Noreg er ein sjøfartsnasjon og ein fiskerinasjon, men det er vel kanskje sånn at den maritime delen av kulturminnevernet har ein brukt litt tid på å kome i gang med. Vi verna industri frå skogforedling, vi verna bygningar, og vi verna ting frå jordbruket før vi begynte å tenkje på at maritim sektor kanskje er ein av dei grunnleggjande sektorane i norsk historie.

Derfor er det veldig positivt at komiteen har kome fram til ein einstemmig merknad om fartøyvern, som eg ser har perspektiv for framtida. Komiteen merkar seg at ein nasjonal verneplan skal vidareførast, og komiteen understrekar at det vil krevje større offentlege tilskot dersom dei konkrete tiltaka og strategiane i Nasjonal verneplan for fartøy skal gjennomførast. Det er ein ambisjon som eg absolutt sluttar meg til.

Så er det ein ting som komiteen peikar spesielt på, og det er viktigheita av å få behalde tilstrekkeleg kompetanse når det gjeld rehabilitering av fartøy, ikkje minst når det gjeld stålskip. Der har eg berre lyst til å ta nokre eksempel. Ein av teknologiane, kompetansane, som faktisk kanskje finst berre ein plass i verda i dag, er å ta vare på våre skoleskip. Eit skip som skoleskipet «Sørlandet» og fleire andre skoleskip er klinka – dei er ikkje sveisa. I dag er det kan-

skje berre ein plass i verda ein framleis kan klinke slik at det blir vasstett, og det skal det helst vere dersom det er eit skip vi snakkar om. Då skoleskipet «Sørlandet» skulle rehabiliterast, blei det sendt på anbod og endte opp i Tyrkia. Men tyrkarane måtte kome til Kristiansand for å få klinkekompetanse. Det var ingen andre plassar i verda dei kunne finne nokon med klinkekompetanse, nokon som klinka eit skip tett.

Eg ville berre peike på at dette er eit eksempel på ein veldig unik kompetanse som er viktig for å vareta noko av det vi kanskje har veldig stoltheit knytt til, nemleg skoleskipa våre.

Lars Egeland (SV) [15:32:25]: Jeg er veldig glad for det representanten Alf Egil Holmelid sa. Det gjelder konkret Bredalsholmen. Det gjelder alle fartøysentrene, men spesielt Bredalsholmen. Det er veldig viktig at de får både ressurser til å beholde kompetansen, og at det i det hele tatt er nok oppdrag på stålskip til at de kan ha helårlig drift.

Representanten Lødemel hadde en historie om utgravinger. På førstesiden i Tønsberg Blad i dag er det en lykkelig huseier som har funnet et kloster i hagen sin. Han kan fortelle en annen historie. Han ble sjokkert over at han måtte betale utgravinga. Men det er jo sånn at det fins tilskudd, og at staten dekker utgravinger for slike private huseiere.

Jeg tror det er veldig viktig at ansvaret for utgravinger ligger på grunneier, som andre egenskaper ved en eiendom faktisk ligger på grunneier, enten det er tomtens beskaffenhet – om den er bratt eller har dårlig grunn, om det går vannledninger eller kloakkledninger der. Det betyr at større utbyggere må ta med seg kostnadene for utgravinger i sine prosjekter.

Jeg er overbevist om at det som foreslås som en ordning, at staten skal overta ansvaret, ville i hvert fall føre til at tomtene ville bli frigitt mye senere. Så man kan ha forståelse for noe av Lødemels historie omkring utgravinger, men Høyre og Fremskrittspartiet peker jo på løsninger som bare kommer til å gjøre dette verre, dessverre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:34:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om helhetlig forvaltning av det marine miljø i Nordsjøen og Skagerrak (forvaltningsplan) (Innst. 502 S (2012–2013), jf. Meld. St. 37 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre blir det foreslått at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-

lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Siri A. Meling (H) [15:35:21] (ordfører for saken): Med fremleggelsen av denne forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak har samtlige av våre havområder blitt omfattet av forvaltningsplaner, i tråd med de føringer som ble gitt da Bondevik II-regjeringen i 2002 la frem verdens første samlede havmiljømelding, St.meld. nr. 12 for 2001–2002, Rent og rikt hav. Et samlet storting stilte seg bak denne havmiljømeldingen, på samme måte som nå en samlet komitee stiller seg bak forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak.

Norge er en betydelig havnasjon, og vi rår over store havområder. Formålet med forvaltningsplanene våre er å legge til rette for verdiskaping gjennom en kunnskapsbasert og bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester, og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold. For å ivareta alle disse hensynene er kunnskap en nødvendig forutsetning – kunnskap om status, kunnskap om sammenhenger.

Nordsjøen og Skagerrak er vårt mest intensivt utnyttede havområde. Blant annet sto Nordsjøen i 2010 for rundt to tredjedeler av petroleumsproduksjonen på norsk sokkel. Videre representerer Nordsjøen og Skagerrak viktige fiskeriområder, og står for om lag 25 pst. av den nasjonale fangstverdien. I tillegg har kystlinjen til disse havområdene en stor befolkning både som fastboende, hyttefolk og andre tilreisende. Dette betyr at områdene også brukes intensivt til friluftsliv og rekreasjon. Skagerrak er landets mest benyttede område for fritidsaktiviteter knyttet til sjøen. Videre vil sannsynligvis disse områdene også være aktuelle for en eventuell fremtidig utvikling av havenergi.

Denne intensive utnyttelsen av disse havområdene tilsier at ulike hensyn må balanseres på en god, bærekraftig og konstruktiv måte. Vi må også ivareta et internasjonalt samarbeid fordi Nordsjøen og Skagerrak deles mellom åtte land, nemlig Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, Belgia, Frankrike og Storbritannia. Disse havområdene har vært og er til dels ennå utsatt for lang transportert forurensing, men miljøtilstanden har heldigvis bedret seg – bl.a. som et resultat av internasjonalt samarbeid. Dette gjelder selvfølgelig også for forvaltningen av fiskeriressursene. Det er viktig at vi klarer å forvalte bestandene på en god måte som gir grunnlag for et lønnsomt fiskeri i disse havområdene og langs denne delen av norskekysten. Komiteen understreker bl.a. betydningen av at det fra 2013 er innført et utkastforbud i EU for Skagerak.

Det forventes at Nordsjøen har om lag 56 pst. av de gjenværende petroleumsressursene på norsk sokkel. Innsamling av seismikk har nok vært en kilde til konflikt mellom petroleumsnæringen og fiskerinæringen, men det er positivt at myndighetene har utviklet regelverk som skal skape forutsigbarhet og klare rammer for begge næringene, bl.a. gjennom kursing og kvalitetssikring av fiskerikyndige personer om bord på seismikkfartøyene. Mange personer har lagt ned et betydelig arbeid både fra fiskernes organisasjoner, Fiskeridirektoratet, Oljedirektora-

tet og petroleumsnæringen for å få dette til på en god måte.

Der er en samlet komite som støtter de mål som fremkommer i forvaltningsplanen om å etablere god miljøtilstand og bærekraftig høsting og bruk for Nordsjøen og Skagerrak, og de tiltak som foreslås, er å redusere overgjødning og styrke beredskapen mot akutt forurensing. Den største risikoen ligger i den store skipstrafikken i området, og i de siste årene har det vært tre grunnstøttinger med oljeutslipp av et visst omfang, nemlig MS «Server» i 2007, MV «Full City» i 2009 og MS «Godafoss» i 2011. Det er viktig med god slepebåtberedskap og trafikkovervåking for å hindre denne type ulykker, og en samlet komite har også vist til den prosessen som pågår for å etablere en langsiktig modell for den samlede norske slepebåtberedskapen.

Videre stiller komiteen seg bak tiltak for å bekjempe marin forsøpling, sikre bærekraftig høsting av fiskeribestandene, sikre bestander av sjøfugl og etablere marine verneområder og beskyttede områder, i tillegg til kunnskapsoppbygging og styrking av det internasjonale samarbeidet om disse havområdene.

Eirin Sund (A) [15:40:36]: Som saksordføreren sa, har vi med denne forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak nå forvaltningsplaner for alle norske havområder. Dette er et godt og viktig redskap for helhetlig forvaltning. Slik legger vi til rette for næringsliv og miljø.

Formålet med forvaltningsplanen er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester i Nordsjøen og Skagerrak. Samtidig skal vi opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold. Forvaltningsplanen er derfor et verktøy både for verdiskaping og for å opprettholde miljøverdiene i havområdet.

Som rogalending er jeg veldig klar over de enorme virkningene av næringsvirksomheten i dette området – særlig de siste 40 årene med olje- og gassvirksomhet, men også den stolte historien vi har innenfor skipsfart og annen maritim næring i området.

Nordsjøen har stått for en veldig stor del av petroleumsproduksjonen på norsk sokkel, samtidig som både Nordsjøen og Skagerrak har stor fiskeriaktivitet, med om lag 25 pst. av nasjonal fangstverdi. Det er ikke tvil om at den store aktiviteten i forvaltningsområdet har påvirket miljøtilstanden i regionen.

I forvaltningsplanen er det gjennomført et godt arbeid i kartleggingen av miljøstatus i området. Det gir oss et godt kompass i det videre arbeidet, og det gir oss en oversikt som gir oss bedre redskaper til å forstå den samlede påvirkningen på miljøet i området.

Jeg er veldig tilfreds med at regjeringen holder fast ved at det ikke skal åpnes for petroleumsvirksomhet i Skagerrak. Vi vil vurdere det framtidige behovet for ny kunnskap om petroleumsressursene og miljøet i Skagerrak, og det vil ikke bli igangsatt petroleumsvirksomhet i området før en slik vurdering er gjennomført.

Jeg er veldig glad for at miljøtilstanden i området nå er bedre enn den tidligere har vært. Det er en positiv utvik-

ling, som også saksordføreren var inne på. Internasjonalt og nasjonalt miljøregelverk har bidratt til det.

I de områdene som vi nå diskuterer, er det også et betydelig potensial for havvind. I havvindrapporten fra 2010 ble det identifisert seks områder i Nordsjøen som er aktuelle for vindkraftutbygging til havs. Rapporten er fulgt opp av en strategisk konsekvensutredning, som anbefaler å prioritere åpning av fire av disse områdene. Det gjelder Frøyagrunnene, Utsira nord, Sørliche Nordsjø I og Sørliche Nordsjø II. Den strategiske konsekvensutredningen hadde høringsfrist nå i april.

Ved utvelgelsen av områder for havvind er det tatt hensyn til virkningene for naturmiljøet. I den strategiske konsekvensutredningen er det derfor gjort utredninger for sjøfugl, fisk, sjøpattedyr og bunnsamfunn. Det er utredet hvordan utbygging vil påvirke petroleumsinteressene, skipstrafikken, fiskeriinteressene og en rekke andre interesser. Det er lagt et helhetlig perspektiv til grunn for plassering av havvindprosjekter.

Vedtaket av forvaltningsplanen markerer starten på et spennende videre arbeid i regionen. I planen foreslår regjeringen en rekke tiltak som jeg mener er riktige for å øke kunnskapen om havområdene, og for å styrke reguleringen. Siden saksordføreren, Siri A. Meling, så flott refererte til dem, skal ikke jeg referere til dem en gang til. Men jeg er veldig glad for at vi nå har forvaltningsplaner for alle havområdene våre. Det gir en styrke i miljøarbeidet og en forutsigbarhet for næringslivet som jeg mener er veldig verdifull, og jeg er veldig glad for å se at enigheten i komiteen er så stor i denne saken.

Lars Egeland (SV) [15:44:38]: Nordsjøen og Skagerrak er et havområde som er svært utsatt. Heldigvis er miljøtilstanden i dag bedre enn den var tidligere, men det er selvfølgelig utfordringer knyttet til petroleumsvirksomheten i Nordsjøen, til skipstrafikk, til langtransportert forurensning og beskatning av fiskeressurser. Nordsjøen og Skagerrak har også en betydelig høyere konsentrasjon av miljøgifter enn øvrige norske havområder.

Saksordføreren sa at det er en samlet komité som legger fram innstilling. Men det er et viktig unntak. Regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti er fornøyd med at det ikke skal åpnes for petroleumsvirksomhet i Skagerrak, men den enigheten omfatter ikke Fremskrittspartiet og Høyre. I en situasjon der vi internasjonalt er forpliktet til å verne større havområder, og der hensynet til klimaet tilsier at vi ikke kan utnytte alle de fossile ressursene vi kjenner til, må vi verne de mest utsatte havområdene. Havområdet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er etter SVs mening et havområde som bør vernes, på grunn av sin store betydning for fiskeriene, mens Skagerrak bør vernes nettopp fordi det allerede er et så sterkt belastet havområde.

De viktigste næringsaktivitetene i havområdet i dag er fiskerier, skipstrafikk, petroleumsvirksomhet i Nordsjøen og reiseliv. I meldinga er også de marine økosystemtjenestenes betydning for verdiskaping omtalt.

Fiskefangst i Nordsjøen og Skagerrak utgjør omtrent 20 pst. av den samlede verdien av norske fiskerier. Havbruksaktiviteten langs kysten som grenser til forvaltnings-

planområdet, er samlet på Vestlandet. Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland innehar 31 pst. av tillatelsene til oppdrett av laks og ørret i Norge. De påvirkes også av miljøforholdene i Nordsjøen og Skagerrak.

Skipstrafikken har et større omfang og er mer kompleks enn i noen av de andre havområdene. Trafikkseparasjonssystemet og anbefalte seilingsruter som ble innført i juli 2011, bidrar nå heldigvis til å få større skip og skip med farlig eller forurensende last mye lenger ut fra kysten. Målet med rutetiltakene er å redusere sannsynligheten for at en ulykke kan inntreffe, og selvfølgelig redusere konsekvensene av et eventuelt oljeutslipp.

Havet og kysten har stor betydning for rekreasjon, friluftsliv og reiseliv i Norge. Kyststrekningen er meget attraktiv og mye benyttet av befolkningen. Kyst- og havmiljøet er viktig for friluftsliv ved at det gir opplevelsesverdi, det er et sted å utøve aktiviteter, det gir helsegevinst, og det er et viktig grunnlag for lokal næringsaktivitet. Hele 58 000 er sysselsatt i reiselivsnæringen i dette området.

Så har vi begrepet «andre økosystemtjenester». Det er f.eks. havets nedbryting av skadelige organismer, det er opprettholdelse av stabiliteten i økosystemet, og det er klimaregulering. Flesteparten av slike økosystemtjenester er fellesgoder som ikke omsettes i noen markeder, og som dermed ikke har noen markedspris. Det betyr at kostnadene ved å ødelegge slike tjenester ikke inngår i bedriftskalkyler eller kommer fram i vanlige regnskap. Derfor er det også større fare for at man forringer disse tjenestene, og dermed grunnlaget for framtidig velferd. En hovedhensikt med hele systemet med forvaltningsplaner er å sørge for at disse ikke-markedsomsatte tjenestenes økonomiske verdi og økologiske betydning blir forvaltet bærekraftig. Også ikke-markedsomsatte tjenester har betydelig verdi. Det er viktig å huske på.

Erling Sande (Sp) [15:48:44] (leiar i komiteen): Stortinget vedtek i dag forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak. Med dette er alle områda våre omfatta av forvaltningsplanar.

Øg i denne forvaltningsplanen er det vanskelege og viktige avvegingar som må gjerast. Det er betydelege miljøutfordringar som skal takast på alvor. Området har ein vesentleg del av petroleumsproduksjonen, samtidig som fiskeriaktiviteten utgjør 25 pst. av den nasjonale fangstverdien. I tillegg kjem dei store verdiane knytte til friluftsliv og rekreasjon.

Med så kryssande verdiar, og i tillegg til at dette området er delt mellom eller grensar inn til åtte land, er det openbert at det blir stilt store krav til forvaltninga av havområdet. Forvaltningsplanen omhandlar både utfordringar og lyspunkt. Miljøtilstanden er utfordrande, men han er i betring. Det internasjonale miljøsamarbeidet har verka.

Eit anna lyspunkt er at gytebestanden av torsk i Nordsjøen no truleg passerer kritisk nivå for fyrste gong sidan 1990-talet. Det understrekar kor viktig det er med kunnskapsbasert forvaltning, og eg håpar på den same utviklinga også for andre av dei trua fiskeartane og dei trua sjøfuglbestandane.

Det er også viktig at forvaltningsplanane vektlegg dei

særleg verdifulle og sårbare områda. Totalvurderinga for forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak tilseier at det ikkje skal opnast for petroleumsverksemd i Skagerrak no. Samtidig minner tre grunnstøytingar sidan 2007 med påfølgjande oljeutslipp oss om kor viktig det er å redusere risikoen for akutt forureining frå skipstrafikken. I samband med det har eg lyst til å understreke representanten Egeland sitt poeng, at den innsatsen som er lagd ned kring plassering av skipsleier både i dette området og i andre område, er eit viktig grep for å hindre oljeulykker der skip er involverte, og også det som har skjedd på kapasitetsbygging kring slepebåt, som kanskje er det viktigaste enkeltgrepet ein kan gjere for å hindre denne typen ulykker.

Senterpartiet støttar måla og tiltaka i forvaltningsplanen, og er derfor glad for å gi støtte til den her i dag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:51:33]: Forvaltningen av Nordsjøen og Skagerrak skal være basert på best tilgjengelig kunnskap. I denne planen sier regjeringen at forvaltningen skal styrkes videre gjennom systematisk kunnskapsoppbygging om økosystemene. Formålet er å legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av ressurser og økosystemtjenester i Nordsjøen og Skagerrak, og samtidig opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet og naturmangfold.

Forvaltningsplanen og tiltakene i denne omfatter i hovedsak de åpne sjøområdene i norsk del av Nordsjøen og Skagerrak, dvs. områdene utenfor grunnlinjen, i territorialfarvannet og Norges økonomiske sone nord til Stad.

Kristelig Folkeparti er tilfreds med at regjeringen holder fast ved at det ikke skal åpnes for petroleumsvirksomhet i Skagerrak. Jeg har merket meg at regjeringen vil vurdere det framtidige behovet for ny kunnskap om petroleumsressursene og miljøet i Skagerrak, og at det ikke vil bli igangsatt petroleumsvirksomhet i området før en slik vurdering er gjennomført. Det er bra – men Kristelig Folkeparti ser ikke behov for å kartlegge petroleumsressursene i Skagerrak. Vi ønsker at Skagerrak skal forbli oljefritt også i framtiden.

Norge må ta sin del av ansvaret for å redusere de globale utslippene av klimagasser. Dette påpekte også representanten Egeland i sitt gode innlegg. Dette betyr at noen av de gjenværende oljeressursene på norsk sokkel må bli liggende under havbunnen. Kristelig Folkeparti mener at det ikke skal åpnes for oljevirkosomhet i sårbare havområder der miljø- og/eller fiskerihensyn taler for at slik aktivitet er uforvarlig. Vi har derfor programfestet at det bør opprettes petroleumsfrie soner i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, Jan Mayen, Mørebanke og kystnære områder i Skagerrak. Petroleumsfrie soner bør også opprettes i spesielt sårbare og kystnære deler av Barentshavet.

Nordsjøen og Skagerrak er vårt mest intensivt utnyttede havområde og et av verdens mest trafikkerte seilingsområder. I 2010 sto Nordsjøen for om lag to tredjedeler av petroleumsproduksjonen på norsk sokkel, samtidig som både Nordsjøen og Skagerrak har stor fiskeriaktivitet med om lag 25 pst. av nasjonal fangstverdi.

Kystlinjen ved Nordsjøen og Skagerrak har befolkningstette områder, en befolkning som i tillegg til reiselivsnæringen benytter havområdene til friluftsliv og rekreasjon. Skagerrak er landets mest benyttede område for friluftaktiviteter knyttet til sjø.

Nordsjøen og Skagerrak deles mellom åtte land, noe som medfører ekstra store krav til internasjonalt samarbeid om forvaltningen av disse havområdene.

Kristelig Folkeparti ønsker å løfte fram det omfattende og verdifulle arbeidet som bl.a. friluftsrådene og Skjærgårdstjenesten gjør med å sikre, tilrettelegge og forvalte de over tusen sikrede friluftsområdene i dette området. De bidrar til utøvelse av oppsynsoppgaver og rydding av søppel i naturområder. Verdien av dette arbeidet så vi tydelig demonstrert under oppryddingen av utslippene etter skipsforlisene til henholdsvis «Server» og «Full City», da Skjærgårdstjenesten ved Bergen og Omland Friluftsråd og Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden gjorde en fantastisk innsats.

Kristelig Folkeparti er glad for at miljøtilstanden i Nordsjøen og Skagerrak er blitt bedre enn den var tidligere. Havområdene har imidlertid fremdeles store miljøutfordringer. Blant annet har Nordsjøen og Skagerrak høyere konsentrasjon av miljøgifter enn øvrige norske havområder og det høyeste nivået av marint søppel i hele Nordøst-Atlanteren. Dette understreker betydningen av det internasjonale miljøsam arbeidet rundt Nordsjøen og Skagerrak, og den bedre miljøtilstanden viser at denne type samarbeid gir resultater.

Kristelig Folkeparti støtter de målene som kommer fram i forvaltningsplanen, nemlig etablering av en god miljøtilstand samt bærekraftig høsting og bruk.

Til slutt har jeg lyst til å komme med et hjertesukk, for vi har behandlet en annen forvaltningsplan i løpet av dagen, nemlig forvaltningsplanen for Barentshavet sørøst: Jeg skulle gjerne hatt miljøvernministeren med i den debatten og stått på den forvaltningsplanen som gjaldt for Barentshavet. Derfor vil jeg understreke at den gode forvaltningsplanen vi får her, også må gjelde for framtiden.

Borghild Tenden (V) [15:56:07]: Jeg slutter meg til mye av det tidligere talere har sagt, og er i det store fornydd med denne forvaltningsplanen, men jeg vil ta opp et forslag fra Venstre og begynte dette.

Venstre mener generelt at kystnær petroleumsvirksomhet bør unngås, da det innebærer økt risiko for miljøskade ved eventuelle oljeutslipp, samt at det innebærer beredskapsmessige utfordringer, spesielt i kyst- og strandsonen. Venstre foreslår at det etableres en sone langs kysten hvor det ikke skal igangsettes ny petroleumsvirksomhet. En slik sone vil innebære en viktig beskyttelse for de kystbundne sjøfuglene langs kysten, for andre verdier i kystsonen og for verdier i kystbeltet. Funksjonen til en slik sone vil i hovedsak være å redusere risikoen for miljøskade knyttet til et potensielt kystnært oljeutslipp, samt sikre et visst handlingsrom for bekjempelse av olje ved et eventuelt oljeutslipp, før oljen når kystbeltet, kysten og sårbare områder og arter.

Erfaringer fra tidligere kystnære analyser viser at driv-

tider for oljeutslipp 50 km fra kysten kan være korte og ned til i verste fall ca. ett-to døgn. Jo nærmere kysten et potensielt utslipp skjer, jo kortere vil mulige drivtider til land være. Handlingsrommet for håndtering av olje før eventuell stranding av olje blir mindre, og sannsynligheten for å berøre viktige sjøfuglområder og andre viktige verdier ved kysten og risikoen for miljøkonsekvenser blir større.

Vi har nå en mulighet til å få på plass et slikt forvaltningsmessig verktøy, og derfor foreslår Venstre dette i dag.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:58:21]: Med framlegginga av forvaltningsplanen for norsk del av Nordsjøen og Skagerrak, som vert behandla i Stortinget i dag, har regjeringa etablert forvaltningsplanar som grunnlag for ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av alle dei norske havområda. Regjeringa har tidlegare lagt fram forvaltningsplan for Barentshavet og havområda utanfor Lofoten, i 2006, og oppdatert den i 2011, og forvaltningsplanen for Norskehavet vart lagd fram i 2009.

Nordsjøen og Skagerrak er våre mest intensivt utnyttede havområde, og vi har lang erfaring med sameksistens mellom våre viktigaste havbaserte næringer. Petroleumsvirksomhet, skipsfart og fiskeri skaper store verdier for det norske samfunnet. Samtidig er Skagerrak vårt mest nytta område for rekreasjon og fritidsaktivitetar til sjøs.

I framtida kan òg fornybar energi til havs, spesielt havvind, verte ei viktig næring. I tillegg kjem verdien av havområda sine økosystemtenester. Det er fleire tenester enn det vi normalt tenkjer på. Vi veit intuitivt at havet gir oss fisk, men òg tenester som nedbryting av skadelege organismar, oppretthalding av stabiliteten i økosystemet og klimaregulering er viktige verdier for oss. Økosystemutvallet, som no er i arbeid, vil i august gi oss si tilråding om verdsettning av dei tenestene.

Sjølv om det er gjort mykje for å betre miljøet i Nordsjøen og Skagerrak sidan 1970-talet, særleg ved å redusere forureining frå industri og avløp og langtransportert luftforureining, slår planen fast at miljøtilstanden i havområdet framleis er bekymringsfull og på mange måtar utilfredsstillande.

Nordsjøen og Skagerrak er eit rikt og produktivt havområde med store miljøverdier. I forvaltningsplanen er tolv område identifiserte som særleg verdifulle ut frå kva dei har å seie for biologisk mangfald og produksjon – slik som for fisk- og sjøfuglbestandar, sjøpattedyr og korallforekomstar. Alle dei tolv områda er generelt sårbare, men sårbarheita varierer etter kva påverknad dei vert utsette for, og tidspunkta for når dette skjer. I tillegg er kystsona identifisert som eit generelt verdifullt område.

Pågåande, planlagd og framtidig næringsvirksomhet i forvaltningsplanområdet må ta omsyn til dei miljøutfordringane som er identifiserte, og det samla belastninga på havområda. Målet om god miljøtilstand og bærekraftig bruk av Nordsjøen og Skagerrak medfører at vi må arbeide for ei forbetring av miljøet i dei områda. Blant tiltaka vil eg nemne at regjeringa vil redusere overgjødning og forurei-

ning, styrkje beredskapen mot akutt forureining, sikre be-
rekraftig hausting av fiskebestandane, sikre bestanden av
sjøfugl, vidareføre arbeidet med marin verneplan eller blå
parkar og vidare kunnskapsoppbygging.

Eg vil spesielt nemne marin forsøpling, som er eit sta-
dig aukande problem – ikkje berre i våre havområde, men
øg globalt. Marint søppel kan bl.a. gjere skade på dyreliv.
Regjeringa vil styrkje innsatsen mot marin forsøpling.

Regjeringa vil vidareføre systemet med forvaltnings-
planar. Dei heilskaplege rammene for petroleumsverk-
semda vert fastlagde i forvaltningsplanen for kvart enkelt
område. Forvaltningsplanane skal vere rullerande og opp-
daterast jamleg. Regjeringa har vedteke å oppdatere for-
valtningsplanen for norske hav i 2014. Forvaltningsplanen
for Barentshavet–Lofoten skal oppdaterast i løpet av neste
stortingsperiode. Etter ein 20-årsperiode skal planane re-
viderast, noko som inneber ein meir omfattande gjennom-
gang enn ei oppdatering.

Forvaltningsplanane for havområda har vist seg som
gode verktøy for regjeringa. Forvaltningsplanane bidreg til
klargjering i overordna rammer, samordning og priorite-
ring i forvaltninga, meir føreseielege rammevilkår og til å
styrkje sameksistensen mellom havbaserte næringer.

Arbeidet vert leia av Miljøverndepartementet, men alle
departementa det har noko å seie for, deltek i arbeidet. Re-
gjeringa vil utvikle eit kartbasert arealverktøy til bruk i
oppdateringa, revideringa og formidlinga av forvaltnings-
planane. Dette vil gje ei betre oversikt over areala kor dei
ulike aktivitetane går føre seg, og dessutan gje arealmessi-
ge rammer for verksemda.

Forvaltningsplanane har òg vekt internasjonal oppsikt.
Mange andre land følgjer arbeidet med betydeleg inter-
esse, og fleire land som Noreg samarbeider med, etter-
spør informasjon og samarbeid om nettopp dette. Det er
eit teikn på at det norske systemet vert lagt merke til, ikkje
berre som ein god modell for våre havområde, men òg at
dei har ein overføringsverdi til andre land sine havområde.

Regjeringa sitt mål er at Noreg skal vere eit føregangs-
land når det gjeld heilskapleg og økosystembasert forval-
ting av havområde.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke
over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siri A. Meling (H) [16:03:13]: Da Bondevik II-regje-
ringen introduserte havmiljømeldingen, introduserte man
også på mange måter denne helhetlige økosystembaserte
tilnærmingen til forvaltning. Da er jo kunnskap, som stats-
råden har vært inne på, helt essensielt for å utøve det på en
klok måte.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva vil statsråden si
er den viktigste kunnskapsoppbyggingen vi kan gjøre nå
fremover for å få en enda bedre økosystembasert forvalt-
ning i områdene i Nordsjøen og Skagerrak?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:03:55]: Det trur eg
er fleire ting, men viss eg skal nemne noko, vil ein vel-

dig avgjerande faktor vere, trur eg, å styrkje kunnskapen
om effekten av klimaendringane, ikkje minst når det gjeld
havforsuring. Det er ein kraftig undervurdert effekt av kli-
maendringane, som heldigvis no får meir merksemd, også
innan forskinga, om korleis det systematisk kan påverke,
endre og flytte artsmangfaldet. Det vil vere svært viktig for
oss. Det kan få store konsekvensar for våre havområde.

Vi ser for oss at vi skal kunne gjennomføre pilotpro-
sjekt og tiltaksanalysar, som ytterlegare tiltak for å forbetre
miljøtilstanden i områda i Nordsjøen og Skagerrak, og at vi
skal kunne vidareutvikle eit samordna overvakingssystem
for dei ulike områda, og det kan vere eit viktig grunnlag
for framtidige forvaltningsplanar. Det er i alle fall blant dei
sentrale tinga.

Borghild Tenden (V) [16:05:01]: Venstre har fremmet
et forslag i salen i dag som går på å innføre en grense på
minimum 35 meter fra land hvor det ikke skal åpnes for ny
oljevirkosomhet, pluss de områdene som i dag er stengt for
slik virksomhet. Hvilke vurderinger gjør statsråden seg av
dette forslaget?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:05:23]: Vi kjem
ikkje til å støtte det forslaget. Representanten ler – det
er kanskje ikkje så overraskande; eg er einig i det, men
dette her er ein forvaltningsplan som etter vår oppfat-
ning gjev eit godt grunnlag for å forvalte områda nær
land.

Ulike område i Noreg er ulike. Vi har betydelege om-
råde der det er ei 35-kilometersgrense utan petroleums-
verksemd; ei ytterlegare grense med avgrensingar. Så har
vi betydelege havområde der det ikkje er opna nær land, i
realiteten ein langt større avstand. Og så har vi dei områda
der det ikkje er ei slik grense.

Eg meiner at i sum gjev det forvaltningsplanane vi har
no, eit godt grunnlag for å forvalte dei kystnære områ-
da, men det er ingen tvil om at risikoen knytt til oljeverk-
semd nær land er stor. Det er derfor viktig å ikkje opne
Skagerrak no, og at vi ikkje tilrådd noko på Mørebanken,
osv.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [16:06:34]: Jeg har egent-
lig to spørsmål, men jeg kan prøve å ta dem i samme
replikk.

Det første er en oppfølging av det representanten Ten-
den spurte om. Jeg la merke til at Klif anbefalte en 25-kilo-
metersgrense, og de var tydelige på sårbarhet og selvsagt
fare for utslipp. Hva er bakgrunnen for at regjeringen ikke
følger opp det forslaget?

Det andre spørsmålet mitt er: Kristelig Folkeparti er
veldig glad for forvaltningsplanen og tydelig på at det ikke
skal åpnes. Som jeg sa, undrer jeg meg litt over hvorfor
man skal kartlegge petroleumsressursene og så presisere at
det ikke vil bli igangsatt petroleumsvirksomhet i området
før en slik vurdering er gjennomført. Hva er bakgrunnen
for at man ønsker den kartleggingen, når man er så tyde-
lig ellers på at dette er sårbare områder, og for så vidt også
er tydelig på klimaaspektet, at noen av ressursene må bli
liggende i bakken?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:07:27]: Til det siste: Så vidt eg hugsar, står det vel vurdere behovet for eller noko i den retninga. Det kjem vi til å gjere, for å seie det sånn, så det skal eg kome tilbake til igjen.

Når det gjeld det første, er Noreg, som eg var innom i stad, eit ekstremt langstrekt land, og utfordringane nær land er veldig forskjellige. Det er stor forskjell frå dei nordlegaste områda der vi har ei 35-kilometersgrense – vi har område der vi i realiteten har langt større område som ikkje er opna – til lenger sør der vi har enkeltområde som ikkje er opna, men inga generell grense.

Det er det som er grunnlaget for det eg meiner. Gjenom dei tre forvaltningsplanane har vi ei robust forvaltning, sjølv om det ikkje er tvil om at risikoen, viss det skulle vere petroleumsverksemd nær land, er stor.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, får ei taletid på 3 minuttar.

Alf Egil Holmelid (SV) [16:08:48]: Eg skal ta opp eit par saker frå stortingsmeldinga som ikkje har blitt nemnde før i dag. For det første vil eg innleie med å seie at Skagerrak er eit veldig vanskeleg område, i den forstand at det er sårbart, men samtidig har det veldig stor sjøtrafikk. I tillegg til at det er eit avgrensa område som har stor sjøtrafikk, er Skagerrak også på mange måtar innløpet til Østersjøen. Så viss vi klarer å øydeleggje forholda i Skagerrak, har vi også øydelagt veldig mykje for våre naboar. Difor er det å forvalte Skagerrak veldig viktig. Ein av dei tinga som vi i den samanhengen er veldig glade for at er meldt i meldinga, er at det skal byggjast fem nye multifunksjonsfartøy med spesielle, moderne reiskapar for å ta hand om oljesøl. Det er ei satsing som eg trur kjem til å bli veldig viktig for å sikre at vi ikkje øydelegg dei flotte naturressursane, for ikkje å snakke om badestrendene på Sørlandet i ein gitt situasjon. Det er ei sak eg syntest det var grunn til å nemne her i salen.

Eit anna område eg har lyst å nemne, sidan eg sit i næringskomiteen og jobbar veldig mykje med ein berekraftig fiskeripolitikk, er at i meldinga blir det lagt vekt på at vi skal følge opp avtalen som no er inngått med EU om forbod mot utkast av fisk. Det er også eit område som er veldig viktig.

Utkast av fisk er ein uting, som EU har halde på med i mange år, og som er ei veldig sløsing med ressursar, fordi den fisken dei kastar ut, kan ikkje leve vidare, men er likevel ein fantastisk flott matressurs, både som menneskeføde og som fôr for oppdrettsfisk. Det er ei sak som er veldig viktig for regjeringa å følge opp.

Eg vil avslutte med – som fleire har vore inne på – det gledelege ved at stortingsmeldinga er klar på at det ikkje skal opnast for oljeboring i Skagerrak. Det bekymrar meg veldig at dei to største opposisjonspartia ikkje vil vere med på den merknaden. Det er dystre utsikter for Skagerrak og Sørlandet.

Heidi Sørensen (SV) [16:11:47]: Som de fleste har nevnt, har alle havområdene nå en helhetlig forvaltnings-

plan. Vi husker hvordan situasjonen var før forvaltningsplanenes tid. Det grepet som ble tatt i stortingsmeldingen Rent og rikt hav, var helt avgjørende for å komme ut av en situasjon som var svært vanskelig, hvor kunnskap sto mot kunnskap, sektor sto mot sektor. Vi hadde ikke et helhetlig kunnskapsgrunnlag som Stortinget kunne forholde seg til. Nå har vi sluttført det store arbeidet.

Forvaltningsplanen har allerede fått en oppdatering. Det gjelder Lofoten og Barentshavet. Norskehavet ble behandlet i forrige periode, og denne blir behandlet her i dag.

Det betyr at vi har et helhetlig grep. Forvaltningsplanene kjennetegnes egentlig først og fremst av å være store kunnskapsprosesser, hvor alle sektorer deltar, hvor vi ser på påvirkningene i sammenheng, og hvor vi ser på økosystemets beskaffenhet i havet. Det disse prosessene legger opp til, gjør at vi som politikere kan fatte beslutninger med det best tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget som er å oppdrive. Det er en styrke, og det er en stor styrke at vi klarer å organisere slike prosesser på tvers av sektorene.

Det er riktig som statsråden sier, at dette har blitt lagt merke til i utlandet. Sågar EUs havmiljødirektiv er inspirert av det arbeidet som har skjedd med forvaltningsplanene.

Det som blir viktig framover, er at all forvaltning skal skje innenfor rammene av de forvaltningsplanene som Stortinget har vedtatt. Ingen nye tiltak som ikke finner sin plass innenfor de overordnede rammene som legges her, skal kunne skje, for da bryter vi med prinsippet fra meldingen Rent og rikt hav om at én sektor kan gjøre én ting, og en annen sektor kan gjøre noe annet, og så får vi ikke noe helhetlig grep.

Hvis vi skal beholde det helhetlige grepet vi nå slutfører, er det ualminnelig viktig at ingen nye områder f.eks. kan åpnes for oljeleting uten en oppdatering eller revisjon av en forvaltningsplan i forkant. Da beholder vi det grepet som forvaltningsplanene var tenkt å gjøre, og som man mente å gjøre med Rent og rikt hav, og som har vært fulgt fram til i dag.

Jeg håper det er en politikk som vil fortsette, og at dette helhetlige grepet vil bli verdsatt. Så langt har det vært til beste for våre havområder.

Siri A. Meling (H) [16:15:05]: Representanten Holmelid og representanten Egeland har poengtert at Høyre ikke står sammen med flertallet i en merknad hvor regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti er veldig tilfreds med regjeringens omtale av petroleumsvirksomhet i Skagerrak.

Jeg har lyst å si at Høyre stiller seg bak denne forvaltningsplanen og de føringene som ligger i den. Det gjelder også det som handler om petroleumsaktivitet. Dersom vi ikke – på samme måte som disse partiene – ønsker å uttrykke vår store tilfredshet med regjeringen, er det ikke noe dramatisk i det.

Det er helt riktig, som representanten Sørensen nettopp sa fra denne talerstolen, at hvis en skal åpne disse områdene, vil man måtte følge vanlige prosedyrer, både når det gjelder forvaltningsplanen og det som eventuelt måtte kreves i henhold til petroleumsloven. Så jeg synes kanskje

at disse representantene prøver å gjøre noen billige poenger ut av at Høyre og Fremskrittspartiet ikke står sammen med regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti i akkurat denne merknaden. Det viktigste er at vi stiller oss bak forvaltningsplanen, slik den er lagt frem fra regjeringen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:16:19]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om klimatilpasning i Norge (Innst. 497 S (2012–2013), jf. Meld. St. 33 (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 40 minutt og fordelt med inntil 5 minutt til kvart parti og inntil 5 minutt til medlem av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlem av regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Nikolai Astrup (H) [16:17:13] (ordfører for saken): I fjor, omtrent på denne tiden, diskuterte vi i denne salen norsk klimapolitikk, det vil si hva vi i Norge skulle gjøre for å redusere våre klimagassutslipp og bidra til at den globale veksten i klimagassutslipp kan stanses og reduseres til et bærekraftig nivå.

Vi vet imidlertid at klimaendringene allerede er i gang, og at de vil bli mer merkbare i årene fremover, uansett om vi både her i landet og i verden som helhet klarer å bli enige om tiltak for å redusere utslippene av klimagasser.

Hvor store konsekvenser klimagassene vil få for natur og samfunn, vil være et resultat at hvor mye klimaet endrer seg. Det er også avhengig av samfunnets evne, muligheter og vilje til å ta hensyn til at klimaet vil endre seg fremover og aktivt tilpasse seg disse endringene.

Det er en kjensgjerning at Norge ligger utsatt til med en langstrakt kyst og store høyfjellsområder som strekker seg inn i Arktis. Vær og klima påvirker nærmest alle deler av samfunnet og er en viktig del av hverdagen for de fleste. Det norske folk har derfor alltid vært vant til å ta hensyn til været og har gjennom århundrene tilpasset seg et skiftende klima.

Likevel vil mer ekstremvær, med stormer og hyppigere regnflom, i fremtiden kunne sette samfunnet på store prøver. Dette har vi sett flere eksempler på i flere landsdeler de siste årene – senest på Østlandet nå i vår.

Et moderne samfunn er sårbart overfor naturødeleggelser. Svært mye av infrastrukturen, maskiner, apparater og andre hjelpemidler i vårt samfunn er avhengig av elektrisk kraft. Kraftforsyningssystemet må være dimensjonert for å tåle ekstremvær. Større brudd i kraftforsyningen vil ha

store økonomiske konsekvenser og utgjør en trussel mot liv og helse. Orkanen «Dagmar» for halvannet år siden viste hvor sårbare våre lokalsamfunn er når strømmen blir borte i lengre perioder.

Samfunnsendringer vil påvirke vår sårbarhet for klimaendringer. En økende andel av den norske befolkningen bor i byområder, og det er forventet at byene vil fortsette å vokse. De største byene i Norge ligger ved kysten eller inntil vassdragene. Større og mer intense nedbørmengder stiller større krav til overvannshåndtering i byene.

Byutvikling i havneområder gir også utfordringer på grunn av havnivåstigning. Byene har også mye infrastruktur, med sine mange bygninger, veier, havner og ledningsnett. Denne infrastrukturen vil være sårbar om klimaendringene innebærer mer intens nedbør og økt sannsynlighet for lokale regnflommer.

Det er derfor behov for å styrke både det forebyggende arbeidet og kriseberedskapen. Det er også et behov for å definere det overordnede statlige ansvaret. Når det gjelder elveflommer, slik vi opplevde det på Østlandet denne våren, er ansvaret for beredskapen klart definert hos NVE. Men det er også behov for å definere ansvaret når det gjelder overvann og havnivåstigning. Det er derfor en svakhet ved meldingen at den ikke inneholder noen avklaring av disse ansvarsforholdene. Jeg registrerer at også regjeringspartiene deler denne kritikken.

Det er derfor svært viktig at statsbudsjettet for 2014 endelig avklarer det statlige myndighetsansvaret for overvann, havnivåstigning og koordineringsfunksjonen på klimatilpasningsområdet. Det er også behov for å klargjøre ansvarsforhold for å sikre bebyggelse mot flom og skredfare.

Kommunene har i dag et generelt ansvar for å ta vare på innbyggerne og ansvar for den lokale flom- og skredberedskapen. Ansvarsfordelingen mellom utbygger, kommune, fylkeskommune og stat knyttet til utbygging av ny bebyggelse og infrastruktur er klart definert i lovverket gjennom reglene for arealplanlegging og byggesaksbehandling – men det er altså ny bebyggelse.

Når det gjelder ansvaret for eksisterende bebyggelse, er det noe mer uklart. Jeg registrerer at det i meldingen står at departementet har startet arbeidet med å avklare det ansvaret kommunene har for flom- og skredforebygging ved eksisterende bebyggelse. Det er bra. Men jeg vil understreke at dette haster. Ikke minst haster det å få på plass klare ansvarsforhold når mennesker må flytte fra boligen sin fordi det ikke lenger er trygt å bo der på grunn av klimaendringene.

Høyre mener at kommunene må ta det økonomiske ansvaret – utover det forsikringsselskapene dekker – for de utgifter boligeiere påføres som følge av at de må flytte fra boligen sin eller gjenoppbygge boligen på et annet sted på grunn av økt flom- og skredfare.

Vi trenger ny kunnskap om hvordan klimaendringer vil påvirke den enkelte kommune. Bevilgningene i de siste års statsbudsjett til flom- og skredforebygging dekker bare en brøkdel av behovet for kartlegging av faresoner for flom og skred i kommunene. Det er derfor behov for økt innsats på dette området de kommende årene.

Klimaendringene er her enten vi liker det eller ikke. Derfor må vi, samtidig som vi setter i verk tiltak for å redusere utslippene av klimagasser, tilpasse oss de endringene vi vet at kommer. Behandlingen av denne meldingen viser heldigvis bred enighet om dette.

Eirin Sund (A) [16:22:18]: Klimaendringene er blant de største utfordringene vi står overfor, ikke bare her til lands, men i verden. I likhet med alle partiene i komiteen, bortsett fra Fremskrittspartiet, mener jeg at klimaendringene de siste 150 årene ikke kan forklares uten at vi tar hensyn til menneskelige utslipp av klimagasser.

Arbeiderpartiet legger målene vi har forpliktet oss til i klimaforliket, til grunn for vår klimapolitikk, og vårt mål er at de globale utslippene av klimagasser begrenses, sånn at temperaturøkningen globalt ikke overstiger 2 grader.

Jeg mener at vi må føre en ambisiøs, nasjonal klimapolitikk. Jeg registrerer at Fremskrittspartiet ikke fant det naturlig å bli med resten av komiteen på den merknaden heller – det bare konstaterer jeg.

Isolert sett fører klimaendringene, selv på 2 grader, til store utfordringer for samfunnet, både globalt og lokalt. Akkurat hvor store endringer vi vil stå overfor, avhenger av hvor stor temperaturøkningen vil bli.

Det er sånn at selv om vi lykkes med klimapolitikken, vil temperaturen stige de neste hundre år, og klimaet vil endres. Det er derfor nødvendig å arbeide målrettet med klimatilpasning.

Klimaendringene vil føre til mer og hyppigere ekstremvær og andre klimafenomen som fører til økt risiko for personskade og skade og slitasje på infrastruktur og bygninger. I planlegging av f.eks. bygninger og veier må dette tas hensyn til.

I Stavanger, som ikke er så langt unna der jeg kommer fra, ble det nye kulturhuset bygd høyere enn det som var planlagt, på grunn av hensynet til springflo og framtidig havnivåstiging. Det var viktig å unngå at vannet – en eller annen gang i framtiden – skulle renne inn i den majestetiske foajeen.

E6 gjennom Gudbrandsdalen mellom Øyer og Tretten ble hevet med 36 cm etter flommen i 2011, og videre gjennom Ringeby og Otta ble veiene dimensjonert for 200-årsflommen pluss en sikkerhetsmargin på én meter.

Kunnskap er en forutsetning for effektiv klimatilpasning. Økt kunnskap om klimaendringene og effektene, i tillegg til hvordan vi som samfunn tilpasser oss endringene, blir viktig i det videre arbeidet.

Det er viktig at vi til enhver tid bygger tilpasningsarbeidet på best mulig tilgjengelig kunnskap om klimaendringene, og hvordan disse skal håndteres. Derfor er det også viktig at kunnskapsgrunnlaget for tilpasning til klimaendringene styrkes gjennom en mer aktiv overvåking av klimaendringene, en opptrapping av klimaforskningen og utvikling av det nasjonale senteret for klimatjenester.

Klimaendringenes lokale karakter plasserer kommunene i en førstelinje i møte med klimaendringene. Større og mer intense nedbørmengder setter store krav til overvannshåndtering i byene på grunn av mange tette flater på veier og plasser.

Byutvikling i havneområder og fortetting gir også utfordringer, som saksordføreren var inne på. For at kommunene skal kunne utføre oppgavene sine på en måte som sikrer robuste og bærekraftige lokalsamfunn, er det nødvendig at hensynet til et endret klima blir en integrert del av det kommunale ansvarsområdet. Jeg er derfor glad for at regjeringen vil utarbeide en statlig planretningslinje for kommunenes og fylkeskommunenes arbeid med klimatilpasning i areal- og samfunnsplanleggingen.

Klimaendringene vil bli størst – og de vil merkes mest – i arktiske strøk. Derfor er Arktis et sentralt område både i klimapolitikken og i klimatilpasningen. Klimatilpasning i Arktis er et område som regjeringen må følge tett framover, særlig når det gjelder å styrke kunnskapsgrunnlaget om Arktis i klimasammenheng.

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:26:38]: Det er viktig at samfunnet planlegger og agerer ut fra ekstreme hendelser. Derfor er jeg veldig glad for at det er en samlet komité som står bak de aller fleste merknadene i tilknytning til denne stortingsmeldingen. Det er rett og slett fordi vi som samfunn må ta høyde for at ekstremvær, som det omtales som – ekstremhendelser, ras, flom osv. – vil forekomme i fremtiden, på samme måte som det faktisk har foregått tidligere i vår historie. Det må vi ta høyde for i planlegging, i utforming av politikk og i hvordan vi velger å innrette vår infrastruktur og våre ressurser. Som sagt: Jeg er glad for at en samlet komité står bak det prinsippet.

Men å koble dette opp mot de fleste ekstreme, skal vi si, fremtidsscenariene – av typen ekstremvær og ekstremhendelser – som jeg oppfatter at enkelte i komiteen forsøker seg på, bl.a. siste taler, vil jeg advare sterkt imot. Grunnen til at jeg vil advare sterkt imot det, er at det forteller forskerne oss. Forskerne forteller oss at ekstremhendelser og ekstremvær ikke nødvendigvis kan kobles mot såkalte menneskeskapt klimaendringer, snarere tvert imot. Her mangler man kunnskap. I våre merknader viser vi til en rekke sånne uttalelser, også fra anerkjente – mainstream – klimaforskere.

I innstillingen refererer vi til at FN's klimapanel – og jeg synes det er litt underlig at komiteen ikke kan gå inn på den typen merknader – kom med en spesialrapport i fjor, 2012, som i klartekst sier at ekstremhendelser de neste 20–30 årene vil være dominert av naturlige klimatiske variasjoner. Igjen: Det er ikke noe Fremskrittspartiet finner opp, eller som jeg spinner frem. Det er altså et faktum som FN's klimapanel legger til grunn. Det er underlig at man velger ikke å gå inn på den type refererte merknad som viser til forskning.

Det betyr ikke at vi som samfunn ikke skal forberede oss på og planlegge ut fra at de verst tenkelige hendelsene kan skje, for det mener jeg vi alltid – uansett – må gjøre. Fremskrittspartiet følger også opp økonomisk, med bevilgninger, i revidert nasjonalbudsjett, hvor vi foreslår å bevilge 250 mill. kr til opprydning i infrastrukturskader etter flommen på Østlandet i mai.

Jeg hører enkelte representanter forsøker å knytte dette til forskning på et litt kreativt vis. Jeg synes det er underlig at man i stortingsmeldingen velger å basere seg på

utdatert forskning. Når man refererer til havnivåstigning, velger man også å basere seg på gammel forskning – fra 2008, revidert i 2009 – som ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til landhevingen etter siste istid, og som dessuten totalt har sett bort fra gravitasjonseffekten dersom vi får stor issmelting på Grønland. Det er – hva skal jeg si – et litt dårlig forsøk på å fremstille ting som verre enn de er. Forskerne sier i dag – forskning anno 2013 – i klartekst at tvert om kan vi risikere at man i deler av landet, og da refererer man til Oslo, til Tromsø og til Trondheim, i slutten av dette århundret kan være i den situasjonen at man ikke har hatt havnivåstigning, men havnivåsenking. Det er faktiske forskningsresultater som ligger til grunn. Da må man være litt forsiktig med å overdrive virkningen av havnivåstigning.

Bare et apropos i debatten: Det er viktig at man er edruelig, det er viktig at man ikke overdriver – men man skal planlegge for det verste.

Lars Egeland (SV) [16:32:00]: De fleste av oss mener at vi står her og diskuterer konsekvensene av de menneskeskapte klimaendringene.

I 2006 kom den såkalte Stern-rapporten, der konklusjonen var at kostnadene ved en tilpasning til temperaturøkningen ville være mellom 5 pst. og 20 pst. av det globale bruttonasjonalproduktet, mens det ville koste 1 pst. å bremse de globale utslippene om det gjøres i tide. Den tida er nå i ferd med å renne ut. Utslippene av drivhusgasser som allerede er skjedd, er så store at vi neppe kan hindre en temperaturøkning opp mot to grader. For øyeblikket hevder mange at vi nå har utslipp som gir full fart mot fem–seks graders oppvarming. Samtidig har vi begrenset kunnskap om muligheten til og kostnaden ved å beskytte oss mot effektene av en slik temperaturøkning. Stern-rapportens konklusjon, at det er enklere og billigere å redusere utslipp enn å tilpasse oss konsekvensene av temperaturøkningen, står seg.

Så kan dette bli en diskusjon om Fremskrittspartiet, som ikke tror på menneskeskapte endringer. Jeg nevner regnestykket fra Stern-rapporten fordi vi har hatt noen debatter i dag hvor Fremskrittspartiet ikke har vært alene, men sammen med to andre store partier når det gjelder å kjempe for økt oljeutvinning, og dermed økte klimagassutslipp.

Regjeringa sier at den legger til grunn høye klimaframskrivninger når klimaendringene skal analyseres. Det er viktig å være føre var. Bygger du et dike, er investeringene totalt bortkastet om diket bare nesten er høyt nok til å stoppe flommen. Da vil jeg heller være sikker på at det diket er høyt nok, enn å si som Fremskrittspartiet, at man ikke skal overdrive.

Vi får mer ekstrem nedbør, flere og sterkere stormer, mer flom og mer skred. Steder som har vært trygge bosteder i hundrevis av år, vil bli ubeboelige. Den kompliserte infrastrukturen i vårt samfunn er sårbar når det gjelder elforsyning, teleteknologi, veier, vannforsyning og kloakk. En spesiell utfordring – som er nevnt av flere her – er overvann som følge av økt nedbør, eventuelt hevet havnivå eller stormflod. Avløpsnett er ofte en av de største investerin-

gene som kommunene har. Men det er oftest ikke dimensjonert for det vi kan vente oss framover. Derfor er det bra at regjeringa nå foreslår å sette ned et utvalg for å se på tiltak og rammevilkår for økte mengder overvann. Det er bra og nødvendig.

Hovedpunktene i meldingen er at vi trenger kunnskap om klimaendringene lokalt, og at alle har et ansvar for tilpasning. Det gjelder enkeltpersoner, bedrifter, kommuner, fylker og stat. Ikke minst må klimaendringene inn som en premisse for kommunal planlegging. Regjeringa har varslet at den vil legge fram en statlig planretningslinje for dette.

Det er viktig med miljøfaglig kompetanse i kommunene. Her er det klare utfordringer. En undersøkelse fra 2010 viser at 70 pst. av de miljøansvarlige i kommunene har deltidsstillinger eller bruker mindre enn 50 pst. av arbeidstiden på miljøsaker, og at bare 60 pst. av kommunene har relevant kompetanse på forvaltning av biomangfold.

Klimaendringene skjer så raskt at mange arter ikke rekker å tilpasse seg, og vi risikerer et stort tap av biologisk mangfold. Naturen har allerede et tilpasningsunderskudd. For å få til robuste naturmiljøer er det viktig med store og sammenhengende verneområder, områder «som strekker seg fra fjord til fjell eller over flere vegetasjonssoner», og skogvernområder «som dekker flere vegetasjonssoner». Ikke minst har våtmarksområder og skog en stor betydning for klimatilpasning.

Vi har nylig hatt flom på Østlandet, med dramatiske følger for dem som ble rammet. Ingen kan si at dette er en flom som skyldtes klimaendringene, men det vi kan si, er at flommene som kom sjelden, kommer nå mye oftere som følge av klimaendringene. At noen rammes av dette, er ikke den enkeltes ansvar, men kollektivets – alles – ansvar, som staten må ta, og er beredt på å ta sammen med forsikringsselskaper og kommuner.

Erling Sande (Sp) [16:36:51] (leiar i komiteen): Klimatet er i endring. Det fordrar politisk handling.

Stadig ny forskning gjev oss klart signal om at dei menneskeskapte klimagassutslippa er opphavet til klimaendringane. Vi må derfor halde fram med ein offensiv klimapolitikk, både her i landet og internasjonalt.

Men uavhengig av om vi lukkast i den store klimadugnaden, må vi bu oss på dei klimaendringane som vi allerede ser teikn på. Meir nedbør gjer oss stadig meir utsette for flaum og skred. Temperaturen endrar seg, og dermed endrar naturen seg. Det er stor sjanse for at mange som sit her i denne salen, vil få oppleve å sjå eit isfritt Arktis, noko ingen menneske før har sett.

Klimaendringane utfordrar både artsmangfaldet og matproduksjonen. Det utfordrar infrastruktur og busetnad. Vi må tilpasse oss desse endringane. Vi har betre føresetnader enn mange andre land på kloden når det gjeld klimatilpassing, trass i at vi har ein krevjande geografi i dette landet. Vi har ressursar. Vi har kunnskap til å møte utfordringane, men det krev auka innsats når det gjeld både kartlegging, kunnskap og tiltak, slik regjeringa legg opp til.

Kommunane må ha god oversikt over arealet sitt og kva risikoar som eventuelt kan finnast i ulike område. Vatn- og avløp må vere riktig dimensjonert, og ein må vere budd

på ekstremvêrtilfelle. Varmare klima vil kunne føre til forlengja vekstsesong for matproduksjonen. På den andre sida kan flaum, ras og store nedbørmengder true areal som blir brukte til produksjon av mat, både her i landet og andre stader i verda.

At mattryggleik er ein del av den nasjonale beredskapen, er derfor særst viktig. Vi ser auka fokusering på t.d. beredskapslager for korn, både her heime og internasjonalt. Å halde oppe og styrkje sjølvforsyningsgraden er etter Senterpartiets syn eit viktig klimatilpassingstiltak.

Drikkevatt er eit anna område som det er viktig å sikre, med tanke på klimaendringar. Alle er vi klar over kor sentralt tilgangen på reint vatn er for alle innbyggjarar.

Kommunane har ei særleg viktig rolle på dette området. Samtidig er det viktig at kommunar og stat spelar på lag i arbeidet med kunnskaps- og kapasitetshevinga. Planretninglinjene som regjeringa har varsla, er eit viktig steg i den retninga. Tilsvarende er det å setje ned eit utval for å ta føre seg handteringa av overvatnsproblematikken. Det er viktig at det gode arbeidet regjeringa har gjort innanfor flaum- og skredforebygging, held fram og blir styrkt.

Eg klarer ikkje dy meg for å ha ein bitte liten visitt til Framstegspartiet: Denne meldinga er noko meir enn at ein førebur seg på ekstremvêrtilfelle i framtida, som vi har gjort fram til no. Dette er eit varsel om ein auka innsats – at vi bur oss på fleire ekstremvêrtilfelle, at vi bur oss på auka temperaturar og auka nedbør. Det er jo det denne meldinga handlar om. Så eg håpar Framstegspartiet er klar over kva premisser som ligg til grunn når vi vedtek denne meldinga.

Så kan ein ha ulike syn på kva som fører til klimaendringane, slik Framstegspartiet og representanten Amundsen brukte ein del tid på her frå talarstolen. Eg let meg fascinere litt av at Framstegspartiet i denne saka har ein merknad som viser til FN's klimapanel, og frå denne talarstolen gjer eit stort poeng av å forsvare klimapanelet sine konklusjonar på dette eine punktet. Men hovudkonklusjonen til FN's klimapanel fornektar ein. For å bruke eit bilete: Det blir jo som å fokusere på enkeltvers i Den store boka, utan å tru på heilskapen.

Lat oss no glede oss over at vi i stor grad er samla om innstillinga i denne saka, og så får vi sjansen til å diskutere sjølve klimaproblematikken i neste sak, reknar eg med, og då reknar eg òg med at vi får nokre betraktningar frå dei partia som tek mål av seg til å samarbeide med Framstegspartiet den komande perioden, om kvar politikken på dette området vil ligge.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [16:41:39]: Om jeg ikke akkurat skal svare på den utfordringen nå, vil jeg i alle fall si til representanten Sande at det han sa om Den store boka, var et bilde jeg skjønnte, og et bilde som jeg er helt enig i.

De fleste studier av mulige konsekvenser av klimaendringene tar utgangspunkt i at gjennomsnittstemperaturen på jorden vil øke med 2–3 grader mot slutten av dette århundret. Kapasiteten og muligheten til å tilpasse seg høyere temperaturstigninger, som 4–6 grader celsius, har vi begrenset kunnskap om.

Selv om man skulle få en internasjonal enighet om en ambisiøs politikk for å redusere utslipp av klimagas-

ser, vil temperaturen fortsette å stige fram mot 2100. Det er derfor nødvendig å forberede samfunnet på forventede klimaeffekter som uansett vil komme.

Norge ligger utsatt til, med en langstrakt kyst og store høyfjellsområder som strekker seg inn i Arktis. Vær og klima påvirker nærmest alle deler av samfunnet og er en viktig del av hverdagen for de fleste. Det norske folk er derfor vant til å ta hensyn til været, og har gjennom århundrene tilpasset seg et skiftende klima.

Over det siste århundret har det blitt varmere i Norge, og nedbørmengdene har økt med om lag 20 pst. Det er ventet at temperatur og nedbør i Norge vil fortsette å øke framover.

Klimatilpasning handler om å erkjenne at klimaet er i endring, forstå konsekvensene og iverksette tiltak for enten å hindre skade eller utnytte mulighetene klimaendringene kan innebære.

I Norge kan høyere temperatur føre til lengre vekstsesong, noe som i utgangspunktet er positivt med tanke på økt selvforsyning. På den andre siden kan økt nedbør, ras og flom bety tap av avlinger og dyrkbar jord, og således være en trussel mot matproduksjon og selvforsyningsgrad. Dette har vi sett eksempler på denne våren. Det er derfor viktig å ha økt beredskapsfokus på de følgende klimaendringene kan ha for den nasjonale matforsyningen. Arbeidet med å sikre matjord må fortsette, og vi må få økt fokus, både nasjonalt og internasjonalt, på nødvendige beredskapslagre for korn.

Nær sagt all infrastruktur er utsatt for klimaendringer. Sårbarhet i infrastruktur og bygninger har stor betydning for hvordan samfunnet berøres av klimaendringer.

Meldingen peker på at en felles utfordring for store deler av infrastrukturen og bygningsmassen er etterslep av vedlikehold. Klimaendringene vil forsterke behovet for vedlikehold og øke utfordringene knyttet til etterslep. Denne gjensidige avhengigheten og det store vedlikeholds- etterslepet forsterker sårbarheten for klimaendringer.

Kristelig Folkeparti har merket seg at regjeringen i meldingen ikke avklarer statlige ansvarsforhold for klimatilpasning. Det er ikke avklart hvem som skal være myndighet på sentrale områder som overvann og havnivåstigning, noe som er en klar svakhet med meldingen. I dag har minst åtte departement ansvar for ulike deler av arbeidet med naturfare og klimatilpasning. Mens NVE har et klart definert ansvar for forebygging og sikring mot elflom og skred, er det ikke definert noe slikt ansvar for havnivåstigning og overvann. Manglende avklaring av det statlige koordineringsansvaret og fagansvaret bidrar til å vanskeliggjøre kommunenes tilpassningsarbeid. Derfor haster det med en avklaring av det statlige ansvaret for havnivåstigning og overvann.

Klimaendringene øker behovet for å satse på flom- og skredforebygging. Vi kan aldri sikre oss hundre prosent mot framtidige flom- og skredulykker, men styrket satsing på forebyggende tiltak kan redusere skadene og minske omfanget av nye flommer og skred.

I svar til komiteen varsler departementet at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av naturskadelovens bestemmelser om sikring. Kristelig Folkeparti mener dette

lovutvalget bør nedsettes umiddelbart, og at det blir et ekspertutvalg som kan utrede en helhetlig lovendring som klargjør kommunenes ansvar og boligeiernes rettigheter når det gjelder flom- og skredforebygging. I dag er det uklare rettstilstander, noe som har ført til en rekke rettsaker. Enkelte boligeiere vil i framtiden måtte flytte fordi tomten blir uegnet og farlig som boligtomt på grunn av økt flom- og skredfare. Det er særlig viktig å klarlegge ansvar og rettigheter i slike saker.

Borghild Tenden (V) [16:46:11]: Klimaendringene observeres allerede. Det er et økende antall episoder med ekstremvær, og skadeomfanget og kostnadene ved naturskader øker markant – både globalt og nasjonalt. Norge er heldig stilt og har kompetanse og gode forutsetninger for å kunne tilpasse seg endringene, men også vi vil kunne erfare uventede konsekvenser og svært kritiske kombinasjoner av ulike ekstremer – ekstremer vi ikke har forutsett i dag. Samfunnet må derfor gjøres mer robust for å kunne håndtere det uventede.

Beredskapen for ulike hendelser som flom og skred må åpenbart styrkes, men i arbeidet med tilpasning til klimaendringene må vi også forberede oss på langt mer alvorlige og eksistensielle utfordringer og konsekvenser som berører helt grunnleggende forhold, f.eks. kollaps i marine økosystem eller ekstreme uår som berører vår eller våre handelspartneres evne til å produsere og tilby mat.

Klimaendringene virker som forsterker av eksisterende sårbarheter og øker vedlikeholdsetterslepet. Klimatilpasning er helt nødvendig. Det er ikke noe nederlag eller tegn på at vi gir opp klimakampen. Kutt i klimautslipp må alltid være det viktigste, men tilpasning er helt nødvendig for å sikre liv og helse og bevare miljø, verdier og infrastruktur. Klimatilpasning dreier seg om god natur- og ressursforvaltning og opprettholdelse av god kvalitet på infrastruktur, bygg og andre verdier. Det haster imidlertid med å komme i gang med tilpasningsarbeidet.

Kommunene vil spille en helt sentral rolle. Mangelen på ressurser i klimatilpasningsarbeidet og utydelig eller manglende helhetlig nasjonal strategi for klimatilpasning fører til ansvarspulverisering mellom ulike sektorer og mellom styringsnivå – stat, fylke og kommune – og mellom offentlig og privat ansvar. Det tilligger fortsatt eier å sørge for å vedlikeholde og sikre egen infrastruktur, bygg og eiendeler.

Fokuset må være på forebygging lokalt. Forebygging er samfunnsmessig lønnsomt, og det er lokalt tiltakene må settes inn. Dette innebærer nødvendigvis ikke økte bevilgninger, men økt lokal kapasitet til gode kommunepaner, plan- og byggesaksbehandling og ROS-analyser. Mange kommuner sliter med å følge opp dette.

Klimatilpasning endrer ikke på ansvarsforhold. Som i samfunnssikkerhetsarbeidet ellers er det basert på prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Det er de berørte og ansvarlige som selv må håndtere virkningene. Men det er viktig at staten ikke bare bidrar med bedre informasjon og kunnskap, men også bistår med faglig veiledning og en ordning/mekanisme for finansiering av klimatilpasningstiltak. Men regjeringen må tydeliggjøre

roller og ansvar – også innen klimatilpasningsarbeidet.

Det er beklagelig at regjeringen ennå ikke har ryddet i sentrale statlige ansvarsforhold, som representanten Ropstad også var inne på. Ansvaret for overvann bør legges til NVE, som allerede i dag har det statlige ansvaret for flom og skred. Utsettelsene og det vakuumet regjeringen nå har skapt, kan bli kostbart. Det er ingen unnskyldning for manglende tydeliggjøring av ansvar at det er satt ned et nytt lovutvalg for å se på overvann. Tvert imot ville det vært en fordel for lovarbeidet at ansvaret for saksfeltet hadde en tydelig forankring i et statlig fagorgan/en statlig etat.

Ansvar for overvann bør legges til NVE, til tross for olje- og energiministerens innsigelser og bekymring for at det blir for mye vann og for lite energi i Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE.

Til slutt vil jeg ta opp Venstres forslag.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:50:46]: Klimapolitikken handlar først og fremst – og aller mest – om å kutte klimagassutslepp. I tillegg må vi tilpasse oss dei klimaendringane som er her, her og no, og til dei som vil kome i framtida. Det er nødvendig fordi verda ikkje har lykkast med å kutte utsleppa av klimagassar.

Klimaendringane skjer så raskt at mange artar ikkje rekk å tilpasse seg endringane. Ingen klimamodellar har føresett omfanget av tap av snø og is i Arktis dei siste åra. Endringane verkar inn på livet i Arktis, og med lengre vekstsesong kjem nye artar til. Med eit meir oppe Arktis må vi òg passe på at ny verksemd vert balansert opp mot omsynet til miljøet.

Ekstrem nedbør gjer stor skade. Nedbør over Noreg har auka med om lag 20 pst. dei siste 100 åra, og nedbøren kjem med større intensitet enn før. Vi må vere førebudde på at den utviklinga vil halde fram. Det vil verte varmare. Låglandet vil nokre år kunne verte snøfrie vinterstid i dette hundreåret.

Samfunnet må tilpasse seg ein endra risiko for hendingar som flaum og ekstremvær, så vel som til meir gradvise endringar i naturen som svekkjer miljøet og folk si helse.

Dei naturutsette næringane, som landbruk, fiskeri og turisme, vil få endra rammer. Det er viktig å fange opp breidda i utfordringane. Det er krevjande å skaffe kunnskap og halde oversikt over klimaendringane og kva dei betyr. Utfordringane må verte møtt med ein aktiv politikk.

Denne våren har vi nok ein gong vore vitne til dramatiske bilde av flaumøydeleggingar. Ein kan ikkje slå fast at ein slik flaum aleine kjem av menneskeskapte klimaendringar. Men risikoen for flaum som følgje av ekstrem nedbør kan auke. Vi kan få flaum på nye stader som følgje av eit endra vêrmønster. Det skaper utfordringar, og i meldinga gjer vi greie for korleis vi skal møte dei.

Klimatilpassing har over år vore ein prioritet på området. Kunnskapsutvikling har stått i fokus. Gjennom forskning, aktiv bruk av nettverka rundt kommunane og målret-

ta informasjon og vegleiing har mange starta arbeidet med klimatilpassing.

Eg vil knyte nokre særlege kommentarar til spørsmålet om overvatn. Nedbør gir risiko for overfløyning, særleg i byane, der vatnet ikkje alltid finn naturlege avløp. Avløpsnettet er ikkje dimensjonert for å handtere store mengder regnvatn. Gode tiltak kan minske risikoen for overvatn, flaum i byane og samtidig auke kvaliteten på bymiljøet. God handsaming av overvatn handlar om ansvar og rammer i norske kommunar, og fannar om fleire krevjande spørsmål.

Derfor vil vi opprette eit offentleg utgreiingsutval som skal vurdere det regelverket som gjeld i dag, og kome med eventuelle forslag til forbetringar av rammevilkåra for handsaminga i kommunane når det gjeld aukande mengder overvatn på grunn av eit klima i endring.

Ei vanleg levetid for bygningar er 78 år. I alle vedtak som har betydning langt fram i tid, må ein tenkje på klimatilpassing. Når ein skal vurdere korleis klimaendringane kan verke, må ein vere føre var. Derfor legg regjeringa til grunn at ein skal ta utgangspunkt i høge klimaframskrivingar når konsekvensar for klimaendringane skal verte analyserte.

Kommunane har ansvar for planlegging. Klimaendringane er ein ny dimensjon som skal inn i planlegginga. Statlege styresmakter legg premisser. I arbeidet med meldinga har mange ønskt tydelegare føringar og retningslinjer for arbeidet med klimatilpassing på ulike område i kommunane. For kommunale ansvarsområde og tenester som arealplanlegging, vatn og avløp og transport, er klimaet ein viktig faktor. Derfor har regjeringa vedteke at ein skal utarbeide ei statleg planretningslinje for kommunanes og fylkeskommunanes arbeid med klimatilpassing i areal- og samfunnsplanlegginga. Retningslinja skal verte innarbeidd i den eksisterande statlege planretningslinja for klima og energi.

Alle har eit ansvar for klimatilpassing. Det gjeld ein-skipdpersonar, bedrifter, kommunar, fylke og stat. Staten skal ta ansvar på eige område og leggje til rette for at andre kan vareta sitt. Kunnskap og verktøy er stikkord. Derfor vil regjeringa at kunnskapsgrunnlaget for tilpassing til klimaendringane vert styrkt gjennom ei meir aktiv overvaking, ei framleis opptrapping av klimaforskinga og ei utvikling av det nasjonale senteret for klimatenester.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:55:22]: I stortingsmeldingen legger man til grunn det som åpenbart er foreldet forskning når det kommer til havnivåstigning. Vi vet, som et faktum, at havnivåstigningen ikke kommer til å bli så dramatisk – uansett fremtidsscenario – som man tidligere har operert med. Fra departementets side innrømmer man også at man har lagt til grunn forskning fra 2008, delvis justert fra 2009, istedenfor å ta hensyn til ny kunnskap. Den nye kunnskapen dreier seg om landheving etter siste istid – ikke minst landheving på grunn av en effekt som det ikke er blitt regnet på i det hele tatt tidligere, men som har vært kjent kunnskap lenge, nemlig at gravitasjonen også har innvirkning på hvordan vannet fordeler seg på vår planet.

Hva er årsaken til at man velger å se bort fra ny viten? Er det fordi den ikke er så dramatisk som tidligere forskning tydet på?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:56:30]: Det stemmer at dei gjeldande tala er baserte på ein rapport som Bjerknessenteret fekk utarbeidd i 2009. Dei seinara åra er det publisert ei rekkje nye, både nasjonale og internasjonale, studiar om framtidig havnivåstigning, med litt ulike resultat. Eg kjenner til ein av dei – den frå Kartverket – som det spesielt er referert til i innstillinga.

Eg trur det nærmaste vi kan kome ein status som alle er einige om, vil vi få om ikkje lang tid, når IPCC legg fram sin neste hovudrapport, som vil gi ei oppsummering av den totale forskinga på dette området – og gi oss eit bilde av kvar vi står. Vi har referert ein av dei seinare autoritative kjeldene, men eg er heilt einig i at ei breiare oppdatering er nødvendig.

Då eg smilte, var det litt på grunn av den rørende omsorga representanten Amundsen hadde for at ikkje det aller siste på forskingsfeltet for klima var godt nok representert. Eg vil be han om å ta med seg den omsorga til alle framtidige klimadebattar.

Nikolai Astrup (H) [16:57:50]: Regjeringen har med denne meldingen levert en god beskrivelse av de utfordringene vi står overfor.

Dessverre gir den ikke mange av de svarene som er helt nødvendige, nemlig en avklaring av ansvarsforholdene mellom ulike direktorater, departementer og offentlig forvaltningsnivå. Men jeg skal ikke spørre om det.

Jeg skal spørre om det faktum at NVE har konkludert med at det er 120 kommuner som må prioriteres for faresonekartlegging for ulike skredtyper. Men med dagens bevilgninger er NVE i stand til å gjennomføre faresonekartlegging i to til fem kommuner i året. Mener statsråden at det er godt nok?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:58:40]: For det første meiner eg at denne meldinga avklarar viktige ansvarsforhold – varslar prosessar for å avklare andre som det er komplekst å finne ut av korleis vi skal handtere – og i tillegg gir nye verktøy for dei som skal jobbe med det ulike stader.

Eg vil understreke at det ikkje er eit felt der ein kan tenkje seg at ei myndigheit har ansvar. Det er eit felt som er prega av at alle må ha eit ansvar dersom det skal fungere, og det er ofte meir komplekst.

Så til det siste: Det er ingen tvil om at det er store utfordringar på det området. Bevilgningane til NVE sitt arbeid med flaum- og skredsikring og kartlegging er auka dei seinara åra, men det er behov for å styrkje det arbeidet, òg i det vidare – det er eg einig med representanten i.

Nikolai Astrup (H) [16:59:37]: Det er godt å høre at statsråden er enig med Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet i at det er behov for å trappe opp bevilgningene til flom- og skredforebygging i de kommende årene – slik han akkurat sa – for regjerings-

partiene sluttet seg ikke til den merknaden i innstillingen.

Så sier statsråden at denne meldingen svarer på de utfordringene som vi står overfor, og at det ikke er én myndighet som skal ha ansvaret. Jeg er helt enig i at det ikke er én myndighet som skal ha ansvar, men ansvaret må jo plasseres. Regjeringen sier her at man må komme tilbake til hvor det ansvaret skal plasseres. Men her legger man altså frem en stortingsmelding om klimatilpasning. Hvilken bedre anledning har man til nettopp å plassere ansvaret der det skal være, enn i denne stortingsmeldingen? De erfaringene vi har gjort oss nå med store flommer de siste årene, viser jo at det er behov for en rask avklaring av dette spørsmålet. Så spørsmålet er: Hvorfor har man ikke gjort dette tidligere?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:00:43]: Vi varsler at vi om kort tid skal kome tilbake til det koordinerende ansvaret, som i dag forebels har vore lagt til DSB. Det er fordi det er så ekstremt mange etatar og nivå involvert. Det er komplekst korleis vi skal få til ei best mogleg samordning av det, og kva for endeleg løysing vi vel. Men viktige spørsmål rundt samordning og korleis vi skal plassere ansvar elles, går langt utover det.

Når det gjeld korleis kommunane skal klare å handtere sitt planleggingsarbeid, varsler vi verktøy for nokre planretningslinjer og auka styrking på kunnskapssida.

Den problemstillinga som eg nok sjølv blei overraska over i arbeidet her, var kor lite merksemd det var på mengda overvatn. Det er eit akutt behov for å gå igjennom eit komplekst lovverk og styrkje det. Så på ei rekkje område er vi nøydde til å klare opp. Så vil vi raskt kome tilbake med den endelege avklaringa av kor regjeringa meiner at koordineringsansvaret bør liggje i framtida.

Borghild Tenden (V) [17:01:48]: Venstre har fremmet noen forslag også i denne saken. Hensikten med forslagene er at vi mener at samfunnet må gjøres mer robust for å håndtere det uventede. Forslagene går i korthet ut på at vi ønsker å gi meransvar til NVE, DSB og Miljødirektoratet. Hvilke vurderinger gjør statsråden seg av disse forslagene?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:02:17]: Det peikast her på dei tre kanskje viktigaste underliggjande etatane i det arbeidet – det er andre òg, men iallfall tre av dei aller, aller viktigaste.

Alle har betydelege ansvarsoppgåver innanfor dette feltet i dag. Men eg meiner at den største utfordringa no eigentleg ikkje er å tenkje kva for ein boks vi skal putte ting inn i, men korleis vi får dette grunnleggjande spørsmålet, som vil prege nesten all samfunnsplanlegging i det neste hundreåret, til å bli ein dagleg del av arbeidet på alle nivå. Det må prege plan- og bygningsetatar i alle norske kommunar, helsemyndigheiter sitt arbeid og dei neste nasjonale transportplanane som skal leggjast fram. Ein kan gå igjennom nesten sektor for sektor. Korleis får ein kompetansen til å gjennomsyre alle? Det er kjerneutfordringa, ikkje akkurat kva for boksar ein skal putte ting i – sjølv om alle dei etatane sjølvsagt er veldig viktige.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:03:26]: I fjor kom IPCC med en rapport som het «Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation».

Det som er interessant med denne spesialrapporten, er at den klart og tydelig signaliserer at de neste 20–30 årene vil ekstremhendelser som følge av klimaendringer ha sin årsak og opprinnelse i naturlige klimatiske variasjoner. Dermed er det heller ikke noe grunnlag for å trekke de ekstremvariantene av fremtidige klimaendringer som man ofte gjør, og som jeg tror dessverre feilaktig preger debatten og kanskje skremmer folk mer enn man har godt av.

Ja, man skal planlegge for det verste, men man bør kanskje ha litt edruelegheit i det hele. Er statsråden enig i det?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:04:30]: Eg er tilhengar av edruelegheit, det kan eg seie.

Så er det freistande for meg å føreslå å inngå ein avtale med representanten Amundsen. Eg lovar å ta inn over meg den kunnskapen han tek med seg opp på Stortingets talarstol og spør meg om – i dette tilfellet kjende eg ikkje til den, i førre tilfellet, for ei kort veke sidan, kjende eg til den, og lét den prege meg – viss han lovar å ta kunnskapen i den neste hovudrapporten til IPCC inn over seg når den kjem om få månader.

No nikkar han, og eg vel å tolke det som om han er einig med meg i at det er ein slags intensjonsavtale mellom oss.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det får ikke representanten anledning til å svare på, men det er sikkert riktig.

Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 8.

Sak nr. 9 [17:05:18]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Nikolai Astrup og Borghild Tenden om tiltak for å redusere nasjonale utslipp av klimagasser (Innst. 503 S (2012–2013), jf. Dokument 8:132 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 24 minutter og fordeles med inntil 3 minutter til hvert parti og inntil 3 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lars Egeland (SV) [17:06:12] (ordfører for saken): Komiteen viser til klimaforliket, som Stortinget vedtok i juni i fjor, og partienes merknader i innstillingen. Her ble det vedtatt en rekke tiltak for å redusere utslippene av klimagasser. Forslagene i Dokument 8:132 S– representantforslaget vi behandler nå – omhandler i stor grad saker som ble drøftet og vedtatt i forbindelse med klimaforliket.

Det er vanskelig på snau tid å være sikker på at jeg kommer inn på alle forslagene, men jeg går ut fra at forslagsstillerne også vil redegjøre for sine forslag.

Flertallet – Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV – viser til brev fra miljøvernministeren, der det pekes på at regjeringa er godt i gang med å gjennomføre klimaforliket. Vi forutsetter at dette arbeidet fortsetter.

Hele komiteen er fornøyd med at regjeringa følger opp med å fremme en nasjonal tverrsektoriell strategi for bioenergi. Komiteen tar også til etterretning at Gassnovas arbeid med å vurderer CO₂-rensing ved kullkraftverket i Longyearbyen vil måtte avvente beslutning fra lokalstyret og Justis- og beredskapsdepartementet. Men dermed er det også slutt på enigheten i merknadene. Det fremmes derfor en rekke forslag, både fra en samlet opposisjon og fra deler av opposisjonen. Flertallets innstilling er at representantforslaget vedlegges protokollen, fordi vi ikke er uenig i de mange enkeltforslagene, men nettopp fordi regjeringa er godt i gang med å gjennomføre dem.

Et av tiltakene som flere ganger er blitt etterlyst fra opposisjonen, er støttetiltak fra Enova for utfasing av oljefyr i husholdningene. Også i dette representantforslaget etterlyses det. Dette er nå på plass. Regjeringa har også varslet at den vil komme tilbake i statsbudsjettet med en konkretisering når det gjelder virkemidler for å utløse betydelig energieffektivisering og energiomlegging i private husholdninger, jf. vedtak i klimaforliket.

Det er en uenighet når det gjelder innretningen på fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging, som ble styrket med 10 mrd. kr i statsbudsjettet for 2013. Uenigheten er en omkamp, men pengene er nå plassert som kontolån i tråd med Stortingets vedtak i klimaforliket.

I representantforslaget foreslås også en gjennomgang av bilavgiftene. Det hører etter flertallets mening hjemme i statsbudsjettet, men det har skjedd en god utvikling i retning av å gjøre det mer lønnsomt å velge biler med nullutslipp eller lave utslipp. Å komme ned på gjennomsnittlig alder for biler i EU vil fort bety at vi må senke bilavgiften så mye at avgiftsfordelen med elbil blir så liten at elbilsalget stopper opp. En bærekraftig samferdselspolitikk må innebære at bilbruken reduseres, selv om det også er snakk om utslippsfrie privatbiler. Det er derfor viktig at CO₂-avgiften avspeiler klimakostnadene, og at veibruksavgiften avspeiler øvrige utgifter knyttet til bilbruk.

Der var tida ute. Jeg vil bare kommentere at ...

Presidenten: Men det skal ikke kommenteres noe mer etter at tiden er ute.

Eirin Sund (A) [17:09:51]: Representantene Ropstad, Astrup og Tenden har fremmet et Dokument 8-forslag som inneholder en rekke forslag – forslag som i stor grad alle-

rede er vedtatt av Stortinget i klimaforliket, klimameldingen og i Nasjonal transportplan. Derfor vil jeg innledningsvis vise til Stortingets behandling av Innst. 391 S for 2011–2012 og behandlingen av NTP i går.

Sammen med sult og fattigdom er klimaendringene blant de viktigste utfordringene verden står overfor, og jeg sa i forrige sak at for Arbeiderpartiet ligger målene som vi har forpliktet oss til i klimaforliket, til grunn for vår klimapolitikk. Jeg merker meg at forslagene som vi behandler nå, er forslag som i stor grad er blitt behandlet før, og det viser også at det er betydelige sprik mellom Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre på den ene siden og Fremskrittspartiet på den andre siden. I innstillingen til klimatilpasningsmeldingen som vi nettopp har debattert, stiller Fremskrittspartiet seg også utenfor merknaden som peker på menneskeskapte klimaendringer, og det er også slik at noen av oss som er her i salen i dag, tilbrakte store deler av sist uke i debatter og media for å debattere at Fremskrittspartiet ikke ville vedta Kyoto fase 2.

I departementets kommentarer til forslaget ligger det gode svar på hvorfor de ulike forslagene fra Ropstad, Astrup og Tenden følges opp i regjeringens politikk i dag, og derfor vil ikke jeg bruke tid på å gjennomgå forslagene. Dette har også vært en debatt som har pågått i det offentlige rom.

Jeg vil allikevel nevne at regjeringen følger opp klimaforliket og klimameldingen. Gjennom opprettelsen av fondet for klimateknologi, fornybar energi og energiomlegging, satsing på bymiljøavtaler i NTP, intercitytog, omlegging av bilavgiftene og flere andre tiltak, leverer regjeringen på tiltakene som ble vedtatt i klimaforliket.

Regjeringen gjør også en betydelig innsats internasjonalt i klimasaken, og satsingen på klima- og skoginitiativet er et eksempel på et tiltak som har stor effekt.

Jeg har forståelse for at representantene ønsker å trekke opp en klimadebatt i Stortinget, og jeg vet at disse tre representantene er oppriktig opptatt av klimasaken. Derfor blir det også rart når de har tenkt å samarbeide med Fremskrittspartiet om klimapolitikken i framtiden. Men etter at jeg hørte statsråden og representanten Amundsen her i stad, kan det være håp i hengende snøre om at en intensjonsavtale mellom dem muligens blir innfridd på et gitt tidspunkt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:12:51]: Som eneste parti, var ikke Fremskrittspartiet med på klimaforliket. Det var ikke vårt valg, det var de rød-grønne partienes sterke ønske som førte til at vi ikke fikk være med. Men jeg hører man refererer til forslagene og debatten rundt menneskeskapte klimaendringer, og da fremstilles Fremskrittspartiet som et problem, at det vil være helt umulig å forholde seg til Fremskrittspartiet – som ikke tror nok på menneskeskapte klimaendringer, etter enkelte representanters syn – i en ny regjeringskonstellasjon etter neste valg. Dette er, med respekt å melde, helt feil, for da ser man jo ikke i dokumentet. Her ligger det riktignok et dokument med 16 forslag, men av de 16 forslagene støtter altså Fremskrittspartiet – som tidligere i debatten er blitt fremstilt som om vi ikke tror på menneskeskapte klimaendringer – åtte av

disse forslagene, fordi vi mener at det er fornuftige tiltak. Åtte av 16 forslag, halvparten, støtter vi, mens de som virkelig tror på menneskeskapte klimaendringer – ja, mest av alle, hvis man skal tro dem selv – partiet SV, ikke støtter noen av disse forslagene. Det forteller meg for det første ganske mye om den skinndebatten man har rundt menneskeskapte klimaendringer, men også om viljen til å komme frem til gode løsninger. Jeg synes dette dokumentet – vi var ikke medforlagsstiller på det, det var de øvrige borgerlige partiene – illustrerer på en god måte at det er fullt mulig å komme frem til gode løsninger på den borgerlige siden.

Men vi som ikke tror nok på menneskeskapte klimaendringer, ifølge særlig SV, klarer å være med på fornuftige og gode klimatiltak. De som tror mer på menneskeskapte klimaendringer enn alle andre – mest av alle – de støtter altså ingen av forslagene. Jeg bare registrerer det, og det sier kanskje litt om hvordan denne klimadebatten til tider utvikler seg. Hvis det er slik at man virkelig tror på SVs, skal vi si, apokalyptelignende beskrivelse av fremtidsvisjoner som følge av menneskeskapte klimaendringer, hvorfor er man da ikke villig til å sette inn flere tiltak? Det er her en stor avstand mellom ord og handling som er vanskelig å begripe fra utsiden. Men jeg regner med at SV sikkert har gode forklaringer på det, som de bruker å ha på alt mulig annet.

Jeg vil med dette ta opp forslagene som Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Nikolai Astrup (H) [17:16:01]: Klimaendringene er en av vår tids største utfordringer. Hvis vi skal redusere utslippene med 50–85 pst. globalt innen 2050, må vi gjøre teknologiske kvantesprang som frikobler økonomisk vekst fra veksten i klimagassutslippene. Å nekte verdens fattige fremgang og økonomisk velstand, er ikke et alternativ. I takt med at flere løftes ut av fattigdom og den globale middelklassen vokser, vil energiforbruket øke dramatisk de neste årene.

Verdens utfordring er å gjøre energiforbruket bærekraftig. Norges utfordring er å ta vår del av ansvaret for å utvikle løsninger som ikke bare bidrar til å realisere en grønn økonomi nasjonalt, men som også kan ha betydning internasjonalt. 80 pst. av de globale klimagassutslippene kommer fra forbrenning av kull, olje og gass.

Fornybar energi opplever nå en voldsom vekst mange steder i verden. Det er positivt, og etter hvert som produksjonskostnadene fortsetter å falle, og den teknologiske utviklingen øker effektiviteten i energikilder som solceller og vindturbiner, vil fornybar energi være konkurransedyktig med fossile energikilder stadig flere steder. Allerede i dag bygges store solparker uten subsidier mange steder i verden. Til tross for betydelig vekst i fornybar energi, er det vanskelig å tenke seg en omstilling til et lavutslippssamfunn uten at fangst og lagring av CO₂ spiller en vesentlig rolle.

Det finnes 5 000–6 000 store punktutslipp i verden. I

2050 må de fleste av dem enten være erstattet av fornybare alternativer, eller de må være rensset. Som en stor produsent av olje og gass, har Norge både et ansvar og en egeninteresse i å bidra til å utvikle kostnadseffektive teknologier for fangst og lagring av CO₂.

Et nytt kullkraftverk på Svalbard og en vurdering av muligheten for å etablere et renseanlegg for industri i Grenland, vil være et godt bidrag til Norges satsing på fangst og lagring, med betydelig lavere inngangsbillett enn det fullskalaprojektet på Mongstad synes å ha. Gjennom det nye miljøteknologifondet som ble opprettet i klimaforliket i fjor, har Norge en unik mulighet til å være fødsels-hjelper for nye teknologiske løsninger som kan bidra til å kutte utslipp både ute og hjemme. Jeg er glad for at opposisjonen står sammen om å øke avkastningen fra miljøteknologifondet til 4 pst., noe som vil innebære nesten en dobling av avkastningen fra dagens nivå.

Forholdene i Norge ligger godt til rette for å vise at en klimavennlig omstilling av transportsektoren er mulig. Blant de forslagene som kan bidra til dette, er krav om at offentlige kjøretøyer skal gå på CO₂-fritt eller CO₂-nøytralt drivstoff innen utgangen av 2018, videreføring av fordelene for alternative drivstoff til 2020, krav om at alle nye drosjer, ferger, rutebåter og dieseltog skal gå på utslippsfrie eller klimanøytrale drivstoff innen utgangen av 2022, og endringer i avgiftssystemet som premierer dem som velger miljøvennlige kjøretøyer i enda sterkere grad enn nå. Jeg merker meg at regjeringspartiene ikke deler vårt ambisjonsnivå på dette området.

To ganger de siste åtte årene har regjeringen fremmet klimameldinger for Stortinget, og begge ganger har opposisjonen bidratt til å forbedre og forsterke den politikken. Nå forsøker vi på nytt, det er synd at regjeringspartiene ikke vil være med.

Jeg vil med dette ta opp forslagene som Høyre og Kristelig Folkeparti har i innstillingen.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har tatt opp de forslagene han refererte til.

Erling Sande (Sp) [17:19:24]: Den siste saka som energi- og miljøkomiteen har lagt fram for Stortinget i denne perioden, handlar om klima. Det ligg god symbolikk i det. Ingen andre saker som vi har hatt fokus på i denne perioden, peiker så langt fram og kan ha så store konsekvensar dersom vi, med vår aktivitet i dag, endrar klimaet, som våre etterkommarar må tilpasse seg.

Senterpartiet og forvaltartankegangen heng i hop. Vi skal overlata jorda i minst like god stand som da vi sjølve overtok.

Mykje tyder på at vår generasjon vil få store vanskar med å klare det. Det ser dessverre ut som om fleire av dei store miljøutfordringane globalt må løysast av dei som kjem etter oss. Men vi kan bety ein forskjell. Vi er eit lite land, men vi er rike på ressursar, og vi er rike på kunnskap og kapital. Særleg det at vi har store rikdomar som følgje av utvinning og sal av fossile energiressursar, gir oss eit moralsk ansvar for å bidra internasjonalt for å redusere klimagassutslippa.

Vi kan og bør våge ei spydspissrolle internasjonalt i den globale klimadugnaden, og vår legitimitet ute er avhengig av vår vilje til å endre nasjonal politikk for å gå frå det fossile til det fornybare energisamfunnet. Eg er stolt av at Noreg under den raud-grøne regjeringa har tatt viktige steg i klimavennleg retning, og Kristeleg Folkeparti, Venstre og Høgre skal ha honnør for å vere utolmodige medspelarar i arbeidet med å redusere klimagassutsleppa. Verdien av ein brei politisk konsensus på desse områda er stor. Forslaga som ligg på bordet, er delvis òg forslag som er henta frå den felles plattformen som vi står samla om, og som vi er i ferd med å bli fylt opp av regjeringa.

Vi kan heilt sikkert, både posisjon og opposisjon, bli endå djervare. Tiltaka frå klimaforliket er viktige, men tiltaka som vi og andre nasjonar per i dag set inn, er ikkje i samsvar med dei utfordringane vi står overfor.

Vi er eit lite land, men vi kan bidra meir. Eit av dei områda vi kan bidra på, er å bruke endå meir ressursar på å få fram gode løysingar som andre land kan nytte seg av i sitt klimaarbeid for å få ned utsleppa sine.

No kjem representantar frå Kristeleg Folkeparti og Venstre etter meg. Eg utfordrar dei nok ein gong – det er sikkert siste moglegheit – på korleis dei ser føre seg at arbeidet med å redusere klimagassar blir, gitt at ein strevar etter å få eit politisk fleirtal og ei regjering som kjem til å utforme sine løysingar i skjæringspunktet mellom Framstegspartiet og Høgre. Det kunne vore interessant å vite.

Til slutt vil eg takke komiteen for eit godt samarbeid gjennom denne perioden.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:22:39]: Jeg kan begynne med å svare på utfordringen. Man tror kanskje at hovedproblemet i norsk politikk, eller i kampen mot klimaendringene, er Fremskrittspartiet. Jeg vil si at det er veldig feil. Hovedproblemet er at vi som tror på klimaendringene, ikke gjør nok. Jeg vil si at det er ganske absurd å stå her. Nå er det åtte år med flertallsregjering. Når man ser på klimautslippene, var de i 2005 på 54,3 millioner tonn. I 2012 er anslaget på 52,9 millioner tonn, altså har utslippene gått ned med kanskje 2,5 pst. Det er problemet. Problemet er at vi har en regjering som er opptatt av klima, som prøver å bekjempe klimaendringene, men som ikke klarer å gjennomføre nok tiltak.

Vi er langt fra å nå målene. I Kyoto-forpliktelsene skulle vi kutte utslipp – eller vi kunne vel øke med 1 pst. I dag ligger vi 5,8 pst. – 5,2 pst. for 2013 – over utslippene sammenlignet med 1990. Sverige og Danmark har gjort mye mer. De ligger langt foran. Danmark har satt seg nye og offensive mål. De har mål om kutt opp mot 40 pst., og de vil nå dem, fordi de allerede har kuttet 20 pst. sammenlignet med 1990.

Jeg bruker opp tiden min på å snakke om dette, men det er viktige poeng, for det er overordnet. Derfor er jeg ikke redd for at det skal komme en ny regjering, for det er nettopp Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre som har presset regjeringen i to klimaforlik, i 2008 og i 2012, som har fått til mer konkrete forpliktelser, og som har bedret meldinger som var ganske skrøpelige da de kom til Stortinget.

Derfor synes jeg det er ganske absurd at vi står her dag.

Det henvises til at flere av forslagene er fra klimaforliket, og da er det veldig spesielt at vi må stå og mase et år etterpå.

Jeg husker saken om støtte til konvertering av oljefyr. Det sa regjeringspartiene var godt nok i vinter – det var oppfylt. Så kom de med støtte på ca. 25 000 kr nå. Det var bra, men den burde kommet mye før, og egentlig enda mer. Se f.eks. på Oslo, der er støtten opp mot 50 000 kr.

Klimaloven skulle man bare utrede hensiktsmessigheten av. Ikke det en gang har man klart på et år. Biogasstrategien har man ikke klart å legge fram sak på, selv om den har kommet fra departementet for en stund siden.

Fra Kristelig Folkepartis side er jeg glad for at det nå ser ut til å gå mot et skifte, for jeg er sikker på at med Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre i spissen, vil man ha mye mer offensiv politikk på dette feltet enn dagens regjering har ført. Det har vi vist gjennom flere forslag her, og ikke minst gjennom det arbeidet som er gjort gjennom to klimaforlik i Stortinget.

Trine Skei Grande (V) [17:26:07]: Jeg er enig i at dette er en av de største klimautfordringene vi står overfor som klode, men det er også enormt mange muligheter i klimaforliket.

Venstre har to ganger tatt initiativ til at vi skal få til et klimaforlik, og to ganger har vi klart å få det til. To ganger har Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre presset regjeringa i en mye grønnere retning enn slik det var i forslaget de la fram.

Så er det debatten om hvem som tror på ting, og hvem som gjør ting. Jeg synes det er mye verre hvis man tror at det skjer klimaskapte endringer og ikke vil gjøre noe med det, enn om man ikke tror på dem.

Jeg har lyst til å komme med et lite sitat bare for å vise hvordan dette er. Sitatet er som følger:

«... ensidige tiltak i bare ett land eller område løser ikke problemet. Ensidige tiltak kan i verste fall føre til flytting av produksjon og økte utslipp i andre land».

For meg er det yndlingssitatet fra den såkalte perspektivmeldinga fra denne regjeringa. Dette er politikk som denne regjeringa står for.

Jeg må innrømme at jeg sa at Fremskrittspartiet var på en annen klode da de gikk imot Kyoto 2-avtalen. Hva var begrunnelsen til Fremskrittspartiet for å gå imot Kyoto 2-avtalen? De ville ikke være med på en avtale hvor ikke alle land er med, for det mener de kan bety at utslippet bare blir flyttet til et annet land. For meg virker Fremskrittspartiets begrunnelse helt lik perspektivmeldinga fra regjeringa. Jeg synes de høres helt like ut. Derfor ser jeg ikke så stor forskjell.

Det jeg vet, er at hvis Venstre får sitte ved bordet, kommer det til å bli andre løsninger. Når Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har forhandlet klimaavtale her i Stortinget, har det blitt andre løsninger. Vi har klart å presse det i riktig retning. Venstre kommer til å stemme for alle forslagene som ligger her i dag. Vi er glad for alle som gjør det. Vi er lei oss for alle som ikke stemmer for noen av disse forslagene.

Men vi må være litt ærlige: Problemet er at denne regjeringa ikke klarer å ha trykk på klimaarbeidet. Poenget

er at man må ha noen som virkelig vil gjøre noe. Vi er nå i Oslo: Se hva som er gjort på kollektivtransporten, se hva som er gjort med andre utslipp, se hva som er gjort med hele bilparken i Oslo, se hva som er gjort med energiøkonomiseringstiltak, og se hva som er gjort med oljefyrer – se hvordan man har klart å forandre en hel by.

Jeg tror ikke jeg tar munnen for full når jeg sier at Høyre og Fremskrittspartiet ikke alltid har stått og heiet på det. Men vi har fått det til. Vi har fått det til fordi Venstre alltid har hatt en finger med i spillet.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:29:33]: Først vil eg seie at det er positivt at det er ei grunnleggjande semje i komiteen om at klimaforliket vert følgt opp og at det skal følgjast opp vidare.

Eg trur ein kan dele forslaga som ligg på bordet – i alle fall slik eg ser det – i fire kategoriar. Ein del av dei – den største kategorien – er saker som er omtala i klimaforliket, som er under arbeid, men som ikkje er ferdige: biogass, klimalov, belønningsordning, landstrøm, for å nemne nokre eksempel.

I ein liknande kategori, men ikkje heilt lik, er det semje om retninga i klimaforliket, men der er det fremja forslag i tillegg. Eksempel på det er fleire av forslaga om køyretøy, der vi har eit 85-gradersmål. Her vert det fremja forslag om enkeltverkemiddel innanfor ramma av det, men òg forslag som går på verkemiddel for utskifting av oljefyr. Der er eg litt usikker på tolkinga, men eg forstod det som om ein ønskte meir enn det som er lagt fram, men det er mogleg at representanten Ropstads innlegg skal tolkast på ein annan måte.

Så er det to kategoriar til. Den eine gjeld langsiktige pålegg fram mot 2020. Eg og regjeringspartia meiner at det er for tidleg å gjere det nå. Spørsmålet om vegbruksavgifta skal evaluerast. Om ho skal stå til 2020, meiner eg er for tidleg å avgjere nå. Det same gjeld om vi skal seie nå at fangst og lagring av CO₂ skal stå klart til 2020. Eg synest det er for tidleg å vedta det i Stortinget nå.

Så er det eit par punkt med reell usemje. Spørsmålet om skattefritak har allereie vorte nemnt frå talarstolen. For å seie det sånn: Det er eit relativt kjent eksempel på usemje mellom høgre- og venstresida i politikken om kva for verkemiddel som fungerer best. Det gjeld òg spørsmålet om CO₂-rensing på Svalbard: Ikkje nødvendigvis om det er riktig, men om det er riktig å vedta det nå, all den tid vi har sett Gassnova til å gjere eit arbeid med å gå gjennom ein del potensielle moglegheiter. Eg meiner det ville vere feil å vedta det før den studien er ferdig, og før vi har det nødvendige faglege grunnlaget.

Så vil eg berre kort seie at sidan toppåret i 2007 er bil-det at norske klimagassutslipp går ned – ein klar nedgang sidan det. Vi har nå det lågaste nivået sidan 1995, bortsett frå finanskrisetåret. Det er realistisk å nå målet i 2020, men det vil krevje ein enda større årleg nedgang. Men med det som ligg i klimaforliket, er det eit realistisk mål. Sidan det er semje om at klimaforliket er eit golv og ikkje eit tak, så er vi òg samde om at vi kan gjere enda meir om det er behov for det.

Vi oppfyller altså Kyoto-avtalen – til punkt og prik-

ke – gjennom EU-kvotar og egne tiltak i Noreg. Det vi gjer utover det av CDM-kvotar, kjem på toppen av vår oppfylging av Kyoto-avtalen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [17:33:12]: Statsråden sa i og for seg mye i sitt innlegg som det er verd å ta tak i, men en av de tingene han sa, var at det er for tidlig å vedta at vi skal videreføre fritak for veibruksavgift for alternative drivstoff til 2020. Hvor lang forutsigbarhet mener egentlig statsråden at vi skal ha for de aktørene som produserer alternative drivstoff, for de aktørene som ønsker å ta den i bruk – f.eks. norske kommuner som kanskje vurderer å etablere biogassanlegg? Er det rimelig med et halvt år, ett år, to år, tre år? Eller er kanskje syv år en ganske god horisont for den typen investeringsbeslutninger? Nå vet vi jo fra biodiesel-saken at regjeringen liker kortere tidshorisonter enn det. De åpner anlegg i mai og innfører nye rammevilkår i september eller oktober.

Men hva mener statsråden om dette? Hvor lang forutsigbarhet skal vi ha?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:34:15]: Eg meiner først og fremst at vi skal gjennomføre den evalueringa vi held på med, og ha kunnskapsgrunnlaget på bordet før vi tek ei avgjerd om vidareføring. Vi har jo hatt ei ordning nå som har gitt ein tidshorisont, akkurat som vi nå har ei ordning for elbilar til 2017.

Når ein innfører slike ordningar, trur eg det er viktig at det ikkje vert ein automatikk i at alle støtteordningar eller fritak vi har, alltid skal vare evig. Poenget her er å drive fram innovasjon og endring – lat oss kalle det eit introduksjonstilbod. Det kan vere gode argument for å halde fram med ordninga, men eg meiner at vi skal gjennomføre den grundige evalueringa som er varsla, før vi tek ei endeleg avgjerd om det.

Eksakt tidspunkt for når det skal skje, trur eg vi får kome tilbake til. Det er for øvrig naturleg å se det i samanheng med eit budsjett.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:35:19]: For å oppklare utfordringen fra statsråden når det gjelder det første forslaget om støtte til konvertering og utskifting av oljefyr, kan jeg svare enkelt: Representantforslaget ble levert kort tid før den nye ordningen kom. Men det jeg presiserte i mitt innlegg, var jo at det tok et år fra klimaforliket ble inngått til det kom, og at statsråden i vinter var godt fornøyd med de mulighetene som lå i Enova. Samtidig har vi sammenlignet med Oslo, der jeg mener de har bedre ordninger enn det jeg oppfatter ligger til grunn for Enova. Men det er i hvert fall bra at det har kommet. Det skal regjeringen ha ros for.

Mitt spørsmål går egentlig litt i den samme banen, fordi vi er tydelige på at vi i hvert fall ikke opplever at klimaforliket er overopplyst. Statsråden sier at det skulle være gulvet. Jeg synes vi ligger litt i kjelleren, og at vi burde komme videre. I perspektivmeldingen står det at utslippene kommer til å ligge relativt stabilt fram mot 2020, men

jeg tror ikke det er med innarbeidede tiltak fra klimaforliket.

Da er spørsmålet: Hvis dette skulle tre i kraft nå – det burde ha trådt i kraft nå – hvorfor er det ikke innarbeidet i perspektivmeldingen?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:36:32]: Svaret på det siste spørsmålet er at klimaforliket vart vedteke i Stortinget – eg meiner å hugse det var i juni i fjor. Når det så var ferdig, måtte ein lage det faglege grunnlaget for korleis det ville slå ut osv. Perspektivmeldinga og arbeidet med ho gjekk føre seg den same hausten og vart lagd fram i vinter – det var vel i februar eller noko sånt. Det betyr at verken statsbudsjettet for i år eller perspektivmeldinga har innarbeidd det faglege grunnlaget. Det er eit betydeleg og stort arbeid som SSB og andre er involverte i.

Så er det viktig å vere klar over at det som har skjedd dei siste åra, er at vi systematisk har brote med forventningane og referansebanane i trua på oppgangen. Vi ligg nå mykje lågare. Etter framskrivningane skulle vi liggje høgt – langt høgare enn der vi ligg i dag. Det er å bryte den trenden som er heile spørsmålet.

Eg er glad for at ein er fornøgd med støtteordningane. Eg hugsar veldig bestemt at vi debatterte dette i fjor, og at vi nettopp varsla at det ville kome da. Det var derfor det ikkje låg i statsbudsjettet, men no har det kome.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:37:40]: Jeg registrerer at statsråden er veldig tilfreds med utviklingen på klimautslippene. Jeg sjekket på Miljøstatus, og der ser jeg at utslippene i 2005 var på 54,3 millioner tonn. Så steg det til 56 millioner tonn i 2007, og så har det gått ned til 52,9 millioner tonn i 2012, altså en reduksjon i løpet av åtte år på ca. 2,5 pst.

Vi skal jo nå 30 pst.-målet innen 2020, eller 20 pst. i Norge. Er en reduksjon på 2,5 pst. i løpet av åtte år noe statsråden er fornøyd med?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:38:24]: Eg brukte heller ikkje ordet «tilfreds», men eg sa kva som er fakta. Fakta er at norske klimagassutslipp steig og steig og steig fram til 2007, f.eks. gjennom heile det tiåret Kristeleg Folkeparti styrte og dominerte Noreg. Så har det gått ned sidan det. Det var ein ekstra nedgang i finanskriseåret, så opp igjen, men tendensen har vore nedgang etter det.

Men som eg òg sa i mitt innlegg: Det må ein sterkare årleg nedgang til dersom vi skal nå måla våre i 2020 – ikkje massivt sterkare, men noko sterkare. Det er dei faktiske forholda om dette. Det er etter alt å dømme grunnlag for at vi skal nå måla fordi vi har vedteke nye, sterke tiltak i klimaforliket. Men for oss som meiner at dette er eit av vår tids største spørsmål, bør ambisjonane vere så store kutt i norske klimagassutslipp som mogleg og nødvendig. Derfor er f.eks. kva vi kan få til ytterlegare på transport- og petroleumsprotokollen òg viktige spørsmål.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:39:42]: Jeg merker meg at statsrådens motstand – og det sa han for så vidt også i sitt innlegg – gjerne er mot den type tiltak som handler

om skattelette, bl.a. er man også mot tiltak som handler om å videreføre unntak for veibruksavgiften for alternative drivstoff frem til 2020. Altså: Det er en type tiltak man er imot som har provenybetydning for den norske stat. Og da stiller jeg meg spørsmålet: Man understreker hele tiden at dette er den viktigste enkeltsaken for verden, den største utfordringen vi står overfor. Men kanskje er det sånn da at dette bare er den nest viktigste, fordi den viktigste – hvis en skal ta dette på alvor – handler om å sikre statens inntekter? For den type forslag man er imot, er altså den type forslag som reduserer statens inntekter, men som ville gagne klimaet. Kan statsråden gi en vurdering av det?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:40:46]: I dei forslaga vi vedtok i klimaforliket i fjor, og i meldinga og i det vi gjer på klima, så rullar milliardane – for å seie det slik – fordi det er viktig pengebruk. SV, og regjeringa, er tilhengar av både masse tiltak som kostar mykje pengar, og dei som drar inn pengar.

Eg meiner at representanten Amundsen snudde det på hovudet. For tvert imot er det slik at Framstegspartiet gjennomgåande vegrar seg mot alle tiltak som kan påføre ein ekstra kostnad, men er tilhengar av tiltak som gjer at ein kan kutte skattar eller betale ut meir pengar. Og det vi veit verker i klimapolitikken, er kombinasjonen av ting som set ein pris på utslipp, altså tiltak som aukar kostnadene ved å sleppe ut CO₂, kombinert med å støtte incitamentet for omstilling – enten det er til fornybar energi eller til annan type transport. Det er den kombinasjonen som er nødvendig å bruke viss ein vil ha resultat.

Nikolai Astrup (H) [17:41:59]: Statsråden sa at det var en rekke tiltak i transportsektoren han ikke kunne gå for, fordi vi hadde et mål om 85 g CO₂/km for nye personbiler i 2020 i klimaforliket. Men er statsråden enig i at offentlig sektor har et ansvar for å gå foran og bidra til å skape et marked for miljøvennlige alternativer ved at f.eks. kommuner, fylkeskommuner og statlige instanser benytter miljøvennlige kjøretøy som går på CO₂-fritt eller CO₂-nøytralt drivstoff? Og hvis han er enig i det, hvorfor kan ikke da regjeringen være med på et forslag om at man nettopp innfører krav til offentlige instanser om at nye kjøretøy som de anskaffer, skal gå på denne typen miljøvennlig drivstoff innen utgangen av 2018?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [17:42:54]: Eg synest det er heilt strålende det arbeidet som faktisk vert gjort i dag i ganske mange kommunar rundt omkring i Noreg, i statlege etatar og andre stader for å skaffe nullutslippskjøretøy, enten det er elbilar eller plug-in-hybridar eller hybridar eller ein kombinasjon av dette. Og eg vil leggje til: I privat sektor er det nå fleire eksempel på at ein tenkjer systematisk i denne retninga, og det er viktig og riktig.

Så poenget mitt var meir at det vi vart einige om i klimaforliket, og som låg i meldinga, er at det er eit overordna mål å nå ned til 85 gram i snitt. Eg trur at det aller viktigaste er at det må vere eit breitt sett av verkemiddel som tek oss dit, og antakeleg er det slik at dei som er mest effektive, dei som er raskast – og med minst pengebruk og

størst klimaeffekt – kan ta oss dit, og at vi ikkje heilt veit og heller ikkje bør styre i detalj kva for verkemiddel dette er. Det viktigaste vi gjer frå staten si side, er avgiftssystemet, som vi ser har gitt enorme resultat berre dei fem–seks siste åra.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Egeland (SV) [17:44:20]: Jeg skjønner at Kristelig Folkeparti og Venstre mener at regjeringa ikke gjør nok, og at det skal bli annerledes når Venstre sitter ved bordet, men det Venstre og Kristelig Folkeparti lover, er jo bare å sette inn en regjering med den nykårede klimaverstingen Høyre i samarbeid med klimaførnekteren Fremskrittspartiet. Om det kan bli så mye bedre, det får vi jo diskutere!

Jeg tegnet meg til representanten Amundsens innlegg, og jeg er bare enig med én ting han sa i innlegget, nemlig at SV har en god forklaring, som vi pleier å ha. Jeg er enig med dem som sier at vi ikke skal bruke så mye tid på Amundsen som klimaforsker. Jeg tror at det overskygger en mye mer interessant klimadebatt med mye viktigere konflikter, og tross alt er Amundsen mer interessant som politiker enn som klimaforsker. Her foreslås det at representantforslaget vedlegges protokollen, nettopp fordi regjeringa jobber med å gjennomføre de aller fleste av disse forslagene.

Amundsen utfordret meg, og jeg kan si at jeg er enig med intensjonen i alle forslagene. Jeg er uenig i innretningen i en av dem, nemlig det med skattefradrag, der vi har andre virkemidler som vi mener er mer effektive, og det betyr at SV er enig i dobbelt så mye som Fremskrittspartiet er enig i.

Jeg kan love at Fremskrittspartiet aldri kommer til å slå SV på klimaambisjoner. Det viser jo ikke minst kåringsen som Klimavalg 2013 nettopp gjorde, hvor Fremskrittspartiet kom på sisteplass. Blant stortingspartiene kom Venstre og SV på førsteplass.

Irene Johansen (A) [17:46:17]: Først: Når det gjelder kåringer, så er faktisk jeg og en representant fra Høyre kåret til Stortingets mest miljøvennlige representanter – bare så det er sagt!

Skal jeg komme med en betraktning: I dagens debatt synes jeg det er ganske utrolig å høre på Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti – nå som de ønsker å komme i regjering sammen – hvordan de har dempet retorikken og kritikken av Fremskrittspartiet i klima- og miljøpolitikken i forhold til tidligere, for tilsynelatende å framstå som enige før valget. Jeg hadde aldri trodd jeg skulle høre representanten Trine Skei Grande, eller representanten Ropstad, så ydmyke i forhold til Fremskrittspartiet og deres klimapolitikk som i dagens debatt. Ja, de forsvarer faktisk Fremskrittspartiets standpunkter. Venstre og Kristelig Folkeparti, som ønsker å framstå som miljøpartier, har gitt miljø og klima på båten for å få regjeringsmakt. Hvis Fremskrittspartiets politikk ikke er så gal, ja, så er vel heller ikke re-

gjeringens perspektivmelding det, slik representanten Skei Grande framhevet det tidligere.

Til slutt vil jeg returnere takken fra komitélederen for et godt samarbeid og for gode debatter i komiteen så lenge jeg har vært med.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:47:53]: Klimakåring: Av og til kjenner jeg på frustrasjon når jeg ser slike kåringer, fordi jeg har lært meg: Ikke hør på hva jeg sier, men se heller på hva jeg gjør. Jeg har – bare for å svare representanten Irene Johansen – ikke noe behov for å forsvare Fremskrittspartiet. Tvert imot: Vi er grunnleggende uenige i mange spørsmål, og jeg synes det er trist at de ikke anerkjenner menneskeskapte klimaendringer mer, at de ikke er villige til å se at det må gjøres mer med den store utfordringen.

Men: Når en ser på dagens kart, med 16 forslag, så ser jeg at Fremskrittspartiet iallfall kommer til å støtte åtte forslag, og hadde disse åtte forslagene blitt vedtatt, ja, så hadde vi kommet lenger, vi hadde kommet nærmere klimamålene. Det er ikke dermed sagt at jeg er enig med Fremskrittspartiet eller har behov for å forsvare Fremskrittspartiet, men det viser iallfall at i praksis, i en del av sakene, så ville vi fått igjennom mer.

Jeg har et mål om å komme i regjering, og Kristelig Folkepartis tydelige standpunkt er at vi håper at det blir en sentrum-Høyre-regjering, der tyngdepunktet ligger mest mulig i Kristelig Folkepartis politikk. Det ville vært en ambisøs politikk, og det er vi, i Stortinget, som presser regjeringen gang på gang. Da blir det også feil å bruke en karakterbok som gir Høyre dårligere karakter enn Arbeiderpartiet. Ja, jeg blir rett og slett overrasket. Det betyr ikke at jeg ikke er uenig med Høyre i noen av sakene, men hvem er det som har presset politikken videre? Hvem var det som gjorde den første klimameldingen – der du kunne oppsummert tiltakene på en post-it-lapp – mer konkret? Jo, det var Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti. Og det samme gjelder den andre klimameldingen.

Min frustrasjon blir ikke mindre selv om statsråden understreker at man jobber med ting. Min utålmodighet er like stor.

Det er ett år siden klimameldingen ble vedtatt. I perspektivmeldingen er det ikke engang henvist til målet om å redusere utslippene i Norge med 15–17 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020, det står bare:

«Fram til 2020 skal Norge ta ansvar for å redusere utslippene tilsvarende 30 pst. av egne utslipp i 1990.»

Vi skal altså ta ansvar for det. Vi skal ikke bare ta ansvar for det og kjøpe oss fri, vi skal ta ansvar gjennom å ta kutt i Norge, og disse tiltakene ville bidra til det.

Det siste hjertesukket er egentlig bare at det er dette jeg mener er så synd, at debatten bare dreier seg om å anklage Fremskrittspartiet. Det er radiodebatter og tv-debatter om akkurat det. Debattene burde vært om hvilke tiltak vi skal ha for å gjennomføre kutt. Det var det vi la opp til i dag, men istedenfor er det eneste man oppnår, en skyllebøtte tilbake, og jeg registrerer at angrep er det beste forsvar.

Nikolai Astrup (H) [17:51:13]: Jeg registrerer at representanten Egeland kaller Høyre en klimaversting. Dette kommer altså fra et parti som sitter som en del av en regjering som har flertall til å legge frem akkurat det de vil, og få det gjennomført etterpå. Og «akkurat det de vil» er åpenbart ikke så veldig mye, for de har lagt frem to stortingsmeldinger. Begge to ble slaktet av en samlet miljøbevegelse fordi de var tannløse, lite ambisiøse, lite forpliktende og inneholdt få konkrete tiltak som faktisk ville føre til reelle utslippsreduksjoner.

Da blir det ganske spesielt å høre representanten Egeland kalle Høyre en klimaversting – vi som har vært pådrivere gjennom to klimaforlik, og vi fikk faktisk på plass tiltak som nå bidrar til at utslippene er langt lavere enn det de ellers ville vært.

Ta f.eks. regnskogsatsingen! Hvem var det som foreslo den? Jo, det var Høyre. Og på mange andre områder er det vi som har fått til forpliktende tiltak, som å trappe opp miljøteknologifondet raskere. Vi foreslo å øke avkastningen – det fikk vi ikke gjennomslag for – for å videreføre fordelene for nullutslippsbiler til 2017 og 50 000 biler. Det var opposisjonen som fremmet disse forslagene, regjeringen kom ikke med dette selv.

Så det å høre at vi skal være lite ambisiøse og at vi er en klimaversting fra et parti som åpenbart ikke har klart å levere en ambisiøs miljøpolitikk i løpet av de åtte årene de har hatt muligheten til å gjøre det, faller på sin egen urimelighet.

Det hjelper faktisk ikke å si fra talerstolen, slik representanten Egeland gjør, at man er for intensjonen i alle forslagene. Man må faktisk stemme for dem også, og det er det Fremskrittspartiet sier at de vil gjøre for åtte av de 16 forslagene, mens jeg registrerer at verken representanten Egeland eller andre fra hans parti eller regjeringspartiene vil støtte noen av disse forslagene. Dermed er det faktisk ikke noen tvil om hvem som drar landet i en grønn retning, og hvem som er drivverket i denne prosessen.

Vi – Høyre – er pådrivere. Vi har gjort denne regjeringen grønnere enn det den ellers ville vært. Vi ønsket å gå lenger i dag. Jeg registrerer at vi ikke får noen støtte for det, men som miljøvernministeren sa: Klimaforliket er et gulv. Vel, vi ønsker å heve det gulvet. Det er åpenbart ikke regjeringspartiene villig til å være med på i dag, men kanskje ved en annen korsvei.

Trine Skei Grande (V) [17:54:08]: Det vi diskuterer nå, er for det meste offentlige dokumenter. Regjeringa la fram en klimamelding. Venstre la fram sin alternative klimamelding. Venstre, Kristelig Folkeparti og Høyre ble enige om 36 punkter, og regjeringa møtte oss på halvparten. Hadde det vært Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti som skulle lagd den klimameldinga, hadde vi hatt 36 enighetspunkter i bunnen, som ville vært veldig mye lenger. Alt dette er offentlige dokumenter som i hvert fall media har hatt god tilgang til, og det er faktum her.

Så må jeg bare understreke at jeg ikke har noe behov for å forsvare Fremskrittspartiet. Jeg bare påpekte et faktum. Poenget er at jeg mener at Fremskrittspartiet er på en annen klode. Problemet er at Arbeiderpartiet har meldt flytting

til den samme kloden. Med perspektivmeldinga, med formuleringene og med Finansdepartementets tilnærming til klimautfordringene er den dessverre helt lik.

Det betyr at om man skal få til et skille, må man klare å få til et regjeringsskifte til de tre partiene som i hvert fall klarte å få til 36 punkter – sjøl om vi sjølsagt drømmer om at Venstres klimamelding skulle klart å gå igjennom.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:55:45]: Jeg følte meg tvunget til å ha et innlegg til før jeg returnerer til Neptun litt senere i dag.

For å si det ganske enkelt: Fremskrittspartiet er ofte i sentrum av politiske debatter. Som regel er det en veldig god grunn til det. Men det skjer av og til at vår rolle blir noe overdrevet av andre politiske partier. I dag har vi hatt en debatt som vitner om det siste eksemplet, hvor man forsøker å lage en debatt der man blir invitert til å diskutere 16 klimatiltak som er fremmet. Men så forsøker man fra regjeringspartienes side å gjøre det til en debatt om Fremskrittspartiet, og at Fremskrittspartiet ikke tror nok på menneskeskapte klimaendringer. Det er for øvrig en svært interessant diskusjon, men i dag skulle vi altså diskutere disse 16 tiltakene.

Jeg skjønner hvorfor både Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet har en interesse av å diskutere oss, for de har en så vanvittig – jeg vet ikke om det er uparlamentarisk, president – en så veldig dårlig sak når de skal forsvare sine standpunkter. Det er, som jeg påpekte tidligere i debatten, et enormt hav av avstand som ligger mellom den politiske retorikken man fører på den ene siden, og de tiltakene og gjennomføringsevnen man har, på den andre.

De manglende koblingene, de manglende sammenhengene, blir så åpenbare i nettopp den typen debatter vi har i dag. SV har flere ganger i debatten gjentatt at dette er den største utfordringen menneskeheten står overfor. Ja vel, men man er ikke villig til å gå inn på forslag som ville være med på å imøtekomme den virkelighetsbeskrivelsen. Fremskrittspartiet støtter åtte av disse 16 tiltakene. Vi støtter halvparten. SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet støtter null.

Det blir litt underlig når Fremskrittspartiet, som blir fremstilt som klimafornekterpartiet i dagens debatt, klarer å bli enig om åtte tiltak som regjeringspartiene ikke klarer å stille seg bak. Det viser mangelen på sammenheng mellom retorikk på den ene siden og politikk på den andre, og det sier noe om den totalt manglende troverdigheten regjeringspartiene har på dette feltet.

Presidenten: Representanten Lars Egeland har hatt ordet to ganger tidligere i debatten, men får som sakens ordfører en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Egeland (SV) [17:59:06]: Mitt poeng er å si at det ikke er et hav av avstand i klimapolitikken når det gjelder de forslagene som er her i dag, fordi regjeringa stort sett jobber på disse områdene. Der det derimot er et hav av avstand i klimapolitikken, og som vil være avgjørende, er faktisk de sakene som vi har diskutert tidligere i dag, nemlig hvorvidt man er offensiv på å øke oljeutvinningen

i Norge eller ikke. Det var noe av det som avgjorde da Klimavalg 2013 kåret de klimavennlige partiene og klimaverstingene, og der kom Høyre på nest siste plass, som de delte med Arbeiderpartiet – hvis det beroliger Astrup at vi får hele historien.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:59:59]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp (Innst. 504 S (2012–2013), jf. Dokument 8:109 S (2012–2013))

Presidenten: Presidenten har ikke fått noe utkast til debattopplegg.

Hilde Magnusson (A) [18:00:45]: (ordfører for saken): Vi skal nå diskutere et representantforslag fra Fremskrittspartiet med sju forslag med tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyningen og avløp i Kommune-Norge.

Det er en samlet komité som er opptatt av god infrastruktur innen drikkevannsforsyningen og avløp.

Det er avgjørende at infrastruktur som ledningsnettene vedlikeholdes og fornyes i en takt som sørger for god kvalitet på drikkevannet og tilstrekkelig kapasitet i avløpsnett. En samlet komité er enig i at det er et stort vedlikeholdsetterslep på ledningsnettene i mange norske kommuner.

Flertallet i komiteen, som i denne saken er alle minus Fremskrittspartiet, viser til at økte nedbørsmengder i forbindelse med klimaendringer vil gjøre presset på avløpsnett større. Vi har en rekke lover og forskrifter som regulerer vann- og avløpstjenesten i Norge.

Komiteens flertall peker på at statsråden i sitt svarbrev viser til Meld. St. nr. 33 for 2012–2013 om klimatilpasninger i Norge, som også ble debattert tidligere i dag. Der foreslås det bl.a. å opprette et offentlig utredningsutvalg som skal vurdere gjeldende regelverk og komme med eventuelle forslag til forbedringer av rammebetingelsene for kommunens håndtering av økende mengder overvann ved klimaendringer.

Komiteens flertall peker på at vann- og avløpstjenesten er et kommunalt ansvar som finansieres over vann- og avløpsgebyret. Regjeringen har gjort flere tiltak den siste tiden for å bidra til at kommunen kan sikre denne viktige infrastrukturen på en god måte, slik at samfunnshensyn ivaretas. Er det et godt samarbeid mellom lokale og sentrale myndigheter, får vi en bedre vann- og avløpstjeneste.

Regjeringen har nylig hatt på høring et forslag om å endre retningslinjene for kommunal selvkost. Det kan føre til mulige endringer i vann- og avløpsgebyret.

Norge er part i den internasjonale Protokoll om vann og helse og har forpliktet seg til å fastsette mål for å sikre god

kvalitet på drikkevannet. Det har akkurat vært på høring forslag til slike nasjonale mål for vann og helse på drikkevann- og sanitærområdet. Her er det et mål at vi skal klare å oppnå den standarden som er fastsatt i regelverket som drikkevannsforskriften og vannforskriften tilsier.

Fremskrittspartiet har i forslag nr. 7 foreslått at flere private aktører skal få muligheten til bygge og drifte VAR-anlegg. 10. januar 2012 gjorde vi her i Stortinget en lovendring i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg, der bl.a. alle nye vann- og avløpsanlegg skal være eid av kommunene. Flertallet i Stortinget støttet dette, med unntak av Fremskrittspartiet.

Dette gjorde vi for at innbyggerne i kommunene må få tilstrekkelig og rent drikkevann og ha et godt avløpsnett som sikrer god hygiene. For å få kvalitet, sikkerhet og langsiktighet i vann- og avløpssektoren mener flertallet at disse anleggene må være kommunalt eid.

Flertallet mener at basisinfrastruktur i kommunen som vann- og avløpsanlegg skal være et offentlig anliggende når det gjelder både ansvar og hvem som skal eie anleggene.

Vedlikehold av anlegg og god kontroll av anleggene er helt avgjørende for å ha en god standard på anleggene og for å unngå det som skjedde med drikkevannet i Bergen for noen år siden.

Drikkevannskilden til kommunens innbyggere kan være sårbar. Det så vi også under stormene i vinter. Eierskapet til vann- og avløpsnett må ses i lys av sikkerhet og beredskap.

Stort behov for fornyelse av ledningsnett taler for offentlig eierskap for å få framdrift i vedlikeholdet, som har et stort etterslep.

Kommunalt eide vann- og avløpsanlegg er sikret finansiering gjennom vann- og avløpsgebyr fra abonnentene. Gebyrinntektene skal i sin helhet gå til å dekke kommunens kostnader på området.

En kommune skal ikke kunne organisere seg bort fra selvkostprinsippet. Dette innebærer at loven også gjelder for kommunale aksjeselskaper som er eid av en kommune, i tillegg til selskaper opprettet i medhold av lov om interkommunalt samarbeid.

I Norge er det vanlig at utbyggingsoppgavene i stor grad konkurransesettes til private aktører, mens det er kommunen selv som står for drift og forvaltning av anleggene.

De sju forslagene fra Fremskrittspartiet blir ikke støttet av noen av de andre partiene, og vi foreslår at de vedlegges protokollen. Jeg regner med at forslagsstillerne fremmer mindretallets syn i denne saken.

Åge Starheim (FrP) [18:05:34]: Det herskar ikkje tvil om at vass- og avløpstjenestene i Norge er regulerte gjennom lover og forskrifter, noko som går fram av vårt representantforslag.

Framstegspartiet har merka seg at så vel statsråden i sitt brev til komiteen av 14. mai 2013 som komiteens fleirtal meiner at klimaendringar og auka nedbørsmengder fører til auka press på avløpsnett. I lys av desse opplysningane meiner Framstegspartiet at det er oppsiktsekkjande at bet-

ring av drikkevattforsyninga og forbetring av avløpsnettet ikkje har vore prioritert høgare dei siste åra.

Framstegspartiet har merka seg at det er vorte foreslått å opprette eit offentleg utgreiingsutval som skal vurdere gjeldande regelverk og eventuelt kome med forslag. Framstegspartiet meiner at dette tiltaket kan oppfattast som å bere preg av ansvarsfråskrivning og manglande handlekraft. Det er ei kjensgjerning at mesteparten av vass- og avløpsrøyr rundt om i landet er over 100 år, og i Bergen vert det sagt at nokre av desse røyra framleis er av trevirke.

Framstegspartiet har på bakgrunn av dei faktiske forholda omkring norske vass- og avløpstenester forslag der vi ber regjeringa fremme forslag om ein samla plan for fornying og oppgradering av vassforsyning og avløpsnett, og vi har med fleire punkt der vi beskriv kva for virkemiddel som bør takast inn i planen.

Eg tek opp desse forslaga.

Presidenten: Representanten Åge Starheim har tatt opp de forslagene som han refererte til.

Øyvind Halleraker (H) [18:07:19]: Fra Høyres side har vi stor forståelse for flere av forslagene og intensjonen i representantforslaget. Vi er imidlertid litt bekymret for at noen av forslagene vil bidra til økt detaljstyring og byråkratisering av kommunal sektor. Vi regner faktisk med at det ønsker heller ikke forslagsstillerne.

Det er heller ikke så lenge siden vi behandlet en sak om dette her i salen, nemlig lov om kommunale vann- og avløpsanlegg. Jeg vil nøye meg med å vise til Høyres merknader i forbindelse med behandlingen av den saken.

Men ett forhold vil jeg ta opp. Denne sektoren er litt spesiell innenfor kommunal sektor. VA-sektoren skiller seg fra de andre kritiske infrastruktursektorene fordi myndighetsansvaret og lovreguleringen er fordelt på en rekke departementer, bl.a. Kommunal- og regionaldepartementet, Miljøverndepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Olje- og energidepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Ingen av departementene har imidlertid helhetlig eller koordinerende sektoransvar, og som følge av myndighetsorganiseringen er bransjen underlagt et ganske fragmentert lov- og forskriftsverk.

Derfor mener vi i Høyre at det er behov for en helhetlig sektorlov i tråd med de faglige føringene som lå i den offentlige utredningen fra 2006. Jeg ser at statsråden ikke har tegnet seg på talerlisten, men jeg vil utfordre ham litt på om det er på gang et arbeid om en slik sektorlov.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [18:09:05]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å effektivisere arbeidsinnvandringen til Norge gjennom enklere regler,

bedre rutiner og raskere saksbehandling (Innst. 458 S (2012–2013), jf. Dokument 8:41 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten forslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Halleraker (H) [18:09:57] (ordfører for saken): I denne saken behandler vi et representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å effektivisere arbeidsinnvandringen til Norge gjennom enklere regler, bedre rutiner og raskere saksbehandling. Det er bred politisk enighet om at Norge trenger utenlandsk arbeidskraft. Forslagsstillerne viser bl.a. til behandlingen av St.meld. nr. 18 for 2007–2008 om arbeidsinnvandring, da Stortingets flertall, alle unntatt representantene fra Fremskrittspartiet, var enige om at regelverket på området skulle gjøres enklere og mer oversiktlig. Vi var også enige om at saksbehandlingsprosedyrene skulle forbedres, og at det skulle iverksettes en rekke tiltak for å legge til rette for å dekke behovet for utenlandsk arbeidskraft.

Forslagsstillerne viser til at norsk arbeids- og næringsliv vil ha behov for spesialkompetanse for å klare konkurransen med internasjonale selskaper, og at det av flere grunner ikke er noen selvfølge at den kompetente arbeidskraften søker seg til Norge.

Det er etter hvert bred oppslutning om at Norge er blitt et flerkulturelt land, der innvandrere beriker både samfunnet og arbeidslivet gjennom den erfaring, kunnskap, arbeidsvilje og innsats de bidrar med. De har også ideer som kan bidra som følge av at de har en annen kulturell bakgrunn.

Samtidig byr det flerkulturelle samfunnet på utfordringer som må løses for å kunne realisere hvert enkelt menneskes muligheter. Et flertall i komiteen mener grunnleggende verdier som demokrati, ytringsfrihet og respekt for enkeltmennesket må ligge til grunn for et flerkulturelt Norge.

Vellykket integrering bygger på gjensidighet i plikter og rettigheter, kommunikasjon, anerkjennelse og respekt for hverandre som mennesker. Derfor er det viktig å styrke innsatsen for å få flere innvandrere til å delta i arbeidslivet.

Det er bred enighet om at utgangspunktet for dem som ikke har et beskyttelsesbehov, må være at de kan forsørge seg selv og sin familie.

Høyre stiller klare økonomiske krav til dem som henter familien til landet. Det å bli fullverdig medlem av det norske samfunnet som statsborger innebærer både rettigheter og plikter. Det stiller krav til den enkelte, men det krever også at samfunnet godtar nye statsborgere. De som får norsk statsborgerskap, har bodd i Norge i flere år. Da

må samfunnet forvente at de i løpet av denne perioden har tilegnet seg et kunnskapsnivå om både språk, verdier og samfunnsforhold.

Ethvert rettssamfunn må bekjempe diskriminering uansett på hvilket grunnlag det skjer. Høyres utgangspunkt er at det er enkeltmennesker som blir diskriminert. Beskyttelse mot diskriminering må derfor knyttes til individer, ikke grupper.

Vi har i merknadene i denne saken vist til Høyres representantforslag fra 2011, hvor vi definerte ti punkter for en bedre integrering. Vi foreslo da å styrke innvandrernes muligheter gjennom språk og arbeid, å utrede suksesskriteriene for flerkulturell rekruttering og å foreta språkkartlegging før skolestart. Vi ville, som Venstre, ha noe vi kalte for et hurtigsporsystem for forhåndsgodkjente bedrifter. Vi ville ha en blått kort-ordning. Vi ville ha aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og gratis kjernetid i barnehagen når mor eller far deltar på introduksjonskurs. Vi ville ha godkjenningssystemer for innvandrernes utdanning. Vi ville styrke boligpolitikken og ha en språk- og kunnskapstest for statsborgerskap.

En rekke av disse forslagene er sammenfallende med intensjonen i Venstres representantforslag, men ikke alle. Men vi signaliserer her og nå at vi vil stemme for Venstres forslag nr. 3, som er lagt ut i salen i dag.

Lise Christoffersen (A) [18:14:52]: Som saksordføreren har redegjort greit for når det gjelder hovedtrekkene i denne saken fra Venstres stortingsgruppe, inneholder saken tolv forslag som Venstre mener vil bidra til enklere regler, bedre rutiner og raskere saksbehandling ved rekruttering av arbeidskraft fra utlandet.

Det var en enstemmig komité som innstilte på at forslagene skulle vedlegges protokollen, så jeg registrerer at Høyre har endret oppfatning siden vi avga innstilling i saken.

Jeg har lyst til å rette blikket bakover, mot perspektivmeldingen, som ble behandlet her i Stortinget 29. april i år. Der beskriver regjeringen framtidige utfordringer og muligheter for norsk økonomi og velferd, herunder den kraftige økningen i arbeidsinnvandringen til Norge etter EU-utvidelsen i 2004. Fra 2005–2012 har det blitt om lag 330 000 flere sysselsatte i landet. Det er mer enn ti ganger så mange som i perioden 2001–2005. Rundt 60 pst. av denne økningen har vært innvandrere.

Bedrifter og offentlige arbeidsgivere ville ikke hatt mulighet til å hente denne arbeidskraften innenlands, så arbeidsinnvandrere representerer et positivt tilskudd til arbeidsstyrken. De bidro til å forlenge den sterke oppgangskonjunkturen i norsk økonomi i forkant av finanskrisen, og de to siste årene har vi igjen sett at arbeidsinnvandring bidrar til økt produksjonskapasitet og evne til omstilling i norsk økonomi. Det er, som saksordføreren sa, bred enighet i Stortinget om at arbeidsinnvandrere representerer en ressurs for Norge, og at det er viktig at vi greier å rekruttere kvalifisert arbeidskraft på en rask og effektiv måte.

Jeg vil samtidig minne om at regjeringen til nå har lagt fram tre handlingsplaner mot sosial dumping. Det er vik-

tig at rekruttering av arbeidskraft skjer innenfor de spillereglene som gjelder i norsk arbeidsliv.

Komiteen fremmet opprinnelig en enstemmig innstilling om at forslagene fra Venstre skulle vedlegges protokollen. Begrunnelse for det er at forslagene enten er gjennomført allerede, har vært vurdert tidligere og/eller anses som en mindre effektiv løsning enn de ordningene som gjelder i dag.

Forslagsstillerne underbygger det de mener er et behov for mer effektive regler med at Norsk Industri i en tidligere høringsuttalelse har vist til stor mangel på arbeidskraft i ulike bransjer. Statsråden påpeker imidlertid i sitt brev til komiteen at det ikke er gitt tilbakemeldinger fra arbeidsgiverhold som tyder på at det er regelverket som er hovedårsaken til det.

Det første forslaget, å gjeninnføre en spesialisthjemmel og utvide den til å omfatte ikke-faglærte arbeidsinnvandrere, er ikke særlig aktuelt. Den hjemmelen vi hadde, ble opphevet fordi den ble misbrukt i betydelig grad og ble et skalkeskjul for sosial dumping. Det samme gjelder forslag nr. 2 om jobbsøkervisum. Forslag nr. 3 om forhåndsgodkjenning, forslag nr. 5 om at arbeidsgiver i større grad skal bestemme kravene til kompetanse, forslag nr. 6 om enklere prosedyrer for fornyet arbeidstillatelse, forslagene nr. 8 og 9 om familieinnvandring ble alle fremmet i representantforslaget fra Høyre som ble behandlet her i salen i november 2011, og de var ikke helt nye den gangen heller.

Forhåndsgodkjenning av bedrifter ble vurdert og forkastet i forbindelse med St.meld. nr. 18 for 2007–2008 Arbeidsinnvandring i juni 2008. I stedet ble det innført en enklere ordning med tidlig arbeidsstart, som også innebærer at det er arbeidsgiveren som vurderer arbeidstakerens kompetanse. I EFFEKT-programmet er det allerede innført enklere prosedyrer for fornyelser. Familieinnvandrings sakene fra tredjeland tar nå ca. tre måneder. Siden det er snakk om familieinnvandring, må nesten arbeidsinnvandreren få sin søknad godkjent først.

Forslag nr. 4 omhandler godkjenning av utenlandsk utdanning, og det var et viktig tema da Stortinget i mars i år behandlet integreringsmeldingen. Saken er til oppfølging i Barne- og likestillingsdepartementet. Det samme er spørsmålet om yrkesrettet språkopplæring. Forslag nr. 7 omhandler rask saksbehandling i UDI, som er et arbeid som pågår, som allerede har gitt gode resultater, og som vil bli videreført. Det omfatter også den delen av saksbehandlingen som skjer i politidistriktene. Det jobbes kontinuerlig med bedret informasjon, også i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Avslutningsvis er det grunn til å understreke at vi er enige i mange av intensjonene bak de forslagene som fremmes, men at flertallet anser disse intensjonene som godt ivaretatt allerede.

Siden Venstre nå har valgt å droppe fem av de opprinnelige forslagene, tyder det kanskje på at Venstre også er enig i at mye av dette allerede er godt ivaretatt.

Åge Starheim (FrP) [18:20:00]: Eg har berre behov for å kome med ei stemmeforklaring: Framstegspartiet kjem til å støtte Venstres forslag nr. 4, nr. 5, nr. 6 og nr. 7.

Presidenten: Neste taler er representanten Trine Skei Grande, som vi forventer kanskje kommer til å legge fram de forslagene som nå har fått betydelig støtte.

Trine Skei Grande (V) [18:20:37]: Det siste er jeg veldig, veldig glad for.

Jeg vil understreke alt det som representanten Halleraker begynte på om retter og plikter, og at vi må stille krav også til dem som skal bli norske borgere. Men arbeidsinnvandring har ingenting med det å være snill med andre å gjøre. Arbeidsinnvandring er en rent egoistisk handling for Norge, fordi vi trenger folk. Så det er ingen solidaritet, annet enn med oss selv, i det å sørge for at arbeidsinnvandringa går smidig og greit, og at vi får de folkene vi trenger.

Dette er et område som jeg har jobbet mye med. Jeg kan si at på innvandringsfeltet har jeg tre ankepunkter mot regjeringa: Det er byråkratiet knyttet til arbeidsinnvandringa, det er vanskelighetene knyttet til familiegjenforeninger, og det er asylbarna. Dette er da ett av de feltene vi jobbet mye med. Vi besøkte mange bedrifter som er avhengige av å kunne konkurrere om høyt utdannede folk også fra andre land. Mange av dem oppdager at de taper i konkurransen på grunn av at det tar for lang tid. Når IT-bedrifter skal hente inn topp IT-ingeniører, f.eks. fra India, som er så attraktive at de får jobb nesten hvor det skulle være på kloden, taper vi de overgangslukene som er, fordi byråkratiet er for stort, og det tar for lang tid å få en avklaring om ansettelsesforhold – og så har Canada eller andre land snappet de kloke hodene fra oss.

Det er fem forslag i representantforslaget der vi syns at regjeringa har en god forklaring på hvorfor man ikke skal stemme for dem i dag, så det er fem forslag vi har valgt ikke å fremme. Men når det gjelder de andre forslagene, mener vi oppriktig at det ikke ligger noen gode motargumenter i saken.

Det som bekymrer meg, er det store spriket mellom den framstillinga norsk næringsliv gir, og den som regjeringa gir, av hvor bra dette går, og hvor korte fristene er. Jeg tror at når man f.eks. snakker om hvor lang tid UDI bruker på papirene, bare regner med tida i UDI og ikke den tida det tar å levere dem til politikammeret og få dem videre derfra. Vi har opplevd at et stort politikammer som Bergen f.eks., vil behandle saken før man sender den videre til UDI. Man vil, ifølge dem som jeg har snakket med, kvalitetssikre alt i søknaden før den sendes videre – det anser de som en politioppgave. Det er en informasjon som, sett i lys av dagens politianalyse, viser at det er en del steder i politisystemet vårt der det prioriteres ganske feil, og der man er så opptatt av å gjøre jobben ifølge boka at man ikke gjør det på den mest effektive måten: bare la UDI få ta over søknaden med én gang. Jeg tror at det er derfor det er et så enormt stort sprik mellom det som regjeringa sier er fristen, som er UDIs behandlingstid, og den behandlingstida som oppleves for hver enkelt bedrift. Det er så mange skjær i sjøen før man i det hele tatt får levert søknaden dit den skal behandles.

Jeg kunne ha gått inn på flere av forslagene våre, men poenget vårt er at en må lage smidige ordninger som tar

utgangspunkt i næringslivets behov og ønsker, for dette er næringslivets behov og ikke folks behov for å komme til Norge – det har vi helt andre ordninger til å ivareta. Vi kan helt klart sette krav til dem som kommer hit, men først og fremst er de vi snakker om her, de som kommer til Norge fordi vi trenger dem for å skape den velferden, de arbeidsplassene og det næringslivet som vi skal leve av, og som våre fellesutgifter skal dekkes av.

Jeg vil gjerne ta opp alle de sju forslagene.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til, og som nå skal være omdelt på representantenes plasser i salen.

Statsråd Anniken Huitfeldt [18:24:57]: Jeg deler synspunktene til forslagsstilleren om viktigheten av å legge til rette for rask og effektiv rekruttering av kvalifisert arbeidskraft. Gode rutiner, enkle regler og rask saksbehandling er en forutsetning for at Norge kan tiltrekke seg høykompetent arbeidskraft.

Arbeidsinnvandringen har de siste årene vært rekordhøy – og positiv for Norge. Den bidrar til å dekke etterspørselen etter arbeidskraft og til at viktige oppgaver blir utført, og den tilfører nyttig kompetanse.

Grunnlaget for dagens politikk ble lagt i arbeidsinnvandringsmeldingen som regjeringen la fram i 2008, og målet for politikken er å legge til rette for at bedrifter og virksomheter kan rekruttere kvalifisert arbeidskraft fra utlandet på en enkel og effektiv måte. Samtidig skal hver enkelt arbeidstaker sikres gode forhold i norsk arbeidsliv. Kampen mot sosial dumping er derfor en veldig viktig del av regjeringens arbeidsinnvandringspolitikk. Politikken må utformes slik at arbeidsinnvandring bidrar til en bærekraftig utvikling av velferdssamfunnet. Framtidig etterspørsel etter arbeidskraft bør i hovedsak dekkes ved å mobilisere innenlandske arbeidskraftressurser. Arbeidsinnvandring utover dette skal supplere innenlands arbeidskraft, ikke erstatte den. Slik får vi et velfungerende arbeidsmarked.

Jeg oppfatter det slik at Venstre stiller seg bak hovedlinjene i dagens politikk. Det er bred politisk enighet i Norge om at vi trenger arbeidskraft. Vi har ganske nylig hatt en bred gjennomgang av arbeidsinnvandringspolitikken, og nye ordninger er innført, flere i tråd med Venstres forslag.

Jeg vil knytte noen betraktninger til enkelte av forslagene. Forslagsstiller foreslår å gjeninnføre spesialisthjemmelen, slik at bedrifter kan ansette ikke-faglærte arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-området. Det er ikke en gjeninnføring av det den tidligere bestemmelsen var ment å dekke. Formålet med spesialistbestemmelsen var rask og effektiv rekruttering av høyt kvalifisert arbeidskraft fra land utenfor EØS-området. Behovet for ufaglært arbeidskraft dekkes bl.a. av nordmenn og andre borgere i EØS-området. Derfor ønsker vi bare å åpne arbeidsmarkedet for faglært arbeidskraft fra tredjeland.

Forslaget om å utvide «tidlig arbeidsstart» ved forhåndsgodkjenning av bedrifter og utdannings- og forskningsinstitusjoner har vært vurdert tidligere. Vurderingene viste at forhåndsgodkjenning er administrativt krevende og

fører til lengre, ikke kortere, saksbehandlingstider. I dag er situasjonen slik at det er få klager på lang saksbehandlingstid i arbeidssaker. Tall og tilbakemeldinger fra arbeidsgivere tyder ikke på at det er store administrative barrierer som vanskeliggjør rekruttering, eller motvirker arbeidsinnvandring til Norge. Saksbehandlingstiden har nemlig gått ned, og selv om sakssammensetting og resultatkrav har endret seg, og tallene ikke kan sammenlignes helt, helt direkte, gir de allikevel et bilde. I slutten av 2009 ble 38 pst. av søknadene fra faglærte behandlet på under én måned, mens hele 28 pst. tok lengre tid enn tre måneder. Nå behandles 65 pst. av sakene innen fire uker og 83 pst. innen åtte uker. Departementet følger saksbehandlingstiden nøye og vurderer løpende tilpasninger og endringer som kan effektivisere ytterligere. Vi ber også stadig om råd fra arbeidsgivere om hvordan vi kan få til et enklere og mer effektivt system.

Forslaget om å endre reglene, slik at kravene til kompetanse som faglært i større grad bestemmes av arbeidsgivere, er gjennomført ved ordningen «tidlig arbeidsstart». Arbeidsgiver har ansvar for at kompetansen er god nok, han rekrutterer direkte, og arbeidstaker kan begynne å arbeide før søknaden er ferdig behandlet. Enkle rutiner for godkjenning av utenlandsk arbeidskraft letter rekrutteringsprosessen. Tiltak som opprettelse av informasjonssenter, oppdatering av databaser for godkjenningsvedtak og styrking av NOKUTs ressursituasjon er iverksatt for å forbedre ordningen.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Øyvind Halleraker (H) [18:29:37]: Bare helt kort til representanten Lise Christoffersen først: Forslagene fra Venstre ble lagt fram i salen i dag, så derfor må vi gå inn for det i dag.

Det jeg skulle spørre statsråden om, er nettopp dette med å ha en raskere behandling og godkjenning av bedrifter som søker kvalifisert arbeidskraft. Det er forskjell på arbeidskraft, og den kvalifiserte arbeidskraften er det stor konkurranse om både i Europa og på verdensbasis. Som Trine Skei Grande også nevnte, vet vi at kvalifisert arbeidskraft kan gå til andre land som trenger den hvis vi har for lang saksbehandlingstid hos oss. Ser statsråden at dette kan være en ulempe for oss, og at dette særlig gjelder kvalifisert arbeidskraft hvor bedriftene har et behov for å få kjapp saksbehandling?

Statsråd Anniken Huitfeldt [18:30:38]: Svaret på det er at ordningen med «tidlig arbeidsstart» er bedre enn det som foreslås, at enkelte bedrifter skal forhåndsgodkjennes, for det mener vi vil kreve et større byråkrati. Jeg mener at den ordningen vi har valgt, er bedre enn det som foreslås her. Det som er viktig for meg, er at vi får rask behandling av alle bedriftene.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt presidentplassen.

Trine Skei Grande (V) [18:31:18]: Tidsfristene det opplyses om fra statsråden, bryter så fundamentalt med de

tidsfristene som ikke bare de bedriftene jeg har snakket med, forteller om, men også de bedriftene som har som jobb å ta papirarbeid for andre når det gjelder arbeidsinnvandring. De forteller om helt andre bilder og frister enn det som oppgis i statsrådets dokumenter, bl.a. at det tar veldig lang tid å få levert papirer hos politiet, at det er veldig innrammet når og hvordan man kan gjøre det, og at man opplever at det kan gå fram og tilbake i det førsteleddet mange ganger. Mitt spørsmål til statsråden er om hun er helt sikker på at de fristene hun forteller om til Stortinget, er de reelle fristene som folk som begynner å jobbe med en sak, opplever.

Statsråd Anniken Huitfeldt [18:32:09]: Når jeg oppgir prosentvise tall på hvor mange søknader som er ferdigbehandlet på en måned, gjelder det selvfølgelig ikke alle. Jeg ser ikke bort fra at representanten Skei Grande har vært borti tilfeller som har hatt lengre saksbehandlingstid, men det jeg får opplyst om, er tallene på hvor lang tid det tar når det gjelder å behandle alle søknadene. Det er de saksbehandlingstidene jeg får oppgitt.

Vi ber stadig om tilbakemeldinger fra bedriftene på hvordan vi kan lage et enklere system som går fortere. Jeg mener at det med «tidlig arbeidsstart» har vært noe av det viktigste for å sikre at man kan starte tidlig, med en gang man kan.

Trine Skei Grande (V) [18:32:50]: Jeg mistror ikke statsråden, at hun oppgir noe feil når det gjelder UDIs behandlingsprosess eller prosentandel. Spørsmålet mitt er om innlevering, politiets rolle og politiets behandlingsdel er tatt med i de beregningene, eller om de tidsrommene som blir oppgitt, er UDIs behandlingstid av søknadene.

Statsråd Anniken Huitfeldt [18:33:11]: Dette er det jeg har fått opplyst som tiden det tar i UDI. Hvis man skal ha detaljerte svar på hvor mye man har brukt på den enkelte politistasjon osv., må jeg nesten komme tilbake til representanten med det.

Det er ingen tvil om at vi på dette området mottok mange flere klager før enn det vi gjør nå, og at bedriftene i hovedsak er fornøyde med den behandlingen de får. Ikke alle er det, men at det går mye mer effektivt, kan det være liten tvil om.

Trine Skei Grande (V) [18:33:43]: Det virket som statsråden var så sikker på at hun fikk det siste ordet nå, så jeg måtte benytte sjansen. Vi får ganske mange tilbakemeldinger. Det handler om at det er veldig mange flere som har et ønske om å komme inn, og veldig mange flere norske bedrifter har et veldig internasjonalt miljø, så presset blir stort. Da må jeg spørre om statsråden kan tenke seg å ta et initiativ overfor justisministeren når det gjelder å effektivisere politiets del av dette, for det er der vi får klager. Vi får klager på at det både er byråkratisk, tungvint, og setter store kjepper i hjulene for dem som ønsker å få gjennomført dette.

Statsråd Anniken Huitfeldt [18:34:21]: Vi har en løpende dialog med Justisdepartementet om disse sakene. Jeg er glad for at UDIs saksbehandlingstid har gått ned. Hvordan disse oppgavene rent konkret utføres på den enkelte politistasjon, må representanten nesten spørre justisministeren nærmere om.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Lise Christoffersen (A) [18:34:58]: Jeg skal ikke bidra til å hale ut tiden her i salen, men bare på bakgrunn av de siste replikkene fra Trine Skei Grande føye til at en del av EFFEKT-programmet også går ut på å bedre kommunikasjonen mellom politiet og UDI. Det jobbes med dataprogrammer som bl.a. skal kunne muliggjøre det en i sin tid kalte en tjukk førstelinje, slik at til og med flere saker også kan behandles ute og ikke nødvendigvis må inn og sentraliseres. Det er også et arbeid som er i gang. Det er ikke tvil om at representanten Skei Grande har rett i at i de overgangene har det fram til nå og fram til en får skikkelige dataprogrammer på plass, vært mye manuell håndtering, som har tatt mye tid.

Jeg vil bare helt til slutt replisere til representanten Halleraker at det da vitterlig var Venstres opprinnelige tolv forslag vi behandlet i komiteen. Det er ingenting i veien for at andre partier i komiteen kan gjøre de forslagene til sine. Det har vi gjort mange ganger når vi har vært enige. Det var derfor jeg var litt overrasket over at det nå var en endret innstilling, men det er greit.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

S a k n r. 1 2 [18:36:28]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om tiltak som fremmer reell kjønnslikestilling i Norge (Innst. 496 S (2012–2013), jf. Dokument 8:69 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Olemic Thommessen, som får ordet for saksordfører Linda Hofstad Helleland.

Olemic Thommessen (H) [18:37:30]: Linda Hofstad Helleland er dessverre syk. Det gir meg en kjærkommen anledning til å få lov til å komme hit og snakke om like-

stilling. Jeg vil begynne med å takke Venstre for å ha løftet frem et – jeg vil si – stort og sammensatt Dokument 8-forslag, som reiser en lang rekke viktige spørsmål. Aller viktigst er det å løfte frem dette temaet, et tema som nok må fornyes. Selv om vi i vårt samfunn ser likestilling som en selvfølge, skal vi ikke grave så mye under overflaten før vi ser at det fremdeles er utfordringer vi bør ta tak i.

Jeg regner med at de enkelte partier vil redegjøre for sine standpunkter, men for Høyre er det særlig tre områder jeg velger å løfte frem i dette innlegget. Det dreier seg om kampen mot vold og undertrykking av kvinner, bedre likestilling for minoritetskvinner og rett til heltid og mer fleksibel arbeidstid.

Vold, misbruk og utnyttelse av kvinner er brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Kvinner utgjør 75 pst. av ofrene for menneskehandel, 73 pst. av ofrene for mishandling i familieforhold, og blant ofrene for seksualforbrytelser utgjør kvinneandelen 87 pst. I tillegg til at vold svært ofte gir psykiske og fysiske belastninger som det er vanskelig for den enkelte å takle, viser studier at krisesenterbrukere ofte mangler tilknytning til arbeidslivet og har et manglende eller lite støttende sosialt nettverk. Høyre mener samfunnet må sørge for bedre støtte og hjelp til voldsofre. Vi vil ha en nasjonal offeromsorg med en helhetlig offentlig tenkning for oppfølging, hjelp og støtte til ofre av voldskriminalitet, først og fremst for å tilby hjelp, men også for å bistå offeret gjennom å gi kunnskap om egne rettigheter.

Høyre vil også ha en egen nasjonal rapportør mot menneskehandel, økt oppmerksomhet om bekjempelse av seksualisert vold mot kvinner og menneskehandel i politiet og bedre kompetanse i det offentlige hjelpeapparatet for å avdekke menneskehandel, kjønnslemlestelse, seksualisert vold, familievold og æresrelatert vold.

I Norge har det blitt en selvfølge at kvinner og menn skal ha like muligheter til fullverdig samfunnsdeltakelse. I integreringsarbeidet må vi ivareta dette bedre, slik at kvinner i aktuelle innvandremiljøer får kunnskap om hvilke rettigheter vårt samfunn kan tilby dem, og at vi faktisk har en forventning om at det for oss er en selvfølge at de skal ha de samme rettighetene som menn, og faktisk ha den samme deltagelsen. Tall fra SSB viser at sysselsettingsgraden for innvandrerkvinner er 10 pst. lavere enn hos innvandremenn. I befolkningen totalt er forskjellen bare halvparten av dette.

Høyre har prioritert gratis barnehageplass for deltagere på introduksjonskurs, utvidet tilbud om språkkartlegging av alle 4-åringer og en styrking av integreringsarbeidet i de frivillige organisasjoner.

Høyre vil styrke språkopplæring og andre målrettede tiltak, slik at flere kvinner med minoritetsbakgrunn kan og vil delta i arbeidslivet. Vi vil styrke frivillige organisasjoner som særlig bidrar til integrering av innvandrer- og flyktningkvinner i det norske samfunnet. Ikke minst gjelder det personer som får opphold etter gjenforening.

Norge er langt fremme i likestillingsarbeidet. Vi har et særlig ansvar for å bidra positivt til å fremme likestilling i andre samfunn med vesentlig større likestillingsutfordringer enn det norske.

Det å sikre jenter og gutter lik tilgang til skole er en grunnleggende menneskerettighet som alle jenter må gis tilgang til. I tillegg oppnår man med dette mange andre bedringer i disse jentenes livssituasjon. Jenter som får skolegang og utdanning, giftes bort senere, de får færre barn i gjennomsnitt, og barnedødeligheten synker. I tillegg må kvinners rolle for fredsbygging og fredsbevaring styrkes og kvinners menneskerettigheter under konflikter beskyttes bedre.

Høyre vil prioritere utdanning sterkere, særlig for jenter i utviklingspolitikken, og styrke arbeidet mot seksualisert vold i krigs- og konfliktsituasjoner, med særlig oppfølging av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325.

Med dette vil jeg ta opp de forslag Høyre er alene om eller med på.

Presidenten: Representanten har tatt opp de forslagene han refererte til.

Gunn Karin Gjøl (A) [18:42:41]: Jeg vil gi ros til partiet Venstre for å ha fremmet et omfattende og grundig Dokument 8-forslag som gjør at vi her på tampen av denne stortingssesjonen får muligheten til å ha en skikkelig likestillingsdebatt i denne salen. Likestillingsdebatten har ikke akkurat vært fraværende tidligere heller, men den har vært mer konkret knyttet til bl.a. fedrekvote, foreldrepermisjon, barnehage og slike ting. Venstre er jo et parti med stolte likestillingstradisjoner – det har vi ikke minst fått høre nå under stemmerettsjubileet – og også et parti som var tidlig ute med bruk av kvotering i sitt parti. Veldig mye av det som tas opp også i dette Dokument 8-forslaget, dreier seg om kjønnskvolter og fedrekvoter. Jeg må si at for et parti som Venstre, som er så opptatt av spørsmål som dette, har de havnet i særdeles dårlig selskap sammen med Høyre og Fremskrittspartiet.

Dokument 8-forslaget dokumenterer tydelig at vi fremdeles har en lang vei å gå i likestillingsarbeidet, og at slike virkemidler som både regjeringspartiene og også Venstre er opptatt av, er nødvendige hvis vi skal komme videre. En rekke tiltak blir fremmet i forslaget, og flere av dem er man allerede i gang med å kvittere ut i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Det er ingen hemmelighet at bare i løpet av noen få uker vil det bli framlagt en stortingsmelding om likestilling. De som trer sammen i Stortinget til høsten, får da god mulighet til å diskutere den framtidige likestillingspolitikken i Norge.

I tillegg til at man bør fremme en rekke konkrete forslag for å få på plass mer reell likestilling i Norge, har vi dessverre fremdeles en del strukturelle utfordringer i likestillingsarbeidet. Det dreier seg ikke minst om hvem som har ansvar i offentlig forvaltning og i bedrifter når det gjelder likestilling, men også om at det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret i Norge fremdeles er sterkt framtrødende. Vi har fremdeles veldig gammeldagse holdninger med tanke på hvordan kvinners og menns roller er i dette samfunnet. Vi kan se det, ikke minst når det gjelder gutter og jenter, på hvordan de blir behandlet når de begynner i barnehage. Det har vi forskning på fra Agderforskning. Vi kan se det når gifte menn faktisk ligger kortest tid på rehabiliteringsinsti-

tusjoner, mens ugifte menn ligger lengst, mens det ikke er noen forskjell mellom gifte og ugifte kvinner i det hele tatt. Det er det tall fra Steinkjer kommune som viser, da de undersøkte sine likestillingsbilag og hvilken praksis de hadde på det.

Vi har også erfaringer fra mange fedre på helsestasjonene som melder tilbake at de ikke akkurat møter stor forståelse for at de kommer dit med sin lille pøse. Det viser at vi har en rekke strukturelle utfordringer, som bl.a. også Skjeie-utvalget skriver i sitt dokument. Vi har en grundig jobb å gjøre i årene framover. Jeg er ganske sikker på regjeringen vil fremme en rekke forslag når den kommer med forslaget sitt om noen uker, slik at vi kan få på plass mer likestilling der folk bor.

Jeg har lyst til å si lite grann når det gjelder arbeidstid, fordi det nok er ganske stor uenighet mellom regjeringspartiene på den ene siden og både Venstre og høyrepartiene på den andre. Man framstiller det som at om man svekker arbeidsmiljøloven og gjør den mer fleksibel – les: anledning til mer overtid og nattarbeid – vil det bidra til mer likestilling. Der er vi helt uenige. Det er faktisk arbeidsmiljøloven, det at vi har regulert arbeidstid, som har gjort det mulig for småbarnsforeldre å kunne kombinere det å ha små barn med det å kunne være yrkesaktive, i tillegg til at man har foreldrepermisjonsordninger og gode barnepassordninger gjennom barnehager. Hvis man på en måte begynner å svekke arbeidstidsordningene, bidrar det til at flere småbarnsforeldre faktisk er nødt til å jobbe på kveldstid og får mindre regulert arbeidstid, vil det være direkte likestillingsfiendtlig.

Til slutt: Jeg er helt enig i det som har vært sagt når det gjelder innvandrerkvinner. Skal man bidra til økt likestilling hos innvandrerkvinner, er det egentlig det samme virkemiddelet som har vært for kvinner generelt, som trengs: Det dreier seg om økonomisk uavhengighet. Vi må sørge for at de får jobb, utdanning og at de blir økonomisk uavhengige. Det har vært likestillingstradisjon i Norge både når det gjelder norske kvinner og innvandrerkvinner.

Solveig Horne (FrP) [18:47:56]: Jeg vil også slutte meg til den rosen til Venstre for at de har fremmet dette omfattende forslaget. Det er et forslag som går inn i veldig mange komiteer, og som vi kanskje har fått litt kort tid på oss til å behandle i komiteen.

For en uke siden feiret vi i denne salen 100-årsjubileet for at kvinner i Norge fikk allmenn stemmerett. Mange av de innleggene gjaldt historien, men det gikk også på at vi må se framover. Vi har kommet veldig langt i Norge, takket være mange sterke kvinner som har gått foran.

Jeg er ikke helt enig med forslagsstilleren at vi har langt igjen for å få en reell likestilling mellom kvinner og menn, men at vi har en del utfordringer, kan Fremskrittspartiet være enig i.

Selv om stadig flere jenter nå tar høyere utdanning – og jentene er flinkere til å søke på utradisjonelle yrker – gjør altså ikke guttene det. Fremskrittspartiet mener derfor at det er viktig at vi styrker rådgivningstjenesten i skolen, både på ungdomsskolen og i den videregående skolen. Ofte er lønn avgjørende for hvilken jobb og hvilket yrke man

velger. Derfor er det viktig å satse på å heve statusen og lønnsnivået i kvinnedominerte lavlønnsyrker. Vi trenger også menn i disse yrkene, og vi kommer ikke så langt uten at det også er god lønn og status.

Undertegnede hadde i dag et møte på vegne av komiteen med en delegasjon fra Thailand, som var interessert i vår likestillingspolitikk. Det var interessant med spørsmålene jeg fikk når det gjaldt at mennene virkelig fant seg i disse ordningene som vi hadde i Norge. Det var en glede å forklare dem at det var en problemstilling vi ikke engang hadde tenkt over – om mennene i Norge var stolte, og om de var snille. Da kunne vi i hvert fall si at norske menn var gode menn, som også ønsket både å være hjemme med sine barn og jobbe i barnehage.

Så det var en liten sak her. Nye tall fra NHOs medlemsstatistikk viser at det stadig blir flere kvinnelige ledere i næringslivet. Og det er jo grunn til å tro at den positive utviklingen i andel kvinnelige ledere henger sammen med kvinners inntog på universiteter og høyskoler. Likevel kunne vi denne uken høre at en del av de kvinnene som søkte på ledende stillinger, ikke søkte seg til privat sektor, men til kommunal sektor. Det er jo bekymringsfullt. Vi må ha flere kvinner til å starte egne bedrifter, og derfor er det viktig å stimulere til at kvinner som ønsker å starte egne bedrifter, ikke rammes urimelig.

Deltid har vært et tema i denne sal mange ganger. Det er et mål for alle partier å redusere ufrivillig deltid, men vi har bare litt forskjellige virkemidler. Ufrivillig deltid rammer ofte kvinner, og gjerne unge kvinner som ønsker hele stillinger, når de har tatt en utdanning som de ønsker å få brukt.

En annen sak som forslagsstillerne tar opp, er likestilt foreldreskap. Og på tampen av denne stortingsperioden er det jo kjekt å få lov til å snakke om foreldrepermisjon og fedrekvote en gang til. Dagbladet på nett hadde i går en artikkel om at unge foreldre ikke ønsket pappakvote. De ønsket selv å få fordele disse ukene. Det er Fremskrittspartiet helt enig i. Foreldrepermisjonen skal være til familien og til barna. Det skal være en ordning som skal være til gode for familie og barn, men under denne regjeringen har den også blitt brukt i en likestillingskamp.

For å få til et mer likestilt foreldreskap når det gjelder foreldrepermisjon, er det viktig å gi fedre selvstendig uttaksrett.

Vold i nære relasjoner er også et tema i dette forslaget. Det er også en likestillingskamp. Det er en skremmende utvikling vi ser når det gjelder partnerdrap, og derfor er det utrolig viktig at vi får til forebygging. Familievoldskoordinatorene i politidistriktene, krisesentrene ute i kommunene og ikke minst helsesøstre, familievernkontorer og skolehelsetjenesten kan være med å forhindre dette.

Vi må se framover, og vi må ikke glemme de utfordringene som andre kvinner i andre land står overfor. De kan bare drømme om de ordningene vi har her i Norge. Det er viktig å styrke likestillingsarbeidet blant minoritetskvinner. De tar i dag ofte høy utdanning, men de gifter seg kanskje med analfabeter fra sitt opprinnelige hjemland, og de kommer ikke ut i arbeid. Norge trenger disse jentene, og det er viktig at vi får dem ut i arbeid.

Vi har også et ansvar for å bidra til å fremme likestilling i andre samfunn med større likestillingsutfordringer enn vi har. For disse jentene er det viktig med både utdanning og helsetjenester.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet har fremmet i saken.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslag hun selv refererte til.

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [18:53:14]: I likhet med de andre vil jeg også takke forslagsstillerne for å sette likestilling på dagsordenen, og jeg må si meg veldig fornøyd med den plass likestillingstemaet har fått i den senere tida. Det skulle for så vidt bare mangle når vi nå akkurat har markert at det er 100 år siden kvinner fikk stemmerett på lik linje med menn. I forrige uke hørte vi mange gode taler, innlegg og historiefremlegg om kampen som er blitt kjempet for å komme dit vi er i dag.

Vi har ei regjering som virkelig har satt likestilling på dagsordenen. I 2010 oppnevnte daværende likestillingsminister Lysbakken et ekspertutvalg som skulle utrede norsk likestillingspolitikk for å legge grunnlaget for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk for framtida. Likestillingspolitikken har aldri tidligere vært gjenstand for en tilsvarende bred gjennomgang. Og nå har vi til fulle dokumentasjon på at det på mange områder er et stykke igjen til vi kan si at vi har full likestilling i landet.

Men vi liker jo å se på Norge som et likestilt land, og mange bruker Norge som et eksempel på at vi har kommet langt, slik også representanten Horne refererte til med delegasjonen fra Thailand før i dag. Et kroneksempel er Gros kvinneregjering og hvordan den ble kjent over hele kloden – altså regjeringa fra 1986. Og ja, det var spesielt med en så stor andel kvinner, men jeg må innrømme at det føles litt rart å kalle det ei kvinneregjering. Flertallet i regjeringa var jo menn. Likestillingsmålet har på en måte blitt at en skal nå 40 pst. kvinneandel. Men det er vel ikke reell likestilling før det er like sannsynlig at det er 40 pst. menn som at det er 40 pst. kvinner i politiske organ eller i andre valgte organ, styrer osv.?

Mangelen på likestilling i politiske organ, næringsliv, foreldreskap, utdanning og arbeidsliv henger nøye sammen med holdninger og kultur og med hvilke forventninger som ligger til det å ha det ene eller det andre kjønn. Her hadde også representanten Gjøl en rekke gode eksempler. Det er ingen enkel oppskrift på å få snudd dette. Men å finne målrettede og treffsikre tiltak som kan bidra til en gradvis endring i holdninger er det som er det nødvendige. Og det gjøres heldigvis mye.

Fedrekvoter er et godt eksempel. Det er først etter at dette ble innført, at far virkelig har begynt å ta permisjon. Jeg kan også referere til samme artikkel i Dagbladet i går som representanten Horne gjorde. Der er det en pappa som sier at:

«det er riktig at vi har en slik kvote, fordi den legitimerer at fedre er en periode hjemme med barnet. (...) De fleste pappaer hadde ikke vært hjemme én dag lenger enn den fastsatte kvoten.»

Politisk vilje til en så generøs permisjonsordning som vi har, og til å sørge for at alle barn har rett til en barnehageplass til en lav pris, har bidratt til at det er langt lettere å kombinere arbeid og omsorg. At vi nå har startet opp arbeidet med å sikre større stillingsbrøker for dem som ønsker det, er også et viktig tiltak for å kunne sikre kvinner en økonomisk uavhengighet.

I forrige uke vedtok vi nytt diskrimineringslovverk og kjønnsnøytral verneplikt.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at bekjempelse av vold mot kvinner, likestilt foreldreskap og forhold i utdanning og arbeidsliv er viktige utfordringer for bedre kjønnslikestilling. Det målrettede og langsiktige arbeidet med utvidelser av permisjon, fedrekvote og full barnehagedekning vil bidra til mer likestilte foreldreskap. Systematisk og helhetlig arbeid er vesentlig for å lykkes innenfor mange av likestillingskampene. Når det gjelder kamp mot seksuell trakassering og seksuelle overgrep, kan det f.eks. vises til gode erfaringer i Sør-Trøndelag, hvor de nettopp har jobbet systematisk for å forebygge dette gjennom et program rettet mot skoleelever og ansatte i skolen. Det vesentlige er treffsikre tiltak med et plassert ansvar, og at tiltakene og arbeidet følges opp og evalueres. Regjeringa jobber nå med likestillingsmelding til Stortinget – som en oppfølging av Skjeie-utvalget – og jeg ser fram til at den kommer. Da får vi et godt grunnlag for å diskutere retning for likestillingsarbeidet framover.

Jeg vil også rose Venstre for engasjementet innenfor likestillingsfeltet, men mener – i likhet med representanten Horne – at de har valgt feil samarbeidspartnere for å lykkes med målsetningene. Vi får ikke et mer likestilt samfunn hvis et flertall av politikere i denne sal mener at kvotering er en uting, at fedrekvoter er unødvendig, at det er helt greit å betale mor for å være hjemme i stedet for å delta i arbeidslivet, vil øke barnehageprisene og kutte i overgangsstonaden for aleneforeldrene.

Hvis man ønsker en helhetlig likestillingspolitikk som gjør at vi får en reell valgfrihet for begge kjønn – det være seg frihet til å velge å være sammen med egne barn, frihet til å delta fullt ut i arbeidslivet eller frihet fra seksuell trakassering, vold og voldtekt – da må man sørge for et fortsatt rød-grønt flertall!

Dagrun Eriksen (KrF) [18:58:16]: Forrige uke feiret vi stemmerettsjubileet, som flere av talerne her har vært inne på. Dette er jo et forslag fra Venstre, som hadde som mål at forslaget skulle behandles på den dagen, etter invitasjon fra presidentskapet. Sånn ble det ikke, men det er flott at vi får diskutert dette før vi går fra hverandre.

Norge er blant verdens mest likestilte land. Det er det ikke tvil om. I vår oppvekst har vi fått oppleve kvinnelig statsminister, og stortingspresidentplassen er for lengst inntatt og erobret. Men vi ser fortsatt at det er en del ubalanse. Vi opplever stadig at med en gang jenter blir født, blir de surret inn i rosa tepper. Og guttene får lyseblå tepper med en gang de kommer ut. Så fortsetter vi i lekeforretningen – inn i den rosa tylldrømmen av jenteleker som vi finner i hyllene, og til de litt mer barske gutteleker som kommer på neste hylle. Allerede der får vi beskjed om at vi

beveger oss i to forskjellige verdener. Og hvis noen jenter ikke liker den rosa tyllen, blir de kalt guttejenter. Og hvis noen gutter kanskje beveger seg mot den rosa tyllen, blir de kalt «femi». Vi må jobbe med hvordan vi kan klare å ha et rausere kjønnsbegrep også innenfor kjønn, og hvordan vi kan rive ned denne rosa tyllen og de blå barske lekene og få lov til å bruke det på tvers av kjønn. Det var godt å få sagt dette!

La meg så fortsette på selve forslaget som vi har til behandling i dag. Vi har alle et ansvar for å bidra til mer likestilling, og vi har langt igjen. Hovedutfordringene tror jeg ikke bare handler om starten av livet, men det handler også om studier, lønn, arbeidsliv, og det handler om vold i nære relasjoner og maktposisjoner i samfunnet. Vi vet at det er blant kvinnene mesteparten av den ufrivillige deltiden i vårt arbeidsliv finnes, og vi vet at kvinner i snitt tjener 15 pst. mindre enn menn per time. Vi vet at fire av fem ordførere er menn, og at menn dominerer på toppen av de fleste sektorer i samfunnet. Vi står overfor store likestillingskamper også i fremtiden: Kampen mot vold, voldtekt og overgrep som rammer kvinner. Vold mot kvinner foregår i et rystende omfang hver dag rundt om i vårt land.

Kampen for full likestilling må fortsette. Kristelig Folkeparti slutter seg til Venstres påpekning av at tiden nå er overmoden for å omskape kunnskap til konkrete tiltak som fremmer reell likestilling.

Kristelig Folkeparti er derfor i dag med på – med varierende støtte, noen sammen med Høyre, noen sammen med Fremskrittspartiet, og noen med begge – en rekke forslag. Blant annet er vi med på forslag om utdanning, om en styrket rådgivningstjeneste både på ungdomsskole og i videregående skole, bl.a. med sikte på at flere skal velge kjønnsutradisjonelle utdanninger og karrierer. Vi ber også regjeringen utarbeide konkrete tiltak for å stimulere til at flere tar utradisjonelle yrkesvalg for å redusere kjønnssegregeringen i arbeidslivet.

Et svært kjønnsdelt arbeidsmarked er en viktig årsak til at kvinner samlet sett og i snitt tjener mindre enn menn, samtidig som kvinner ofte tar et stort ansvar for arbeidet som blir gjort i hjemmet. Menn er blitt flinkere til å delta i det som handler om barn og barnepass, men de har en god del igjen når det gjelder husarbeid.

Kristelig Folkeparti mener tradisjonelt kvinnedominerte yrker trenger et lønnsloft. Vi har tidligere fremmet forslag i Stortinget om en likelønnsrett, og vi mener at partene i arbeidslivet bør sette en tidsplan for å rette opp lønnsdiskrimineringen.

Vi ønsker og har forslag om rett til å kreve fast stilling tilsvarende reell arbeidstid. Vi er også med på forslaget om at familievoldskoordinator i politidistriktene ikke bør brukes til andre oppgaver enn arbeid mot vold i nære relasjoner. Vi er med på å foreslå å styrke den forebyggende innsatsen for å redusere omfanget av vold og seksualisert vold ved å styrke skolehelsetjenesten og helsesøstertjenesten. Vi ber om styrket forskningsinnsats rundt omfanget og konsekvensen av seksualisert vold, og vi støtter også forslaget om etablering av en egen nasjonal offeromsorg.

Det er fortsatt en god del som gjenstår før kvinner og menn har like rettigheter og et likeverdig ansvar både i

samfunnet og for barn. Vi har fremmet mange forslag i løpet av perioden som omhandler dette. Vi er i dag glad for å kunne være med på enda flere forslag som bidrar til det.

Jeg vil vise til forslag nr. 27 i innstillingen. Det forslaget støtter vi, og vi vil votere for det i dag – vi vet ikke helt hvorfor vi har havnet utenfor.

Olov Grøtting (Sp) [19:03:52]: I dag hadde vi besøk av en thailandsk delegasjon med parlamentarikere. De var mektig imponert over det vi kunne fortelle om likestilling. Pappapermen var nok ganske fjern, det var muligens også foreldrepermisjon generelt. Jeg fikk ikke helt med meg hvor langt det hadde kommet i Thailand.

De var nok også veldig imponert over antallet kvinnelige stortingsrepresentanter. Jeg kunne skryte av at i Senterpartiet er åtte av elleve representanter kvinner. Vi var to fra familie- og kulturkomiteen som ble spurt om hvor mange statsråder som er kvinner – da ble vi faktisk litt usikre og svarte: Ja, sånn ca. 50 pst. Det ble de også veldig imponert over. Jeg måtte sjekke det i ettertid, og faktisk er det 50 pst. kvinner i regjeringen. Når vi ikke engang går rundt og vet det – bare tar det som en selvfølge – viser det hvor vanlig det har blitt.

Vi imponerer delegasjoner fra andre land med det vi kan fortelle om likestillingsfremmende tiltak her i landet. I år kan vi feire at det er 100 år siden kvinnene i dette landet fikk stemmerett. Det er hyggelig å markere. Derfor har vi også denne likestillingsdebatten i kveld.

Men vi er allikevel ikke kommet langt nok. Når vi snakker med den thailandske delegasjonen om hvor vanskelig det er å få nok menn i typiske kvinneyrker, som ansatte i barnehager og som lærere i småskolen, skjønner også de at vi har en vei å gå når det gjelder likestilling – selv om jeg ikke er helt sikker på om de helt fattet hvor relevant det var, og at det var et problem.

Det vi diskuterer her, er dokument 8-forslaget fra Venstre – med en lang rekke tiltak. Det er mange viktig tiltak, mange av tiltakene har vi fokus på, og mange av tiltakene må vi ha økt fokus på i årene framover.

Det er slett ikke alle forslagene jeg har anledning til å komme inn på her i denne debatten, men jeg vil kommentere enkelte problemstillinger.

De foreslår å styrke rådgivningstjenesten både på ungdomsskolen og på videregående for at flere unge fra begge kjønn skal velge utradisjonelle utdanninger og karrierer. Det er jeg helt enig i. Skolenes rådgivningstjeneste spiller en viktig rolle for at flere skal velge utradisjonelt. Vi trenger flere kvinner i Forsvaret og i andre tradisjonelle mannsbastioner, og vi trenger flere menn som barnehagelærere og lærere i småskolen, for å nevne noe. Unger trenger mannlige rollemodeller, og det er gunstig for miljøet, enten det er å få flere kvinner inn i Forsvaret eller å få menn inn i pleie- og omsorgsykker.

Det er – fortsatt – i dag forskjell på å være selvstendig næringsdrivende og å være ansatt. Selvstendig næringsdrivende får sykepenge først fra 17. sykedag og har heller ikke rett til omsorgspenger ved barns sykdom. Senterpartiet ønsker derfor å innføre rett til sykepenge for selvstendig næringsdrivende, som for lønsmottakere, ved fravær

på grunn av syke unger. Vi mener det er et viktig virkemiddel for at flere kvinner skal tørre å være gründere og å drive sin egen virksomhet.

Jeg skulle hatt tid til å snakke om vold i nære relasjoner, men det rekker jeg ikke – denne debatten kom så fort – men det er et viktig område.

Så vil jeg si litt om det jeg synes er et av de mest virkningsfulle virkemidlene for likestilling. Det er etter mitt skjønn pappapermen. Senterpartiet hadde i forrige fireårsperiode programfestet en tredeling av pappapermen. Stortinget har nå vedtatt – med den rød-grønne regjeringen i spissen for det, selvsagt – en tydeligere tredeling av foreldrepengeperioden, som trer i kraft 1. juli. Det er vi veldig fornøyd med. Det er ikke mange år siden det var helt utenkelig å være hjemme med flere unger for en nybakt far – hva i all verden hadde man mødre for da? Det har heldigvis forandret seg.

Jeg tør våge påstanden at det var nok de færreste arbeidsgivere som syntes det var naturlig at menn skulle komme og si: Sorry, jeg blir hjemme i tre måneder. Det har det rett og slett ikke vært kultur for, men det er heldigvis i ferd med å endre seg.

Så er det slik at Høyre ønsker ikke at vi skal ha en egen pappaperm – her må familien bestemme selv. Jeg har sagt det før, og jeg sier det nå: Det er overraskende, men Kristelig Folkeparti er faktisk mer moderne enn Høyre i dette spørsmålet. Jeg synes det er riktig at fedre også skal få rett til å være hjemme med ungene sine. Det er en del av likestillingen.

Trine Skei Grande (V) [19:09:19]: Jeg vil først takke komiteen. Jeg synes den har tatt forslagene våre veldig på alvor. Det er ikke alltid vi opplever det med Dokument 8-forslagene i innspurten, at komiteen tar seg tid til å behandle dem skikkelig. Så det er jeg veldig glad for.

Venstre har vært i front på likestilling siden før vi fikk vedtatt kvinnelig stemmerett i denne salen – og mange har kommet etter – men vi ser fortsatt at det er mye igjen. Jeg mener det er mye igjen på likestilling på veldig mange områder, spesielt innenfor arbeidsmarkedet vårt – innenfor arbeidslivet generelt ser vi en stor kjønnsdeling. Mange unge kvinner opplever glasstaket når de kommer inn i arbeidslivet. Vi har et akademia som fortsatt har statusstillingene fordelt til menn. Sjøl om vi har kommet langt, er det veldig mye igjen før folk føler at de faktisk har reelle valg, uavhengig av hvilket kjønn de har.

Vi er veldig glad for at det er så mange forslag. Vi støtter nesten alle forslagene som har kommet i komiteen, og vil legge fram noen flere her i dag, fordi de går litt lenger enn dem som er lagt fram i komiteen. Vi vil stemme for disse primært, men vi vil stemme for de andre forslagene sekundært. Jeg vet det hørtes litt vanskelig ut, men jeg tror det går helt fint.

Det er noen forslag jeg har lyst til å ta opp. Regjeringa hadde i sin store likestillingssak i år rett til mer ammefri. Det vi har lært, og som vi har lagt fram i forslag nr. 31, er at det som gjør at kvinner ofte blir diskriminert ved ansettelse og i andre sammenhenger, er at man forutsetter at kvinner vil ha mer sykdom knyttet til svangerskap enn

menn, og at mange arbeidsgivere tror at det blir en større økonomisk belastning for dem å ansette en kvinne enn en mann, på grunn av sykepengene.

Derfor har vi i vårt reviderte budsjett og i dette forslaget lagt inn at arbeidsgiveransvaret for sykepenger i arbeidsgiverperioden for kvinner som får sykdommer relatert til svangerskap, bør tas bort. Dermed tar vi bort den siste delen av det som av en leder kan bli oppfattet som en rasjonell grunn til ikke å ansette kvinner, fordi man er redd for de sykdomsutgiftene et svangerskap kan føre med seg. Det tror jeg er en viktig kamp framover.

Det er ikke sånn at et mer fleksibelt arbeidsliv kommer til å være utstøtende for kvinner. Venstre er i hvert fall ikke for mer overtid, vi er heller ikke for mer nattarbeid, men vi er for mer fleksibilitet i de arbeidstidene og det nattarbeidet vi allerede i dag godtar. Jeg tror at grunnen til at veldig mange kvinner havner i deltidsfella, nettopp er at de ikke klarer å få de strenge og rigide reglene vi har i dag for arbeidstid, til å gå opp med hensyn til det livet de lever. Større fleksibilitet tror jeg hadde ført til mindre deltid, og det hadde ført til mer likestilling i samfunnet.

Sist vi var i regjering, innførte Høyre-statsråd Ansgar Gabrielsen kvotering i næringslivsstyrene. Sist vi var i regjering, innførte Odd Einar Dørum den første handlingsplanen mot vold og de første koordinatorene i politiet som skulle se spesielt på vold i nære relasjoner. Det er en jobb som det fortsatt gjenstår å komme i mål med, men vi har fått til veldig mye innenfor dette feltet de siste 130 årene. Vi kommer til å stå på for det også videre.

Det er helt klart at hvis man er opptatt av å beholde pappermisjonen, er det viktig å ha et sterkt Venstre og Kristelig Folkeparti i en ny regjering. Men sammen med Høyre har vi fått til mange grep som ingen sosialistisk regjering, samme hvor mange damer de har hatt, har klart å komme fram med. Vi skal sørge for å være i front på det også videre, både når det gjelder å gjøre arbeidslivet mer likestilt, å gjøre akademia mer likestilt, og å sørge for at vi får reell valgfrihet for alle de menneskene som skal ut i yrkeslivet.

Vi får jo ikke flertall for noe her i dag, for regjeringa stemmer imot alt. Men det de i hvert fall har, er en utrolig god idéliste til ting de kan ta opp, når de skal lage meldingene sine. De er fri til å stjele så mye de vil, sjøl om vi kanskje kommer til å påpeke hvor det kom fra. Jeg tror at de har en veldig god meny med 35 forslag, så hvis det ikke kommer noen tiltak i meldingen, blir jeg ordentlig, ordentlig skuffa.

Med det tar jeg opp de forslagene vi har som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:14:27]: La meg starte med å gi ros til Venstre for å ha levert disse mange forslagene, og for nok en anledning til å diskutere likestilling i denne salen før vi går fra hverandre. Vi har hatt mange runder, som det har vært påpekt. De har vært viktige, de har til dels vært morsomme også – men først og fremst har de vært viktige.

Er det noe som historien har vist oss, er det at likestilling ikke kommer av seg sjøl. Man er ofte nødt til å fremme upopulære forslag, ta grep som møter motstand der og da, men som de fleste etter en stund er enige om at har vært fornuftige. Det er til og med sånn, og kanskje særlig når vi møter utenlandske delegasjoner, noe som flere har påpekt her i dag, at vi liker å sole oss i glansen av det som har vært oppnådd – også hvis man har vært mot de grepene som har vært gjort, som har ført oss dit vi er i dag.

Men vi kan i hvert fall konstatere at oppslutninga om likestilling i befolkninga er økende. Det gleder meg, og la meg si litt om hvorfor det gleder meg. Likestilling er egentlig en alvorlig sak. Det handler grunnleggende sett om menneskerettigheter, det handler om rettferdighet, det handler om demokrati, det handler om trygghet, det handler om frihet, det handler om valgfrihet, det handler om respekt og sjørespekt. Det handler om helt grunnleggende ting i livene til folk, f.eks. det å få definere sin egen identitet – hvem elsker jeg, hvem er jeg, hva slags klær ønsker jeg å gå med, hvordan ønsker jeg å uttrykke meg, og å slippe å bli diskriminert bare fordi du er litt utenfor boksen av det som anses som akseptabelt.

Representanten Dagrun Eriksen fra Kristelig Folkeparti var inne på hvordan vi behandler gutter og jenter ganske forskjellig. Det kan på en måte virke komisk, og jeg som har en sønn i barnehage, reflekterer mye rundt det. Men det er også alvor, fordi de barna etter hvert blir disiplinert inn i et mye snevrere spekter av valgmuligheter enn det mange av dem egentlig ønsker seg. Noen steder blir de til og med utsatt for hets og trakassering, og noen blir utsatt for vold bare fordi de oppfører seg annerledes enn det som er akseptert i miljøene.

Vi vet også at likestilling, oppslutning om likestilling, og hvor likestilt vi er, varierer avhengig av hvor vi er i landet. Det avhenger også av alder, og det avhenger av kultur. Vi har mange forskjellige kulturer i dette landet, og det er mange variasjoner innenfor begrepet norsk kultur.

Men vi vet som sagt at hvis vi ønsker mer rettferdighet, mer demokrati, mer valgfrihet, mer trygghet, og at flere skal få muligheten til å definere sine liv, må vi jobbe for å komme videre. Vi må ikke slakke på kravene – vi må tvert imot være villig til å stå i de tøffe debattene og si: Ok, jeg forstår at du mener dette her og nå kan begrense din mulighet til f.eks. å velge når det gjelder fedrekvoten, men samtidig er vi så enige – de aller fleste, i hvert fall – om at det er vidunderlig at vi har klart å forandre mannsrollen i dette landet så mye at det er helt naturlig for menn å delta ved fødsler, helt naturlig for menn å skifte bleier, helt naturlig for menn å trille barnevogn, helt naturlig for menn å være hjemme med sykt barn, og helt naturlig for menn å bli sett på som viktige omsorgspersoner for sine barn, og at det har smittet over på kvinners mulighet til å være arbeidstakere på linje med menn, til å prioritere sin karriere, og til å få sin egen inntekt.

Noen ganger hører jeg litt sleivete bemerkninger, særlig fra Fremskrittsparti- og Høyre-folk, om at dette gjør man bare for å oppnå mer likestilling. Men det er altså ikke «bare». For det første handler en del av de grepene vi tar knyttet til kvotering, om å bryte ned barrierer som begren-

ser folk i sine valg – altså om å gi folk reell valgfrihet. Men det handler også om å sikre at barn får to foreldre som er like viktig og like trygge for dem, som begge to har inntekt som bidrar til familiens økonomi, som står på egne bein, og som i mindre grad blir diskriminert i arbeidslivet – helt praktiske, nære ting.

Fedrekvoten er så viktig at vi bare må kjempe knallhardt for at den blir bevart. Jeg ønsker sjølsagt Kristelig Folkeparti og Venstre lykke til hvis det er sånn at man skal inngå et samarbeid etter valget, noe vi skal prøve å forhindre.

Dette er en veldig viktig sak. Spørsmålet om kvotering er umåtelig viktig også når det dreier seg om styrerom, og når det dreier seg om arbeidslivet for øvrig. Det er et virkemiddel som vi vet fungerer. Hvis vi vil sole oss i glansen av likestillinga, må vi også tørre å ta de grepene som funker.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [19:19:49]: Jeg kan forsikre statsråden om at når du fungerer som komitéleder og har møter med utenlandske delegasjoner, er det din plikt som komitéleder å fortelle om ordninger vi har i Norge. Da er det ikke snakk om å sole seg i glansen. Jeg kan også forsikre statsråden om at man på slike møter informerer om den politiske uenigheten.

Statsråden har veldig lett for å snakke om at det er SV og denne regjeringen som har monopol på likestilling, og at det ikke er noen andre partier som har likestillingspolitikk.

Men jeg har lyst til å komme med et konkret eksempel. Det gjelder minoritetsjenter som i dag tar høyere utdanning, og som vi trenger ute i arbeidslivet, men som veldig ofte er nødt til å gifte seg med personer fra sitt opprinnelige hjemland, og derfor ikke kommer seg ut i arbeid, men er nødt til å være hjemme ved kjøkkenbenken.

Jeg skulle ønske at statsråden hadde vært like opptatt av disse jentenes situasjon. Det forundrer meg at SV ikke har gjort mer for akkurat minoritetskvinner.

Mitt spørsmål blir: Hva vil statsråden gjøre for å hjelpe disse jentene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:20:57]: Vi jobber veldig mye, og SV har vært veldig opptatt av dette gjennom mange år. Jeg har personlig siden midt på 1990-tallet engasjert meg i spørsmålene om hvordan vi skal sikre at likestilling omfatter minoritetskvinner på akkurat samme måte som det har omfattet etnisk norske kvinner i politikken.

Det dreier seg grunnleggende sett om å sikre økonomisk uavhengighet, akkurat som representanten Gjøl var inne på. Det dreier seg om muligheten til å lære seg norsk, det dreier seg om at vi må ha oppsøkende virksomhet – et grep som Fremskrittspartiet for øvrig er imot – overfor kvinner som har vært hjemme mye på kontantstøtte. Fremskrittspartiet er for kontantstøtten, som nettopp bidrar til å isolere mange av disse kvinnene og holde dem borte fra arbeidsmarkedet, noe som igjen gjør at mange av disse barna heller ikke kommer i barnehage når de burde, som igjen gjør at de får færre muligheter til å klare seg

i det norske samfunnet. Dette er forhold vi har påpekt lenge.

Vi ønsker også videre å ha områdesatsinger, bl.a. gratis halvdagsplass kombinert med tiltak for at innvandrerkvinner skal kunne klare seg i arbeidslivet. Det er også viktige likestillingsprinsipper.

Olemic Thommessen (H) [19:22:06]: Det har falt i min lodd ganske mange ganger gjennom livet å skulle rekruttere folk til å stå på en politisk liste, til en organisasjon eller i og for seg også til næringslivet. Da er det dessverre slik fortsatt at det ikke alltid er like lett å få kvinner til å stille. Det ligger en eller annen mekanisme der som er litt vanskelig å se hva er. Jeg tror at mye av det vi snakker om – det å ha kvinnelige rolleforbilder – er kjempeviktig. Slik sett tror jeg at det grepet man gjorde med næringslivet i forbindelse med styrene, var veldig viktig. Vi har også senere faktisk fått en del stemmer på kommentarplass, som jeg vil si er nye, viktige kvinnestemmer med hensyn til økonomi og næringsliv.

Mine spørsmål til statsråden er: Hva tenker hun kan være bakgrunnen for denne problemstillingen? Og har hun noen tanker om hva man fra regjeringens side, f.eks. i statsapparatet, kan gjøre for nettopp å få løftet frem den type rolleforbilder som jeg nå har nevnt?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:23:09]: Et veldig viktig tiltak som Høyre sjøl innførte, men som Høyre nå dessverre ønsker å avskaffe igjen, hvis de får muligheten, er kvotering til styrerommene i ASA-ene. Det gir kvinner i høyere utdanning innenfor relevante yrker rollemo-deller. Det gir dem trygghet for at de vil bli vurdert på linje med menn, og at deres kompetanse ikke vil bli oversett. Det er ett eksempel.

Så kan man reflektere over om det er slik at kvinner velger annerledes og har andre prioriteringer enn menn, osv. Til en viss grad tror jeg det kan stemme. Men vi ser også at når vi jobber med tilrettelegging, jobber med å fjerne årsakene til at kvinner prioriterer såkalt annerledes, er det mange flere kvinner som vil. Men hvis man bare fortsetter som i dag og antar at det er kvinnene som «eier» problemet, kommer man ingen vei. Et eksempel er kvotering på valglistene. Der Høyre og Fremskrittspartiet ikke har gjort dette, klarer de heller ikke å rekruttere kvinner på de øverste plassene – i hvert fall ikke i Vestfold, mitt hjemfylke, hvor Høyre har to menn på topp og Fremskrittspartiet har tre. Alle de andre klarer det. Man kan reflektere over hvorfor.

Trine Skei Grande (V) [19:24:28]: Det var beklagelig for statsråden at jeg akkurat hadde slått opp på Poll of polls, der man kan se på hva som kan skje hvis alle målinger gjennomføres. Og hvis det er slik at meningsmålingene i dag, med et klart borgerlig flertall, slår inn, kommer Stortinget til å være sammensatt av rekordmange kvinner – det største antallet siden kvinner fikk stemmerett. Så jeg tror at vi skal klare det rimelig bra.

Men det jeg har lyst til å spørre om, handler om den frihetskampen som likestillingskampen egentlig er, om kvin-

ners rett til å velge. Vi har lagt fram ett forslag her i dag som jeg synes er veldig godt, nemlig det som handler om den arbeidsgiverbetalte tida ved sykefravær når man har svangerskapsrelatert sykdom. Hvis vi tar bort den, fjerner vi den siste skansen som gjør at en arbeidsgiver kan si at det er mer risikabelt å ansette en ung kvinne enn å ansette en ung mann.

Så mitt spørsmål er: Hvorfor er det så vanskelig for SV å kikke på det forslaget?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:25:37]: Nå er det slik at det var vår regjering som sikret rettigheter ved svangerskap. Det kunne for så vidt også vært gjort før vår tid, men det var i hvert fall vi som gjorde det.

Så ser jeg at komiteens store flertall argumenterer ganske hardt for at ordninga fortsatt bør være slik den er i dag, og det tar jeg til etterretning. For øvrig er det for så vidt forhold ved det å være selvstendig næringsdrivende som vi er villig til å se på framover, så jeg antar at den diskusjonen kommer til å fortsette.

Trine Skei Grande (V) [19:26:16]: En viktig frihetskamp i forhold til arbeidslivet, synes jeg, handler om folks rett til å følge sin idé, sin drøm, sin visjon, sine muligheter til å skape en arbeidsplass ut fra det man sjøl har som drivkraft. Da er de sosiale rettighetene veldig viktig.

Det jeg tok opp først, handler om arbeidsgiverbetalte tida i sykelønna, men det er veldig viktig å øke de sosiale rettighetene, for det handler om kvinners rett til også å være gründere, på lik linje med menn, uten å ha den risikoen. Vi ser at det er en veldig stor overvekt av menn blant dem som velger å starte sin egen bedrift, å starte for seg sjøl. Det er også en viktig frihetskamp videre å få økt de sosiale rettighetene. Nå er det slik at regjeringa har noen stengsler fordi dette er private, og selvstendig næringsdrivende, og da er man ikke så opptatt av sosiale rettigheter som hvis man er offentlig ansatt.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:27:12]: Det siste var en påstand, men som sagt var det vi som sikret disse rettighetene som er blitt innført for selvstendig næringsdrivende. Det gjorde ikke Venstre da de satt i regjering. Så det er ikke tilfellet at vi ikke er opptatt av det spørsmålet.

Men det fins ulike virkemidler å gjøre det på. Det fins også gode, prinsipielle begrunnelser for ikke å gå lenger – rett og slett fordi det ikke vil være rimelig, fordi man betaler inn mer til folketrygden på lønnsinntekt enn man gjør hvis man er selvstendig næringsdrivende. Men man kan også øke sin egen forsikringspremie, f.eks., for å få mer igjen. Så det er en mulighet å løse det som selvstendig næringsdrivende.

Men vi kan være villig til å se på ulike ordninger for å se om det er forhold som det bør gjøres noe med, for å sikre at flere kvinner velger å gå den veien.

Solveig Horne (FrP) [19:28:11]: Jeg kan informere statsråden om at Rogaland Fremskrittsparti har to kvinner på topp – uten at de er kvotert.

Statsråden var i sin første svarreplikk til undertegnede inne på at det er viktig å få de unge kvinnene med minoritetsbakgrunn ut i arbeid. Det er veldig gledelig at statsråden mener dette. Men det som er realiteten i dag, er at veldig mange av disse kvinnene – når de er ferdig med høyere utdanning – ikke kommer seg ut i arbeid fordi de gifter seg.

Et av de tiltakene det går an å sette inn, er å heve aldersgrensen for familiegjenforening.

Spørsmålet mitt til statsråden blir: Er statsråden villig til å bruke det virkemidlet det er å heve aldersgrensen for familiegjenforening?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:28:57]: La meg først gratulere med to kvinner på topp fra Rogaland. Det synes jeg er utmerket, og det trengs for å utjevne mannsdominansen andre steder. Så det er veldig bra.

Når det gjelder spørsmålet, som er veldig viktig, om hvordan vi kan forhindre tvangsekteskap, er hovedgrepet som vi gjør – i tillegg til å oppmuntre minoritetskvinner til å ta høyere utdanning, noe de gjør i stort monn, også på områder som tradisjonelt er mannsdominert, og hvor etnisk norske kvinner ofte ikke søker seg – å drive mer forebyggende arbeid. Problemene starter ikke med tvangsekteskapet; det starter med innskrenkning av friheten til disse jentene. Det starter gjerne i puberteten. Derfor satser vi på en ordning med minoritetsrådgivere, som vi også i større grad plasserer ut på ungdomstrinnet, slik at de kan nå foreldrene, nå ungdommene og nå skolene. Vi driver også med kompetanseheving av rådgivere, slik at vi kan få tak i disse unge jentene og guttene – for det er også gutter som blir tvangsgiftet – før det har gått for langt.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Siri A. Meling (H) [19:30:16]: La meg også få starte med å takke Venstre for et godt initiativ. Så ble det også fristende å kommentere representanten Dagrund Eriksens beskrivelse av hvordan vi sluser barn inn enten i en rosa eller blå verden. Da har jeg bare lyst til å minne om at i likestillingsdebatten snakker vi ikke om at vi nødvendigvis skal være så like, men det er likeverdet som må være i sentrum – bare så det er sagt.

Typiske kvinnedominererte yrker, som i barnehage og pleie- og omsorgssektoren, kjennetegnes av en stor andel ufaglærte. Her er etter- og videreutdanning særlig viktig. Det bidrar til å styrke kvinners stilling på arbeidsmarkedet, både for lønnsutvikling og deltakelse i fagmiljøene.

Høyre vil ha et kompetanseløft i de kvinnedominererte yrkene i barnehage og pleie- og omsorgssektoren. Derfor har vi prioritert dette i de siste årenes statsbudsjett.

Kvinnelig entreprenørskap beriker næringslivet vårt, men velferdsordningene må innrettes slik at ikke kvinner som vil starte egen virksomhet, rammes urimelig. Mer enn en av tre sysselsatte norske kvinner jobber i helse- og omsorgssektoren. De har en kvinneandel på 83 pst. der. En undersøkelse i fjor viste at 33 000 kvinner ønsker å starte egen bedrift innen helse- og omsorgs-

sektoren. Disse kvinnene er gode private omsorgskrefter.

Høyre vil ha et eget etableringsprogram for å gjøre det enklere for dem å slippe til, sammen med sterkere næringsfokus på forskningen innen helse og omsorg, for å fremme kvinnelig innovasjon og skape bedre helse- og omsorgstjenester.

73 pst. av dem som jobber ufrivillig deltid, er kvinner. Dette er en form for arbeidsledighet. Cirka 17 pst. av de deltidsansatte ønsker lengre ukentlig arbeidstid. Andelen er høyest innenfor helse- og omsorgsykker, og særlig blant dem som jobber skift og turnusarbeid. Mer fleksible turnusordninger vil gjøre det lettere for kvinner å kunne kombinere fulltidsarbeid med omsorg for barn. Men det vil også hjelpe aleneforsørgere og skilte foreldre av begge kjønn og få arbeidsliv og privatliv til å gå i hop.

Høyre vil ha mer fleksible turnusordninger og støtter at arbeidstakere bør ha rett til heltidsstilling. Men regjeringens forslag om rett til heltid, er i realiteten en rett til ubekvem arbeidstid. Forslaget gir rett til samme arbeidstid som når man tar ekstravakter, og kan gi en binding til faste stillinger med ubekvem arbeidstid over flere år.

Høyre vil ha en klarere rett til den samme arbeidstiden som flertallet for den faste stillingen, kombinert med noe lengre tid før kravet om fast stilling kan fremmes.

Høyre er opptatt av at samfunnet gir muligheter for alle til å treffe egne frie valg, uavhengig av kjønn, men også uavhengig av alder, funksjonsevne, livssyn, legning og opprinnelse. Det er det likestilling handler om.

Kåre Simensen (A) [19:33:24]: Jeg skal også begynne med en takk til Venstre, som setter et så viktig politisk tema på dagsordenen. Jeg synes også de innleggene som så langt har vært framført, har vært veldig gode og veldig interessante.

Men det er også en litt typisk debatt når likestilling er temaet. Her sitter vi menn som «tause Birgitte», helt passivt, og overlater debatten og arenaen for et så viktig tema til kvinnene i parlamentet. Sånn bør og skal det ikke være. Vi menn må på banen, ta ansvar, stå fram som gode og selvfølgelige medspillere for at likestillingspolitikk skal bli minst like viktig som næringspolitikk. Jeg ser fram til den dagen da likestilling og familiepolitikken er tema hos «gutteklubben Grei» når viktige næringspolitiske tema preger dagsordenen, fordi at både familiepolitikk og likestillingspolitikk er god næringspolitikk.

Så må jeg framsette en bønn fra en pappa som i 1979 fikk kun fire timer pappaperm. Til mine kolleger på den mørkeblå siden av norsk politikk: Ikke riv ned det som møysommelig er bygd opp over mange lange og gode debatter – og ikke minst gode initiativ. La pappaen få lov til å bli en helt naturlig omsorgsperson i barns tidlige oppvekst. Jeg vet også at jeg har NHO med meg på laget. Så la våre bønner bli hørt. Amen.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Begrepet «amen» i den sammenheng bør

for øvrig ikke brukes fra Stortingets talerstol. Det kan oppfattes blasfemisk av noen.

Karin Andersen (SV) [19:35:26]: Til det siste vil jeg si at pappapermen handler om ungenes rett til å ha en far og fars rett til å få lov til å være far, og å være en like selvfølgelig omsorgsperson som det mor er. Det handler om likestilling, men det handler om likestilling for far også, og det handler aller mest om ungenes rett. Jeg blir veldig lei meg når man tar opp det.

Grunnen til at jeg følte behov for å ta ordet nå, var representanten Melings innlegg om Høyres utlegging om det vi nå har innført, nemlig rett til heltid for dem som har jobbet utover stillingsbrøken sin i over ett år, hvor man klarer å si at nei, det er ikke bra nok. Da foreslår Høyre at man skal bare vente lenger, for da skal det bli bedre. Det er helt riktig at det stilles et krav. Hvis en har gått forskjellige vakter og dette ikke er inne i en full turnus, kan det hende at en blir forpliktet til det, hvis det er avtalen mellom deg og arbeidsgiver.

Men alternativet til det er å gå i en liten stilling og aldri vite når en skal på jobb. Det er det Høyre vil at de skal fortsette med – aldri vite når en skal på jobb, aldri vite hva en skal tjene, ikke ha sikkerhet for noen ting. Nå tar vi noen viktige skritt mot dette, og jeg skal like å se den arbeidsgiveren som har fått ansatt dette mennesket i en litt større stilling, som ikke forsøker å se hvordan de skal kunne organisere denne arbeidskraften på en litt bedre måte, slik at de får bedre utnyttelse enn når de bruker et menneske litt her og litt der.

I dag har jeg lest i Fri Fagbevegelse – det er selvfølgelig flere steder som får dette til hvis de vil – om en forretning med mange ansatte, veldig mange kvinner og veldig mye deltid. De hadde rett og slett bestemt seg for at dette skulle de gjøre noe med. Så hadde de laget en sekspunktsplan, og så hadde de fått det til.

For ikke lenge siden var jeg på Olrud utenfor Hamar og besøkte to store butikker. Den ene var Maxbo. Der jobber det menn, og de hadde 23 stillinger og 22 ansatte. Ved siden av var Coop, der hadde de over 50 ansatte og 22 stillinger. Der jobber det kvinner. Så spør vi: Hva har dere gjort med dette? Nei, det hadde de ikke tenkt på. Men nå gir vi disse kvinnene i hvert fall et redskap til å kunne si: Jeg vil ha denne hele stillingen, jeg har rett til den. Da tror jeg også at disse arbeidsgiverne får et godt initiativ for å kunne organisere arbeidstiden litt bedre.

Så når Høyre nå tilbyr disse kvinnene aldri å vite når de skal på jobb, aldri å vite hvor mye jobb de får, ikke vite hvor de skal jobbe, ikke i det hele tatt vite hva de kan tjene, men må løpe etter alle ekstravakter fortsatt i lengre tid, synes jeg det er en dårlig deal. Det er ikke noe godt forslag fra Høyre å utsette dette eller å fjerne denne rettigheten. Det er jo heller ingen plikt til å søke om dette. Det er de som ønsker det, som gjør det – og det er valgfrihet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [19:39:06]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Laila Dāvøy og Hans Olav Syversen om handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd (Innst. 449 S (2012–2013), jf. Dokument 8:106 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lene Vågslid (A) [19:39:55] (ordfører for saka): Konflikt mellom foreldre kan ha alvorlige konsekvenser for ungene. Det er derfor viktig med eit godt og tilgjengeleg meklingsstilbud i familieverntenesta og god hjelp til betre foreldresamarbeid.

Dei fleste foreldre løyser og kjem seg gjennom samlivsbrøt utan høgkonflikt. Eg trur òg at dei aller fleste foreldre har eit stort fokus på og er opptekne av at ungene skal ha det bra, både mens samlivsbrøtet pågår og etterpå.

For dei som av ulike grunnar hamnar i konflikt, og høgkonflikt, er det viktig å ha gode ordningar og tilbod. Eg vil derfor vise til komitémerknadene, der me samla viser til statsrådens svarbrev om at det er eit prioritert område for familieverntenesta å utnytte betre meklingsordningane og tilbodet til foreldre og barn i høgkonfliktsaker som alternativ og supplement til domstolsbehandling.

Barns rett til å bli høyrd er òg veldig vesentleg i denne saka – at ungar skal få seie meininga si. For kort tid sidan behandla me barnevernsmeldinga her i salen, der det å sikre barns rett til å bli høyrd og kunne medverke gjennom heile prosessen – ja i alle delar av ein prosess der barnet inngår, stod svært sentralt.

I tilknytning til Prop. 85 L, om endringar i barnelova, som òg er behandla, vedtok me tiltak som skal styrkje barns moglegheit til deltaking i foreldretvistar. Eg vil elles vise til statsrådens svarbrev til komiteen, der dette blir ytterlegare omtalt.

Det er svært viktig å hindre at ungar blir utsette for konflikten som kan førekome mellom foreldre. Eg er glad for, og meiner det er veldig viktig, at regjeringa er godt i gang med utviklinga av eit tilpassa og tilgjengeleg tilbod til foreldre i konflikt. Fleirtalet i komiteen, alle unntatt Kristeleg Folkeparti, har tillit til at regjeringa vidareutviklar og styrkjer dette arbeidet vidare.

På bakgrunn av dette og det breie svaret frå statsråden til komiteen meiner fleirtalet i komiteen, unntatt Kristeleg Folkeparti, at det ikkje er nødvendig å utarbeide ein handlingsplan, slik forslagsstillarane foreslår.

Solveig Horne (FrP) [19:42:21]: Det er et godt forslag og et viktig forslag som ligger på bordet her, men det er også et tema som har vært grundig debattert i denne sal. Det ble også nettopp gjort, som saksordføreren redegjorde for, knyttet til endringer i barneloven angående foreldretvister. Fremskrittspartiet vil også vise til de forslagene vi hadde der, og merknadene i den saken.

Så til den saken som ligger på bordet her nå. De aller fleste klarer ved et samlivsbrudd å fordele samvær uten at det blir en konflikt. Men det er bekymringsfullt at det er flere og flere som har konflikter, og konflikter som havner i domstolene – det har jo vist seg i senere tid at saker som har havnet i domstolene, har det blitt flere av. Over 3 000 foreldrepar er i konflikter som går i domstolene. Derfor er det veldig viktig med forebygging. Det er veldig viktig at de foreldrene som opplever et samlivsbrudd, får god hjelp til å kunne samarbeide, og også samarbeide til det beste for barnet. For vi vet at barnet kommer i en skvis mellom to foreldre som de i grunnen er like glad i, og barnet har et tillitsforhold til begge to, og da er det viktig at foreldrene klarer å se sine barn og ikke bare seg selv i såne konflikter. Da er det viktig med det arbeidet som er knyttet til familievernkantorene, det arbeidet som gjøres der, og det ønsker Fremskrittspartiet også å styrke.

Så skal Fremskrittspartiet også gi honnør til regjeringen for å ha satt i gang mange gode tiltak, som vi venter på å få se resultatet av. Likevel vil jeg vise til den saken som vi behandlet for en liten stund siden her nå knyttet til likestilling. Det er viktig med likestilling når vi snakker om lykelige samlivsforhold, idet far er viktig i barns liv. Vi ser også at i veldig mange av disse konfliktsakene er det far som ønsker mer samvær, og dagens regelverk for samværsordningene er nok lagt opp mer på mors premisser enn på fars premisser. Det ønsker Fremskrittspartiet å belyse. Vi skulle ønske at en hadde hatt samme ordningen i Norge som i Sverige, en automatisk delt omsorg der det er mulig. Jeg tror at det hadde dempet konfliktene om en hadde hatt en sånn ordning, Fremskrittspartiet viser også til det i denne saken. Jeg vil også ellers vise til våre merknader.

Presidenten: Og ta opp forslaget i innstillingen?

Solveig Horne (FrP) [19:45:33]: Ja.

Presidenten: Da har representanten Solveig Horne tatt opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Olemic Thommessen (H) [19:45:47]: Vi vet alle at konflikt mellom foreldre kan ha alvorlige konsekvenser for barna. Umodne foreldre er nok ofte dessverre et større problem enn umodne barn i så henseende. Men vi kan vel også koste på oss, tross alt, å si at det er mange familier som får det til også. Det er et meget betydelig antall mennesker som skiller lag – det er 10 000 skilsmisser årlig. Familievernkantorene har vel ca. 20 000 meglinger. Det er veldig mange mennesker vi snakker om, og i det bildet har jeg lyst til å si at det er faktisk ganske mange familier som også greier å finne ut av det. Men dermed er det ikke mindre viktig at vi har et system som treffer dem som tren-

ger det, og som virker forebyggende. Det er det jeg synes er flott med Kristelig Folkepartis mange initiativer i familierpolitikken, nemlig at det dreier seg om en helhet som også virker forebyggende inn mot det å bygge familien som institusjon, og det mener jeg faktisk også har en positiv side der hvor familien også taper som institusjon – en god familierelasjon gjør at man faktisk er bedre skodd til å takle vanskelige dager.

Så har vi ved denne korsvei sluttet oss til det som er flertallet i komiteen, som på mange måter bygger på de initiativene regjeringen er i gang med. Jeg slutter meg til tidligere taler, som peker på at vi venter med spenning på hvordan det nå vil utvikle seg videre. Høyre har tidligere foreslått å styrke familievernet, og det vil vi fortsette med. Jeg vil nok i den anledning også minne om at det er ikke nødvendigvis helt samsvar mellom de positive signalene regjeringen gir, og de faktiske utslag vi ser i forbindelse med budsjettet. Vi kunne nok ha tenkt oss en litt mer offensiv holdning fra regjeringens side opp mot budsjettens side av dette også.

Vi er opptatt av at det legges til rette for helhetlige tilbud, med gode prosesser for familier som skal møte det offentlige hjelpeapparatet etter et samlivsbrudd. Det å styrke familievernet i årene som kommer, vil bli en viktig oppgave, og bør være en viktig oppgave, nettopp fordi familien er en viktig del av vårt samfunn. Det er i familiene vi vokser opp, det er i familiene vi lever, og da tenker jeg på alle typer familier, alle sammensetninger av familier. Jeg tenker også på single, som også ofte har familier, selv om de ikke deler hverdagen med dem. Det er en grunnstruktur i vårt samfunn. Dermed er det også viktig å løfte det frem knyttet til dette politikkområdet.

Så vi ser altså frem til de initiativene regjeringen har signalisert. Vi er positivt avventende til hva som kommer, og så håper vi at vi går inn i en ny stortingsperiode hvor familien også blir satt i høysetet.

Dagrun Eriksen (KrF) [19:49:41]: Dette er et ganske vanskelig tema, for på dette området bærer mange voksne på egen smerte. Allikevel må vi voksne klare å se forbi vår egen smerte og se barna.

Barn som opplever sterk konflikt mellom foreldrene, bærer den største smerten. Det gjelder konflikter både før og etter samlivsbrudd. Barn med foreldre som lever sammen, og som har et høyt konfliktnivå, lider under det, og barn med skilte foreldre som har et høyt konfliktnivå, står i samme vanskelige situasjon.

Kristelig Folkeparti mener det er behov for en handlingsplan for å redusere konflikter og bedre foreldresamarbeid etter brudd. Vi registrerer at de øvrige partiene mener det ikke er behov for en sãnn handlingsplan.

Over 20 000 barn opplever hvert eneste år at foreldrene blir skilt eller separert. Drøyt 20 800 meklinger ble avsluttet i 2011, og som flere har sagt, mange av disse klarer man å finne gode løsninger på sammen. 2 632 barnetvistsaker ble avgjort i retten. Omtrent ett av ti norske barn mellom 6 og 15 år bor ifølge Folkehelseinstituttet i husholdninger der foreldrene er i konflikt med hverandre.

For et par uker siden presenterte NRK tall som viste at

nesten 3 000 par nå slåss årlig i retten om hvor barna skal bo, og om omfanget av samvær etter brudd. I løpet av de siste 15 årene har det vært mer enn en dobling i antallet såkalte barnefordelingssaker, og disse utgjør nå nesten en femtedel av alle tvistesakene i norske tingretter.

Dette er ganske alvorlige tall, for dette er historien om tusenvis av barn i krise som lider under foreldrenes konflikt. Hvis ikke vi ser at disse barna og familiene trenger hjelp i denne situasjonen, hvis ikke vi ser at vi må forebygge at foreldre og familier kommer i slike konfliktsituasjoner, hva sier det da om oss som samfunn?

Domstoladministrasjonen har vist til at ca. 80 pst. av barnelovsakene forlikes i retten, og de mener at mange av sakene burde og kunne vært forlikt tidligere, slik at konflikten ikke hadde blitt så tilspisset – til skade for barna. Domstoladministrasjonen mener den viktigste måten dette kan skje på, er å styrke meklingsfunksjonen ved familievernkantorene og å skjerpe kravet til obligatorisk mekling før man slipper til i domstolene.

Det har vært hevdet at «en stor del» av barnelovsakene har sin årsak i vold, seksuelle overgrep og psykiatri. Noen mener det er best at foreldrekonfliktsaker kommer til retten av slike grunner. Domstoladministrasjonen mener imidlertid at dette bildet ikke helt stemmer. Familievernkantoret i Trondheim mener at slike forhold kun gjelder i ca. 10 pst. av sakene.

Poenget er at det er et potensial for å redusere antallet saker som kommer til tingretten.

I Adresseavisen uttaler direktør for Domstoladministrasjonen, Tor Langbach, følgende:

«Domstolene bruker 70 millioner kroner i året på barnefordelingssaker. Det ville vært en bedre ressursbruk å styrke familievernkantorene».

Det er litt av hovedpoenget til Kristelig Folkeparti. Vi mener i likhet med dommere at flere saker bør sendes tilbake til familievernkantorene, som kan ta disse sakene raskt og sette inn erfarne og særlig egnede meklere. Dette krever god kontakt og samhandling mellom tingrettene og familievernkantorene og ikke minst, som representanten fra Høyre understreket, mer ressurser til familievernkantorene. Det er Domstoladministrasjonens syn, og det er Kristelig Folkepartis syn.

Også Barneombudet anbefaler i sin rapport, Barnas stemme stilner i stormen, at det innføres flere timer obligatorisk mekling. Det samme gjør SINTEF i sin omfattende rapport om meklingsystemet.

Vi er glad for at regjeringen i vår har lagt fram en stortingsmelding om vold i nære relasjoner. Vi er også glad for at barneministeren i vår har lagt fram en proposisjon om barnevernet. Og vi er glad for at barneministeren har lagt fram en proposisjon om lovendringer for å beskytte barn ved fare for vold og overgrep. Det er også viktig for en barneminister å lytte til barn, og ikke bare se behovet og hindre at kriser oppstår, men også å sette inn tiltak før katastrofen er et faktum.

Regjeringens politikk for familievernet – eller kanskje mangel på sådan – kan ligne på at man øser båten i stedet for å tette huller.

Vi ønsker barnets beste. Det heter familiepolitikk, og det heter forebygging.

Jeg tar opp forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [19:55:00]: La meg starte med å gi honnør til Kristelig Folkeparti, som holder fanen høyt for familievernet. Det er jeg glad for. Familievernet er en veldig viktig tjeneste, og jeg er personlig veldig stor fan av familievernet også og har mye erfaring med det som «skilsmissevoksen» fra min egen oppvekst, men også fordi jeg har en stemor som har 25 år bak seg i familievernet. Vi diskuterer familievernet hyppig. Jeg diskuterer det også veldig mye med folk som kommer for å snakke om barnpolitiske spørsmål, familiepolitiske spørsmål og likestillingspolitiske spørsmål på mitt kontor. Det er et sterkt engasjement for at vi skal få gjort noe for at færre barn skal lide under foreldres konflikter, og at vi skal få barnas stemme mer fram. For det er helt riktig som det er blitt påpekt, barnas stemme har stilnet i denne stormen – ikke bare i stormen heller, den har stilnet generelt i forbindelse med skilsmisser.

Det er riktig som representanten Thommessen påpekte her, at det er en del av disse sakene som går bra, veldig mange faktisk. Men også der har man en tendens til å glemme barna og har et stort fokus på de voksne. Det å få inn barna i familievernkontorene er en viktig kjepphest for meg som statsråd og for denne regjeringa, og vi jobber med det. Vi har «Ser du meg?»-prosjektet, som vi utvikler. Det er mange andre prosjekter også rundt omkring på familievernkontorene som vi høster erfaringer med, med tanke på å få spredt det ut til alle kontorene.

Så må jeg bare si at det er godt gjort å hevde at den rød-grønne regjeringa ikke har noen familiepolitikk – godt gjort, all den tid vi har økt foreldrepermisjonen med seks uker, ni uker ekstra har fedre fått med permisjon, vi har hatt en barnehageutbygging som ikke ligner noen ting som har skjedd før vår tid, en rettighetsfesting til barnehageplass – det er familiepolitikk så det holder, det også – styrking av barnevernet, styrking av kampen mot familievold, sikret at flere kvinner kan gå ut i arbeid og bli selvforsørgende og bidra til familiens økonomi, sånn at flere får god økonomi, og de har bedre økonomi enn noen gang før, osv., osv. Jeg kunne bare fortsatt. Likestilling diskuterte vi i forrige debatt her. Det har også veldig viktige familiepolitiske dimensjoner, selvfølgelig.

Det er også sånn at de som er mer likestilt før et brudd, oftere klarer å komme til enighet etterpå, og man avtaler oftere mer omfattende samvær med barna. Det kommer også barna til gode etter brudd. Så det er mange grunner til å jobbe for likestilling.

Det er helt maktpåliggende for meg som barneminister og familieminister og likestillingsminister at vi skal gjøre hva vi kan for både å forebygge konflikter – forebygge skilsmisser i den grad det er mulig og ønskelig, for noen ganger er det også bra for barn at foreldrene endelig går fra hverandre – og sikre at barnas stemme kommer fram, sikre

at hensynet til barna alltid skal gå foran. Det er barnets beste som skal være i høysetet.

Jeg er opptatt av at vi skal gi foreldre med høyt konfliktnivå hjelp til å løse eller dempe konfliktene gjennom et godt og tilgjengelig meklingsstilbud i familieverntjenestene og hjelp til bedre foreldresamarbeid. Det er mange forslag til hvordan vi kan bedre dette tilbudet, og jeg lytter til dem. Jeg er ikke helt sikker sjøl på hva som er fornuftig, for det er ulike meninger der ute, også blant Kristelig Folkepartis tillitsvalgte for øvrig. I Adresseavisen, som det ble referert til, uttalte en kollega av Dagrun Eriksen seg nylig mot å innføre tre timers obligatorisk mekling, og fikk da en disputt med Domstoladministrasjonen, la jeg merke til. Jeg personlig er åpen, men tvilende til at det er det riktige grepet. Men neste uke skal jeg ha et større seminar i Tønsberg, hvor vi inviterer mange forskjellige som kan noe om dette – har forsket på det, er praktikere, har prøvd ut modeller for å høre barn – til en diskusjon om hvordan vi kan sikre det jeg har sagt nå, nemlig at vi skal få dempet konflikter, få et bedre tilbud til både barn og foreldre og sikre at hensynet til barna blir godt ivarettatt. Det ser jeg veldig fram til.

Jeg håper vi får mange diskusjoner om familievernet også framover. Hvis det er sånn at Høyre og Fremskrittspartiet da skal fortsette å si at det er viktig å styrke familievernet ytterligere i kroner og øre og viser til budsjettene, håper jeg også at disse partiene gjør det i praksis sjøl i sine budsjetter. Det gir alltid større troverdighet når man skal stå på en talerstol. Fremskrittspartiet har kuttet i familievernet to år på rad. Det gir ikke spesielt god troverdighet.

Men først og fremst er det bra å få en diskusjon om det faglige innholdet og hvordan vi kan sikre at barnas stemme kommer ut av stillheten, slik det ofte har vært hittil, og at vi lytter til hva de har å si, for de har ofte mye klokt å fortelle oss.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dagrun Eriksen (KrF) [20:00:15]: Dette er én av mange saker Kristelig Folkeparti har fremmet på familieområdet, som handler ikke bare om enkelte stønadsordninger for familiens medlemmer, men den handler også om å omfatte familien som en grunnleggende enhet.

Jeg synes det er veldig hyggelig å høre at statsråden er fan av familievernkontorene. De trenger mange fans. Men de lever ikke av fans. De lever av kroner og ører.

Én ting har forundret meg etter at jeg forlot familie- og kulturkomiteen: Hvorfor har man tatt vekk mye av den satsingen som Bondevik-regjeringen begynte på med å øke finansieringen av samlivskurs og forebyggende samlivstiltak, som kanskje kunne vært med på å hindre at vi var kommet dit hen? Hvorfor har man ikke økt og fortsatt den satsingen på forebyggende samlivstiltak, som hadde gjort at vi kanskje hadde hindret noen av de store konfliktsakene vi har snakket om i dag?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:01:18]: Det er mange forebyggende samlivstiltak der ute i dag. Noen dri-

ves i regi av helsestasjoner, noen drives i regi av frivillige organisasjoner, og noen drives i regi av familievernnet sjøl. Men familievernets kjerneoppgave er nettopp å gi veiledning, rådgiving, drive familierapi, slik at foreldrene kan finne ut av om de vil ha hverandre, eller om det faktisk er best at de går fra hverandre.

Der er det viktig for oss å få inn barneperspektivene, slik at barna kan si noe om hvordan de opplever sin situasjon. Det kan bidra til å realitetsorientere foreldre. Det kan i hvert fall bidra til å kaste lys over situasjonen. Men det er ikke tvil om at vi ønsker mer familierapi knyttet til familievernkontorene.

Vi har økt støtten til familievernkontorene med 9 mill. kr i år – særlig for å satse på arbeidet mot vold i nære relasjoner, som vi trenger, fagutvikling og høykonfliktsakene. Vi jobber også med det flerkulturelle perspektivet.

Dagrun Eriksen (KrF) [20:02:25]: Familievernkontorene melder til oss at de får tid til mange av disse kjerneoppgavene eller må-oppgavene som handler om mekling. Men de sier også til oss at de kunne brukt den kunnskapen de får der til å være mye mer til stede når det gjelder det forebyggende. Domstolsadministrasjonen sier også at hvis vi hadde brukt pengene på familievernkontorene, i stedet for på domstolene, ville vi kunne nådd enormt mye lenger. Det tror jeg hadde vært en viktig sak.

Statsråden sa i sitt innlegg at hun skulle ha et seminar. Det synes jeg er flott. Vi har i dag bedt om å få en handlingsplan. Vi ser at vi er alene om det. Men jeg tror at dette feltet trenger en større, tverrpolitisk oppmerksomhet. En handlingsplan ville gjort at det seminaret som statsråden skal ha, andre møter hun skal være på, og de tingene som hun i dag tviler på, kunne manifestert seg på papiret, som en handlingsplan, hvor vi forebygger.

Hvorfor ønsker man ikke å ta Stortinget med på det?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:03:31]: For meg er ikke en handlingsplan et mål i seg sjøl. Det er i så fall et virkemiddel, men vi har mange virkemidler og planer på dette området, som gjør at vi vet hvilken retning vi skal gå i. Men vi trenger å hente inn noe mer kunnskap om hvordan ting fungerer. Vi trenger å drive mer utviklingsarbeid – hvilket vi gjør når det gjelder høykonflikt, vold i nære relasjoner, det å få inn barnas stemme og det flerkulturelle familievern tilbudet.

Vi vet absolutt hva vi driver på med, men jeg synes det er spennende å høre på ulike meninger på dette feltet, for det er det. Det er brytninger, og det gjør at vi kan få en mer opplyst diskusjon om veien videre. Men det er også et spennende forslag dette med å se på om det mulig f.eks. å flytte noen ressurser fra domstolen til familievernnet. Som familievernminister, er jeg selvfølgelig for det.

Jeg synes det er viktig at vi unngår at saker tas til domstolene når de ikke bør.

Det er også noen saker som først og fremst bør gå direkte til hovedforhandling, og som ikke bør megles. Men det er et mindretall.

Solveig Horne (FrP) [20:04:41]: Først en liten oppklaring: Fremskrittspartiet kutter ikke i familievern budsjettet. Vi styrker Kirkens Sosialtjenestes familievernkontorer, som er et viktig tilbud innen familievern.

3 000 par er i dag involvert med domstolene når det gjelder fordeling av samvær etter samlivsbrudd. Et enkelt spørsmål til statsråden:

Er statsråden enig i at far burde være mer likestilt ved samlivsbrudd, slik at han også hadde hatt sine rettigheter ved fordeling av barn?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [20:05:15]: Svaret på det er ja, og den beste måten å gjøre det på, er å sikre at far er likestilt før samlivsbruddet eventuelt inntreffer.

Når det gjelder Fremskrittspartiets politikk, er jeg veldig kritisk til at man gjør alt for å unngå at man blir mer likestilt før et eventuelt brudd. Det handler om pappakvoten, som vi var innom i sted, kontantstøtten og andre strukturelle ordninger som enten kan bidra til å fordele omsorgsoppgaver likere eller sementere et mønster der mor er den naturlige omsorgspersonen, mens far er den som skaffer inntektene til familien. I så fall er det vanskelig å komme etter et brudd og si: Nå skal dere dele likt.

Hvis man lytter til barna, som jeg er opptatt av at vi skal gjøre, mener ikke de at man bare skal kjøre på med delt bosted over hele fjøla. De er opptatt av å ta utgangspunkt i deres egen virkelighet, og da kan man ikke sette barna inn i én mal og si: Slik skal det være. Man er nødt til å se de individuelle forskjellene, stimulere til mer likt foreldreskap før et brudd og så stimulere til at det blir minst mulig konflikt etter et brudd, bl.a. ved å ta hensyn til barna.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 24 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–12, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 13, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 14–21, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 22 og 23, fra Frank Bakke-Jensen på vegne av Høyre
- forslag nr. 24, fra Steinar Reiten på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteses først over forslag nr. 24, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for etablering av en flerårig investeringspakke utenfor rammene av jordbruksoppkjøret som prioriterer opprusting av eksisterende bygninger, og investeringer på mindre og mellomstore bruk.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 91 stemmer mot og 5 stemmer for forslaget fra Kristelig Folkeparti. (Voteringsutskrift kl. 20.15.20)

Laila Dävøy (KrF) (fra salen): President! Jeg ville gjerne ha stemt, men lampen blinket ikke.

Marianne Aasen (A) (fra salen): President! Det sto på skjermen at jeg ikke hadde stemt.

Presidenten: Da foreslår presidenten at vi tar voteringen på nytt. – Det er det enighet om.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.17.04)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 14–21, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 14 lyder:

«Jordbruksoppkjøret for 2013 bifalles ikke.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppkjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppkjøret for 2013 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2013 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2013.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2014 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2013.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 22 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.17.25)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 13, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere en fondsavsetningsordning med skattefordel etter mønster fra skogfondet.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 70 mot 28 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.17.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet og Høyre, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av markedsreguleringsordningene for å se om disse fungerer godt nok for alle aktører i verdikjeden, samt fremme forslag til endringer som særlig tar hensyn til forbrukerne og til lik konkurranse mellom aktørene i næringen. Ved forslag om flytting av sektorer ut av dagens målprissystem skal alltid alternativene «avvikling av markedsordningene» og «kyllingmodellen» utredes og vurderes.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 40 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.17.53)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 22 og 23, fra Høyre.

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppkjøret til å følge kalenderåret.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene, og Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslagene subsidiært.

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 58 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.18.18)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 2–11, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig å sørge for en grundig gjennomgang av konkurranseforholdene i meierimarkedet med sikte på å opprettholde og på sikt forbedre konkurransen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovas bestemmelser om delingsforbud.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag å åpne for aksjeselskapsmodellen som driftsform i landbruket.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige endringer i alkoholloven som tillater demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller tilknytning til disse av lokalprodusert alkohol.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.18.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide egen melding om satsing på bioenergi generelt og spesielt innenfor landbruket.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.18.53)

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2013 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	1	Driftskostnader, utredninger og evalueringer, ø k e s med ..... fra kr 2 500 000 til kr 2 800 000	300 000
	50	Fondsavsetninger, ø k e s med ..... fra kr 1 433 653 000 til kr 1 446 479 000	12 826 000
	70	Markedsregulering, kan overføres, r e d u s e r e s med ..... fra kr 209 400 000 til kr 197 856 000	11 544 000
	73	Pristilskudd, overslagsbevilgning, ø k e s med ..... Fra kr 2 338 900 000 til kr 2 402 200 000	63 300 000
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, r e d u s e r e s med ..... fra kr 8 341 500 000 til kr 8 315 540 000	25 960 000
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, r e d u s e r e s med ..... fra kr 235 590 000 til kr 234 974 000	616 000
	78	Velferdsordninger, kan overføres, r e d u s e r e s med ..... fra kr 1 608 854 000 til kr 1 570 548 000	38 306 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det fremlagte forslag til jordbruksoppgjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2014.

Presidenten: Presidenten har oppfattet at Fremskrittspartiet ønsker å stemme imot innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 75 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.19.19)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 8 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 3–8, fra Geir Jørgen Bekkevold på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes over forslagene nr. 3–8, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en lovfestet hjemmel for vern av dyrket mark i jordlova, som gir Kongen anledning til å gi verdifulle jordressurser status som jordvernområde.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et nasjonalt matjordmål der det fastsettes et minimum antall dekar fulldyrket mark per innbygger.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen skjerpe inn og todele jordvernmålet, slik at årlig omdisponering av dyrket mark maksimum skal være 3 800 dekar per år, mens tilsvarende for dyrkbar mark er 2 800 dekar per år.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om etablering av et jorderstatningsfond, der utbygger betaler inn tilsvarende kostnadene av nydyrking av det dobbelte arealet som omdisponeres.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at gevinst ved frivillig salg av tomter i landbruket ikke skattlegges, såfremt vederlaget brukes til investering i landbruksvirksomhet eller nye landbruksarealer.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at gevinst ved ufrivillig salg (ved brann, ulykker, ekspropriasjon og liknende) av tomter i landbruket, ikke skattlegges såfremt vederlaget brukes til investering i landbruksvirksomhet eller nye landbruksarealer.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.19.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i budsjettssammenheng gi en vurdering av fordeler og ulemper ved å innføre gevinstfritak ved frivillig og ufrivillig avståelse av dyrket mark hvor gevinsten reinvesteres i tilsvarende arealer.»
Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.20.05)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:129 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Line Henriette Hjemdal, Øyvind Håbrekke og Geir Jørgen Bekkevold om styrking av jordvernet – bifalles ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Dokument 8:129 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten, Line Henriette Hjemdal, Øyvind Håbrekke og Geir Jørgen Bekkevold om styrking av jordvernet – vedlegges protokollen.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.20.38)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Kjell Ingolf Ropstad satt fram to forslag på vegne av Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge følgende rammer til grunn for åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet:

For Barentshavet sørøst legges det til grunn de

samme rammene for petroleumsvirksomhet som for de allerede åpnete områdene i Barentshavet sør. I områdene ved iskanten og polarfronten skal det ikke igangsettes petroleumsvirksomhet, definert som maksimal isutbredelse basert på årene 2001–2011.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge følgende til grunn som skal gjelde for Barentshavet sørøst i 23. konsepsjonsrunde:

Når selskapene bes om å nominere areal inkluderes ikke:

- arealet ved iskanten og polarfronten i de nordligste delene av området fra og med 50 km fra maksimal isutbredelse (basert på årene 2001–2011)
- arealet i et belte på 50 km fra grunnlinjen.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 90 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.21.00)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 36 (2012–2013) – nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet, og Meld. St. 41 (2012–2013) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2012–2013) Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet, vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Oskar J. Grimstad satt fram ett forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som legger til rette for etablering av en gassbørs, en markeds plass for omsetning av gass som gir bidrag til at norsk gassråvareindustri og gassbasert foredlingsindustri får tilgang til gass på et internasjonalt konkurranse-dyktig nivå.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget om komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:119 S (2012–2013) – representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grimstad, Henning Skumsvoll, Per-Willy Amundsen, Siri A. Meling og

Svein Flåtten om å etablere en markeds plass for gass i Norge – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 58 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.22.07)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Henning Skumsvoll satt fram ett forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg som skal utrede hvordan de skatte- og konsesjonsmessige rammebetingelser for vindkraftproduksjon kan utformes slik at berørte lokalsamfunn sikres en andel av grunnrenten fra vindkraftproduksjon og kompensasjon for lokale miljøulemper.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:115 S (2012–2013) – representantfor-slag fra stortingsrepresentantene Siri A. Meling, Henning Skumsvoll, Kjell Ingolf Ropstad og Borghild Tenden om å gi berørte lokalsamfunn en større andel av verdiskapingen fra vindkraftproduksjon – bifalles ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 50 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.22.49)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Nikolai Astrup på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Henning Skumsvoll på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 3, fra Nikolai Astrup på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 5–9, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det voteres først over forslagene nr. 6 og 8, fra Venstre.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en konkret, flerårig bevilgningsplan knyttet til Nasjonal verneplan for fartøy.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et prøveprosjekt med tilskudd til kulturminneforvalterstillinger i kommunene.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 97 mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.23.22)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 5 og 9. Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om utvidede muligheter for kommuner til å gripe inn mot spekulativt bygningsforfall.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge frem forslag om styrkede bevilgninger til ideelle organisasjoner innenfor kulturvernfeltet, for dermed å supplere den offentlige kulturverninsatsen.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 90 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.23.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å legge frem en strategi om hvordan utdanning innen konserveringshåndverk og små og verneverdige fag kan styrkes, blant annet i samarbeid med øvrige nordiske land.»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 72 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.23.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en modell for prioritering og finansiering av arkeologiske utgravninger som gir bedre balanse mellom beslutningen om utgravning og kostnader og finansiering av denne.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.24.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om at staten tar det økonomiske ansvaret for arkeologiske utgravninger når dette påkreves på privat eiendom.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.24.32)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2014 fremme forslag om fradrag i skattepliktig inntekt for kostnader til vedlikehold av fredede bygg utenfor virksomhet, samt fremme forslag om å utvikle kommunenes adgang til å ilegge eiendomsskatt på fredede bygg i privat eie.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gjenopprette Kulturminnefondet som fond – i statsbudsjettet for 2014.» Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.24.52)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 35 (2012–2013) – om framtid med fotfeste – kulturminnepolitikken – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Borghild Tenden satt fram ett forslag på vegne av Venstre. Forslaget er omdelt i salen.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en grense på minimum 35 km fra land hvor det ikke skal åpnes for ny oljevirksomhet, samtidig som det ikke skal åpnes for oljeproduksjon i de områdene som i dag er stengt for slik virksomhet.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 91 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.25.27)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 37 (2012–2013) – helhetlig forvaltning av det marine miljø i Nordsjøen og Skagerrak (forvaltningsplan) – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag fra Borghild Tenden på vegne av Venstre.

Forslagene nr. 1–5 er omdelt i salen.

Det voteres over forslagene nr. 1–5.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge det helhetlige ansvaret for overvann til NVE siden dette er nært knyttet til NVEs ansvarsområder flom og skred.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke NVEs arbeid med overvann, flom og skred, og sikre at NVE kan bistå kommuner og fylker i deres planlegging og arealdisponering for å hindre at det norske samfunn stadig bygger inn ny sårbarhet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stadfeste og legge det statlige ansvaret for havnivåstigning til DSB som allerede har integrert dette i arbeidet med klimatilpassning.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stadfeste at sekretariatet for klimatilpassning opprettholdes i DSB og styrkes ytterligere. Klimatilpassning er et tverrsektorielt tema og ansvaret for å sikre samfunnsverdien liv og helse tilsier at dette må sees i sammenheng med samfunnssikkerhetsarbeidet.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Miljødirektoratet

i sitt arbeid med klimaendringenes virkning på marin økologi, forurensning og naturmangfold.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 97 mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.26.02)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 33 (2012–2013) – om klimatilpassning i Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 16 forslag. Det er

– forslagene nr. 1–8, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti

– forslagene nr. 9–16, fra Nikolai Astrup på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslagene nr. 9–16, fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå bil- og drivstoffavgiftene med formål å gjøre det mer lønnsomt å velge biler med lave utslipp eller som bruker alternative utslippsfrie eller utslippsnøytrale drivstoff, som hybrider, elbiler og biodrivstoff.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å styrke belønningsordningen for kollektivtrafikk.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle nye drosjer, ferger, rutebåter og dieseltog skal gå på utslippsfrie eller klimanøytrale drivstoff innen utgangen av 2022.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle nye kommunale, fylkeskommunale og statlige kjøretøyer går på CO₂-fritt eller CO₂-nøytralt drivstoff innen utgangen av 2018.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette og fremme en sak om et ambisiøst og kvantifiserbart nasjonalt mål for energieffektivisering for 2020 og 2040.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en strategi for sletting av overskuddskvoter i det europeiske kvotemar-

kedet (ETS), som ledd i Norges arbeid for å innfri målet for utslippsreduksjoner frem mot 2020.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre realisering av minst ett fullskala anlegg for fangst og lagring av CO₂ innen 2020.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere muligheten for å etablere fullskala CO₂-fangst og lagring ved ett stort punktutslipp i industrien i Grenlands-området.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.26.40)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:132 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Nikolai Astrup og Borghild Tenden om tiltak for å redusere nasjonale utslipp av klimagasser – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1–8, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre støtteordninger til konvertering og utskifting av oljefyr i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn en årlig avkastning fra fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging på 4 prosent.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hensiktsmessigheten av en norsk klimalov.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om en nasjonal tverrsektoriell biogass-strategi.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre skattefradrag for dokumenterte utgifter til energieffektivisering i husholdninger.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for landstrøm for ferger og cruiseskip i flere havner.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre dagens unntak fra veibruksavgift for alternative drivstoff til 2020.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det etableres et nytt kullkraftverk med CO₂-rensing og lagring fra dag én på Svalbard.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 50 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.27.26)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har Åge Starheim satt fram ett forslag på vegne av Fremskrittspartiet – forslag nr. 1.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en samlet plan for fornyelse og oppgradering av vannforsynings- og avløpsnett, hvor de beskrevne og følgende virkemidler vurderes inntatt:

1. Etablere økonomiske incitament for kommunene, herunder rentefrie lån til rehabilitering av VA-anlegg.
2. Fastsette anbefalte retningslinjer for en minstestandard på funksjonsdyktighet og teknisk tilstand på vannforsynings- og avløpsnett, herunder tilpassning til EUs vanddirektiv.
3. Bidra til å styrke kompetanse og rekruttering til infrastruktursektoren for vann og avløp.
4. Iverksette utredninger med sikte på utvikling og forskning for en bedre VA-infrastruktur.
5. Gjennomgå og eventuelt revidere dagens forskrifter for gebyrberegning. Det forutsettes at gebyrer fortsatt skal fastsettes etter selvkostprinsippet.
6. Supplere forskriftene med regler for budsjettering, regnskap, revisjon og kontroll.
7. Sikre at private aktører gis anledning til å bygge VAR-anlegg og drive disse, samt å tilby tjenester innen VAR-sektoren.»

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:109 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 75 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.28.05)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt sju forslag fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre.

Forslagene nr. 1–7 er omdelt i salen.

Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Venstre:

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en spesialisthjemmel slik at bedrifter får større mulighet til å ansette arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-området.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre et jobb-søkervisum slik at personer utenfor EØS kan få søke jobb i Norge.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 96 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.28.27)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide «tidlig arbeidsstart» ved å åpne for at bedrifter, utdannings- og forskningsinstitusjoner forhåndsgodkjennes slik at utenlandske arbeidstakere kan påbegynne arbeidet sitt mens Utlendingsdirektoratet (UDI) behandler søknaden.»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.28.51)

Presidenten: Det voteres over forslagene 4–7, fra Venstre.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå godkjenningssystemet for utenlandsk utdanning og innføre en tidsfrist slik at det blir enklere og raskere å få godkjent utenlandsk utdanning.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forenkle prosedyrene for forlengelse/fornyelse av arbeidstillatelser.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid med sikte på å forenkle både regler og prosedyrer for å sikre rask godkjenning av arbeidssøkere til Norge.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer for politidistriktene som forenkler mottak av arbeids- og oppholdssøknader og med krav om at søknader som mottas sendes UDI innen en kort tidsfrist.»

Fremskrittspartiet har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 76 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.29.12)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:41 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å effektivisere arbeidsinnvandringen til Norge gjennom enklere regler, bedre rutiner og raskere saksbehandling – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 35 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–14, fra Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 15–18, fra Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 19, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 20, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 21–25, fra Olemic Thommessen på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 26 og 27, fra Olemic Thommessen på vegne av Høyre
- forslagene nr. 28–35, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–27 er inntatt i innstillingen på side 15. Forslagene nr. 28–35 er omdelt i salen.

Det voteres først over forslagene nr. 28 og nr. 30–34, fra Venstre.

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at flere menn velger omsorgsyrker, ved blant annet å innføre en ordning med nedskrivning av studielån for menn som tar ut-

danning innen omsorg og har arbeidet fem år innenfor omsorgssektoren.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av rettighetene til selvstendig næringsdrivende og fremme forslag om forbedringer når det gjelder rettigheter knyttet til sykdom, omsorg for egne barn, pleie- og opplæringspenger og pensjon.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om fritak fra arbeidsgivers ansvar for sykepenger (arbeidsgiverperioden) for kvinner ved svangerskap.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å trede foreldrepermisjonen og gjøre ordningen mer fleksibel når det gjelder uttak av stønadsdager mellom foreldrene og utover tre år.»

Forslag nr. 33 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre reell likebehandling av mor og far i regelverket om foreldrepenger ved å gi far selvstendig rett til foreldrepenger, inkludert fedrekvoten.»

Forslag nr. 34 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en kompetansepott for høyt utdannede arbeidstakere i lavstatusyrker i offentlig sektor.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre ble med 97 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.30.18)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 29 og 35, fra Venstre.

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om bevilgning av midler til utarbeidelse av studieplan for og opprettelse av plasser til en treårig profesjonsutdanning innen karriereveiledning.»

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre ordningen med at staten bidrar med 80 pst. av kostnadene for hvert enkelt krisesenter som opprettes i kommunene.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Venstre ble med 90 mot 8 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.30.38)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 21–25, fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke rådgivningstje-

nesten både på ungdomsskole og i videregående skole blant annet med sikte på at flere velger tradisjonelle utdanninger og karrierer.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide konkrete tiltak for å stimulere til at flere tar tradisjonelle yrkesvalg for å redusere kjønnssegregeringen i arbeidslivet.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke språkopplæring og andre målrettede tiltak slik at flere kvinner med minoritetsbakgrunn kan delta i arbeidslivet.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke frivillige organisasjoner som særlig bidrar til integrering av innvandrere og flyktningkvinner i det norske samfunnet.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke samfunnsinformasjon om Norge, særlig for personer som får opphold etter familiegjennforening.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.30.56)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 27, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette arbeid med å etablere en egen nasjonal rapportør mot menneskehandel.»

Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de støtter forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.31.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 26, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for å få sterkere næringsfokus på forskningen innen helse og omsorg i kombinasjon med et etablererprogram for kvinner i sektoren.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 79 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.31.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 19, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at familievolds-koordinatorene i politidistriktene ikke brukes til andre oppgaver enn arbeidet mot vold i nære relasjoner.»
Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 69 mot 29 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.31.51)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 20, fra Fremskrittspartiet, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke rådgivningstjenesten både på ungdomsskole og i videregående skole.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 74 mot 23 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.32.07)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 15–18, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i arbeidsmiljøloven for å åpne for mer fleksible arbeidstidsordninger, slik at arbeidstakerne kan få mer innflytelse over sin arbeidssituasjon, både med hensyn til lengde og sted, og legge bedre til rette for arbeidstidsordninger som enklere lar seg forene med heltidsstillinger.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om å gi Arbeidstilsynet generell adgang til å gi dispensasjon fra arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser, bl.a. for å redusere behovet for deltid.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for et kompetanseløft for de kvinnedominerte yrkene som i barnehage- og pleie- og omsorgssektoren.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre barnehageopptaket mer fleksibelt og sikre en bedre overgang mellom foreldrepengeperioden og retten til barnehageplass slik at mange kvinner unngår å måtte ta ut ulønnet permisjon.»

Venstre har varslet støtte til forslagene

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 20.32.25)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:69 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borg-hild Tenden om tiltak som fremmer reell kjønnslikestilling i Norge – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 1–14, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å legge frem en egen sak med konkrete tiltak for å øke kjønnsbalansen i academia.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av rettighetene til selvstendig næringsdrivende, vurdere om rettigheter for selvstendig næringsdrivende knyttet til sykdom, omsorg for egne barn, pleie- og opplæringspenger og pensjon ivaretar ønsket om økt kvinnelig entreprenørskap i privat næringsliv, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om rett til å kreve fast stilling tilsvarende reell arbeidstid.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om regelverket for foreldrepenger kan endres med sikte på å bedre fars reelle mulighet til å ta ut foreldrepermisjon, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan arbeidet mot seksualisert vold og seksuelle overgrep best kan organiseres, herunder opprettelsen av egne grupper som arbeider med seksualisert vold og seksuelle overgrepssaker i det enkelte politidistrikt.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke den forebyggende innsatsen for å redusere omfanget av vold og seksualisert vold, ved å styrke skolehelsetjenesten og helsesøstertjenesten slik at de har nødvendig kompetanse for å fange opp familier i krise.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke forskningsinnsatsen rundt omfanget og konsekvensene av seksualisert vold.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familievernet styrkes i årene fremover.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen (umiddelbart) sørge for at det etableres en egen nasjonal offeromsorg.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre kompetanse og evne i det samlede offentlige hjelpeapparat til å avdekke menneskehandel, seksualisert vold og vold i nære relasjoner langt bedre enn i dag.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en langt bedre koordinering av det samlede tverrdepartementale arbeidet mot tvangsekteskap, vold i nære relasjoner og æresrelatert vold.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at varslede endringer i politidistriktsstrukturen bidrar til økt fokus på bekjempelse av seksualisert vold mot kvinner og økt bekjempelse av menneskehandel.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere utdanning, særlig for jenter, sterkere i utviklingspolitikken.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet mot seksualisert vold i krigs- og konfliktsituasjoner, og særlig følge opp Sikkerhetsrådsresolusjon 1325.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 52 mot 46 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 20.33.05)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det satt fram 2 forslag.

Det er

- forslag nr. 1, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 2, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og evaluere det offentlige tilbudet til foreldre som trenger bistand ved samlivsbrudd, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 56 mot 41 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 20.33.36)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:106 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Håbrekke, Laila Dāvøy og Hans Olav Syversen om handlingsplan for bedre

foreldresamarbeid etter samlivsbrudd – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 87 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.34.10)

Ad voteringen i sak nr. 19 i Stortingets møte 18. juni 2013

Presidenten: Ved votering over forslagene fra Venstre i sak nr. 19 i Stortingets møte i går ble ikke voteringen over forslagene nr. 2 og 6 registrert i systemet. Presidenten ber derfor om tilslutning til at det blir votert over forslagene nå for å få det formelle i orden. – Presidenten anser det slik at tilslutning er gitt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid med sikte på å fremme forslag om endringer i lovreglene for å likestille midlertidige ansettelser i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om klarlegging av arbeidsmiljølovens bestemmelser om hva som menes med «uavhengig stilling» (som unntas fra arbeidsmiljølovens bestemmelser om arbeidstid/over-tid m.m.).»

Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 71 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 20.35.19)

Sak nr. 14 [20:35:30]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.